

Proleter Doğrultu

Devrimci Sosyalist Teorik Ve Politik Dergi

- Komünist Harekette Farklı Yönelimler
- Revizyonist Bir Enternasyonal'e Doğru Mu?*
- 16. Yılında İran Devrimi
- Uluslararası Sermayenin Saldırısı: Özelleştirme
- Kapitalizmin Eşit Olmayan Gelişme Yasası –Emperyalistler Arası Çelişkilerin Gelişmesi Ve Alman Emperyalizminin Bölgemizdeki Faaliyeti
- Ölümünün 100. Yılında Friedrich Engels

İÇİNDEKİLER

Komünist Harekette Farklı Yönelimler.....	2
Revizyonist Bir Enternasyonal'e Doğru Mu?*	53
16. Yılında İran Devrimi	69
Uluslararası Sermayenin Saldırısı: Özelleştirme.....	81
Kapitalizmin Eşit Olmayan Gelişme Yasası	112
Ölümünün 100. Yılında Friedrich Engels.....	135

KOMÜNİST HAREKETTE FARKLI YÖNELİMLER

(TDKP ve TİKB Eleştirisi)

GRUPÇULUK UĞRUNA KAÇAK DÖVÜŞ

Birlik Kongresi belgelerinin bildirdiği gibi; Türkiye'de komünist hareket MLKP-K, TKP/ML YİÖ, TİKB, TDKP olmak üzere belli başlı birkaç örgütten oluşmaktadır. Komünist gruplar arasında temel ya da tali bir dizi konuda düşünce ve yönelim farklılıkları bulunuyor. Ve yine son dönemde TDKP ve TİKB'nin, MLKP-K'ya yönelttiği ve yoğunlaşarak artan hırçın bir ideolojik mücadele sürüyor. Tüketilen kağıt, kalem ve nefes niceliğinden ayrı olarak, esasen ayrılıklar içerisinde en önemli yeri tutanın ve dolayısıyla ideolojik mücadelenin en önemli ve önde gelen konusunun da komünistlerin birliği sorunu olduğu bizce açıktır. Taraflar arasında ideolojik mücadelenin doğrudan doğruya komünist hareketin kimlerden oluştuğu ve komünistlerin tek bir öncü parti olarak örgütsel birliği üzerinde yoğunlaşmıyor görünmesi (görünümü), kimseyi yanıltmamalıdır. Üzerinde fırtınanın koptuğu asıl sorun budur ve özünde bütün diğer eleştiri, tartışma ve polemikler, bu sorun etrafında dönmektedir.

Komünistlerin tek bir öncü parti olarak birliği üzerinde şiddetli bir mücadelenin patlak vermesi, her şeyden önce bir nes-

nellığın yansımasıdır. Bugün işçi sınıfı ve emekçi yığın hareketinin devrimci gelişiminin en yaşamsal sorunu, devrimci bir önderlikten yoksun olmasıdır. İşçi sınıfı ve emekçi yığınların parça parça, ya da belli dönemlerde dalgalar biçiminde kendini gösteren mücadele girişimleri ve ileri atılışlarının ortaya çıkardığı büyük enerji, devrimci bir önderlik altında birleştirilip daha ileri sıçrayışlara temel oluşturamadığı için, eriyip kaybolmaktadır. İşçi sınıfının devrimci gelişiminin sorun ve ihtiyaçlarını anlamak ve yanıtlamak sınıfın değil, onun adına kendine öncü sıfatını layık görenlerin sorunudur. Evet, politik öncü kurmayı yaratmak, sınıfın ve sınıf bilinci en fazla gelişmiş, en kararlı ve savaşçı, en fazla deneyim sahibi devrimci işçilerin dolaysız politik bir görevidir. İşçi sınıfının politik bir parti olarak örgütlenme yeteneğine sahip olduğundan kuşku duyulmaz. Öncü politik partisini yaratmanın, sınıfın dolaysız bir görevi olması, kendini proletaryanın toplumsal kurtuluşu davasıyla özdeşleştirmiş öncü bir örgütün varlığını gereksiz kılmaz, bilakis zorunlu bir ön koşul olarak varsayar. Çok açıktır ki, işçi sınıfının devrimci gelişiminin can alıcı sorununu çözmekle yükümlü, gelişmenin mayası olacak komünist devrimci güçlerin parçalanmış olması bu güçlerin varlık hakkı ve nedeni ile çatışmaktadır. Sözkonusu güçlerin bir bölümü-

nün bunun bilincine vararak sıçrama yaratması, bu ivedi sorunun çözümünde hemen ve doğrudan yapılabileceklerin en fazlasını yapmaları, komünist hareket içinde yeni ayrışmaları getirmekte ve farklı konumların şekillenmesini dayatmaktadır. Bilinç sıçraması, eylem onunla tutarlılık içinde geliştiği ölçüde konum farklılaşmasını getirmekte; eski-yeni; geçmiş-gelecek; devrimcilik, statükoculuk; gelişen ve gerileyen biçiminde bir çatışma ve mücadeleyi, farklılaşıp ayrışmayı doğurup geliştirmektedir. Teori, program, strateji, taktik, ya da örgüt sorunlarındaki önemli veya önemsiz, temel veya ikincil bütün ayrılıklar, bütün farklılıklar bu zemin üzerinde veya daha doğrusu bu eksen etrafında somut ve özgül pratik politik bir anlam kazanmaktadır.

Birlik sorunu üzerinde süren şiddetli mücadelenin geri planındaki nesnellik; proletaryanın devrimci gelişiminin en acil, en yaşamsal gereksiniminin, kendine Marksizm-Leninizm adına işçi sınıfının öncüsü sıfatını layık gören gerçekten de teorik ve pratik olarak marksist-leninist çizgide birleşen güçlerin devrimci bir tarzda ve devrimci bir sıçramayla, sorunun önem ve aciliyetine yanıt verebilecek bilinç, irade ve cüretle yanıtlanma yönelimi ile bunu anlamamazlıktan gelme, bu soruna sırtını dönme ve ilgisizlik olarak tarif edilebilecek yerinde sayma, geçmişe, kendi nesnellğine sapanıp kalma biçimindeki gerileme arasındaki temel yönelim farklılığıdır. Devrimci diyalektik bize nedenin sonuca, sonucun da nedene dönüştüğünü öğretir. Komünist hareketin bazı parçalarının yaşadığı bilinç sıçraması, komünistlerin bir tek öncü parti olarak birliği yolunda mücadeleyi getirir. Bilinç ve irade dediğimiz bu özellik, yaşamın devrimci ilerleyişine yanıt verdiği için, uğruna savaşılan bir şey olmaktan çıkar, elle tutulur somut, maddi bir güce dönüşür, kuvveden fiile geçer. Ve artık kendisi nesnel bir unsur olduğu için; bütünde sürecin nesnellığı de o andan itibaren değişmiştir. TKP/ML Hareketi ve TKİH, (daha

sonra TKP/ML YİÖ) bir bilinç sıçraması yaşar; kendi durumlarını, öz statükolarını aşarlar. Birilerine çok ters gelip sinirlendirse de -ki, zaten farklı bir tepki anormal olurdu- bu bir devrimdir ve hemen şiddetli bir mücadele başlar. TİKB ve TDKP, TKİH ve TKP/ML Hareketi'nin yürüttüğü birlik çalışması ve mücadelesine savaş ilan ederler. Kendi statükolarına sarılırlar ve bu onları ideolojik ve siyasal olarak tutuculaştırır. İlerleyen, gelişen ve bugün içinde geleceği temsil edene karşı bir direniş, karşı koyuş ve savaş, eskiye, geçmişte kalana, çürüyene sarılmayı koşullandırır. Birinci perde de yeni henüz zayıftır ve yenilmiş gibi görünür. Derin bir nefes alır statükocu güçler ve şöyle ya da böyle yeniyi tamamen tasfiye edecek bir mücadele sürer. "Dememişmiydik", "böyle olacağı baştan belliydi", "ne zaman başınız sıkışsa, zora gelseniz birlik diyorsunuz", "birlikçilik gerilemenin, tasfiyeciliğin tezahürüdür" vb. vb. şeklinde bir propaganda, eskinin haklılığı ve meşruluğu için, yeninin olanaksızlığına inandırma umutsuz çabası olarak; ama siyasal bakımdan tamamen karamsar, nitelik olarak tutucu ve gerici bir mücadele sürer gider. Fakat yeni, onların tahmin bile edemeyeceği kadar sağlam, direngen ve yaşam doludur. Geçici yenilgiye aldırış etmez. Yeniden ve daha güçlü, bu defa başarmak üzere yenildiği yerde eskiyle ikinci bir mücadeleye girer. Ve geri dönülmez bir biçimde mücadeleyi kazanır. Görünüşe göre, TİKB ve TDKP bu mücadelenin doğrudan muhatapları ve tarafları değildir. Ne de olsa, marksist-leninist olan yalnızca kendileridir! Dil ucuyla komünistlerin birliği gibi bir sorundan sözettikleri olsa da, komünist örgütler ve bunların birliği gibi bir dertleri yoktur. Fakat hey hat, yeninin kazanmasında kendi yenilgilerini görürler! MLKP-K, MLKP olduğu ölçüde; komünist hareketin yeni nesnellığı belirginleşir ve bu yeni nesnellik içinde çok kesin bir çatışma halinde bulunan konumlanış farklılığı; eskisinden çok daha sert bir mücadele olarak açıkça

patlak verir. Tarafların bugünkü durumlarına geliriz. Roller değişir.

Birlik Kongresi komünist hareketin tarihinde bir dönemi kapatır. Yeni, kazanmanın, başarmanın haklı onuru ve güveniyle tarih sahnesine yürür. Yeni bir nesnellığe ulaşılır. Eski, yani yenilmiş olan, yeninin şahsında **eski formuyla** yaşam ve varlık hakkının meşruiyetinin sorun haline geldiğinin sezgi ve kavrayışıyla umutsuz bir mücadeleye tutuşur. Fısıltı gazetesiyle bir fesat kampanyası yürütülür. Yeniye ömürler biçilir. "İki ay sürer", sonra dört ya da altı aya çıkarılır biçilen ömür.

Yeni gümbür gümbür kendi varlığını pratik olarak ortaya koymaktadır. MLKP-K'yı oluşturan güçlerle hiçbir organik bağı ve birlik mücadelesi sürecinden hiçbir doğrudan bilgisi olmayan, Bulgaristan Komünist Partisi (BKP) kendi yayın organında, Türkiye'de iki komünist örgütün birleştiğini sevinçle selamlayarak duyurur. Ama bizimkiler ne duymuş ne de görmüştür. Kör, sağır ve dilsizi oynuyorlar. TKİH ve TKP/ML Hareketi'nin Birlik Kongresi'nde birleşip MLKP-K'yı kurmalarının ve MLKP-K'nın kendilerine birlik çağrısı yapmasının görünüşe göre bunlar için hiçbir önemi yoktur. Yayınlarında eleştirmek amacıyla dahi olsa bahsetmeye değer bulmazlar başlangıçta, hatta daha da ileri gitme cüretini gösterirler.

"Röportaj"dan beri kendi içerisinde açık parti için hazırlık yapan TDKP, merkezi yayın organı Devrimin Sesi'nin Ocak 1995 tarihli sayısında (yani MLKP-K'nın kurulmasından 4-5 ay sonra) sola karşı yönelttiği ideolojik ateşinde, MLKP-K'dan bahsetmez bile. Şöyle yazılabilir: "*Sadece SBP, İP, TSİP, KSP ve Dev-Yol gibi düzen içindeki örgütler değil; PKK, Dev-Sol, TKP/ML ve TKP/ML Hareketi ve TKİH ve TİKB gibi 'silahlı mücadeleci' ve 'proleter sosyalizm' savunucusu parti ve örgütler de, sınıf hareketi karşısında reformist, parlamenterist ve sendikalist bir platform üzerinde bulunmaktadırlar.*" Fakat önemli olan yalnızca MLKP-K'dan sözedil-

memesi değildir. Dahası 4-5 ay önce, süre gelen formlarında kendi varlıklarına son veren TKİH ve TKP/ML Hareketi, yani olmayanlar eleştirilmektedir! Okuyucularını aptal yerine koyan Devrimin Sesi onlara, TKP/ML Hareketi ve TKİH devam ediyor, MLKP-K diye bir varlık ve birlik gibi tehlikeli bir salgın yoktur, böyle zararlı şeylere kafanızı yorup, canınızı sıkmayın bilincini aşılacaktır. Okurun, "belki de TDKP'nin Birlik Kongresi'nden haberi yoktur, MLKP-K'nın kuruluşundan bilgisi olmamıştır" şeklinde düşünme hakkını da kabul ediyoruz. Eğer bu doğruysa, "iyi ama bu TDKP nerede yaşıyor?" sorusunun da bir yanıtı olmalıdır.

Muhatapları, açık ve devrimci yöntemlerle mücadeleyi göze alamadılar, ama mücadele etmekten geri durmak bir yana, MLKP-K'ya ateşi yoğunlaştırdılar. Açık basın giderek berraklaşan mücadelenin aracı olarak ön plana çıktı. O arada ekleyerek dikkat çekmeliyiz ki, tamamen kendi özel çalışmaları olan "Emeğin Kurtuluşu Kurultayı" "projesi" ve İstanbul İşçi Kurultayı karşısında takındığı tutum ekseninde veya bu sorunlardan kalkarak, Emekçinin Alınları gazetesinin politika tarzı ve TDKP'nin açık parti anlayış ve yönelimi Marksist-Leninist komünistler tarafından ideolojik mücadele konusu yapılarak eleştirildi. Bu ideolojik hücumların, muhataplarında oldukça önemli rahatsızlık yarattığı biliniyor.

Komünist hareket içinde yoğunlaşan ideolojik mücadelenin önde gelen can alıcı konusu olarak komünistlerin tek bir partide örgütsel birliği sorununda, muhataplarımızın takındığı tutumun dolaysız yansımalarına daha yakından bakalım. Fakat öncelikle kısmen tekrar olması pahasına özellikle şuraya dikkat çekme zorunluluğu var: Sorunun doğrudan muhatabı olmayan az çok sorumluluk sahibi devrimci her işçinin veya sağduyu sahibi her devrimcinin "dışarıdan" bakışıyla, MLKP-K kurucu kongresi, TKP/ML YİÖ'nün yanısıra, komünistlerin birliği sorununun çözümünün muhatapları

arasında gördüğü ve onlara eleştirel biçimde birlik çağrısı yaptığına göre, TİKB ve TDKP'nin olumlu ya da olumsuz, **ama ciddi ve sorumlu bir tavır takınması gerekmez miydi?** Akıl ve izan sahibi herkesin, bunun böyle olması gerektiği üzerinde birleşeceği şüphe götürmez. Oysa muhataplarımız, kaçak dövüşme yolundan yürümüşler, fakat yeni, onlara kendi varlığını dayatarak açık mücadele sahnesine çıkmak zorunda bırakılmıştır. Onlar için bu, ikinci bir yenilgi olarak kabul edilmelidir.

Muhataplarının MLKP-K gerçeği ve eleştirel birlik çağrısı karşısında, daha baştan sorumlu ve düzeyli bir tavır göstermemeleri, devrimci gelişmenin gerekleri karşısında aldıkları tutucu ve statükocu, açıkça dar grupçu gerici tavır; yukarıda bazılarının değiştiğimiz bir dizi olumsuzluğu da koşullandırmıştır. Devrimci Proletarya (DP) dergisinin Kasım 94 tarihli 35. sayısında yer alan şu satırlar ilginç olduğu kadar ibret verici ve düşündürücüdür.

"... *Anti-faşist olma iddiasındaki bazı çevreler tehlikeyi 'küçümsemekte'; diğer yandan bazıları ise, sanki yepyeni bir durumla karşılaşmış gibi bir "abartma" içindedirler. Faşizmi, büyük ölçüde MHP'den ibaret gördükleri için, bazıları 27 Mart seçimlerinden sonra uyanır gibi olmuşlardır. Bu yüzden, 'yükselen' ya da 'turmanan' faşizme karşı mücadele sorununu, hala MHP'ye karşı tavır çerçevesinde tartışmaktadırlar. Örnekleri ise, ya bir 'seçim ittifakı'dır (Aydınlık), ya sözde sosyalist dergalarda 'birleşmek'tir (BSP, Toplumsal Dayanışma) vb., vb. Başka birileri de (MLKP-K) hala propaganda, ajitasyon, teşhir aşamasındadır".(S.8)*

MLKP-K'nın sivil faşist harekete ve faşist diktatörlüğe karşı mücadeleye yaklaşımı ve pratiği bakımından, burada söylenen ve iddia edilenler tamamen gerçek dışı ve demagojiktir. Arzu eden Birlik Kongresi Belgeleri'ne (S.161-166) başvurabilir. Anlama yeteneğini koruyan herkes MLKP-K

pratiğine de bakabilir. DP'nin ideolojik mücadele tarzı MLKP-K sözkonusu olduğunda bütünüyle keyfi, sorumsuz ve zorlamadır. Ama şimdilik bizi daha çok ilgilendiren DP'nin bu vesileyle MLKP-K ve birliğe ilişkin tavrını da yansıtmadır. DP yazarı, entellektüel yeteneklerin kötüye kullanılmasının ibret verici bir örneğini sunuyor. Anti-faşist mücadelede bazı güçlerin sınıflandırılması gibi bir çabaya giren yazar, "bir biçimde" aynı kategoride gösterdiği Aydınlık, BSP, Toplumsal Dayanışma ile MLKP-K'nın adını yan yana yazma başarısıyla övünebilir. Ama o arada görüldüğü gibi, öylesine bir ifadelendirme yolu tutturuyor ki, okurda, MLKP-K'nın anti-faşist savaşımında önerdiği "çözümün" "sosyalist dergalarda birleşmek" olduğu izlenimini de uyandırıyor. Sanki komünistlerin birliği, işçi sınıfı hareketinin en yaşamsal sorununu, proletarya partisini yaratma yolunda muazzam bir adım değil de, anti-faşist mücadele birliği gibi sunuluyor. Birliğe karşı ilk tavrın düzeyi bu. Böyle bir metoda başvurmanın bir acizlik ve zorlama ürünü olduğu açıktır. Eğer birliği mahkum ederken doğru ve haklı olduğunuza inanıyorsanız ve eğer başkalarını da ikna edebilecek gerekçeleriniz varsa, kendinize güven içerindeyseniz, entellektüel yeteneklerinizi kötüye kullanmak gibi ideolojik mücadelede kirli savaş yöntemlerine tenezzül etmeniz gerekmezdi. Komünistlerin ve devrimcilerin grup çıkarları uğruna, tartışma ve ideolojik mücadele kültür ve sorumluluğunun olmazsa olmaz değerlerini hiçe saymaları kabul edilmez bir şeydir, hoşgörülebilir bir yanı da yoktur.

Her komünist bilmek zorundadır; devrimci olan herhangi bir şeye tavır alış, devrimcilik bakımından bir gerilemedir ve grupçulukta ısrarın, devrimciliği erezyona uğratması kaçınılmazdır. TİKB ve TDKP grupçuluk uğruna en bayağı yöntemlerle, komünistlerin birliği düşüncesine ve bu uğurdaki ilerleme ve atılıma karşı tavır alarak, devrimci bir gelişmenin karşısına dikiliyorlar; kara-

lamaya çalışıyorlar. Bu uğurda, ideolojik mücadelede, başvurdukları kirli savaş yöntemleri, devrimcilik erezyonun somut, elle tutulur bir biçimidir. Yığınlara, devrimcilere doğruları açıklamak, birliğin devrimci bir ihtiyaç olduğunu söylemek zorundasınız. Söylemekten kaçınırsanız bugünkü durumun içine düşersiniz. İfade saygısızcaysa da MLKP-K için burada herhangi bir sıfat kullanılmadığını kaydetmek isteriz. "Öncülük Ve Kuyrukçuluk" başlıklı makalede, DP'nin birliğe karşı tavrını daha belirgin yansıtan şu satırları okuyoruz:

"Yine yeni Atılımcılardan Emeğin Bayrağı da, bu yönde diğer oportünist akımlara bir su damlası gibi benzeşir." (S.48)

DP yazarları Atılım'la değil de, Atılım önce-siyle uğraşmayı ve bizi oraya çekerek, birliğe karşı yıkıcı bir tartışmayı geliştirecek olacak ifadeler yaratmak için Türkçeyi amuda kaldırma başarısını gösteriyorlar. Ne Emeğin Bayrağı ve ne de bir başka yayın organı Atılım'cı olmadı. "Yeni Atılımcılar" da neyin nesi, bu icadın kalibresi ve kıymet-i harbiyesi ne? Görünen o ki, Atılım adı, DP yazarlarının birlik karabasanına yakalanmalarına neden oluyor. Komünistlerden daha akli başında davranmalarını, enerjilerini böyle saçma sapan çirkin ve kirli çabalar yolunda harcamalarını ve dahası kendilerini tanımlarken kullandıkları sıfatlara layık olacak sorumluluk ve ciddiyeti göstermelerini isteme ve bekleme hakkına sahibiz.

TDKP ve TİKB'nin veya Özgürlük Dünyası, Emekçinin Alinteri, Devrimci Proletarya gibi komünist yayın organlarının MLKP-K'yı mahkum etmeleri beklenmedik bir gelişme ve sürpriz sayılamazdı. Kendilerini, evet ayrı ayrı yalnızca kendilerini, komünist olarak gören bu örgütler ve yayın organları, dar grupçu olduğu kadar dar ve sekte görüş açıları nedeniyle kuşkusuz ki MLKP-K'yı mahkum edecekler ve onun birlik çağrısını, grupçuluğu yükselterek yanıtlayacaklardı. Fakat ciddiyet ve sorumluluktan bu kadar

uzak, düzeyi bu kadar düşük tarzda hareket edebilecekleri yine de beklenmiyordu. Özgürlük Dünyası, Emekçinin Alinteri ve Devrimci Proletarya dergileri, MLKP-K'yı mahkum edebilmek için ona karşı umutsuz ve canhıraş bir ideolojik mücadele başlattıklarına göre, MLKP-K hakkında okurlarını bilgilendirmeleri gerekirdi. Öyle ya, herhalde okurlarının MLKP-K hakkında doğru ve sağlıklı bir düşünceye sahip olmasına itiraz etmeyeceklerdir. Muhataplarımızın böyle bir zorunluluklarının olmadığını, MLKP-K'nın kuruluşunun kendi değerlendirme kriterleri ve yayın politikaları bakımından okurlarını bilgilendirmeyi gerektiren bir gelişme olmadığını vb. iddia edebilirler. Gerçekten böyleyse, o zaman MLKP-K ile mücadele etmek için bunca kalem ve kağıt tüketmelerinin de bir izahı olmalıdır. Birlik sorununda ve MLKP-K'ya karşı veya herhangi bir sorunda istediğiniz gibi tavır takınma özgürlüğünüzü kabul ediyoruz. Fakat, kendilerini tanımladıkları sıfatlara ve yine ilan edilmiş iddialarına uygun davranmalarını istemek ve beklemek de bizim hakkımız. Böyle "ciddi" ve sıkı bir mücadeleye tuttuğunuza ve MLKP-K'yı "sağ oportünist", "küçük burjuva", "sol oportünist" vb. olarak tanımladığınıza ve takdim ettiğimize göre, en azından okurlarınızı ikna etmek, tehlikeli birlik salgınına karşı aydınlatmak, neden MLKP-K'nın birlik çağrısının dikkate alınmaya ve üzerinde durmaya bile değmez bir şey olduğunu göstermek ve izah etmek sorumluluğunu duymalısınız. Sorumluluk sahibi olanlar, Marksizm-Leninizm adına kendini proletaryanın öncü politik birliği olarak ilan ve iddia edenler, MLKP-K hakkında verdikleri mahkumiyet hükmünün dokularına işlemiş kör ve dar grupçu önyargıların ve geleneksel kronik sektezmin tezahürü değil de; teori, program, strateji, taktik, örgütlenme ve bir bütün olarak kendini sınıflar mücadelesinde ortaya koyuşunun materyalist analizinden ulaşılan sınıfsal/siyasal bir sonuç olduğunu göstermek, kanıtlara dayalı olarak doğrulamak zorundadırlar.

MLKP-K'yı Özgürlük Dünyası'nın "sol oportünist", "küçük burjuva" ve iradeci, Alinteri ve Devrimci Proletarya'nın "sağ oportünist", "ekonomist-kendiliğindenci" şeklindeki değerlendirmelerinin siyasal bakımdan tamamen farklı; taban tabana karşı tespitler olmasına karşın, bu çevrelerin MLKP-K gerçeğinden yer ile gök kadar uzak değerlendirmelerini, sözde kanıtlarken kullandıkları yöntemin tıpa tıp aynı oluşu ilginç olmanın da ötesinde hazindir. ÖD sözde MLKP-K'nın "sol oportünist", "küçük burjuva", iradeci vb. olduğunu söylerken, DHKP; DP de "sağ oportünist", "ekonomist-kendiliğindenci" olduğunu sergilerken, "Aydınlık-İP ve TDKP" eleştiri ve değerlendirmelerinden yararlanma yolunu tutuyor. Aynı ayrı her birinin durumuna yakından bakalım. 36. sayısında DP şöyle yazıyor:

"Ekonomik taleplerin siyasal taleplere, her türden güncel talebin devrim ve sosyalizm talebine bağlanması, sınıf mücadelesinde temel bir ayırdedici olduğu olan, devrimci bir ilkedir. Soruna oportünist yaklaşımlar Türkiye'de asıl olarak iki ana uçta toplanmaktadır. Birincisi ve esas olanı, hareketi ekonomik-sendikal taleplerle sınırlayan, 'siyasal' talepler adına da 'hükümete karşı siyasal mücadele' çizgisinde yürüyen reformculuk -en kaba haliyle ekonomizm- ve devrim ve sosyalizm hedef ve propagandasının bulanıklaştırılmasıdır." (S.46)

"Birinci akımı Aydınlık-İP hainleri başta olmak üzere TDKP, MLKP-K gibi sağ oportünist örgütler ... temsil etmektedir." (S. 47)

İddialarını doğrulamaya girişen DP, bu uğurda 47, 48 ve 49. sayfanın üçte ikisini Aydınlık-İP eleştiri ve teşhirine ayırıyor. Bolca alıntılar yapıp, kanıtlar sunuyor. Sonra TDKP'ye geliyor sıra, 49. sayfanın üçte biri ve 50. sayfa bu işe ayrılıyor. Eleştiriler özünde doğru olmakla birlikte, TDKP'nin "sağ oportünist" olduğu vargısı zorlama ve yanlış. Başka bir yanlış da, Aydınlık-İP karşıdevrimci oportünistleriyle, TDKP ve

MLKP-K'nın yan yana yazılması, işçi sınıfının mücadelesi karşısında aynı ekonomist-sendikalist pozisiyonda durduğu saçma iddiasıdır.

DP daha sonra ikinci akımı oluşturduğunu söylediği Kızıl Bayrak dergisi ve Ekim çevresinin eleştirisine geliyor. 51. sayfa ve 52. sayfanın aşağı yukarı yarısı bu işe ayrılmıştır. Yukarıya aldığımız iddianın yer aldığı, "İşçiler Ne İstiyor" alt başlıklı bölüm burada bitiyor. Aydınlık-İP, TDKP ve Ekim çevrelerine yönelik iddialarını kanıtlamak için yoğun bir çaba harcayan DP yazarı, MLKP-K'ya yönelik iddiasını doğrulamak için en ufak bir zahmete girmiyor. Yazar böyle bir çabanın boş olduğunun bilincine erbilmişse, sözkonusu iddiayı ortaya atmama sorumluluk ve iradesini gösterebilmesi de gerekmez miydi? İster grupçu sekterlik nedeniyle ve isterse teorik-siyasal kavrayış yetmezliği nedeniyle olsun, DP yazarı MLKP-K gerçekliğini anlamaktan fersah fersah uzaktır. Derin bir subjektivizm içerisinde kafasında yarattığı bir "MLKP-K"yı değerlendirmektedir. Esasen bir değerlendirmeden bile sözedilemez. Yapılan olsa yazarın kendi hayal aleminde kurduğu bir şeyi siyasal sıfatlarla mahkum etmesidir. İşçi hareketi karşısında kimin hangi pozisyonda durduğu sorununu ayrıca ele alacağız; ama şu kadarını söyleyebiliriz ki, MLKP-K'nın hareketi ekonomik-sendikal taleplerle sınırladığı, siyasal talepler adına da hükümete karşı siyasal mücadele çizgisinde yürüdüğü kanıtlanamaz iddialardır ve doğal olarak sahibini yaralar.

ÖD yazarı, MLKP-K'nın "sol oportünist" ve iradeci olduğu iddiasını sözde kanıtlarken DP yazarıyla aynı yöntemi kullanıyor, ama kobayı farklı. Yazar;

"MLKP-K'nın TİKKO ve Devrimci Sol'a, Devrimci Sol'un PKK'ye 'benzemeye' çalıştığı ve kimin daha fazla 'molotoflama' yaparsa, o daha fazla devrimcidir mantığı ile ..." (Hazar-Temmuz 95, Sayı 78, S.36) hareket ettiklerini iddia ediyor. MLKP-K'nın "TİKKO

ve Devrimci Sol'a "benzeme" gibi bir iddia ve yöneliminin olmadığı biliniyor. Bu gü-lünç iddiayı ciddiye alacak değiliz. Fakat, ÖD yazarının MLKP-K'yı "küçük burjuva", "sol oportünist", iradeci ilan ederken uyguladığı metodu teşhir etmeyi gerekli görüyoruz. Bu yazıyı dikkatli okuyan herkes yazarın bu iddialarını kanıtlamak için iki şey yaptığını görecektir. İlki, DHKP'nin küçük burjuva devrimciliğinin ve öncü savaş anlayışının vb. eleştirisidir. Yazar, DHKP kaynaklarından uzun alıntılar vermek, Lenin'in yazılarıyla karşılaştırmak vb. zahmetlere severek katlanır. İkincisi ise, Lenin'i özetlemek ve Lenin'den mücadele biçimleri konusunda alıntılar yapmaktan ibarettir. İşte yazar tastamam bu metodla MLKP-K'yı küçük burjuva, oportünist vb. ilan etmektedir. "*Proletarya ve devrime karşı sorumluluk taşımayanlar devrimin güçlerine saldırıda da pervasız olurlar.*" (S.27) diyen yazarın bu sözleri kendisine yöneltilmelidir. Kullandığı metoda ilişkin olarak DP yazarına yöneltilen eleştirilerin geçerli olduğunu hatırlatmakla yetinelim.

Subjektif zorlamalarla kötü bir MLKP-K karikatürünü çizmekte ısrar eden ÖD ve DP-Alinteri yazarlarının vargıları üzerinde durmak gerekiyor. İlk olarak ÖD yazarları bütün devrimci ve komünist örgütlerin sağında durmakta ve MLKP-K'yı da bu mevziden eleştirmeye çalışmaktadır. Bu pozisyon TDKP'nin siyasal gerçeğidir. Şimdilerde sınırların daha da belirginleştirilmesi için özellikle radikal mücadele biçimlerinin eleştirisi ön plana çıkarılıyor; bu uğurda Marksizmin devrimci özü bir yana bırakılarak, olabildiğince lafzına sarılma yolundan kaba bir kitabilik ve dogmatizm sergileniyor. MLKP-K'nin sağında duran ÖD, onu sol oportünizm, öncü savaş, iradecilik vb. ile "eleştirir"ken DP yazarı da kendini MLKP-K'nin soluna yerleştirerek onu "sağ oportünizm"le, "ekonomizm-kendiliğencilik"le mahkum etmektedir. DP-Alinteri yazarlarının kendilerini MLKP-K'nin solunda göstermeleri çok tartışma

götürür bir durumsa da, bu çizginin kitlelere karşı geleneksel ve çok belirgin doktriner ve sekter yaklaşımı bilinmektedir. Kuşkusuz MLKP-K henüz inşa aşamasında bulunan ve hızla partileşmek gibi bir sorunu olan yeni, ama yalnızca çok genç olması nedeniyle değil, aynı zamanda ve daha önemlisi, komünist ve devrimci hareketin kendini geleneksel üretim tarzını aşma yönündeki bilinçli ve iradi çabası, bu yoldaki gelişimi nedeniyle tam anlamıyla yeni komünist bir örgüt olmasına karşın komünist hareketin odağında durmaktadır. ÖD ve DP-Alinteri yazarlarının değerlendirmesi bunu gösteriyor. Bu noktadan bakıldığında, TDKP'nin MLKP-K'ya ve radikal sol örgütlere karşı yürüttüğü savaşım, onun sağa doğru gidişatının ve bu yolda daha da ileri gitme eğiliminin bir belirtisiyken, TİKB'nin MLKP-K'ya karşı sözde soldan yürüttüğü mücadele onun doktrinerizm ve sekterizminin göstergesidir. Ama TİKB'nin kendi pozisyonundan sola doğru hareket halinde olduğu, böyle bir eğilim sergilediği söylenemez. Bu nedenle TİKB'nin sürdürdüğü mücadelede gerçek siyasal bir temelden çok, grupçu rekabet ve derin subjektivizm ön planda gelmektedir.

TDKP, Marksizm-Leninizm adına öncünün, devrimci iradenin rolünü oldukça sınırlayarak, neredeyse reddeden bir pozisyona yürürken ister istemez kendiliğindenliği yücelterek teorize etmeye yönelmektedir. İşçi sınıfı hareketinin devrimci dönüşümünü, sosyalist siyasal bir hareket düzeyine yükseltilmesi sorununu anlamamakta, işçi sınıfına yönelimi, belirgin devrimci/dönüştürücü bir rol oynamamaktadır. Zulmün ve sömürünün, haksızlığın her örneğini siyasal teşhir kampanyasına dönüştürme, politik kitle ajitasyonunu örgütleme ve benzeri devrimci görevlerden çok belirgin biçimde uzaklaşmakta, hatta bu görevlerden kaçışın teorisini yapmaktadır.

TİKB'nin durumu çok daha farklıdır. Hiçbir zaman aşamadığı dar grup yapısı, devrimci hareketin kendi koşulları içerisinde hiçbir

zaman kitleleşememiş olması, devrimci ve komünist hareketin bir bütün olarak siyasal gelişmeleri etkileyen bir kitle gücünü ifade etmiyor olması gerçekliği içinde bile, kitlelilikten en uzak gruplardan biri olmasının yarattığı açmaz onu dönemselleşen grupsal gelişme stratejileri izlemeye ve imaj peşinde koşmaya, devrimci ve komünist örgütlerle rekabeti ön plana çıkarmaya koşullandırmakta, kısacası en sivri biçimde kendi durumunun politikasını yapmak gibi bir saçmalığın girdabında boğuşmaktadır. Kitleler karşısındaki geleneksel doktrinerizmi ve sekterizmi bu durumun teorik zemini olmaktadır. TİKB, halen kendini üretme tarzıyla tarihsel olarak aşılabilir ve siyasal olarak tükenmekte bulunan grupsal politika tarzının tipik bir örneğini sunmakta ve bu anlamda geçmişte yaşamaktadır.

Görüldüğü gibi devrimci iradenin ve öncünün rolü sorunu, süren ideolojik mücadelede çok özel bir yer tutuyor. Gerçekte bu, komünist hareketin ve onun ayrı ayrı parçalarının gelişim çizgisini, önümüzdeki dönemde ve gelecekte, sınıflar mücadelesinde alacakları konumları belirleyici en temel sorundur. Komünist örgütlerin her birinin tarihsel şekillenişleri, kendilerini üretme ve politika tarzları, devrimci iradenin ve öncünün rolü konusundaki yönelimlerini gösteren veriler sunmaktadır. Açıklamalar, laflar da bir değer taşımakla birlikte, gerçeklerin daha önemli olduğuna kimse itiraz etmeyeceğine göre, öncünün ve devrimci iradenin rolü, tarafların gerçekleri temelinde tartışılmalıdır.

ÖNCÜNÜN, DEVRİMCİ İRADENİN ROLÜ

Burada tartışılan sorun, biçtiğimiz değer nedeniyle TDKP'nin 15 yıldır kongresini toplama iradesini gösterememesi ve yine TİKB'nin bir kez olsun kongre toplayacak bir düzeyi bile yakalayamaması çok somut bir veridir. Ki bu, örgüt kitesine ve örgütün kendisine yaklaşımının çok önemli bir göstergesi olması nedeniyle, bu iki örgütün

kitleye yaklaşımı bakımından da önemli bir ipucu niteliğindedir.

Kitleye yaklaşım, devrimci iradenin ve öncünün rolü konusunda tartışmanın, taraflarının pozisyonlarının değerlendirilmesinde ana noktayı oluşturmaktadır. TDKP'nin güçlerini fiziki olarak işçi sınıfına yöneltmesi, sınıf tutumu açısından önemli bir veri olarak kabul edilmelidir. Fakat sınıfa yönelik çalışmanın niteliği, bu çalışmanın kapsam ve içeriğine bakarak materyalist analizin konusu yapıldığında görülmektedir ki, TDKP gitgide kaba materyalizm mevzisine kaymakta, öncünün, sınıfın devrimci dönüşümünün mayası ve öznesi olma yönünde devrimci iradesini kullanmak yerine, sözde sınıfla bağlanmak adına sınıfın geri bilinci önünde eğilmektedir. Sınıfı kendi düzeyine çıkarma hattında yürüme yerine, öncüyü sınıfın geri bilinci düzeyine çekmektedir. Özellikle son bir kaç yıllık dönemde sınıf hareketinin devrimci gelişimi bakımından, rutin ve alışılmış şeylerin ötesinde, sınıfın devrimci gelişimine kaldıraç teşkil edebilen kendi gücünü ve olanaklarını kullanmak, kendini ortaya koymak bakımından özel olarak dikkate değer bir tek örnek gösterilemez. Lenin'in "Ne Yapmalı?" adlı yapıtında parlak biçimde açıkladığı politik kitle ajitasyonunun, politik teşhir kampanyası biçiminde yürütülmesi bakımından da bu tamamen geçerlidir. TDKP'nin kendini işçi sınıfı içindeki tek devrimci odak ve akım olarak lanse ettiği de dikkate alındığında, TDKP'nin çok özel etkisi olan esasen az çok önem taşıyan bir tek işçi kitle eyleminden dahi söz edilmeyecek oluşu ayrıca belirtilmeye değer. Öncünün, yığınları kendi öz politik deneyimleri temelinde kazanabileceği gerçeği, eğer öncünün devrimci iradesini kullanmasının önem ve gerekliliğini dışlayıcı tarzda kavranırsa, pekala kendiliğindenciliğe gerekçe yapılabilir ve zaten TDKP'nin yapmakta olduğu da budur. TDKP, suçluyu suçüstü yakalayan kitle ajitasyonunda, yığınların politik sınıf bilincini uyandırmanın, onları sarsarak harekete

geçirmenin, en etkin yolunun kitlesel politik teşhir kampanyası tarzında örgütlenmesiyle olanaklı olduğunu açıklayanın Lenin olduğundan haberi yokmuş gibi, politik teşhir kampanyalarını "gürültücülük" olarak suçlayabilmektedir vb.

TDKP'nin sınıfla bağlanma, politika tarzında sözde gürültücü küçük burjuva zihniyetle arasına sınır çekme adına ve yığınların kendi öz politik deneyleri temelinde eğitimi temel sorununu, öncünün tamamen pasif ve edilgen kalması şeklinde algılaması ve yorumlamaya çalışması, mücadele biçimleri sorununda bugün yığın hareketinin ortaya çıkardığı en ileri biçimlere iflah olmaz bir kitabilik ve sağ doktrincilikle karşı çıkması, onu her gün daha çok işçi sınıfı ve emekçi yığınların en ileri mücadele pozisyonlarından uzaklaştırmakta ve geleneksel TKP çizgisi mevzisinde konumlandırmaktadır. Sistemize olarak derinleşen bu yönelim, bugünkü politik durumun sunduğu, işçi sınıfı ve emekçi yığın hareketinin sahip olduğu devrimci olanakları anlayamayan, durumu olduğundan çok az devrimci gören, politik bakımdan karamsar değerlendirme ve yaklaşımlarla birleşen bir "barışçıl hazırlık stratejisi"ne yöneltiyor.

Ayağımızı bastığımız toprakta öylesine patlayıcı maddeler birikmiştir ki, gerçekte politik hareketsizlik veya uzun barışçıl bir hazırlık dönemine denk düşebilecek taktikler, proletaryanın uzun süreli barışçıl bir hazırlığını öngören stratejiler bütünüyle geçersizdir. Bunlar, açık çalışma ve mücadele olanaklarının değerlendirilmesi, legal ve illegal çalışmanın birleştirilmesi ve benzeri olarak da sunulamaz. Örneğin Mengen'de asker barikatlarına dayanan ve geriye dönmek zorunda kalan işçilerin, bir dahaki sefere barikatları nasıl aşacaklarının gösterilmesi, bunun gerektirdiği siyasi, teknik ve örgütsel hazırlığın bir bütün olarak ortaya konması ve öncü tarafından yürütülmesi gerekir. Eğer, emekçi memur hareketinde başat mücadele biçimleri, bu hareketin en acil talepleri olan topluöz-

leşme ve özellikle grev hakkını elde etmeye yetmiyorsa, yani mevcut mücadele biçimleri hareketin gelişiminin ve sonuca gitmesinin araçları olmaktan çıkıp, oyalanma ve devrimci enerjinin tüketilmesinin araçlarına dönüşüyorsa öncü, yığınlara yeni mücadele biçimleri göstermek ve hareketi ileri sıçratmak için bu uğurda kendi güçlerini enerjik biçimde kullanmak zorundadır. Ankara'ya akın eden emekçi memurlar neden barikatlar kurarak Gazi emekçilerinin yolunu izlemesin? Kıyıma uğrayan işçiler neden işyerlerini işgal etmesin? vb. Bütün bunların yığın hareketinin gündeminde bulunduğu ve hiç de barışçıl olmayan bir yol olduğu, çok kesin çatışmaları getirebileceği ve getirdiği açıktır. Faşist rejimin toplumsal eylemin gündemine girmiş sorunlara hiçbir çözüm bulamadığı, işçi sınıfının, emekçi memurların, kent yoksullarının; ulusal ve dinsel toplulukların saflarında patlayıcı maddelerin muazzam ölçüde biriktiği, beklenmedik anlarda çakan ufak kıvılcımlardan çok sert çatışmaların doğduğu koşullar altında, 1. emperyalist paylaşım savaşı öncesinde 2. Enternasyonal partilerinin izlediği gibi uzun bir barışçı hazırlık stratejisi öngörmek, günün devrimci görevlerinden yan çizmekten başka bir şey değildir. TDKP'nin pozisyon ve yönelimi en açık biçimde kent yoksulları içinde devrimci çalışmanın örgütlenmesi ve kent yoksullarının proletaryanın yedekleri olarak mücadeleye seferber edilmesine karşı gösterdiği ilgisizlikte görülebilir. Hatta ilgisizlikten de öte bir durumla karşı karşıya bulunduğu vurgulanması abartma değildir. TDKP'nin mücadele biçimlerine yaklaşımı, devrimci iradenin ve öncünün rolü konularında, onun yönelimini gösteren çok önemli bir sorun olarak ayrıca ele alınmayı hak etmektedir.

Devrimci iradenin rolüne vurgu yapan, bu bakımdan devrimci harekette 72 yenilgisinden sonra gelişen devrimci kendiliğindenciliği aşmaya çalışan TİKB ne yazık ki, bu olumlu yönelimini doktrinerizm ve sek-

terizme yuvarlanmak şeklindeki diğer bir uç noktaya sürelenmekten sakınmayı başararak sağlam bir temele oturtamamış, özgül durumu, örgütsel oluşum koşulları ve dönemin özel tarihsel dezavantajları ve kuvvet yetmezliği vb. gibi nedenlerin yanı sıra, asıl olarak, daha baştan 75-80 döneminin devrimci kendiliğindenciligi ve egemen halkçı mantığıyla araya sınır çekme olumlu yönelimi içinde geliştirdiği doktriner ve sekter zihniyet nedeniyle, yığınların arkasından sürüklenen bir çizgiden kurtulmayı başarmamış, yığınların devrimci önderi olmak yerine "militan", "savaşçı" olmayı tercih etmiştir. Militan savaşçı olmayı bir ölçüde başarmış ama yığınların devrimci önderi olma yolunda gelişmemiştir. Araç ve yöntemlerinde, çalışma biçimlerinde (ki bugün daha çok kuvvet yetmezliği nedeniyle, esas olarak çalışmalar bir legal gazete etrafında yürütülme düzeyine gelmiştir.) değişikliklere yönelmesine karşın, doktriner ve sekter zihniyetini değiştirmeyi başarmadığı için kitlelerin peşinden sürüklenmektedir. Kendiliğindenliğin, kitlelerin peşinden sürüklenmenin **yalnızca** "sağ oportünizm", "ekonomizm-sendikalizm" kaynaklı biçimlerde tezahür ettiği düşünülemez. Teoriyle, ilkelerle, kitabi doğrular ve klişelerle kendi devrimciliğinizi güvenceye alabilirsiniz ama bu yoldan yığınların dışında kalınacağı, patlak veren her hareketin peşinden koşarak sürüklenmek gibi bir pozisyondan ileri geçilemeyeceği de açıktır. TİKB pratiği bunun tipik bir örneğini sunar.

Yığınların öncüyü kendiliğinden izleyeceğini beklemek saçmalaktır. Yığınların kendini öncünün sloganlarına göre ayarlayacağını zannetmek, böyle yanılmalı bir beklenti içine girmek, yığınların devrimci eğitimini ve mücadele mevzilerine yerleştirilmesini hiç anlamamaktır. Öncülük iddiasında olanlar, öyle hareket etmeyi başarmalıdır ki, yığınların devrimci eğitiminin ve gelişiminin kaldırıcı olabilsinler. Burada, öncünün kendi ruh halini yığınların durumunun yerine geçirmesi, "sağ oportünizm, eko-

nomizm ve sendikalizm" kadar tehlikelidir. Eğer öncü küçük bir propaganda grubu olmaktan kurtularak, devrimci yığın hareketinin mayası, örgütleyicisi ve önderi olmak istiyorsa; doktrinerizmden kesinkes sakınmak, yığınlardan sekterce kopmamayı başarmak zorundadır. Bizim "geleneksel grupsal politika tarzı" diye tanımladığımız şey esasen yığınların devrimci önderi olma iddiasının terk edilmesi, öncünün kendini yığınların yerine koyarak, yığınlar adına, yığınlar dışında hareket etmesi, ama aynı zamanda yığın hareketi nerede patlak verirse oraya koşmak biçimindeki kendiliğindencilige sürüklenmedir.

İşçi sınıfının ve emekçi yığınların devrimci hazırlığı çok somut bir sorundur ve kesinlikle ilkeleri somut durumun yerine koyarak, Marksist teorinin mutlak doğruları ve kitabi formüllerin tekrarıyla çözülemez. Öncünün bilgeliği, yığınların en ileri eğilimlerini eleştirel biçimde sahiplenmesini gerektirir. Yığınların devrimci hazırlığı ve eğitimi, pedagoji ile karıştırılmamalıdır. Yığınlar, devrimci eğitimi çok somut mücadeleler ve hareketler içinde; ama eğer bu sosyalist sınıf bilinci olacaksa komünist öncünün propaganda, ajitasyon, örgütlenme, eylem bütününde sürekli ve sistemli yardımıyla başarılabilir. Yığınlardan kendinizi tecrit ederek, yığınların devrimci dönüşümünü başarma olanağınız yoktur. Bırakınız ortalama bir işçi ve emekçiyi öncünün düzeyine yükseltmeyi ve saflarına çekmeyi, ama ileri devrimci işçi ve emekçileri bile öncünün düzeyine yükseltmek ve saflara çekebilmeniz için, öncüyü günlük çalışma ve eylem içinde sınamasını, tamamen anlamasını, güven duymasını; öncüyü, kazanmayı, önderlik etmeyi, peşinden sürüklemeyi istediği ve hedeflediği yığınları sürecin bütününde yan yana getirerek, işbirliğini sağlayacak bir hareket tarzı zorunludur. Var gücünüzle kendinizi yığınlara empoze etmeye çalışarak alacağınız sonuç 15-16 yılda aldığınızdan çok farklı olmayacaktır. Öncü, günlük hareket tarzını, kendi

devrimciliğini kanıtlamak, kendi varlığını, kendine biçtiği rol ve ilan edilmiş iddialarından kopuk biçimde sürdürme üzerine kuramaz. Programınızın temel hedef ve amaçlarını kaybetmeksizin, her güncel soruna yanıt veremiyorsanız, eğer yığınları anlamayı ve sıkı bağlar kurmayı başaramıyorsanız, yani yığınlara öncülük edemiyorsanız, ilkelerinizi ve teorinin saf gerçeklerini istediğiniz kadar tekrar edebilirsiniz, ama size hiçbir zaman kitlelerin devrimci önderi olamayacağınız, yığınların devrimci hazırlığını yürütme yeteneğinden yoksun olduğunuz hatırlatılacaktır. Dahası öncü ile onun gerisindeki unsurlar arasında temas, ortak iş yapma ve işbirliği yönelimine oportünizm diye saldırmayı, öncülüğün zorunlu bir gereği ve üstünlüğünüz olarak görüyorsanız, yığınların dışında kendi dünyanızda yaşamaya ve yığın hareketinin peşinde oradan oraya sürüklenmeye mahkumsunuzdur.

Yığınların düzene karşı devrimci hareketinin büyümesinin, işçi sınıfı ve emekçi yığınların devrimci eğitim ve hazırlığının, mücadele mevzilerine yerleştirilmelerinin bütün gereklerinin tutarlılıkla yönlendirildiği politika tarzı yerine, grupların dikkatlerinin odağına kendilerini koyarak, en dar anlamda kendi varlıklarını idame ettirmeyi her şey haline getiren (bu esasen yığınların öncüsü olma, devrimi örgütleme büyük iddiasının unutulmasından, hiçe sayılmasından başka bir anlama gelmez) bir hareket tarzı, öncünün ve devrimci iradenin rolünün bir başka şekilde inkarından başka bir şey değildir.

Özet olarak, komünist hareket bakımından şunu söyleyebiliriz; öncünün, devrimci iradenin rolünü vurgulamaya çalışan TİKB, doktrinerizmin getirdiği sekterizmle, yığınları hiçe sayan dar grupçu bir politika tarzını ve zihniyeti ısrarla sürdürmektedir; TDKP ise öncünün, devrimci iradenin rolünü yadsıma, kendiliğindenliği teorize etme, öncüyü yığınların düzeyine çekme yöneminde ısrar etmekte ve oportünizm yolun-

da yürümektedir. MLKP-K'ya gelince, henüz onun pratiği çok kesin bir şekil almamış olmakla birlikte, yalnızca TİKB ve TDKP şahsında değil; aynı zamanda kendini var eden komünist örgütler dahil olmak üzere, bir bütün olarak devrimci ve komünist hareketin ulaştığı düzeyi, teorik ve pratik olarak aşmayı hedeflemekte ve bu yönde ilerlemektedir.

MLKP-K'nın bu yönelimi her şeyden önce, onu var eden güçlerin yaşadığı bilinç sıçramasına bağlıdır. Komünist hareketi oluşturan örgütlerden her birinin ayrı ayrı kendini tek komünist örgüt olarak görmesi, kendini ve kendi pratiğini idealize etmesi sekterizm ve grupçuluk olduğu kadar, yığınların devrimci önderliğini yadsıyan politika tarzını da şekillendirmiş, parti sorununda, yani devrimci iradenin ve öncünün rolü konularında çok açık ve kesin bir çarpıklığı da kendinde somutlaştırmıştır. Kendi tarihsel varlıklarına ve komünist hareketin süregelen gidişatına müdahale, önce birlik mücadelesi ve eylemi çerçevesinde, giderek devrimci politika ve örgütlenme sorunlarının bütün alan ve düzeylerine uzanarak çok daha genel bir çerçevede, Marksizm-Leninizmin öncünün, devrimci iradenin rolüne ilişkin teorik yaklaşımının kavranışında ve bu bakımdan devrimci ve komünist hareketin gelişiminin ve deneyimlerinin eleştirel analizi yolundan bir bilinç sıçraması yaşamıştır. Tarihsel şekillenişleri ve grupsal varlıklarının evriminin TİKB ve TDKP için ayrı ayrı hazırlayıp koşullandırdığı yön ve gelecek, açıktır ki, kendini oluşturan güçlerin yaşadığı açık ve söz götürmez bilinç sıçramasının, tamamen iradi ve sistematik biçimde kendi varlıklarına müdahalenin bir ürünü olarak doğan ve yine kendi tarihini ve var oluşunu, geleneksel olanı aşma yolunda inşa eden MLKP-K için çok farklı olacaktır. TİKB ve TDKP her şeyden önce kendilerinin ve komünist hareketin durumunun "doğru" bilincine ulaşmamakta ve süregelen durumlarının kendiliğinden koşullandırmasına boyun-

eğerek devrimci irade ve öncünün rolü konusunda, her birinde farklı biçimlenen kendiliğindenliğe boyun eğmektedirler.

Eğer bu ülkede yığınların devrimci hazırlığını yürütmede, devrimin önderliğini örgütlemeye ısrarlı iddia sahibiysek, bu uğurda kendimizi ortaya koyuşumuzun, varolma ve yeniden üretişimizin bütün alanlarında, bütün yön, boyut ve düzeylerinde devrimci iradeyi konuşturmayı başarmak, "iradeci" olmak zorundayız. TDKP'li yoldaşlar paniğe kapılmasın, hayır, "iradeci" davranmakla, ne kendimizi kitlelerin yerine koymayı, maceracı küçük burjuva öncü savaşçılığını ve ne de yığın hareketinin ve yığınların devrimci gelişiminin ve örgütlenmesinin ihtiyaçlarından kopuk silahlı bir eylem hattı öngörüyoruz. Ama örneğin polisin Kenan Bilgin'i veya herhangi bir devrimciyi kaybetme yolundaki çabasını, zulmün bu kadar açık bir örneğini (ki Kürdistan'da yıllardır yüzlerce örnek yaşandı), suçluyu suçüstü yakalayan tarzda, olanaklı ve uygun bütün araçları kullanarak siyasi bir teşhir kampanyasıyla yanıtlayacak bakış açısına, devrimci irade ve enerjiye de sahip olmalıyız. Kürdistan'da ikibin civarında köyün boşaltılması gibi milyonlarca insana uygulanan bu vahşi zulmü, Batı'da işçi sınıfı ve emekçi yığınların nezdinde açığa çıkarmak için komünist ve devrimci örgütlerin öncülük adına sergiledikleri pratikle övünülebilir mi? Sayısız örnek üzerinde durulabilir; ama şu herkes için açık olmalıdır; devrimci ve komünist hareketin mevcut durumu ve düzeyi her bakımdan aşılacak zorundadır ve burada devrimci irade çok belirleyici bir söz söyleyecektir. MLKP-K'nın devrimci iradeye sarılmak iddia ve yönelimi bırakın eleştirilmeyi, olsa olsa takdirle selamlanabilir. TDKP'yi çok rahatsız eden radikal mücadele biçimleri ve hareketin mevcut düzeyinde devrimci şiddetin kullanımı ve örgütlenmesine ayrıca değinmek gerekecektir.

DEVİRİMCİ İRADE VE "BİRLİK"

İlkesel bakımdan ele alındığında, bütün ülkelerin deneyimi, komünistlerin tek bir öncü partide örgütsel birliğinin proleter devrimin hazırlığı ve zaferinin zorunlu ön koşulları arasında en ön sırada yer aldığını gösterir. Komünist hareketin ihmal edilmez düzeyde ayrı örgütler olarak bölünmüşlüğü, toplumsal devrimin önderliğinin parçalanmışlığı gibi vahim bir siyasal durumu yansıttığı apaçıktır. Bu parçalanma, devrimci hazırlığı köstekleyen, ileri sıçrayışları önleyen çok açık zaafli örgütsel ve politik bir durumdur; ama bu temel bir zaaf olarak da kalmaz. Sürekli, yeniden ve yeniden parçalanmış güçler arasında rekabet ve mücadeleyi koşullandırıp üreterek de devrimci hazırlığı baltalar. Proleter devrimin zaferi, proletaryanın bütün devrimci güçlerinin sermaye egemenliğinin politik kuvvetlerinin yığılma ve merkezileşmesini aşan düzeyde bir yığılma ve merkezileşmeye ulaşması yoluyla, sermayeyi yere serecek kuvvet birikimi ve gerilimine, devrimci vuruş gücüne ulaşmasını zorunlu kılar.

Sorun siyasal olduğu kadar teorik bakımdan da nettir. Marks ve Engels Komünist Manifesto'da komünistlerin işçi sınıfının çıkarları dışında "özel" çıkarlarının olmadığını; komünist partisini diğer işçi sınıfı partilerinden ayıran şeyin, işçi hareketinin yerel, bölgesel vb. değil, ulusal ve dünyasal ölçekte genel çıkarlarını temsil etmek olduğunu vurgulamışlardır. Marksizm-Leninizme devrimci sadakat, onu küçük burjuva ve burjuva dünya görüşleriyle kirlenmemiş tarzda ve bütünlüklü olarak kavramayı, toplumsal ve siyasal gerçeklere "tam" bir tutarlılıkla uygulamayı gerektirir. Bizde komünist grupların en dikkate değer zaaflarından birisinin, grupsal varlıkları, resmîyetleri ve grupsal önyargıları ve çıkarları uğruna, Marksizm-Leninizmi olaylara, olgulara uygulamada küçük burjuvaca kararsızlıklar göstererek feda edebilmeleridir. "Teorik-ideolojik" sağlamlık ve bağlılık sorunu bireyler ve örgütler bakımından her

şeyden önce Marksizm-Leninizmin bütünlüklü kavranışı, şu veya bu sonuçtan kaçınmak kaygısına kapılmaksızın, devrimci tarzda tutarlı uygulanmasında aranmalıdır. Oysa eğilip bükülmeler bir gerçektir. İrade kırılması ve zaafının buradan başladığı muhakkak belirtilmelidir. Marksizm-Leninizmin ideolojik-teorik bütünsel kavranışı ve uygulama yeteneğinin en belirgin ve en büyük sıklıkla bozulduğu alan, komünist örgütlerin birbirlerini değerlendirmeleridir. Komünist örgütler, komünist hareketin gerçekliğinin "doğru" bilincine ulaşmakta müthiş zorlanmakta, tamamen suni ve subjektif, olmadık "açıklama" ve yorumlamalara kolaylıkla gidebilmektedirler.

Bu durumun açıklanmasında iki ana neden üzerinde durulabilir. İlki, Marksizmin kavranış ve uygulama yeteneğindeki uluslararası komünist hareketin deneylerini anlama ve özümlemedeki sınırlılıklar ve tek yanlılıklardır. Bunun belirleyici olduğu durumların, öğrenme, inceleme, eleştiri ve tartışma yolundan aşılması aklın ve mantığın gereğidir. Bu anlamda, grupların birbirlerinden öğrendiklerinin şu veya bu ayrılığı aşabildiklerinin kaç örneği vardır? Hastalıklı bu durumu görmemek, anlamamak için, kör ve sağır olmak da yetmez; kasıtlı olmak gerekir.

İkinci neden, bu hastalıklı durumu da açıklamaktadır. Ayrı ayrı örgütlerin varlığı, farklı grupsal çıkarların oluşmasının nesnel temelidir. Bu nesnelğin bilinçte devrimci dönüşüme uğratılarak aşılabilmesi, materyalist devrimci eleştirinin sorgulama ve yargılamasından kaçırılması, özel olarak bu işi yapanların komünist hareketin ve onu oluşturan ayrı ayrı örgütlerin "doğru" bilincine ulaşmasında Marksizm-Leninizmin, diyalektik materyalizmin yani teorinin feda edilmesini getirmekte, bu yolda yürüyen grupları **sözcüğün geniş anlamıyla** siyasal bir hizip olarak şekillendirmektedir. Proletaryanın genel çıkarlarının yansıtılmasının yerini grubun özel çıkarlarının at gözlüğü

takmış kör beççiliği almaktadır. Politik örgüt içinde örgüttür hizip; ama ayrı ayrı örgütler, aynı sınıfın sözcü ve temsilcisi olarak kendilerini ortaya koyduklarında söz konusu sınıfın genel çıkarlarına karşı direndikleri ölçüde anti-parti bir nitelik ve siyasal hizip karakteri kazanırlar. Marksizm ve sosyalizm adına parti teorisi (ve pratiği) yerine bir hizipler teorisini geliştirip savunan, idealleştirerek, bunu sosyalizmin dertlerine derman olarak sunan güçler olduğu biliniyor. Burada hak ettikleri için gırtlığına kadar reformizme batan "Kurtuluş" teorisyenlerini anmalıyız. TİKB ve TDKP böyle bir teorik sapma içerisinde değiller. Fakat, komünistlerin tek partide örgütsel birliği söz konusu olduğunda durdukları pozisyon özünde hizipçidir. Ve söz konusu anti-marksist teorilere meşruluk kazandırmaktadır.

Komünistlerin tek ve bölünmez politik bir parti olarak birliği, nesnel olarak Maoçu revizyonizmin reddiyle birlikte, yani bizde komünist hareketin ayrı örgütler biçimindeki parçalı oluşumuyla birlikte gündeme girmiştir. TİKB'nin devrimci ve komünist hareketi oluşturan diğer örgütlere bakışı, kendine bakışındaki aşırı subjektivizm nedeniyle baştan itibaren "çarpık"tır. Bilindiği kadarıyla, onun çok tipik dar örgüt dünyasına ayrı ayrı komünist örgütlerin varlığı gerçeğine dayanan bir temelde komünistlerin birliği sorunu veya tartışması girmemiştir. Türkiye ve Kürdistan'da komünist hareketin anlaşılması ve açıklanmasına uygulanması söz konusu olduğunda TİKB, Marksist diyalektik materyalizmden fersah fersah uzaktır, felsefi idealizmden ve subjektivizmden kurtularak devrimci bir irade ve bilinç sıçraması gösterememektedir.

TDKP'nin bazı dönemlerde, kendi içinde komünist örgütlerin birliği sorununu tartıştığı bilinmektedir; ama onlar daima sonuçta grupçulukta karar kılmışlardır. Bir çok durumda TDKP "birlik" için fedakarlık yapmaya hazır olduğunu "ima" etmiş, fakat

hiçbir zaman, ayrı komünist grupların varlığını kabul ve ilan etmeye yanaşmamıştır. Burada uluslararası komünist hareketle var olan ilişkilerinin ve uluslararası komünist hareketteki sekter görüş açısının çok önemli bir etkisi vardır. Sonuç olarak, kuşkusuz komünist hareketin ayrı örgütlerden oluştuğu gerçekliği karşısında O da idealist bir mevzidedir. Onun, şu veya bu ölçüde yansıttığı, ima ettiği, ama açık açık ortaya koyma cüreti göstermediği esas sorun, birliğin kendisinin etrafında gerçekleştirilmesi gerektiği yolundaki ödün verilmez gördüğü düşüncedir. TDKP, komünistlerin birliğinin nasıl gerçekleştirilebileceği sorununun, komünistlerin birliği konusuna göre ikincil bir sorun olduğunu çok iyi bilmektedir. Belli dönemlerde komünistlerin birliği temel sorununa değil de, buradan kaynaklı birliğin nasıl geliştirileceği tali/ikincil sorununa kafa yoran TDKP, '90 başında birlik defterini kapatmaya, komünistlerin birliği mücadelesine cepheden tam grupçu bir tavır geliştirmeye karar vermiştir. TDKP'nin komünistlerin birliği yolundaki bütün çabaları "anti-parti girişimler" olarak damgalayıp cepheden saldırmasının kaynağı buradadır.

Nedenleri ve açıklaması ne olursa olsun, asıl sorun şudur: TDKP ve TİKB kendi nesnellliğini aşamıyor. Kendi nesnelliklerine teslim olarak, proletaryanın genel çıkarları mevzinde değil, gruplarının özel çıkarlarını savunmada siperleniyorlar. Onların, komünistlerin birliği karşısındaki statükocu ve gerici bu direnişi, birlik sorununu gündemden çıkarmıyor. Yalnızca çözümünü zorlaştırıyor; uzun ve sancılı bir yola sokuyor. Diğer yandan, komünistlerin birliği ivedi sorununun devrimci çözümünü önlemek için sürdürülen direnişin, kaçınılmaz olarak söz konusu örgütlerin ideolojik ve siyasal evrimlerini koşullandıran çok önemli bir unsur olarak işlediğini ayrıca kaydetmek gerekiyor.

Özet olarak, MLKP-K, komünist hareketin var olan (ama geride kalan) nesnellğine

iradi devrimci bir müdahalenin eseridir. Komünist hareketin tarihinde yeni aşamayı belirleyen de bu devrimci iradedir. TİKB ve TDKP ise komünist hareketin nesnellğine boyun eğişi ifade eder; bu onlar bakımından devrimci ve komünist harekette var olan geleneksel irade zayıflığına eklenmiş yeni bir halkadır.

Komünist örgütlerin birbirlerine ilişkin değerlendirmeleri (Marksist-Leninist komünistlerin geride kalan yıllık dönemde teorik ve siyasal olarak aştığı değerlendirmeler) subjektivizme ve felsefi idealizme dayanır. Burada farklılıkların, ayrılıkların öne çıkarılması, birlik yanlarının, benzerliklerin karartılıp geri plana itilerek unutulması biçimindeki göz çıkaran tek yanlılık diz boyudur. Tipik olan ağaçlarla uğraşmak, ormanı görmemek/yok saymaktır. Bu yaklaşım kendi doğrultusunda daha da ileri gider. Farklılıklar, ayrılıklar öne çıkarılmakla kalmaz, onların olduğundan çok büyük ve çok önemli gösterilmesi için de elden gelen yapılır. Bu yoldan idealist analizlere dayanaklar, kanıtlar yaratılarak meşruluk ve inandırıcılık kazandırılır! Aşağıda başka örnekler üzerinde de duracağız, ama Özgürlük Dünyası'nın şu değerlendirmesini, bunun ilginç bir örneğini oluşturduğu için burada sunmalıyız.

"Marksistlerle küçük burjuva 'sosyalist'leri arasındaki görüş ayrılığı, yalnızca herhangi tekil olaylara ve gelişmelere ilişkin 'taktik' ayrılık değil, devrimin temel sorunlarına, devrime ve temel sınıflar mücadelesine ilişkin temel bir ayrılıktır. Devrimi, emek sermaye çelişkinin belirlediği bu toplumsal yapının yıkılması ve yeniden kuruluşunun projesi ve bir siyasal eylem süreci olarak ele almayan bu gruplar, değişim ve yenden kuruluşun, ancak 'emek ürünleri üreticisi' sınıfın, halk yığınları desteğindeki eylemiyle gerçekleşeceğini de kavrayamamaktadırlar." (ÖD 78 Sf.24)

"Küçük burjuva sosyalistleri" ile (bunlar ister devrimci isterse reformist olsun)

Marksistler herşeyden önce temelden farklı dünya görüşlerine, ideolojilere dayanırlar. Keza kuşkusuz, siyasal platformları, program ve stratejileri de temelden farklıdır. Küçük burjuva sosyalizmi son çözümlemede burjuva ideolojisinin bir türevidir. Aradaki farklılıkları "görüş ayrılığı" ile ifade etmenin olanağı yoktur. İyi de bu ülkede kimler "küçük burjuva sosyalistleri" kategorisinde değerlendirilebilirler? Örneğin MLKP-K ve TİKB, TDKP'nin iddia ettiği gibi bu kategoriye konulabilir mi? ÖD yazarlarının kendini müthiş zorladıklarını görüyoruz. Bu ülkede, TKP/ML (örgütsel olarak parçalanmış iki kanadı da), ve DHKP gibi örgütler devrimci "küçük burjuva sosyalizmi" kategorisinde ele alınabilirler ve alınmalıdır. Kurtuluş, Emek gibi çevreler ise reformist "küçük burjuva sosyalistler" olarak değerlendirilebilirler. Fakat, MLKP-K'yi, TİKB ya da TDKP'yi bu kategorilerden herhangi birisinde mütala etmeye çalışmak, ÖD yazarlarının Marksizm bilgisine yakışmayan tamamen boş ve subjektif çabadır. Onların derin subjektivizimlerini ve grupçuluklarını sergiler. Grupçuluk uğruna marksist materyalizmi hiçe sayabildiklerini gösterir.

Aktardığımız pasajda ÖD yazarları kendi kendilerini ya da itiraz eden birilerini "ikna etmek", bastırmak için açık ve kesin bir zorlamaya giriyor, inandırmak için yemin billah etmenin sınırına geliyorlar. Onlar rahatlıkla Marksizm-Leninizme dayanarak, DHKP'nin halkçılığını, maceracılığını teorik ve pratik verileriyle sergiliyor, aradaki ayrılıkları, "temel olaylara ve gelişmelere ilişkin 'taktik' ayrılıklar değil, devrimin temel sorunlarına, devrime ve sınıflar mücadelesine ilişkin temel bir ayrılık" olduğunu kanıtıyorlar. Doğrusu "temel bir ayrılık" değil, Marksistlerle küçük burjuva sosyalistleri arasında temel ayrılıklardan ve ideolojik-teorik, siyasal/sınıfsal uçurumlardan söz etmek gerekir ve gerçek durum da böyledir. ÖD yazarlarının "temel bir ayrılık"tan söz etmeleri, küçük burjuva sosyalistleri ile,

proletarya sosyalistleri arasındaki "ayrılıklar"ı küçültmeleri tesadüf değildir. Onların asıl amacı MLKP-K ve TİKB'yi DHKP, TKP/ML kökenli örgütler ve hatta PKK ile aynılaştırmaktır. Bu kasıtlı grupçu aynılaştırma çabası aradaki uçurumu örtbas ederek kapatmayı, böylece sözde TDKP ile MLKP-K ve TİKB arasında bir uçurum yaratmayı amaçlamaktadır. Marksizm, grupçu çıkarlar uğruna eğilip bükülmekte, materyalizm hiçe sayılmaktadır.

Bizim görüşümüz biliniyor. Komünist hareket MLKP-K, TKP/ML YİÖ, TİKB ve TDKP'den oluşmaktadır. Her biri proleter sosyalizmin unsurlarıdır. Genel olarak konuşacak olursak, aralarında, teori, program, strateji, taktik ve örgüt sorunlarında var olan ayrılıklar, bugün bunlardan herhangi birini proletarya sosyalisti ve Marksist-Leninist olmanın kapsamı dışına düşürecek düzey, ölçü ve kapsamda değildir. Var olan ayrılıkların süreç içinde aşılabileceği, bu örgütlerin her birinin gelişiminin hangi yönde ilerleyebileceği, daha önce değindiğimiz sorunlardır. Fakat TDKP ve TİKB'nin saplanıp kaldıkları ve aşma yeteneği gösteremedikleri malum geleneksel zaafı nedeniyle bugün için aradaki ayrılıkları/farklılıkları olduğundan büyük göstermek için, ellerinden geleni yaparak büyük bir sorumsuzluk sergiledikleri ve bu yolda her birinin yalnızca kendini Marksist-Leninist ve proletarya sosyalisti olarak gösterdikleri, bu kapsamda her biri diğerine ve birlikte MLKP-K'ya karşı grupçugeric bir ideolojik mücadele yürüttükleri açıktır. Bizzat bu ideolojik mücadele kendileri bakımından ayrılıkları büyütücü bir rol oynamakta, MLKP-K'yi da aynı şeyi yapmaya zorlamakta ve bir ölçüde koşullandırmaktadır. Fakat daha önemlisi özellikle TDKP'nin belirginleşmekte olan siyasal yönelimi ve bunu söylem olarak savunma, gerekçelendirme çabalarıyla bağıntılı olan Marksizmin devrimci özünü boşaltma ve lafzına sarılma yönelimidir. Farklılıkların, ayrılıkların hangi yönde gelişeceği sorunu,

bu örgütlerin proletarya ve emekçi yığınların savaşımında, önümüzdeki dönemde ve ilerleyen süreçlerde nasıl konumlanacaklarıyla ilgilidir ve bu zemin üzerinde ele alınmalıdır. Marksist materyalizmin emri ve gereğidir bu. Büyük öğretmenimiz Lenin'in, eğer küçük ayrılıklar ön plana çıkarılırsa, eğer onların üzerine yoğunlaşırsa, kökleri, dalları, budakları vb. araştırılırsa, onların gerçekten büyük ayrılıklara dönüşebileceğine dair uyarısını da aklımızdan çıkarmayalım.

PATLAMA VAR YENİLGİ YOK MU?

Devrimci Gazi'nin analizi ve buradan çıkarılan sonuçlar, mücadele biçimleri üzerine sayfalar dolusu genel laflar etmekten ve yine Marksizm-Leninizmin mücadele biçimlerine dair ileri sürdüğü ve sayısız deneylerle açığa çıkan genel doğrularının soluk ve cansız özetlemelerinden daha ilerletici olacaktır. "Mücadele biçimlerine yaklaşım" söz konusu olduğunda komünist hareket içerisinde iki temel eğilimin belirginleşmekte olduğu ve bu eğilimlerin giderek billurlaşıacağı söylenebilir ve söylenmelidir.

Özgürlük Dünyası, "Gazi olayları"nın değerlendirmesinde, devrimci ve komünist güçlere "göstericilik" vb. eleştiriler yöneltilmiş olmakla birlikte, esasen "genelde devrimci" grupların olumlu rolüne vurgu yapmıştır. ÖD, Nisan-Mayıs 1995 tarihli 77. sayısında, "İçeride ve Dışarıda Daha Çok Şiddet" başlıklı yazıda "Gazi olaylarını" şöyle değerlendiriyordu:

*"Girişilen provokasyona karşı asıl olayların geliştiği Gazi Mahallesi'nde tepkinin patlak vermesinden sonra süreçte **genelde devrimci grupların mücadelenin radikalleşmesi ve taleplerin öne çıkarılmasında oldukça olumlu bir rol oynadıkları görüldü.** (a.ç. PD.) Ama yığın tepkisinin gelişmesi, mücadelenin uzamasıyla birlikte **bu grupların bazılarında** (a.ç. PD) küçük burjuva ruh halı depreşti; her şeyden çok birlik ihtiyacının öne çıktığı anda grup pan-*

kartları öne çıkarılarak o onulmaz hastalık yeniden hortlatıldı... Bu pankart yarışı daha kitle hareketinin ikinci gününden itibaren gruplar arası rekabeti kışkırtan, mücadeleyi bölen bir rol oynamıştır." (sf.9)

ÖD'nin "birlik ihtiyacını" vurgulaması doğru pek iğreti duruyor, ama yine de "pankart yarışı" yapanları isim vererek teşhir etmesini yeğledik. Bizce örgütlerin kendi bayraklarını açmalarında hiçbir sakınca yoktur; ve hatta bu tamamen gereklidir. Bunun bir yarışa dönüştürülmesi siyasi bir hafifliktir. ÖD, bu olumlu rolü oynayan grupları vermeliydi. Bizde merak konusu olan diğer bir şey de, "Gazi olayları" öncesi ve sonrasıyla Türkiye'nin "Bolşevik Partisinin" (ifade kendilerininidir) ne yaptığıdır? Özgürlük Dünyası'nda bunu da bulamadık. Fakat okurun dikkatini burada ÖD'nin 77 ve 78. sayılarında, gerek "Gazi olayları"nın ve gerekse de onunla bağıntılı tarzda devrimci grupların rolünün değerlendirilmesindeki önemli farklara ve hatta açık bir çark edişin varlığına çekmeliyiz. 78. sayıda, burada özel olarak üzerinde duracağımız "küçük burjuva solculuğunun yığın hareketindeki tasfiyecilik pratiği üzerine" başlıklı makale, "Gazi olayları"na tekrar tekrar değinir, "genelde devrimci grupların", taleplerin öne çıkarılması ve hareketin radikalleşmesinde "oldukça olumlu bir rol oynamalarından" değil, çok büyük zorlamalarla yığın hareketindeki "tasfiyecilikleri"nden söz edilir. Fakat biz daha çok "Gazi olayları"nın değerlendirilmesiyle ilgilimiz. 77. sayıda yazdıklarını adeta unutan ÖD yazarları, 78. sayıda "Gazi olayları"ni değerlendirirken şunları yazıyor:

"Gazi'de, ne bir ayaklanma olmuştur, ne de devrim başlamıştır. Bütün diğer benzerleri gibi, emekçi semt halkı faşist saldırılara tepki gösterip sokağa dökülmüş, polisle çatışmaya girmiştir." (Sf.31)

"Sonradan başlayanlar, öncekileri 'geçme' telaşıyla daha fazla şamata çıkarıyorlar. MLKP-K adlı grubun, İstanbul-Gazi olayla-

rını ele alışı bunun en bariz örneklerinden biridir. Faşist provokasyona karşı halk tepkisini 'ayaklanma' olarak ilan edip, kendilerinden geçiyorlar." (Sf.41)

"Bu bayların, son zamanlarda hamasi nutuklar atmaları ve örneğin Gazi Mahallesinde diktatörlüğün faşist provokasyonun iç yüzünü teşhir ve burjuvazinin 'Alevi-Sunni' karşıtlığını körükleme çabalarını açığa çıkarma, buna karşı kitleleri uyarma yerine, bu olayların üzerine balıklama atlama ve adeta çığırkanlık yaparak, salt içinde bir kaç yandaşları da yer aldı diye, 'Gazi ayaklanması' üzerine şamataya varan değerlendirmeleri, küçük burjuva kendinden geçmenin diğer bir örneğini gözler önüne sermektedir. Alevi mezhebinden yoksul semt emekçilerinin, diktatörlüğün generallerini 'polise karşı bir güç' gibi görüp, bir nevi sahiplenmesini ciddi bir yanılığa değil de, 'devrimci ayaklanmaya' işaret sayma sorumlusuzluğu olsa olsa, MLKP-K gibi, yaşamlarında hiçbir ayaklanma görmedikleri gibi, Marksizm-Leninizmin devrim ve ayaklanma üzerine tezlerinden de habersiz ya da bilinçli olarak bu tezleri görmezden gelenler tarafından gösterilebilir." (Sf. 29)

78. sayısında ÖD, devrimci başkaldırıyı sıradan bir anti-faşist protesto gibi göstermek için elinden geleni yapar. Onu, mümkün olduğu kadar, küçültür ve ayaklanma olmaktan çıkartır.

"En keskin 'taktik'ler, en uç noktada sınıf güç ve ilişkilerinin abartılı değerlendirmesi ile belirlenir. Kitlelerin gücünün hesaba katılmadığı, ya da bilinç ve örgütlenme unsurlarının abartıldığı durumlar bir aradadır. Bu tahlillerde örneğin bir polis saldırısına direnç gösteren semt emekçilerinin bu eylemi 'ayaklanma' olarak görülür, ya da, ekonomik-kendiliğinden işçi hareketinin önünde secdeye varılır." (Sf. 25)

Devrimci Gazi'nin değerlendirilmesi söz konusu olduğunda, ÖD yazarları tam bir kafa karışıklığı içerisindedir. Esasen, "Gazi olayları"na hiçbir tanımlama getirmemeleri

dikkat çekicidir. Ama, 77. sayıda yazdıklarından fena halde pişmanlık duyduklarını söyleyebiliriz. 78. sayıda yazılanlar yıllardır hazırlığı yapılan ve artık bir çok unsuruyla açıkça seslendirilen barışçıl hazırlık stratejisinin görüş açısına dayanıyor. Bu nedenle, 78. sayıda, ÖD yazarları, "Gazi'de yaşananın lokal bir ayaklanma" olduğu değerlendirmesine karşı mücadele etmeyi özel bir sorun olarak kabul ediyorlar. Ayaklanma olmadığını söylüyorlar, ama ne olduğunu söylemiyorlar, "direnç"ten, "direniş"ten, "polisle çatışmadan" vb. söz ediyorlar; ama 77. sayının ruh haline rastlanmıyor. Oysa bakın 77. sayıda neler yazmışlardı:

"Mart ayında yaşanan Gaziosmanpaşa Gazi Mahallesi halkının direnişi hiç kuşkusuz 12 Eylül'den bu yana yaşanan **kitle eylemlerinin en radikalidir**. Panzer ve polis kurşunu karşısında göğsünü açarak ilerleyen gençler, gençlere taş çıkartırcasına kavgaya atılan yaşlılar, erkeklerden hiç de geri kalmayan kadınlar, hatta kavganın en kızıştığı anda bile Filistinli yaşlılarını anımsatırcasına (burada yazar devrimci Gazi'yi Filistin intifadısıyla kıyaslıyor) çatışmaya giren çocuklarıyla Gazi Mahallesi halkı ve onları desteklemeye gelen değişik semtlerden emekçiler, devrimciler üç gün boyunca direndi..." (Sf. 15 aç. PD)

"...Olayların hemen başından itibaren mahalleye giren muhabirler göstericilerin sloganları ve konuşmalarından anlamışlardı ki, olay bir Alevi başkaldırısı değildi...(burjuva basında) İki gün boyunca olay bir Alevi başkaldırısı olarak propaganda edilmeye devam ediyordu." (Sf. 6)

"Batı basını da böyle bir propaganda için hazır. ...Çoktan beridir baskı altında olduğu bilinen Alevilerin ayaklanmış olması pek doğaldı ve belli başlı gazeteler ve tv. kanallarının ortak tezi Türkiye'de Alevilerin ayaklandığı biçimindeydi." (Sf. 6)

Görüldüğü gibi ÖD'nin "ayaklanmaya" bir itirazı yok, fakat doğru olarak bunun bir "Alevi ayaklanması" olarak sunulmasını

teşhir ediyor. İlk alıntıda çizilen tasvir ise zaten lokal bir ayaklanmadan başka bir şey anlatmıyor. Hayatında "hiç ayaklanma görmeyen" MLKP-K yanılıyor olabilir, ama sayısız ayaklanma deneyimi yaşadığı anlaşılan ÖD yazarlarını, ÖD'yi ikna etmek ve okurlarını aydınlatmak için tanık gösterebiliriz. 77. sayıdan okumaya devam edelim;

"Ya da provokasyon karşısında semt halkının en duyarlı kesimleri tepki gösterir, bu tepki güvenlik güçleri tarafından bastırılır ve 'örgütsel operasyonlarla' semt baskı altına alınır. ... sonuçta istenilen amaca varılır... Ama böylesi **ayaklanmaya varan** bir tepki hesap edilmemiştir." (S.7-aç.PD)

Bitmedi, dinleyin:

"Provokatörlerin somut niyetleri ne olursa olsun, bu provokasyonlardan bekledikleri asla Gazi halkının **bir ayaklanmaya dönüştürme** tepkisi değildi. Tersine onlar cansız ve yakınma düzeyinde bir tepki bekliyorlardı. Ama gelişmeler beklenenin ötesinde olunca, tepkiler önce Alevi başkaldırısı gibi gösterilmek istendi. Bu tutmayınca doğrudan devrimcilere, ilericilere yönelik bir kampanya başlatıldı. Tepki gösteren halk değil, bir avuç aşırı solcuydu vb."(S.8-aç.PD)

"Ve denilebilir ki, ilk kez bu ölçüde öfkeli bir emekçi kitlesi, daha sokağa çıkar çıkmaz, devlete ve düzene açıkça karşı çıkan bir tutumla hareket etmiştir." (S.8)

"Gazi Mahallesi emekçiler kendilerine karşı yapılan saldırıya hemen, açıkça ve kendi tarzlarında yanıt vererek **bir örnek** sunmuşlardır." (S.8, aç. PD)

"Gazi Mahallesi başta olmak üzere değişik bölgelerdeki eylemlerde eyleme katılanların polise karşı taş, sopa kullanarak direnmesi ya da kimi dükkan vb. yerleri tahrip etmesi hükümetten kimi aydın ve sendika çevrelerinden uzanan kesimlerce kınandı. ... Kendisine devrimci, hatta sosyalist diyenlerin bu yüzden halkı kınaması elbette anlaşılır olmamalıdır. Çünkü, bırakalım başka şeyleri, tarihin her döneminde tarihi yapanların

devrimci eylemlerinde amacından taşan kimi yanlış şiddet eğilimleri de görülmüştür. Buna bakarak, yığınların genel şiddet eylemini suçlamak, devrimi laboratuvarında gerçekleşen bir deneyle eleştiren aydınların tutumu olabilir." (S.8-9)

Ve 77. sayının son sözü:

"Zorbalığın yolunu kesmenin **tek yolu** (abç) ise, Gazi emekçilerinin açtığı yoldur." (Çok doğru! S.11)

"Gazi olayları"nın lokal, anti-faşist bir ayaklanma olarak tanımlayıp değerlendirdiğimiz için, ÖD'nin 78. sayısında bize yöneltilen bütün ipe sapa gelmez suçlamaların, ÖD'nin 77. sayısı için de geçerli olduğunu, öncelikle vurgulamalıyız. Peşpeşe çıkan iki sayısı birbirini tekzip eden kafa karışıklığı içindeki ÖD'nin, okurlarına, 77. sayıda yapılan analizlere ve ulaşılan sonuca inanmasını salık veriyoruz. Yalnız bunların da çok önemli bazı eksiklikler taşıdığına da işaret etmeliyiz.

İlkin, ÖD'nin sözde sosyalist legal partilerin, Gazi ayaklanması karşısındaki tavırlarını es geçmesi, bir unutkanlığın, bir dikkatsizliğin eseri görülmemelidir. Açık "sosyalist" partiler sokak karşısında iflas etmişler, düzen içi parlamenter araçlar oldukları açık seçik görülmüştür. Yıllardır, saklı-gizli açık parti hazırlığı yapanların, tam da pratik adımlar atma aşamasına gelmişken; devrimci sokak karşısında açık "sosyalist" partilerin iflasını sergilemeleri beklenemezdi. Böyle durumlarda, en iyisi "solculuğu" eleştirmektir!

İkinci olarak, ÖD'nin bu sayıda, ayaklanan Gazi emekçilerinin orduya karşı takındığı tavır eleştiri konusu yapmaması diğer dikkate değer bir olgudur. Oysa MLKP-K bu noktayı ciddiye almış, eleştirel analizlerine konu etmiş ve buradan sonuçlar çıkartmıştır. ÖD yazarının itirazlarını dikkate alarak; sözkonusu bölümden bir pasajı buraya aktarmak yararlı olacak:

"Gazi başkaldırısının sunduğu veriler içeriğinde polisle ordu arasında net ayırım gözetilen, bir yandan katil polis sloganı altında faşist diktatörlüğün polisiyle çatışırken bir yandan da aynı faşist diktatörlüğün kan dökücü, zorba ve faşist ordusuna güven sergileyen ve alkışlayan kitle tavrı dikkate değerdir. Burada kitlelerin askerleri kazanma amacı güden taktik zekasının bir payı olsa da, ilerici anti-faşist yığınlarda ordu hakkında varolan hayal ve yanılsamaların derinliğini ve şiddetli bir çatışma anında kitlelerin güvenecek bir dayanak arayışını ya da diğer bir anlatımla özgücüne güven eksikliğini sergilemektedir. Ezilen kitleler, politik sınıf bilincini mücadele okulunda alırlar. Fakat emekçi yığınların hafızalarındaki zayıflığın sorumluluğunda komünist ve devrimci öncü güçlerin önemli bir payının olduğu da unutulmamalıdır." (Partinin Sesi, Sayı 33)

Üçüncü olarak; ÖD yazarları 77. sayıda da, Gazi emekçilerinin karakolu hedeflemelerini, bir çok kez hesap sormak için semt karakoluna (semtteki devlet demek abartma mı?) hücum etmelerine değinmiyor bile. Bu, Gazi ayaklanmasının yalnızca savunmacı değil, aynı zamanda saldırı unsurlarını da taşıdığını çok net olarak gösterir. Hiç değinilmeyen barikatlar da böyle bir yön taşır. ÖD yazarları "barikatları" da hiç anlamıyorlar!

Dördüncü olarak; ÖD yazarları, devrimci Gazi'yi '80 öncesinden de ayıran çok önemli bir başka unsur daha gizliyorlar. Emekçi yığınların başkaldırısı karşısında çaresiz kalan diktatörlüğün "sıkıyönetim" ilan etmek zorunda kalması, fakat ayaklanan Gazi'nin "sıkıyönetimi" tanımamasını atlayarak geçiştirmeye çalışıyorlar. Oysa bu, "ayaklanma" gerçeğinin çok önemli bir ögesidir.

Beşinci olarak; ÖD'nin "tepkinin neden bu ölçüde kitlesel ve sert olduğu" sorusunun yanıtı eksiktir. Evet, semtin sosyal yapısı ve diktatörlüğün 15 yıldır estirdiği terör

önemli faktörlerdir. Ancak semtteki devrimci ve komünist etkiyi dikkate almak zorundasınız. Bu etki olmasaydı, ne tepkinin bu ölçüde "kitlesel ve sert" oluşunu ve ne de "genelde devrimci grupların mücadelenin radikalleşmesi ve taleplerin öne çıkarılmasında oldukça önemli bir rol oynadıklarını" izah edemezsiniz.

MLKP-K'nın salt içerisinde "bir kaç yandaşı" yer aldı diye, herhangi bir anti-faşist direnişi veya polisle çatışmayı "ayaklanma" olarak tanımlayabileceğini iddia etmek ya da düşünmek çocukça bir hafifliktir. Böyle bir iddianın akla getirdiği, merd-i kıpti şecaat arzederken sirkatın söyler halk deyişidir. Fakat biz, ÖD yazarlarının "ayaklanma" değerlendirmesinden çark etmesinin nedeninin daha sonra orada "yandaşlarının" olmadığı şeklinde bir bilgi edinmeleri olduğunu iddia etmeyeceğiz.

77. sayısında "Gazi'de halkın ayaklanması" diyen, "ayaklanmaya varan" tepkisinden sözeden ÖD'de ne değişti de 78. sayısında Gazi'de yaşananın lokal anti-faşist bir emekçi ayaklanması olduğu gerçeğine ve bu gerçeği yansıtan analizlere karşı özel bir mücadele başlatma ihtiyacı duydu? Asıl sorun bu. Çünkü Gazi'de yaşananın anti-faşist bir ayaklanma olduğu "herkes" için çok açık. ÖD de bunun tanığı. Evet, fakat ne oldu, neden çark ettiniz yoldaşlar? Bu neyin "alameti"? Bu soruların yanıtının "çizgide" aranması, spekülatif ve subjektif değerlendirmelerden kaçınmanın emin bir yolu olarak kabul edilmelidir.

ÖD yazarları, ilk değerlendirmelerinde henüz, Gazi emekçilerinin ayaklanmasının devrimci gelişmenin seyri ve devrimci hazırlık bakımından gösterdikleriyle, kendi yönelimleri arasındaki bağıntıyı daha doğrusu çatışmayı görememişlerdir. İlk değerlendirmeler, son dönemde yoğun propagandasını yaptıkları ve çok somut bir hazırlık çalışması yürüttükleri "barışçıl hazırlık stratejisi"nin görüş açısından yapılmamıştı. Önce çizgiyle bağıntısı dışında, kendi başı-

na değerlendirdiler, Gazi'de yaşananın ayaklanma olduğu sonucuna gittiler. Her yerde benzer patlayıcı maddelerin biriktiğini ve ateş almaya hazır olduğunu görmemek için kör olmak gerekirdi. ÖD yazarlarının önünde iki şey vardı; ya Gazi örneğinden genel sonuçlar çıkararak süregelen barışçıl hazırlık stratejisi yönelimini terk edecekler ve yeni bir yönelim benimseyeceklerdi, ya da barışçıl hazırlık stratejisine prangalanarak, "çizgiye tutunma", "çizgiye saplanma" marifetiyle politik bakımdan kör ve sağırı oynayacaklardı. İkinci yolda yürüdüler. "Birlik" gibi tahammül edilemez bir durumun üzerine bir de "ayaklanma" gibi çılgın bir analiz binince, siyasal süreç içerisinde ağırlığı ve bir adım öne çıktığı gerçeklerini de hesaba katarak, MLKP-K, ÖD'nin umutsuz saldırılarının hedef tahtasının odağına oturdu. Ayaklanma analizine saldırı başlatarak o malum yolda daha da ileri gitmek "cüret" ve "gücü" kazandıılar.

TDKP'nin devrimci Gazi'ye ilişkin son analizleri uzun süreli barışçıl hazırlık stratejik yönelimine uygundur. Devrimci Gazi, devrimcilere ve komünistlere "daha çok devrimci irade", "daha çok devrimci cüret" diye seslenmiştir. Bu çağrıya evet diyen devrimci ve komünist güçler, ilerleyen süreçte öne çıkacaklardır ve çıkmaktadırlar. Hayır, daha çok nesnellik, daha çok kendiliğindenlik, uzun süreli barışçıl bir hazırlık diyenler, yalnızca yığınların devrimci hareketinin dışında kalmayacak, onun gelişiminin önünde nesnel olarak ayakbağı da olacaklardır. Ayaklanma analizinden çark edişin, durumun devrimci analizine karşı başlatılan ideolojik mücadelenin siyasal önemi ve mahiyeti buradadır. ÖD'nin 78. sayısında yazılanlar bunun yeterli kanıtlarıyla doludur.

Üzerinde ayrıca durmayacağız, fakat geçerken Alinteri'nin Gazi'deki lokal ayaklanmanın reddine (ve kavranmasına) dayalı analizlerinin ÖD ile dikkate değer bir benzerlik gösterdiğini belirtelim. ÖD kadar hararetle olmamakla birlikte Alinteri de

ayaklanma saptamasına karşı mücadeleyi gerekli görüyor. 48. sayının başyazısında Alinteri, devrimci Gazi'yi de katarak yığınların durumunu tahlil ederken yaptığı genellemede "*Bu, ne sağ oportünistlerin iddia ettikleri gibi bazı olaylara özgü gelip geçici bir durum; ne de küçük burjuva solculuğun iddia ettiği gibi bir ayaklanmanın 'ruh hali'dir*" diyor. Oysa Gazi ayaklanması ve devrimci Gazi'de ayaklanma ruh hali yadsınmaz gerçeklerdir. Tabii asıl sorun bu gerçeklerin anlaşılabilmesi ve ardında yatan nedenlerdir. Şu kadarını söyleyelim ki, Alinteri'nin Gazi analizlerinde benimsediği bu tutum, ister istemez, siyasal durum ve günün devrimci görevlerine sağdan yaklaşmaları güçlendirmekte, onların değirmenine su taşımaktadır.

"Fakat biz geçmişten biliyor ve şimdi de görüyoruz ki, sadece kitle hareketinin yeni biçimleri, ya da yığınların yeni kesimlerinin uyanarak bağımsız bir mücadeleye atılmaları hepimizdeki mücadele ve cesaret ruhunu gerçekten kabartabilir." (Lenin, Örgütlenme Üzerine. Aktaran ÖD.)

Evet, şahane Gazi ayaklanması karşısında her devrimcinin büyük bir sevinç ve coşku duymasından daha doğal bir şey olamaz. Bunu "kendinden geçmek" diye mahkum etmeye kalkmak, yalnızca oportünist yönelimlerin bir belirtisidir. En sivri örnek olarak MHP ve Türkeş'i düşünün. Milliyetçi Çizgi'nin o dönem çıkan yazılarına bakın. Polisin ve devletin, yığınlar karşısında yenilmesine nasıl da hayıflandıklarını, kin ve intikam ateşiyle tutuştuklarını göreceksiniz. Evet, ayaklanma şahane bir şeydir. Devrimcilerde müthiş, inanılmaz bir coşku ve moral yaratır; kavga arzusunu büyütür ve onları sevince boğar. Asıl; devrimcilik, öncülük, Marksizm-Leninizm ve sosyalizm adına bunları hissetmeyenler, yaşayamayanlar, devrimci diriliklerini yitirmekte olduklarını, oportünizmin kendilerini çürütmekte olduğunu görmeye çalışmalıdırlar.

77 ve 78. sayılarda yapılan analizler birlikte ele alındığında ÖD'nin tam bir şaşkınlık(*) ve kafa karışıklığı yaşadığı görülüyor. Sendeliyor, zikzaklar çiziyor, çark ediyor. Peşpeşe çıkan iki sayıda yapılan, birbiriyle taban tabana karşıt Gazi değerlendirmeleri bunu sergiliyordu. Şu satırlara da muhakkak değinmeliyiz. "Atılım"ı eleştirirken şöyle yazıyor ÖD:

"Her şeyden önce ortada bir 'yangın' durumu yok, olsa olsa kitle hareketinin patlamalı sönmeli durumundan söz edebiliriz. Kitle hareketinin ortaya koyduğu şey istikrarsızlık içinde yükseliştir."

"Patlama" var, "sönme" var, ama "yangın yok"! Sözcüklerle oynamayalım arkadaşlar! Siz bile söyleyecek başka bir şey bulamıyorsunuz. Dahası şaşkınlık içinde, ne yazdığınızın farkında değilsiniz. Eleştirmek, saldırmak istiyorsunuz; ama yeterli silahlardan yoksunsunuz.

Yazar, ne dediğinin, yazdıklarının ne anlama geldiğinin farkında değil. Yangın durumu yok, ama patlama var diyor. Hareketin istikrarsızlığına haklı olarak dikkat çekiyor. Fakat her nasıl oluyorsa yangın olmadan "patlama" ve "sönme" oluyor. ÖD'ye hatırlatmak zorundayız. "Yangın" ille de istikrarlı bir yükselişi ifade etmez. Devrimci gelişmenin eşitsizliği/dengesizliği nedeniyle hareketin gelişiminde kafanızdaki gibi bir istikrarı boşa aramayın. Devrimci gelişme kendini kimsenin kafasındaki şemalara uydurmuyor. En iyisi kafaları hareketin gelişiminin diyalektiğine uydurmaktır. Yoksa hareketin gelişimine ayak direyen gerici pozisyonlara yuvarlanmak kaçınılmazdır. Gazi yangındır ya da patlamadır. Sizin kabul edip etmemeniz onu değiştirmez; ama sizi belli bir yönde yürümeye koşullandırır ve koşullandırmaktadır.

ÖD yazarları, Marksizmin lafzının gölgesinde yatma yöneliminden vazgeçerlerse, Gazi ayaklanmasının analizinde pekala ortak bir görüş açısına ve sonuçlara varabiliriz. Bu açıdan yararlı olabileceğini düşünerek Le-

nin'e başvurulalım. O, Moskova ayaklanmasını şöyle anlatıyor:

"Aslında, Ekim'den sonra yaratılan nesnel koşulların baskısı sonucunda, grev, bir ayaklanma durumuna geliyordu. Bir genel grev artık hükümeti gafil avlamıyordu: Hükümet artık karşı devrimci kuvvetler örgütlemişti, bunlar askeri hareket için hazırdu. Ekim'den sonra bütün Rus devriminin gelişimi ve Aralık günlerinde Moskova'daki olaylar dizisi Marx'un derin önermelerinden birini açıkça pekiştirmektedir: Devrim, kuvvetli ve birleşmiş bir karşı devrim doğurarak ilerler, yani düşmanı daha aşırı savunma çarelerine başvurmaya ve bu yolda daha güçlü saldırı araçları bulmaya zorlar."

Aralık 7 ve 8: Sakin bir grev, sakin kitle gösterileri. 8 Aralık akşamı: Akvaryum'un kuşatılması, 9 Aralık sabahı: Strastanya Meydan'ındaki kalabalığa süvarilerin saldırısı. Akşam: Fiedler binasına baskın. Kafalar kızıyor. Örgütlenmemiş sokak kalabalıkları kendilerinden çekine çekine ilk barikatları kuruyorlar.

Aralık 10: Barikatlar daha bir düşünülerek kuruluyor; artık şurada burada değil, gerçekten geniş ölçüde. Bütün halk sokaklarda, şehirin başlıca yerleri bir barikat ağıyla çevrili. Gönüllü çarpışma birlikleri birkaç gün askerlere karşı inatçı bir gerilla savaşı veriyorlar, onları büyük kayıplara uğrutup, Dubasov'u (Moskova Askeri Genel Valisi) takviye istemek zorunda bırakıyorlar. Ancak 15 Aralık'ta hükümet kuvvetleri üstün duruma geçip, 17 Aralık'ta Semyonovsky Alayı ayaklanmanın son kalesi olan Presnya Bölgesini eziyor.

Grevden ve gösterilerden tek tek barikatlara, tek tek barikatlardan kitlelerin kurduğu barikatlara ve askerlere karşı sokak savaşlarına geçildi. Örgütlerin ilişkisi olmadan, geniş işçi sınıfı mücadelesi bir grevden başlayıp bir ayaklanmaya ulaştı. Rus devriminin 1905 Aralık'ında sağladığı en büyük tarihsel kazanç budur, bütün önceki kazançlar gibi bu da büyük fedakarlıklar pa-

hasına kazanıldı. Hareket genel bir siyasal grevden daha yüksek bir aşamaya ulaştı. Devrime karşı koymada gericiliği sonuna dek gitmeye zorladı; böylece, devrimin de, saldırı araçları uygulamakta sonuna dek gideceği anı, daha bir yaklaştırdı. Gericilik, barikatları, kalabalıkları bombalamaktan ileri gidemez; ama devrim, Moskova gönüllü çarpışma birliklerinden çok daha ileri gidebilir, enine boyuna çok daha ilerilere. Devrim Aralıktan bu yana çok ilerledi. Devrimi doğuracak buhranların temeli ölçülmeyecek kadar genişledi; artık bıçağın adamakıllı bilenmesi gerekiyor." (Moskova Ayaklanmasından Alınacak Dersler, Marksizm'de Gerilla Savaşı, Sf.94-95)

İsteyen herkes bir karşılaştırma yapabilir. Kıyaslarken birkaç noktaya dikkat edilmelidir, Moskova'da şehir çapında bir ayaklanmadır sözkonusu olan. İkinci olarak, ayaklanmanın odağında proletarya vardır. Üçüncü olarak, öncüler "daha" hazırlıklıdır. Asıl olan şu; Moskova'da şehir çapında, Gazi'de ise semt çapında, yani kent içinde lokal bir ayaklanma sözkonusudur. Bu gerçeğin yerine bilgiçliğin geçirilmesi oportünizme doğru çok önemli yeni bir adımdan öte değer taşımaz.

Kontrgerilla güçleri tarafından kahveler taranır. Ölü ve yaralıları vardır. Semtteki komünist ve devrimci güçler anında harekete geçer. Öfke dalga dalga semte, kente ve ülkeye yayılmaktadır. Semtte yüzler, binler dakikalarla sayılan bir zaman kesitinde sokağa dökülür. Hızla biriken yığınların hedefi, yıllardır süren faşist terörü, işkenceyi, zorbalığı cisimleştiren karakoldur. Karakola hücum eden silahsız kitlenin önu polis barikatıyla kesilir. Kitle ile polis arasında sokak çatışmaları patlak verir. Kitleler sokaklara barikat kurar. Sonra tekrar karakola yürünür; göğüs göğüse çatışmalar olur, silahsız halk onlarca şehit ve yüzlerce yaralı verir. Diktatörlük çaresizlik içinde sıkıyönetim ilan eder. Kitleler barikatların başında bekler, sıkıyönetimi tanımaz, taleplerinin gerçekleşmesini ister ve kararlı-

dır. Sonunda taleplerin önemli bir kısmı elde edilir. Yığınlar siyasal bir zafer kazanmış, diktatörlük ve devlet rezil olmuştur. Bir anda kahraman polis imajı yerini katil polise bırakmıştır. Gazi'den bütün ülkeye dalga dalga devrimci moral yayılır; diktatörlüğün psikolojik üstünlüğü çok ciddi bir darbe yer.

Karakola yürüyüş ve hücum... Sokak çatışmaları... Barikatlar... Tanınmayan sıkıyönetim... Gazi'de üç gün boyunca diktatörlüğün hükmü sökmek. Burada yaşanan lokal anti-faşist ayaklanmayı göremeyenler ya kördür, ya da kasıtlı. ÖD 78. sayısında hem kasıtlıdır ve hem de bunun sonucu kör. Bu politik körlük, kasıtlılıktan kaynaklanır. Ve barışçıl hazırlık stratejisinin oportünizmi nasıl koşullandırıp ürettiğinin elle tutulur, somut, ibret verici bir görüntüsünü sunar.

Siyasal durumun analizi bakımından olduğu kadar; örgüt, mücadele biçimleri ve devrimci hazırlık görevleri bakımından da devrimci Gazi'den neler öğrenebiliriz? Eğer devrimci gelişmenin izleyeceği seyir ve mücadele biçimleri üzerine sayfalar dolusu yazıyor, ama somut olarak, en küçük bir şey söylemiyorsanız size, Marksizmin lafzına sarıldığınız ve onun devrimci özünü işgal ettiğiniz söylenecektir. ÖD'nin pozisyonu tamı tamına budur. İsteyen herkes, ÖD'nin 78. sayısını dikkatle okuyup inceleyebilir.

Devrimci gelişmenin seyri, somut olarak mevcut durumda (çok genel olarak değil, yığın hareketinin ve gelişiminin bugünkü düzeyinde), mücadele ve örgüt biçimleri bakımından Gazi "direnç"inden hangi sonuçlar çıkarılabilir? Mücadele ve örgüt biçimleri üzerine bilgiçlik taslamak, genel doğruları özetleyip tekrar etmek yerine somut "bir şeyler" söylemek gerekir. ÖD yazarları bundan ısrarla kaçınıyorlar. Bize "baylar" diye hitap etmekten büyük bir zevk duyan, hatta "kendinden geçen" ÖD yazarlarına tekrardan soruyoruz; evet yoldaşlar, somut olarak mücadele ve örgüt

biçimleri için, yığın hareketinin mevcut düzeyinde ne diyorsunuz; devrimci Gazi'den çok somut olarak hangi sonuçlar çıkarıyorsunuz? Neden somut tek şey söylemeye yanaşmıyor ve genel doğruları özetleyip, durmaksızın tekrarlamakla yetiniyorsunuz?

Gazi başkaldırısı, anti-faşist kitle hareketinin ulaştığı en yüksek düzeydir. '87 Netaş direnişinden günümüze, kitle hareketinin gelişimi incelendiğinde bu çok açık bir tarzda farkedilecektir. Sivas katliamı protesto gösterileri, hem siyasal niteliği ve hem de mücadele biçimleri bakımından daha geridir. İşçi hareketinin gelişimiyle de kıyaslayabilirsiniz. '89 bahar atılımı ve Zonguldak madencilerinin kitle greviyle birleşen gösteri ve protestoları, görkemli Ankara yürüyüşü tamamen "barışçıl" olduğu gibi, net siyasal talep ve hedeflere de sahip değildir. Zonguldak madencilerinin direnişinin ekonomik taleplerle başlayan, siyasal bir nitelik kazanan, ancak Mengen'de asker barikatlarından geri dönüşüyle tekrar ekonomik-sendikal başlangıç noktasına dönen hareket, işçi sınıfının mücadelesinde varılan bir düzeyi ifade eder. Emekçi memur hareketiyle de kıyaslayabilirsiniz.

Öncelikle, Gazi, ne barışçıdır ne de yasal. Böyle olsaydı bir ayaklanmadan sözetmek olanaksız olurdu. Gazi ayaklanması; kitle-selliği itiraz kabul etmez bu hareket, sokak çatışmaları ve barikatlar gibi çok somut mücadele biçimleri yaratmıştır. Barikatlar ve sokak çatışmaları, milis örgütlenmesi sorununu çok somut olarak gündeme getirmiştir. Şimdi soruyoruz: proletaryanın öncü politik kurmayının, yığın hareketinin mevcut düzeyinde, Gazi'nin ortaya çıkardığı mücadele ve örgüt biçimlerini kendiliğindenlikten kurtarma görevlerini kabul ediyor musunuz? ÖD yazarlarının Lenin'den alarak bize yönelttikleri pasajları kendilerine yöneltiyoruz.

"Baştan başlayalım. Mücadele biçimleri sorununun incelenmesinde her Marksistin

isteyeceği başlıca şeyler nelerdir? Önce hareketi belli özel bir mücadele biçimine bağlamayan Marksizm, sosyalizmin bütün ilkel biçimlerinden ayrılır. Her çeşit mücadele biçimini kabul eder; onları "icat" etmez, sadece genelleştirir, örgütler, hareketin akımı içinde kendiliğinden doğan devrimci sınıfların mücadele biçimlerine bilinçli ifadeler verir. Bütün soyut kalıpların ve öğreti reçetelerinin can düşmanı olan Marksizm, hareket geliştikçe, kitlelerin sınıf bilinci büyüdükçe, iktisadi ve siyasal buhranlar keskinleştikçe sürekli olarak yeni değişik savunma ve saldırı yöntemleri doğuran ilerleme halindeki kitle mücadelesi karşısında dikkatli bir tavır alınmasını gerektirir. Bu yüzden Marksizm kesinlikle hiçbir mücadele biçimini reddetmez. Marksizm hiçbir şekilde kendini yalnız belli bir anda var olan mümkün mücadele biçimleriyle sınırlamaz; bunu yaparken, toplumsal durum değişince o anda içinde olanların bilmediği yeni mücadele biçimleri doğmasının kaçınılmaz olduğunu bilir. Bu bakımdan Marksizm, kitlelerin deneyinden öğrenir denebilir; hiçbir zaman "sistemiciler" in çalışma odalarının ıssızlığında icat ettikleri mücadele biçimlerini kitlelere öğretmeye kalkmaz. Sözgelimi, Kautsky toplumsal devrim biçimlerini incelerken şöyle diyor: Yaklaşan buhranların şimdiden göremediğimiz yeni mücadele biçimleri ortaya atacağını biliyoruz.

"İkinci olarak, Marksizm **çarpışma biçimleri sorununun somut tarihsel** bir incelenmesini gerektirir. Bu sorunu, somut tarihsel durumdan ayrı olarak ele almak, diyalektik maddeciliğin esaslarının yeterince kavranmadığını gösterir. İktisadi evrimin değişik aşamalarında, siyasal, ulusal-kültürel, canlı koşullardaki değişmelere bağlı olarak değişik mücadele biçimleri ortaya çıkar, bunlar başlıca çarpışma biçimleri olurlar; bununla ilgili olarak ikinci derecede, tamamlayıcı mücadele biçimleri de değişir. Evrimin belli bir aşamasında **belli bir hareketin somut durumunun ayrıntılı bir incelemesini**

yapmadan bazı özel mücadele araçlarının kullanılıp kullanılmayacağı sorusuna "evet" ya da "hayır" diye karşılık vermek Marksist görüşten büsbütün ayrılmak demektir." (Marksizm'de Gerilla Savaşı-Lenin sf.102-103, aç. PD)

MÜCADELE BİÇİMLERİNDE MARKSİZMİN DEVRİMCİ ÖZÜNÜ BOŞALTMA ÇABASI

Çok şey yazıp hiçbir şey söylememek, konunun etrafında dönüp durmak, ama özü/esası üzerine bir şey söylememe yeteneği göstermek; oportünist bir yöntem olduğu kadar, ideolojik ve siyasal bir çürümenin, oportünizme gidişin belirtisidir. Mücadele ve örgüt biçimleri üzerine sayfalar dolusu yazan, genel doğruları durmadan özetleyip tekrarlayan, Lenin'den yaptığı alıntılarla bizleri bilinçlendiren ÖD yazarı, Türkiye ve Kürdistan'da devrim ve karşıdevrim güçleri arasındaki savaşımın, işçi sınıfı ve ezilen yığınların kitle hareketinin mevcut düzeylerinde belli başlı mücadele ve örgüt biçimlerinin neler olduğunu, hangilerinin aşıldığı veya aşılmakta olduğu, yeni biçimlerin neler olduğu vb., hiç ama hiçbirini somut olarak tartışmıyor. Karşımızda duran sanki bir devrimci eylem adamı değil, yaşamın ve yığın hareketinin çok uzağında bulunan, kütüphanesine kapanmış bir kitap kurdu. Sayfalarımıza acımadan ve okurun hoş görüşüne sığınarak ÖD'nin yazdıklarına başvuralım.

"Mücadele biçimleri, taktikler ve eylemler sınıf mücadelesinin gelişim seyrine, işçi hareketinin nesnel durumuna, toplumsal, ekonomik ve politik koşullara bağlıdır ve iradi olarak belirlenemezler. Bu bakımdan herhangi bir mücadele biçimi, önsel olarak ne reddedilebilir ne de mutlaklaştırılır." (ÖD Sayı 78 sf.32)

Doğru! Peki devrimci Gazi için bu görüş açısından ne diyorsunuz? Mücadele ve örgüt biçimleri bakımından mevcut yığın

hareketinin gelişiminin son sözü olan Gazi ortaya ne koydu? Devrimi kimler yapar?

"Bu soruya verilen cevap mücadele biçimlerini de kapsar. Devrimi kitlelerin eseri olarak ele alan bir örgüt ya da parti, tüm mücadele ve eylem çizgisini kitlelerin eylemine dayandırmayı, kendiliğinden kitle hareketi içinde yer alma yoluyla, kitlelerin aydınlatılması, eğitilmesi ve örgütlenmesini eyleminin esası sayar. Parti, siyasal bir örgütün, grubun ya da bir sınıfın, iradesine tabi olmayan, doğrudan doğruya sömürü ve baskı sisteminden kaynaklanan ve zorunlu olarak sınıf karşıtlıkları ve çatışmalarının yaşanmasına yol açan kitle hareketlerine katılır, onun ortaya çıkardığı mücadele biçimlerini, bilinçle ele alıp, örgütler, geliştirip genelleştirir." (agy. sf. 33-34)

Evet, Gazi hangi mücadele ve örgüt biçimlerini ortaya çıkardı. Türkiye'nin "Bolşevik Partisi", Gazi'den kalkarak hangi örgüt ve mücadele biçimlerini "bilinçli ele alıp", "örgütleyip" "geliştirip genelleştirmeyi" öngördü, öngörüyor?

"Koşullara bağlı olarak ortaya çıkabilecek biçimler dikkate alınır; eskiyen biçimler terk edilir; kitle pratiğinin gündeme getirdiği yeni biçimlerin geliştirilip-genelleştirilmesi için çaba gösterilir." (agy, sf. 35)

"Devrimi, öncü, yani proletaryanın politik partisi, yığın hareketinin ortaya çıkardığı mücadele ve örgüt biçimlerini aralarındaki ilişkilerden hareketle genelleştirerek, her somut durumda, sınıf ilişkilerini ve toplumsal koşulları irdeleyerek ve mücadeleyi geliştiren, kitlelerin örgütlülüğünü güçlendiren taktikler izleyerek, devrimi ilerletmelidir." (agy.sf. 40)

Bunlar gibi onlarca alıntı yapabiliriz. ÖD yazarı durmaksızın Marksizm-Leninizmin mücadele ve örgüt biçimlerine teorik yaklaşımını özetliyor, tekrarlıyor. Fakat çok bilinçli bir biçimde ısrarla ve inatla özetlediği doğru teorik yaklaşımın görüş açısından somut durumun analizine girmiyor,

somut, işe yarar hiçbir şey söylemiyor. Lenin'in Marksizmin somut koşulların somut tahlili olduğunu boşa söylemediğini bir kez daha anlıyoruz! Bir kez daha sırtını Marksizme yaslayıp, onun devrimci özünü boşaltma çabasının ne demek olduğunu görüyoruz!

ÖD yazarlarının bütün bilgiçe açıklamaları çok özel bir amaç ve sonuca bağlanmıştır. Bugün silahlı mücadele biçimlerine başvurmak "halkın mücadelesini sabote etmektir". ÖD'nin bu temel savı, kitle hareketinin çok somut gelişiminin materyalist analizinden elde edilen bir vargı değildir. Sonuçta Marksizmin, ölü, cansız, kitabı, doktriner ve bilgiçe kavranışı ile bağlantılı olsa bile, ÖD yazarlarının ve TDKP'nin durumunu buradan açıklamak politik saflık olur. Asıl olan TDKP'nin yaşamakta olduğu ideolojik ve siyasal gerilemedir; onun saflarında derinleşmekte olan ideolojik ve siyasal tasfiyeciliktir. Bu Marksizmin devrimci özünün boşaltılması çabası olarak da somutlaşmaktadır. Muhataplarımız Marksizmin lafzına sıkı sıkıya sarılırken, onun devrimci özünü boşaltma yolunda ilerlemektedirler. Günün devrimci görevlerinden adım adım yan çizmekten başka bir şey olmayan, uzun süreli barışçıl hazırlık stratejisi bunu gerektirmektedir. ÖD'nin devrimci hazırlığa nasıl yaklaştığına bakarak da bunu görebiliriz.

"Proletaryanın ekonomik-kendiliğinden hareketin sınırları içinde siyasal iktidar bilincine ulaşması ve bunun aracı olan politik örgütlenmeye ulaşması olanaklı değildir. Bunun için proletarya, burjuvaziden bağımsız politik bir parti olarak örgütlenmeli, diğer ezilen kesimlerin desteğini de kazanmalıdır. O, sosyalizm teorisiyle buluşmadan, sosyalizm ile işçi hareketinin birliği sağlanmadan, baskı, zor ve suistimalin her biçimine karşı mücadele içinde, sosyalizm bilinciyle donanmadan iktidar savaşı yürütemez. Marksistlerin temel görevi proletaryanın bu bilince ulaşması, burjuvaziyle çıkarlarının uzlaşmaz karşıtlığını, kapitalist

sistem içinde sömürülen sınıf olma durumunun onu, burjuva iktidarına ve kapitalizme son verme (ve bunun için toplumun tüm ezilen sınıflarının başına geçme) tarihsel görevi ile yükümlü olduğunu kavramasına yardımcı olmaktır. Bu ise, sınıf ve emekçiler içinde kesintisiz politik çalışmayı gerektirir." (ÖD 78 sf. 36 abç)

"Baskı zor ve suistimalin her biçimine karşı mücadele"yi iktidar mücadelesinin kendisi olarak görmeyen yazar, önce mükemmel bir tablo çiziyor ve sonra karşısına geçip, iktidar mücadelesi yürütmekten ne kadar uzağız, iktidar mücadelesi için propaganda ve ajitasyondan mütevellit uzun barışçıl bir hazırlık çalışması yürütmeliyiz diyor. Yazar "politik çalışma"yı büyük ölçüde ve esas olarak propaganda ve ajitasyon çalışması olarak kavriyor. Yer yer, örgütlenmeden, partinin örgütlenmesi olarak ve mücadeleden de söz ediyor. İncelemeye devam edelim.

"Lenin, yığınların devrimci eğitimi için kapsamlı bir siyasal teşhir ve ajitasyonun zorunluluğuna dikkat çekiyordu. İşçi sınıfı, toplumun hangi kesimini etkiliyor olursa olsun, 'baskı, zor ve suistimalin her çeşidine karşı sosyalist açıdan tepki gösterecek' denli siyasal yönden gelişmiş ise, kapitalizme ve gericiliğe karşı toplumsal başkaldırının başını çekemez. **Sınıf ve emekçi kitleler, devrimci sosyalist bilinci, ancak kesintisiz bir sosyalist propaganda-ajitasyon ve siyasal teşhir çalışmasıyla edinirler.**" (agy. sf. 39, aç.PD)

"Lenin tarafından siyasal bilincin geliştirilmesinin ve kitlelere siyasal bilinç verilmesinin yolu böyle gösteriliyor. Bütün sınıfı ve geniş emekçi yığınları kazanmak için, yaygın ajitasyon ve siyasal teşhir faaliyeti yürütülmeli ve bunun sonucu, yığınlar kendi siyasal deneyimleriyle siyasal 'öncü'nün şiar ve taktiklerini görüp, bunun etrafında birleşmek gerekliliğini hissetmeli, kavramalıdır." (ÖD 78 sf.40)

ÖD yazarlarının Lenin'i çok iyi ezberlediklerine, özellikle de bugünlerde "Sol Komünizm Bir Çocukluk Hastalığı" isimli yapıtını hiç teklemeyen su gibi tekrar edeceklerine iddiaya girebilirsiniz. Ne var ki, çok iyi ezberlemiş olmaları Lenin'i anladıklarının ve Leninizmin özüne sadık kaldıklarının delili sayılmaz. Gerçekten de politik kitle ajitasyonu ve bunun politik teşhir kampanyaları biçiminde örgütlenmesi, yığınların politik bilincinin uyandırılması ve mücadeleye seferber edilmelerinde büyük bir öneme sahiptir. Bunun üzerinden bilgiçlik taslamanın kimseye bir yararı olmaz. Daha önemli olan şunlardır: **İlkin**, bu politik kitle ajitasyonu gerçekten devrimci ve gerçekten sosyalist olmalıdır. Yığınların devrimci enerjisini uyandırmalı, devrimci moral gücünü pekiştirmeli ve daha ileri gitmeye yüreklendirmelidir. ÖD'nin 78. sayısında Gazi değerlendirmelerinde bunların izini göremiyoruz. Dahası, Gazi'de emekçiler ayaklandığında hangi ajitasyonu yürüttünüz? Boş verin onu bunu, Kenan Bilgin'i faşist diktatörlüğün kaybetme saldırısı karşısında hangi ajitasyonu, hangi teşhir kampanyasını yürüttünüz? Kürdistan'daki sömürgeci zulmü teşhir etmek ve evet, ulusal kurtuluşçu devrimi güçlendirmek, yüreklendirmek için ne yapıyorsunuz? "Tanrı aşkına", gerçekten devrimci ve gerçekten militan hangi politik kitle ajitasyonunu yürütüyorsunuz? Bunları, "Biz gürültücü gruplardan değiliz" diye mi yanıtlıyacaksınız? Böyle mi ikna ediyorsunuz kendinizi?

İkinci olarak; Bu politik kitle ajitasyonunun gerçekten örgütlenmiş olması gerekir. Hasbel kader durumu idare etmekten söz etmiyoruz. Siz örneğin kent yoksulları arasında "Türkiye'nin Bolşevik Partisinin" politik ajitasyonundan söz edebilir misiniz? Onları proletaryanın yedekleri olarak nasıl kazanmayı düşünüyorsunuz? Anti-faşist savaşımın örgütlenmesi sizi, "Türkiye'nin Bolşevik Partisini" hiç mi ilgilendirmiyor?

Üçüncü olarak; burada, esasen bütün bunlardan daha önemli olan işçi sınıfı ve emekçi yığınların politik eğitimi sorununun daha çok propaganda ajitasyon çalışmasından ibaret görülmesidir. Yanılıyorsunuz arkadaşlar, **yığınları mücadele eğitir**. Doğrudan doğruya kendi eylemleri içinde eğitilir yığınlar. Bu temel olmaksızın, ihmal edilemez olan devrimci ve sosyalist propaganda ve ajitasyon kendi başına çok özel bir rol oynayamaz. Buradan şu sonuç çıkar ki, proletaryanın öncü politik partisi eylem partisidir. Öncü olacaksa, bu, salt kendi partili güçlerinin diktatörlüğe ve sermayeye karşı eylemi olamaz. Eğer öncü olacaksa, muhakkak yığın hareketine dayanmalı, yığınları arkasından sürükleyebilmelidir. Hayır yalnızca kendi dışında gelişen kitle hareketleri içinde yer almasından söz etmiyoruz, bizzat öncünün politik önderlik ve örgütlenme gücünü kullanarak, devrimci iradesini konuşturarak yığınları, bütün fırsatlardan yararlanarak uygun örgüt ve mücadele biçimleriyle harekete geçirmesinden söz ediyoruz. Aşağıdaki satırlarda devrimci bir eylem partisinin tasvirini değil, bir bilgiçler topluluğunu görür gibi oluyoruz.

"Marksist partinin görevi, proletarya ve emekçilerin burjuvazi, gericilik ve kapitalizme karşı mücadelesini, bu mücadele içinde yer alarak, yığınları, toplumsal koşullar, sınıf ilişkileri, sınıf mücadelesini ve toplumların tarihinin gelişme yasaları konusunda aydınlatma yoluyla geliştirmektir. Parti, bu görevini, hiçbir mücadele biçimini baştan ve peşinen reddetmeden, ama, iradi olarak kitle hareketine dışardan sokmaya da çalışmadan, kitle hareketini siyasi iktidar hedefine yöneltmeye çalışarak yerine getirir." (ÖD 78 sf.41 aç. PD)

ÖD yazarları büyük bir özenle propaganda ve ajitasyona, aydınlatma çalışmasına vurgu yapıyorlar. Marksist-Leninist komünistler, bu noktada ÖD ile aynı görüştedirler. Ne var ki, ÖD ve TDKP daha çok ve esas olarak

bununla yetinmeyi düşündüğü için örgütlenme ve eylem sorunundan özellikle kaçınıyor. Eylem söz konusu olduğunda, ya yığınların kendiliğinden eylemine katılmaktan söz etmekle ya da en fazla mücadele ve örgüt biçimleri üzerine Marksist teorik genellemeleri, tekrar etmekle yetiniyor. Yığınları eğiten mücadele okuludur. Ama bunu başlıca olarak yığınların kendiliğinden hareketine indirgeyenler; devrimci iradenin, öncünün rolünü reddetmekte ve kendiliğinden hareketin peşinden sürüklenmenin teorisini yapmaktadırlar. İşçi sınıfının öncü politik kurmayı, devrimci eylem partisidir. O, proletaryanın siyasal ordusunun devrimci hazırlığını yönetir. Parti, yığınların en ileri taleplerini sahiplenmekle, mücadelenin en ön saflarında konumlanmakla kalmaz, yığın hareketinin gelişimine bağlı olarak her belirli döneme denk düşen, ama hareketin gelişen ihtiyaçlarını, ilerleyişini muhtemel bir sonraki evresini de hesaba katan örgüt ve mücadele biçimleriyle, yığınları harekete geçirecek ilerletmeyi, devrimci mevzilere yerleştirmeyi temel alır. Bu olmaksızın yığınlar partiyi nasıl sınavacaktır? Nasıl olacaktır da kendi öz politik deneyimleri ile komünist partisinin etrafında birleşmeleri gerektiğini anlayacaktır? Bırakınız bunları, eğer parti devrimci hazırlık sürecinde, sayısız yığın eylemlerinin örgütlenmesi deneyiminden geçmezse, nerede, ne zaman ve nasıl kitle hareketinin en şahanesi, en karmaşığı ve en büyük çaplı olan, sayısız mücadele ve örgüt biçiminin iç içe geçtiği, milyonların ve on milyonların zincirlerini kırarak ayağa kalktığı bir devrimi yönetmeye hazırlanacaktır? Bakın, "...bu grupların eyleminin içeriği çizgilerinin ekonomik, tasfiyeci anti-Marksist özünü gözler önüne sermektedir" şu beylik laflarınız hiçbir şey ifade etmiyor:

"Küçük burjuva grupların en karakteristik özelliklerinden biri, işçi sınıfının ve halk yığınlarının devrim yapabileceklerinden kuşku duymalarıdır. Kuşkusuz, kendine devrimci ya da Marksist adını yakıştıran bu

grupların hiçbiri, inançsızlığı ve kuşkuyu açık olarak dile getirmez. Ama, kitle hareketi karşısında alınan tutum ve izlenen siyasal çizgi, onların inançsızlığını gözler önüne sermektedir. Bu grupların en çok kaygısını duydukları şey, grupsal varlıklarının ispatıdır!" (ÖD 78 sf.25 abç)

Eğer bu tespit bütünüyle doğru olsaydı, Çin'de, Nikaragua'da, Küba'da ya da bir başka yerde, küçük burjuva devrimci parti ya da örgütlerin devrimlere önderlik etmesini anlamak, açıklamak olanaksız olurdu. Çin'de yüzmilyonların devrimci hareketini yöneten küçük burjuva ÇKP'nin işçi sınıfına güvenmediği doğrudur; ama genel olarak "halk yığınlarına güvenmediğini" ileri sürmek yanlıştır. Küçük burjuva örgütlerin, halka güvenmedikleri yanlıştır; halka duydukları güven "küçük burjuvaca"dır. "Halka", kitlelere yaklaşımları da, Marksist ve proleterce değil, yine "küçük burjuvaca"dır. Bu güven küçük burjuva sınıf tavrıyla damgalanmıştır. Keza bunların genellikle yığınların devrimci hazırlığına yaklaşım tarzları, Marksist ve proleterce değildir. Çoğunlukla kendilerini yığınların yerine koyma eğilimi duyan burjuva, küçük burjuva aydınının halka güvensizliği, (seçkinciliği ile) devrimci küçük burjuva örgütlerin halka küçük burjuvaca güvenleri arasına eşit işareti koyularak bir ve aynı şey gibi sunulamaz.

Bizim burada üzerinde durmak istediğimiz asıl sorun farklı. Özellikle '75-80 döneminde, '71'in devrimci maceracılığını yadsıyan, bugünkü komünist hareketin tarih öncesi olan Maocu örgütler, içerisine yuvarlandıkları devrimci kendiliğindenciliği Marksizm-Leninizm olarak sunmak için, bu türden pasajları belki de kelimesi kelimesine onlarca kez yazdılar. Bunlar Marksist bir görüş açısından değil, kaba materyalizme dayanan devrimci kendiliğindenciliğin yansımalarıydı. '71'in devrimci maceracılığı reddedilirken, devrimci iradenin, öncünün rolünü yadsıyan, kendiliğindenciliği yücelten diğer uca sürüklenildi. Çok gecikmiş olsa bile komünistler öncünün, devrimci iradenin

rolünü yerli yerine oturtmak zorundadır. MLKP-K'nın bilinçli ve dikkatli tarzda bunu yapmaya çalıştığı görülmelidir. Bu, onun komünist hareketin bir yükünü, olumsuz bir mirası kaldırıp atmakta olduğunu gösterir. Oysa TDKP, bilinen geleneksel tarzda derinleşmeye çalışmaktadır.

Evet biz, ÖD'nin yukarıya aktardığımız pasajına itiraz ediyoruz. Bunu istedikleri kadar, küçük burjuvalığımızın bir belirtisi olarak kabul ve lanse edebilirler. Burada yazılanlar "işçi sınıfının ve halk yığınlarının", kendiliğinden, yani devrimci bir partinin önderliği olmaksızın "devrim yapabilecekleri" anlamına geliyor. Bizce ÖD'nin bu satırlarında işçi sınıfı ve halka güvenden çok, gerçekten devrimci bir partinin gerekliliğine inançsızlık sinmiştir. Zaten tasfiyeciliğin türediği temel veya ana kaynaklardan birisidir bu. Uluslararası komünist hareketin saflarında öteden beri, işçi sınıfı ve halk yığınlarının kendiliğinden hareketine, nesnellige ve yine diğer yandan "devrimci iradeye", "öncü partinin rolüne" vurgu yapan, çubuğu bu tarafa ya da diğer tarafa büken eğilimler varolmuştur. Çubuğu, kendiliğindenliğe, nesnellige büken partilerin zaferle tamamlanan devrimlere önderlik edebildiklerine tanık olunmamıştır. Diğer bir anlatımla, öncünün, devrimci iradenin rolüne vurgu yapan, ama yığın hareketiyle de sıkı sıkıya bağlı olan partiler, muzafer devrimlerin hazırlayıcısı ve önderi olmuşlardır. Bolşevikler, gerek Rusya'da ve gerekse uluslararası düzeyde volantarizmle (iradecilik) eleştirilmişlerdir. Biz, Lenin'in sadık öğrencileri de aynı yoldan yürüyerek, iradecilikle eleştirilmeyi hak edeceğiz.

Daha önce vurguladığımız gibi, öncünün ve devrimci iradenin rolü, süren bu ideolojik mücadelenin en önemli siyasal sorunudur. Burada teorik kavrayıştan ziyade, tarafların siyasal ve pratik yönelimleri en önemli noktayı oluşturur. Mücadele ve örgüt biçimleri üzerine büyük gürültülerin kopması rastlantısal değildir. Birlik sorununun yanısıra, genel bir teorik kavrayış fark-

lılığından ziyade, esasen pratik politik bir sorun olarak mücadele ve örgüt biçimlerinde, tarafların pozisyonları daha net biçimde ortaya çıkmakta ve sert bir mücadeleye tutuşmalarını koşullandırmaktadır.

ÖD yazarlarının mücadele ve örgüt biçimleri üzerine bıkıp usanmadan yaptıkları bilgiççe açıklamaların özel bir amaç ve sonuca silahlı mücadele biçimlerinin pratik olarak reddedilmesine bağlandığına işaret etmiştik. Bunu açmamız, somut örneklerle göstermemiz gerekiyor. ÖD, bolşeviklerin devrimci hazırlığını şöyle özetliyor:

"Bolşevikler işçi sınıfı içinde, fabrikalarda ve sendikalarda hücreler biçiminde örgütlenerek ve geniş işçi ve emekçi yığınlarıyla kopmaz bağlar kurarak devrimci bir örgüt çalışması yürüttüler. Günün koşulları, işçi sınıfı ve köylülüğün devrimci ayaklanmasını doğurduğunda da, sınıf içindeki örgüt bu ayaklanmanın başarısı için gerekli olan araçlara sahip bulunuyordu. Bolşevikler bu güce proletarya ve emekçiler içinde kesintisiz bir politik faaliyet yürüterek, en geniş yığınlar içinde propaganda ajitasyon ve siyasal teşhir çalışmasıyla bilinçlendirme görevini yerine getirerek ulaşımlardı." (ÖD. 78, sf.35)

ÖD yazarları, Bolşeviklerin "işçi sınıfı içinde, fabrikalarda ve sendikalarda hücreler biçiminde örgütlenerek", "en geniş yığınlar içinde propaganda, ajitasyon ve siyasal teşhir çalışmasıyla bilinçlendirme görevini yerine getirerek", devrimci hazırlık çalışmasını yürüttüklerini iddia ediyorlar. Eylemden, yığınların mücadele örgütlerinden vb. söz bile etmiyorlar. Fakat daha önemlisi, ÖD yazarının tasvir ettiği çalışmayla, "günün koşulları, işçi sınıfı ve köylülüğün devrimci ayaklanmasını doğurduğunda da, sınıf içindeki örgüt(ün) bu ayaklanmanın başarısı için gerekli olan araçlara sahip bulunduğu" iddiasıdır. Bolşeviklerin yürüttüğü devrimci hazırlık, ÖD'nin tasvir ettiğinden ibaret bir çalışma olsaydı, böyle bir çalışma içindeki partinin ayaklanmayı ha-

zırlayabilmesi, ayaklanmaya hazırlanabilmesinin olanağı var mıdır?

Kitlelerin kendi öz politik deneyimlerinden öğrenmesinin devrimci anlamı boşaltılarak, kendiliğindenciliğin ve günün devrimci görevlerine sırt çevirmenin gerekçesi yapılıyor. Yığınların devrimci şiddetinin mevcut kapitalist düzenin ve faşist diktatörlüğün yıkılması için zorunlu olduğunu, yani şiddete dayanan devrim fikrini teorik bakımdan kabul etmek ve savunmak yetmez. Bunu proletarya ve emekçi milyonlara propaganda ve ajitasyonla açıklamak, siyasal olayların çok somut seyri içinde canlı delillerini sunmak gerekir. Bu koşulla birlikte, işçi sınıfı ve emekçi yığınlar ancak kendi mücadele deneyleriyle, diğer mücadele biçimlerinin yetmediğini, faşist rejimi ve işbirlikçi kapitalizmi yere sermek için silahlı ayaklanmanın gerekli ve kaçınılmaz olduğunu anlayacaklar; Marksist-Leninist komünist partisinin çizgisinin doğruluğuna inanacaklardır. Silahlı ayaklanmanın ne zaman ve nasıl başlayıp gelişeceğini önceden kestirmek olanaksız olduğuna göre, işçi sınıfı ve emekçi milyonların silahlı başkaldırısının hazırlığı –şimdilik yalnızca aydınlatma çalışmasından propaganda ve ajitasyondan ibaret (ki, onun da ne kadar yapıldığı tartışma götürür)– bilinmez bir geleceğin sorunu mudur? Yığınların silahlı başkaldırısının hazırlanmasının bugüne (ve düne) uzanan pratik ve örgütsel unsurları yok mudur? ÖD yazarına inanacak olursak yoktur. Bunlar tamamen yarının ve bilinmez bir geleceğin sorunlarıdır. Bu, genel olarak olduğu gibi, Türkiye ve Kürdistan'ın somut siyasal gerçekleri bakımından da tamamen yanlıştır. Kitlelerin siyasal savaşımın gelişim diyalektiği içerisinde, grevlerden genel greve, protestolardan kısmi yerel ayaklanmalara vb. savaşımın içerisinde silahlı ayaklanmaya hazırlamak gerekir. Ama bu hazırlık en genelde silahlı ayaklanma hazırlığı, öncü partinin hemen önünde duran güncel devrimci görevlerden dikkatini uzaklaştırmamak kaydıyla,

yığınlara silahlanma çağrısı yapmaktan (kendi imkanlarıyla, en ilkel biçimlerde olsa bile silahlanmaları) öncü partinin güçlerinin askeri eğitimini, askeri-teknik donanımını yükseltmeyi, yığınak yapılmasını vb. kapsayan bir dizi eğitsel, örgütsel, teknik ve pratik hazırlığı kapsar. Keza, bu hazırlığa, daha baştan, parti örgütlenmesinin yerel ve merkezi düzeyde bir ayaklanma planını gözetmesi gerekliliği de dahildir. Silahlı ayaklanma tayin edici çarpışma biçimi olacağına göre başka türlü düşünülemez. Bunlara, burjuva karşı devrimci ordu içinde örgütlenme ve devrimci çalışmayı da eklemeliyiz. Eğer kendinizi ciddiye alıyorsanız, eğer çılgınca devrimci hayalleriniz varsa ve eğer devrimci cüretiniz varsa, devrimci iradenizi bu yönde kullanmalı, yığınları iktidar savaşımına sokmalı ve tayin edici çarpışmalara hazırlamalısınız.

ÖD yazarlarına şunu açıklıkla söyleyelim, çizdiğiniz Bolşevizm tasviri, Bolşevizmin kötü bir karikatürü bile değildir. Hayır, Bolşevikler ayaklanmayı tamamen kendiliğinden gelişmenin bir sonucu olarak görmediler, onun somut olarak hazırlanması gerektiğini düşünüyorlardı, öyle de yaptılar. Ama hiçbir zaman kendilerini, öncü partiyi yığınların yerine de koymadılar, ayaklanmayla vb. oynamadılar. Kendilerini komploculukla eleştirenlere de kulak asmadılar. Şunu da unutmayın, artık emperyalist burjuvazi ve işbirlikçi egemen sınıfların devletleri, emin olun 20. yüzyılın başından çok daha iradeci davranıyorlar. Aynı şey proletaryanın devrimci partileri için niçin geçerli olmasın!

Türkiye'nin "Bolşevik Partisi"nin yöneliminin net biçimde ortaya çıkarılabilmesi bakımından şu uzun pasajı da aktarmamız gerekiyor.

"Öncelikle, Türkiye'de halk yığınlarının 'devrimci şiddetin gerekli olduğu anlayışından' söz etmek için, ülke gerçeklerinden, proletarya ve emekçilerin bugünkü bilinç ve örgütlenme düzeyinden habersiz olmak

gerekir. Bugün işçi sınıfının çoğunluğu, burjuva partilerine ve devlete büyük bir güvensizlik duymasına ve bir kopuş sürecini yaşamasına karşın, henüz çıkarlarının burjuvazi ve kapitalizmle tam bir uzlaşmazlık içinde olduğunun bilincine ulaşma ve buna uygun bir örgütlenmeyi sağlama durumunda değildir... Başta işçi sınıfı olmak üzere, emekçi kitleler, eğer devrimci şiddetin gerekliliğini kendi siyasal pratikleriyle kavramış olsalar, kuşku yok, küçük burjuva grupların kendi varoluş nedeni haline getirdikleri ve kitle mücadelesinde sabotörlükten başka bir şey ifade etmeyen eylemleri 'iskartaya çıkarır' ve kitle coşkunluğu ve kitlelerin devrimci şiddetiyle, diktatörlüğün iktidar burçlarına karşı saldırıya geçerler. Kitleler, silahlı mücadelenin gereğini, 'gürültü grupları'nın eylemlerine bakarak, ya da bu tür eylemlerin onları 'politize etmesi' sonucu değil, bizzat kendi tecrübeleriyle, burjuvaziye karşı çok çeşitli mücadele biçimlerini deneyerek, onun karşı devrimci şiddet kurumunu ve uygulamasını, ancak karşı şiddetle, devrimci kitle şiddetine, silahlı ayaklanmaya başvurarak etkisiz kılacaklarını anlayarak, kavrayabilirler." (ÖD 78, Sf.39)

Evet doğru, "işçi sınıfının çoğunluğu ... henüz çıkarlarının burjuvazi ve kapitalizmle tam bir uzlaşmazlık içinde olduğunun bilincine ulaşma"mış ve "buna uygun bir örgütlenmeyi sağlama durumunda değildir". İyi de burjuvazinin egemenliği koşullarında, komünist partilerin, bunlar eğer gerçekten devrimci partilerse, "işçi sınıfının çoğunluğunu" kendi saflarında örgütlediğinin kaç örneğini biliyorsunuz? Lenin'in sizi ikna edebileceğini varsayarak ona başvuralım:

"Aslında işçi kitlelerinin durmaksızın baskı ve sömürü altında bulunduğu ve yeteneklerini geliştiremediği kapitalizm döneminde, işçi sınıfı politik partilerinin en belirgin özelliği, sınıflarının ancak çok küçük bir azınlığını içinde barındırabilmeleridir. Herhangi bir kapitalist toplumda gerçekten sınıf bilincinde olan işçiler tüm işçilerin ancak azınlı-

ğını nasıl oluşturuyorlarsa, bir politik parti de bir sınıfın ancak en bilinçli azınlığından oluşabilir. Bu nedenle ancak sınıf bilincine sahip olan bu en ileri azınlığın geniş işçi kitlelerinin öncülüğünü yapabileceğini ve onları yönlendirebileceğini kabul etmek zorundayız." (Lenin, 3. Enternasyonal Konuşmaları; Sf. 57)

Hiç kuşkusuz ayaklanmayla oynanmaz. O tayin edici, sonucu belirleyici "çarpışma" biçimidir. Ama yığın hareketinde, devrimci şiddet unsurlarının ne zaman ve nasıl ortaya çıkacağına dair bir reçete de sunulamaz. Yığın hareketinde devrimci şiddet unsurlarının açığa çıkması ve bunların öncü parti tarafından örgütlenmesi ve genelleştirme doğrultusunda yaygınlaştırılması için "sınıfın çoğunluğunun" komünist partide örgütlenmiş veya "çıkarlarının burjuvazi ve kapitalizmle tam (evet tam, yani eksiksiz!) bir uzlaşmazlık içinde olduğunun bilincine ulaşması ve buna "uygun bir örgütlenmeyi (bu örgütlenme her neyse) sağlama durumunda olması" gerekmez. Gerekir mi? Örneğin diğer bütün direnme olanakları sömürgeci bir ulus tarafında yok edilen; başka herhangi bir şekilde kendini ifade etme olanağı kalmayan, ulusal varlığı, ulusal yaşam hakkı tanınmayan bir halk, "yabancı" düşmana karşı hemen ve doğrudan; yani bir dizi barışçıl mücadeleden geçeksizin, silahlı direnişe başvurabilir. Tarihte bunun pekçok örneği vardır. İşçi sınıfının ve emekçi yığınların mücadelesinin gelişmesinin çok düzenli bir seyir izleyebileceğini zannetmek kapitalist gelişmenin eşitsizliğinden ve yığınların siyasal bilincinin gelişim diyalektiğinden hiçbir şey anlamaktır. Kapitalist gelişmenin eşitsizliği, bizim gibi emperyalizme bağımlı işbirlikçi teknelci kapitalizmin egemen olduğu ülkelerde, çok daha bariz ve çarpıcıdır. Bu durum proletarya ve emekçi yığınların bilinç ve örgütlenmesinde olduğu gibi, işçi sınıfı ve emekçi halk hareketinin gelişmesinde de kendini gösterir. Az çok düzenli bir gelişmeyi olanaklı görmek, beklemek, ön-

görmek daha baştan pusulayı şaşırarak, devrimci rotayı kaybetmektir. '60'lardan günümüze Türkiye ve Kürdistan'da işçi sınıfı ve emekçi yığınların hareketi de, mücadelenin gelişiminin eşitsizliğini bariz biçimde gösterir.

Sorun çok pratik olarak da ele alınabilir ve alınmalıdır. Ankara'ya yürüyen ve yolu Mengen'de asker barikatlarıyla kesilen Zonguldak madencileri ne yapmalıydı? Böyle bir olasılığın varlığını önceden kestiren (ve öngörmesi gereken komünist öncü ile hareketin önderliğini yapan devrimci işçiler) nasıl bir ajitasyon yürütmeli, veya hazırlanmalı, kitleyi hazırlamalıydılar. Örneğin asker barikatlarını aşma öngörüsünün devrimci şiddet unsurlarını, silahlı mücadele biçimlerini hesaba katması gerekmez miydi? Sendikal örgütlenme nedeniyle işten atılan, işlerini ve sendikalaşma haklarını savunmak için yasadışı grev eylemine başvuran Cemtaş işçileri, patronun faşist uşaklarının silahlı saldırıları karşısında ne yapmalıydı veya kargo işçileri ne yapsınlar? Sınıfın devrimci öncü partisi, onlara hangi mücadele biçimlerini önermelidir, önerebilir? Hemen her grevde ortaya çıkan, grev kırıcılarına karşı, yalnızca konuşup tartışarak, ikna ederek vazgeçirme çabasıyla sınırlı bir mücadele mi izlenmelidir? Gebze Belediyesi'nde işten atılan işçiler, direnişlerine saldırıldığında -böyle bir saldırının olacağını görmek, beklemek hiç de zor değildir- ne yapmalıdırlar ve nasıl hazırlanmalıdırlar? Devam edelim, sendika ağa ve bürokrasisi her yolla, devrimci işçileri, muhalif unsurları sindirip, tasfiye ediyorlarsa, sendikalarda devrimci ajitasyon yürüten devrimci ya da komünist işçiyi, üzerine yürüyüp susturuyor ve dahası atıyorlarsa, sınıfa ne önerir, ne önermelidir onun öncü politik kurmayı? Sivil faşist güçler tarafından yurtları, okulları basılan, faşist terörle sindirilmeye çalışılan üniversiteli gençlik ne yapmalı, nasıl karşı koymalıdır? Polis-mafya işbirliği ile emekçi semtlerinde terör estiren faşist çeteleri tarafından sürekli taciz edi-

len, onuru, namusu ayaklar altına alınan, terörize edilip haraca bağlanmak istenen emekçi yığınlar ve esnaf ne yapmalı? Yığınların öncüsü olmak iddiasındaki güçler ne yapmalı, yığınlara ne önermeli, vb.? Faşist diktatörlüğün, Alevi-Sünni, Kürt-Türk, laik-şeriatçı kutuplaşmalarını kışkırttığı, milliyetçi ya da şeriatçı güçlerin saldırı tehdidi altındaki ilerici anti faşist yığınlar ne yapmalı? Evet Gazi halkının yaptığı çok daha bilinçli, örgütlü ve hazırlıklısını yapmalı diyebiliyor ve buradan "Türkiye'nin Bolşevik Partisi"nin önüne devrimci görevler koyabiliyor musunuz? Beş yıldır, sayısız mücadele biçimini tanıyan, en son Ankara'da görkemli bir şekilde birleşen emekçi memurlara, başvurageldikleri mücadele biçimleri hareketin gelişimi ve amaçlarına ulaşması bakımından yetersiz hale geldiğine göre, Kızılay Meydanı'nda barikat kurarak devrimci Gazi'nin açtığı yoldan yürümeyi önermek ve olabildiğince her bakımdan hazırlamak, çok mu çılgınca, maceracı ve Marksist teoriye aykırı oluyor?

Hayır arkadaşlar, devrimci şiddetin "kitle şiddeti ve silahlı ayaklanma" dışında da biçimleri vardır. Dahası silahlı mücadeleden çok, silahlı mücadele biçimlerinden söz etmek gerekir. Diğer bütün mücadele biçimlerinde olduğu gibi, silahlı mücadele biçimlerinin doğup gelişmesinde de öncünün, onda somutlaşan devrimci iradenin önemli ve hatta bazı durumlarda belirleyici bir rolü vardır. Herhangi bir kitle grevinin, direniş, gösteri ya da protestosunun, en basit bir kitle toplantısının örgütlenmesinde öncünün devrimci iradesinin rolü nasıl inkar edilmezse, aynı durum, silahlı mücadele biçimleri içinde geçerlidir.

Kuşkusuz, masa başında mücadele biçimleri, mücadele sistemleri üretmek Marksist-Leninist komünistlerin işi değildir. Küçük burjuva devrimciliği daima böyle bir eğilim taşır. Fakat, diğer ülkelerin devrimci deneyimlerinden öğrenmemek, işçi sınıfı ve emekçi yığınların devrimci hareketlerinin ortaya çıkardığı veya yeni tarzda ve yeni

unsurlarla güncelleştirdiği mücadele ve örgüt biçimlerini hesaba katmamak yalnızca ulusal dar görüşlülük değil, politik bakımdan da aptallık olur. Arjantinli anaların mücadelesinden pekala öğrenebiliriz. Aynı şey Etiyopya Devrimi, Güney Afrika'da halkın politik özgürlük savaşımı, Filistin intifadası, Kürdistan'da ulusal kurtuluşçu hareketin gelişimi vb.vb. için niçin geçerli olmasın? Enternasyonalizmin böyle bir boyutu da yok mudur?

Bırakalım Kürdistan dağlarındaki binlerce gerillayı ama, hareketin Batı'daki gelişimi de evet, kendiliğinden ve sayısız örnekte devrimci şiddet unsurlarını açığa çıkarmakta ya da gündeme getirmektedir. Açlık grevleri örneğinde olduğu gibi silahlı mücadele biçimlerinin de yersiz, zamansız ve hatta amaçsızca kullanıldığı örnekler vardır. Devrimci Sol'un bir kaç yıl önce yenilgiyle sonuçlanan, DHKP'nin şimdi yeniden güncelleştirmeye çalıştığı "silahlı mücadele çizgisi", politikleşmiş askeri savaş stratejisine dayanan küçük burjuva devrimci mace-racı bir çizgidir. DHKP'nin, Devrimci Sol'un politik düelloya dönüşen silahlı mücadele çizgisinden ne kadar ders çıkardığını göreceğiz. Fakat Marksist-Leninist komünistlerin kitle hareketlerinin ortaya çıkardığı ya da gündeme getirdiği silahlı mücadele biçimlerini, milis ve müfreze örgütlenmelerini, Devrimci Sol'un silahlı mücadele çizgisiyle aynılaştırmak tamamen kasıtlı bir çabanın ürünüdür. TDKP'nin yanılışı en başta, silahlı mücadele biçimlerinin ancak yığın hareketinin genel gelişiminin en ileri düzeylerinde ortaya çıkabileceği şeklindeki sağcı doktriner anlayışıdır. Dahası silahlı mücadele biçimleri sorunu MZD'nin reddi ile başlayan on-onbeş yıllık tarihinde, komünist hareketin, '75-80 döneminden devraldığı olumsuz mirası aşmakta çok zorlandığı, sağa sola yalpaladığı, teorik, politik ve pratik olarak zaaf olduğu bir sorundur. MLKP-K'nin teorisi, politik yönelimi ve pratiğiyle bu zaaf durumu aşma çabası selamlamayı hak eder, komünist hareket

bakımından değerli bir kazanım ve gelişmedir.

Demagojinin de bir

sınırı olmalı

Bizce ideolojik mücadelede içerik kadar tarz ve yöntem de önemlidir. Lenin "Demagoglar proletaryanın en kötü düşmanlarıdır" derken çok haklıdır. Onbeş yıldır kongresini toplama becerisi ve iradesi göstermeyen TDKP gibi ÖD yazarları da devrimin gelişme çizgisi ve devrimci strateji üzerine genel geçer şeylerin ötesinde çok somut şeyler söylememekte büyük bir direnç sergiliyorlar. Stratejii sınıfların çok genel mevzilenme planından ibaret gördükleri, içerisinde çok ciddi Maocu ve ÜDT'ci yanılıklar da barındıran TDKP programında söylenenleri olduğu gibi korumalarından ve bunun dışında sorunu somut olarak ele alma ihtiyacını duymamalarından anlaşılıyor. ÖD yazarları "bir vesile" devrimin gelişim çizgisinin ve devrimci stratejinin bir sorununa değiniyor; ama heyhat demagojiden fırsat bulamadıkları için sorunun kendisini tartışma yeteneği göstermiyorlar. "Sorun" "Türk-Kürt, Sünni-Alevi, Laik-Şeriatçı" "çelişkisiyle" ilgili. Öncelikle konuyu MLKP-K Kurucu Kongresi'nin nasıl ele aldığını görelim. ÖD yazarlarının belgeleri okuma zahmetine katlanmadıklarını da dikkate alarak, "Birlik Kongresi Belgeleri"ne başvurulalım. "Stratejik Planımızın Ana Özellikleri" başlıklı bölümden okuyoruz:

"Batı'nın kent esnafı, zanaatkarı vb. küçük burjuva kesimleriyle esasen küçük üreticilerden oluşan geniş kır küçük burjuvazisi devrimimizin çok önemli bir temel gücü ve yedeği olmasına karşılık, henüz güçlü bir anti-emperyalist, demokratik eylem ve geleneğe sahip değildir. Son otuz yıllık süreçte, iki devrimci yükseliş döneminde -gerek 1965-'71 gerekse 1974-'80 dönemlerinde-işçi sınıfının ve kentlerdeki devrimci hareketlerin gelişimiyle yüzlerini belirli ölçülerde devrime dönmüşlerse de, bu kesimler, bu-

gün için ilerici bir hareketlilikten önemli ölçüde uzaktırlar ve yedeklenmeleri şimdilik zayıf bir olasılıktır. Aksine bu kesimler, bugün önemli ölçüde gericiliğin her türünün oy deposudurlar ve daha kötüsü, faşist diktatörlüğün ırkçı ve şeriatçı faşist güçler eliyle kışkırttığı Türk-Kürt, Sünni-Alevi, Şeriatçı-Laik vb. renkler taşıyan iç savaş girişiminin önemli bir yedek gücü olma riskini taşımaktadır. Stratejimizin en önemli zaaf noktalarından birisi budur ve bu zaaf noktasını devrimci eylemin ve taktiğin stratejiyi güçlendirici etkisiyle aşmanın biçimlerini bulmak gereklidir. Bu biçim, kentlerdeki devrimci eylemi daha da güçlendirmekte ifadesini bulmaktadır." (sf. 71)

"Son otuz yıllık süreçte, stratejiye konu olan bu toplumsal güçlere yeni güçler, dolaysız yedekler eklenmiş ya da bu doğrultuda yeni potansiyeller oluşturulmuştur.

"Ulusal ve dinsel/mezhepsel azınlıklar, bu yeni güçlerin başında gelmektedir. Ezilen, baskı altında tutulan bir mezhep olarak Alevilerin, her iki devrimci yükseliş boyunca ilerici bir rol oynadıkları ve bu yüzden faşizmin ve gericiliğin boy hedefi haline geldikleri açık olmak yanı sıra, bugün de esasen demokratik bir temel üzerinde güçlerini topladıkları görülmektedir. Bu hareket güçlü tarihsel köklere sahiptir ve Alevi kitlelerinin tüm bir anti-emperyalist demokratik devrim boyunca ileri bir rol oynayacakları açıktır." (sf. 72)

"Anadolu topraklarında yüzyıllar boyu hakim olmuş ve bugünlere dek gelmiş dinsel/mezhepsel ayrılıklar ve bunun yarattığı karşılıklı ön yargılar da, sınıf mücadelesinin gelişimini frenleyen önemli bir etkidir. Tarihsel köklere bulunan Alevi-Sünni karşıtlığı, bugün laik-şeriatçı karşıtlığıyla da birleşerek önemli bir toplumsal ve siyasal bölüntü meydana getirmektedir. Faşist diktatörlük bunu Türk-Kürt karşıtlığıyla da birleştirerek, ulusal hareketi ve toplumsal muhalefeti bastırmaya, bunu başaramadığında da bir iç savaş yoluyla ezmeye çalış-

maktadır. Anadolu'nun orta kısımlarındaki geniş bir alan, bugün kontgerillanın bu yönlü faaliyetinin odağı durumundadır. Kontgerillanın kurmaya çalıştığı Türk-Sünni-Şeriatçı hattın güçlü tarihsel, toplumsal, kültürel ve siyasal kökleri olduğu, stratejimiz tarafından hesaba katılmalı; özellikle de devrimimizin olası gelişme çizgisi saptanırken bu unsura dikkat edilmelidir." (sf. 76)

"Örgütsel planın stratejik planımızın ilk aşamasını teşkil ettiği tespiti ile aynı anlama gelmek üzere stratejik planımızın öncelikli hedefi, işçi sınıfı içinde gerçek bir çekim merkezi haline gelmek, komünist partisini inşa etmek, devrimci bir işçi hareketi yaratmaktır. İlk öncelik budur. Stratejinin diğer tüm sorunlarını ancak buna bağlı olarak çözümlerimizdir.

"Kürt ulusal devrimine ilişkin görevlerimizin sadece kelimenin dar anlamıyla bir yedekleme sorunu olmadığı, bunun da içinde yer aldığı daha genel bir sorun olarak, başlamış bulunan, fakat dengesiz ve bölgesel bir biçimde gelişen anti-emperyalist demokratik devrimimizi ilerletmek, Batı'ya taşımak, yaygınlaştırmak ve başına geçerek zafere ulaştırmak sorunudur. Zira Kürt ulusal devrimi, anti-emperyalist demokratik devrimimizin Kürt ulusal sorunundan patlayarak gelişmesinin somut bir biçimi ve temel bir bileşenidir." (sf. 79)

"Bu çerçevede ve yukarıdan beri yapılan sıralamaya bağlı olarak, başta Aleviler olmak üzere dinsel azınlıkların ve Anadolu'da yaşayan tüm ulusal azınlıkların, bugünkü rejimin baskısını doğrudan yaşadıkları ve önemli bir demokratik potansiyel taşıdıkları görülmeli; bu potansiyeli devrim lehinde savaşa katabilmek için özel bir çaba harcanmalıdır.

"Aleviler bakımından bunun zaten güçlü bir temeli vardır. Osmanlı dönemi deneyleri kadar, son 30 yılın devrimci tecrübesi de, bu kesimin ilerici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Dahası, Aleviliğe, sadece dinsel

(mezhepci) bir azınlık ve bunun yarattığı demokratik tepkinin temsilciliği olarak bakılamaz. Alevilik aynı zamanda, tüm tarih boyunca halk hareketlerinin Anadolu'daki en yaygın ve somut biçimi olmuştur. Bunun yarattığı ilerici bir gelenek söz konusudur. Her ne kadar cumhuriyetle birlikte ilan edilen laiklik, Alevileri reformcu bir hareket-sizliğe ittiyse de özellikle '70'li yıllarda sivil faşistlerin Alevilere karşı giriştiği katliamlar ve devletin kışkırttığı Alevi-Sünni çatışması, bu kesimin örgütlenmesine ve mücadele etmesine yol açmıştır. Hiç kuşkusuz, bu dönemde Alevi potansiyelin devrimci hareketin geneli içinde bir ifade biçimi olmasına rağmen, 1980 sonrasında bir çok faktörün bir sonucu olarak, özgül demokratik bir Alevi hareketinin geliştiğini söylemek gereklidir. '80'li yıllarda bir yandan Aleviliği yedeklemeye çalışan faşist diktatörlük öte yandan da, ulusal hareket ve toplumsal muhalefetle baş edemeyince klasik oyununu yeniden devreye sokmuş ve ırkçı-şeriatçı sivil faşist güçler eliyle yeni katliamlara ve Alevi-Sünni kışkırtmasına girişmiştir. Sivas katliamı, Alevilerin yeniden toparlanmasına, örgütlenme çabalarını geliştirmelerine ve hatta yer yer silahlanma eğilimine girmelerine yol açmıştır. Alevi hareketi içinde mücadele edilmesi gereken gerici, devletle uzlaşmacı bir eğilim de bulunduğu açık olmasına rağmen, bu hareketin esasen ilerici bir eğilim taşıdığı kuşkusuzdur. Stratejik ve taktik önderliğin bu eğilimlerden yararlanması gereklidir." (Birlik Kongresi Belgeleri Sf. 83-84)

Bu analizlerden sonra devrimin gelişim çizgisi bakımından diğer şeylerin yanısıra özellikle şu önemli sonuçlar çıkarılıyor:

"Strateji, aynı zamanda düşmanın ve proletaryanın genel davranış özelliklerini, bu güçlere savaşın gidişine ve bizzatı savaşı alanının kendisine etki edebilecek maddi, manevi, lehte olduğu kadar aleyhte, bilinebilir tüm unsurları hesaba katarak hangi ana hatta yürüyeceğini belirleyebilir. Stratejik önderlik bu hattı döşemekle yükümlüdür.

Devrimin olası gelişme çizgisi denilen şey de, zaten budur. Bu faaliyetin, hiçbir iniş ve çıkıştan, acil ve güncel gelişmeden etkilenmeyecek, uzun vadeli ve nihai çarpışmayı ilgilendiren genel yönleri bulunduğu gibi; doğrudan iniş ve çıkışlara, tek tek muharebelere bağlı olarak taktik tarafından gerçekleştirilecek ve güçlendirilecek yönleri de mevcuttur. Dahası, strateji yine nesnel ve öznel bir dizi verinin ışığında, bütün savunma ve saldırılardan, tek tek çarpışma ve kuşatmalardan sonra gelecek nihai çarpışmayı -ayaklanmayı- görmek, buna göre hazırlanmak ve buna varuncaya kadar yaşanacak tüm gelişmeleri bu yöne doğru kanalize etmeye çalışmakla da görevlidir.

"... Bu genel hatları şu biçimde özetlemek mümkündür: Birincisi, Türkiye'yi anti-emperyalist demokratik devrime ve bu devrimin zaferine götüreceği olan yolun, burjuvazi-proletarya, devlet-halk vb. açık sınıfsal ve siyasal karşıtlıklar yanısıra, fakat bunlardan daha çok, Türk-Kürt, Sünni-Alevi, laik-şeriatçı gibi somut biçimler üzerinde yükselen bir iç savaş ya da iç savaşlar serisinden geçerek gelişecektir. Kürt ulusunun faşist diktatörlüğe karşı açık mücadelesi olarak Kürt ulusal devriminin gelişimi -ki bu gelişim, Kürt ulusunu da kendi içinde hainler ve yurtseverler olarak bölmüştür- bugün Türkiye'yi hızla bu kavşağa doğru götürmektedir. İkincisi, devrimin kaderini tayin edecek nihai çarpışmalar kentlerde verilecektir. Kentlerin toplumsal, ekonomik ve siyasal yaşamdaki yeri kadar, Türkiye'deki mücadele geleneklerinin kendisi de, kentlerin esas ve belirleyici bir rol oynadığını ortaya koymuştur. Kürt ulusal devriminin bugün ulaştığı denge aşamasında takılıp kalması ve Kürdistan ölçeğinde bile devrimi ilerletmenin yolunun kentlerden geçtiğinin görülmesi de bu gerçeğin bir başka ifadesidir. Kentlerin bu rolü, devrimci proletaryaya, nihai bir saldırı için, topyekün bir kent ayaklanmasına hazırlanma görevi yüklemektedir. Bunu öngörmek, bugünden kentleri ve kentsel ayaklanmaları esas alan bir

hatta örgütlenmemiz ve ilerlememiz gerektiğini de ortaya koymaktadır. Üçüncüsü, fakat ne bu ayaklanma tek bir çarpışmadan ibaret olacaktır, ne de gelişme düz bir çizgi izleyecektir. Kürt ulusal devriminin bugünden kanıtladığı gibi, devrimin dengesiz biçimlerde gelişmesi, bir çok ayaklanma ve iç savaşlardan, bunlar arasındaki "nefes molaları"ndan vb. geçerek gelişmesi, güçlü bir olasılıktır. Bu nedenle de devrimimizin nispeten uzun süreli bir karakter taşıyacağını şimdiden söyleyebiliriz.

"Devrimin belli başlı bazı özgün karşıtlıkları üzerinde iç savaşlar serisi halinde ve nispeten uzunca bir zaman dilimine yayılarak gelişmesi, dengesiz bazı özellikler göstermesi, özellikle Batı'da merkezlerden çevrelere doğru bir gelişme eğrisi çizmesini belirleyen başkaca faktörler de söz konusudur. En başta, Alevi-Sünni, laik-şeriatçı, Türk-Kürt vb. karşıtlıklar, devrime olduğu kadar karşı-devrime de önemli yedekler sunmakta; bu da karşı-devrimin, bu yedeklerle nispeten uzun süre manevra yapabilmesini ve güçleri dengede tutabilmesini sağlayıcı bir faktör oluşturmaktadır. Özellikle de Anadolu'nun tahıl ambarı olma özelliği taşıyan genişçe bir bölgesinin uzunca bir süre gericiliğin cephe gerisi olması güçlü bir olasılıktır. Aynı şekilde, faşist ordunun sayısal ve askeri gücü kadar, Kürdistan'da gerilla savaşımı konusunda edindiği deneyimleri, artan savaş kabiliyetini vb. de savaş uzatıcı bir faktör olarak düşünmek gereklidir. Ve nihayet, bugünkü emperyalistler arası çelişkiler, bölgesel karşıtlıklar devam ettiği sürece, Anadolu'nun jeo-stratejisinin de savaşı uzatıcı bir rol oynayacağı düşünülmelidir. Zira, bu koşullar altında, hem emperyalistlerin birbiriyle rekabetinin birbirleri aleyhine bu savaşa müdahale çabaları, hem de devrim güç dengelerini bozmaya başladığında emperyalizmin müdahalelerini açık bir işgale dönüştürme olasılığı nedeniyle -ki bu koşullarda bölge ülkelerinde durumun kendisi büyük önem kazanır- savaşın daha da uzaması ve genişlemesi güçlü bir olası-

lıktır. Bugün emperyalizmin Kürt ulusal devrimi karşısındaki pozisyonu açıktır ve bu devrimin Batı'ya taşınarak yaygınlaşması durumunda olacaklara/olabileceklere ışık tutmaktadır." (Birlik Kongresi Belgeleri Sf.90-91)

Anlama kabiliyetini yitirmeyen herkes için söylenenler açıktır. Fakat ÖD yazarları farklı düşünüyorlar. Düşünsel etkinlik emek ve çaba gerektiren, çok ciddi ve sorumluluk isteyen bir iştir. Birlik Kongresi Belgeleri'ni okuma zahmetine katlanmadıkları her hallerinden belli olan ÖD yazarları, bunları özellikle dikkate almalıdır. Okurun rahatca kıyaslaması ve "doğruları" bulabilmesi için, bütün katlanılmazlığına karşın, ÖD'nin yazdıklarını genişçe aktaracağız.

"Emekçi Sınıfların Çatışmasından 'Devrim' Beklentisi Ya Da Türkiye Devriminin 'Atılım'cı Yolu!"

"Bütün bu (devrimci Gazi kastediliyor -PD) gelişmelerin 'Atılım'ca yorumu ise, kendi 'öngörülerinin' 'doğrulandığı'dır! Övünerek sundukları tespitleri şöyle; "Kuruluş Kongremizin inşa ettiği stratejinin öngördüğü ve dikkat çektiği, devrimimizin bariz dengesiz gelişeceği öngörüsünü devrimci Gazi deneyimi bütünüyle doğrulamıştır. MLKP-K Kongre **Belgeleri'nde devrimin olası gelişme çizgisi** şöyle konmaktadır; 'Birincisi, Türkiye'yi anti-emperyalist demokratik devrime ve bu devrimin zaferine götürecektir...'" (8-15 Nisan 95 tarihli 27 Sayılı Atılım Gazetesi, Aktaran ÖD. aç PD.)

"Proletarya ve emekçi kitlelere 'komünist öncü' diye sunulmaya çalışılan MLKP-K'nın Kongre'sinde '**devrimin olası gelişme çizgisi**' işte böyle çiziliyor. Ve bu tahlil sahipleri kendilerini komünist olarak reklam ederlerken, en küçük bir sıkıntı duymadan

proletaryanın devrimci-komünist partisini, liberallik ve yasalculukla suçlayabiliyorlar. (aç-ÖD)

"Toplumsal çelişkilerin devrimci ele alınışı, sürecin devrimci çözümü içindir. Çelişki iki kutupludur ve kutuplardan birinde devrimin güçleri bulunur. Örneğin, kapitalist toplumun temel çelişmesi olan emek-sermaye ya da bunun siyasal sınıfsal plandaki ifadesi olan, proletarya-burjuvazi çelişmesinde durum budur..."

"Devrimin teorisinden ve proletaryanın uluslararası mücadele pratiğinden az çok öğrenmesini bilen herkesin kolaylıkla görebileceği gibi, MLKP-K belgelerinde çelişmenin devrimci olmayan yorumuyla karşı karşıyayız. Keskin slogancılığın altından, üç-dünyacı sağ oportünizm başını uzatıyor. Türkiye toplumunun devrimci tahlilinde, 'Alevi-Sünni, Kürt-Türk' çelişkisinden söz etmek, burjuvaziyle proletaryayı aynı kampa dahil etmek burjuvazinin bir potada eritme(!) anlayışını ele verir. Burada burjuvazinin 'Alevi-Sünni' ya da 'Türk-Kürt' çelişkisi yaratarak, toplumu sınıf uzlaşmazlığı temelinde değişimini geciktirmeye ya da engelleme taktiği değil, (Buna inanalım mı? Gerçekten böyle mi?) toplumsal gelişmenin hangi çelişkiler temelinde olacağı ele alınıyor.

"Kullanmayı sevdikleri tasfiyeciler tanımını fazlasıyla hak eden bu oportünist 'gürültücü grup' şeflerinin mantığına bakılırsa 'Alevi-Sünni çelişkisi'nin devrimci kutbunda, Alevi mezhebinden burjuvazi, emekçiler ve proletarya birlikte yer alıyor! 'Türk-Kürt çelişkisi'nde de, Kürtler topluca ilerici-devrimci, Türkler de tüm sınıflarıyla gerici, karşı-devrimci(!) ilan edilmiş oluyorlar. Burada sınıf tahliliyle değil, sınıfların mezhep ve milliyet kategorileri içinde 'uyumu' teorisikle karşı karşıyayız. Aydınlik oportünizminin ideolojik platformu üzerinde bulunanların, ona küfretmelerinin bir işe yaramayacağı bir kez daha açıklık kazanıyor.

"Dikkatli bir okur, Türkiye'de 'Alevi-Sünni', 'Türk-Kürt', 'laik-şeriatçı' çelişkisinden en fazla sosyal demokratlar denilen, CHP-SHP çizgisindeki burjuva kesimlerin söz ettiğini, bu gibi kesimlerin burjuva-faşist ve gerici siyasal sistemi "laik devlet" propagandasıyla aklamaya ve sözde "şeriatçılığa karşı", aralarında, yukarıdaki satırların yazarlarının da yer almaktan kaçınmayacağını sandığımız (eğer, 'devrimin olası gelişme çizgisi', örneğin 'Alevi-Sünni' 'laik-şeriatçı' çatışması biçiminde olacaksa bu çelişmenin bir yanında yer almak zorunludur. Başka türlü devrimci olunamaz.) 'Laik bir cephe' yaratmaya çalışıyorlar. MLKP-K yazarları, komünizm adını lekelemek pahasına, 'laik-şeriatçı', 'Kürt-Türk' çatışmasını, demokratik devrime götüreceği yol olarak görmekte idler. Bu anlayışın Gazi olayını onca abartmasının ve dahası, geri bilinçli kitlelerin de gerisine takılarak, laiklik adına farklı mezheplerden emekçilerin birbirlerine karşı saldırıya geçmelerini desteklemelerinin nedeni buradan kaynaklanıyor.

"MLKP-K teorisyenleri 'devrimi zafere götüreceği yolun', yoruma yer bırakmayacak tarzda, (Çok doğru, "yoruma yer bırakmayacak tarzda", fakat bütün bunlar yorum değilse nedir? -PD) Alevi-Sünni, Kürt-Türk, laik-şeriatçı çatışmasından geçtiğini söylüyorlar. Devrimci bir örgütün 'devrimci' niteliğinin tartışılır hale gelmesi için, çelişkinin bu tarz yorumu yeterli bir nedendir. **Proletarya ve emekçilerin mezhep ve milliyet farkı temelinde çatışmasını, devrimin yararına görmek için, kişinin ya da kişilerin aklını yitirmesi gerekir.**" (ÖD 78 sf. 29-30-31 abç)

Birilerinin "aklını yitirme"se de öyle olmasına ramak kaldığı kesin. Bunun, Marksist-Leninist komünistlerin hedefi tam 12'den vuran, uzun süreli barışçıl hazırlık stratejisi ve tasfiyecilik eleştirilerinin yanısıra "birlik devrimi" ve "Gazi ayaklanması" gibi çok esaslı nedenleri var. Tahrif ve demagoji kesinkes zayıflığın, acizliğin sonucudur. Haklılığından, doğruluğundan emin ve

başkalarını ikna edecek gerekçeleri olanların bu oportünist yöntemlere başvurduğu görülmemiştir. Başkalarından öğrenme ve yanılıgılarını düzeltme yeteneği olanlar da böyle kirli, yüz kızartıcı ve düzeysiz yöntemlere tenezzül etmezler.

Okurun kolayca göreceği gibi, ÖD yazarları sabır ve irademizi esaslı bir sınava tabi tutuyorlar. Varsın olsun. Biz yine de devrimci bakımdan anlamlı ve kimbilir belki de, ÖD yazarlarının devrimci akıl ve "sol duyu"sunu uyandırabilecek bir tartışma yürütmenin daha çok işe yarayabileceğini düşünüyoruz.

Birinci soru şu; Anadolu coğrafyasında yüzyıllardır süregelen belirli tarihsel koşullarda oluşmuş "Alevi-Sünni" çelişkisi toplumsal bir gerçek midir, değil midir? Bu toplumsal gerçekten ne kaçarak, ne demagoji yaparak ve ne de bundan "en fazla sosyal demokrat denilen, CHP-SHP çizgisindeki burjuva kesimlerin söz ettiğini" belirterek kurtulabilirsiniz. **İkinci olarak;** Aleviler Osmanlı İmparatorluğu dahil, Anadolu'da yüzyıllardır ezilmekte midir? İster Osmanlı ister cumhuriyet döneminde olsun, Alevilik, Sünni mezhebiyle özdeşleşen devlet (her iki dönemde de devlet Sünni mezhebini kendince yorumlamıştır, resmi, devlet dini olarak uygulatmıştır. Cumhuriyetin laikliği de bu kapsamdadır.) tarafından baskı altında tutulmuş, ezilmiş, katliamlara maruz kalmıştır. Diğer yandan tarihin belli dönemlerinde Anadolu'da köylülüğün yerel ve merkezi otoriteye başkaldırısının ideolojisi olmuştur Alevilik. Sünni-Alevi çelişkisi toplumsal bir gerçektir ve kökleri tarihin derinliklerindedir. MLKP-K iradeye vurgu yapmaktadır. Ama haddini de biliyor; kendinde durup dururken Sünni-Alevi çelişkisi ve kutuplaşması yaratacak yüzyıllık tarihin gücünü görmüyor. Fakat bu tarihi hiçe sayarak, yaşadıkları toprakların gerçeklerinden bi haber gibi demagoji yapanlara ne demeli?

Devam edelim. Demek ki birinci veri, Alevi-Sünni kutuplaşması toplumsal bir gerçektir. İkinci veri, cumhuriyetin laikliği, "doğrudan doğruya devletin finanse ettiği, Diyanet İşleri Teşkilatı aracılığıyla dayattığı, Sünni mezhebinin 'devletlü' yorumuna dayanan bir çeşit devlet dini olarak 'laiklik', devleti yönlendiren temel ilkelerden birisi"dir. (Birlik Kongresi Belgeleri s. 39) Demek ki Alevi mezhebi devlet tarafından resmen tanınmamakta ve sayısız biçimlerde baskı altında tutulmaktadır. Üçüncü olarak, gerek Osmanlılarda ve gerekse Osmanlı'nın devlet yönetme birikiminin mirasçısı cumhuriyet döneminde egemen sınıfların baskı ve yönetim aygıtı olarak devletin, böl ve yönet politikasını daima uyguladığı, akla gelmeyecek yöntemlere ve oyunlara başvurduğu bilinmektedir. Cumhuriyet döneminde devlet, "laiklik" paradigmasıyla Aleviliği asimile etme (Sünniliği de çağın-burjuva gelişmenin koşullarına uyarlama) yolundan "ulusal birliği" sağlamaya çalışmıştır. Bununla birlikte çıkarları gerektiğinde Alevi-Sünni bölünmesini kışkırtmış, bu tarihsel çelişmeyi keskinleştirerek halk arasında mezhepsel kutuplaşmayı derinleştirmekten kaçınmamıştır. Bu, burjuvazinin hiç de ulusal olmayan yönetme tarzıdır. Devlet, bölme yöntemlerine yer yer açıkça başvurursa da, genellikle ve kural olarak gizli ve dolaylı yöntemler kullanmaktadır. Bu, yığınlar karşısında masumiyetini korumak için gereksinim duyduğu kadar; ve hatta ondan daha da çok amacına ulaşmak için gerekli ve zorunludur. Önce Alevi-Sünni kutuplaşması kışkırtılır, bu kontrollü, deneysel bir çabadır; sonra kıvamına getirildiğinde müdahale edilir. Devlet düzeni sağlayan, kan dökülmesini önleyen, can ve mal güvenliğini sağlayan "baba" rolüne girer! Devlet, Alevi-Sünni kutuplaşmasını özellikle devrimci gelişmenin önünü kesmek, farklı bir yöne kanalize etmek ihtiyacı duyduğunda kullanmaktadır. Özellikle son 5-10 yıllık dönemde, Kürdistan'daki ulusal kurtuluşçu devrimi bölmek için buna ihtiyaç duymuştur. '75-'80 döneminde ise anti-

faşist devrimci gelişmenin önünü kesmek için kullandı. "Laik-şeriatçı" kutuplaşmasını geliştirmeye çalışan devlet; günümüzde, radikal islami hareketleri denetimi altında tutabilmek için ihtiyaç duyuyor. Devlet kendi denetimi dışına çıkan veya çıkmaya yönelen toplumsal bir akım oluştu mu, onun karşısına onu dengeleyebilecek karşıt bir akım çıkarıyor. Toplumsal bölünmelerle oynuyor, kendine stratejik yedekler yaratmak ve taktik manevralar yapmak için kullanıyor. Bilginiz olsun diye burada yazalım; İstanbul'da yapılan sorgulamalar, sorgucu polis şeflerinin açıklamaları genel olarak Alevilerin değil, devletin değerlendirmelerine göre özel olarak 5 milyon civarında Alevinin, hizaya getirilmesinin gerekli olduğunun planlandığını ortaya koyuyor. Bu, genel olarak Aleviler hedeflenmeden başarılamaz. Acaba devlet buna neden ihtiyaç duyuyor?

MLKP-K Belgeleri'nde vurgulanan demokratik Alevi hareketi bunu açıklamaya yetiyor. Soruyoruz; demokratik Alevi hareketi toplumsal/sınıfsal bir gerçek midir? Demokratik Alevi hareketi (ÖD yazarları bir inanç sistemi, dinsel bir mezhep olarak Alevilik değil de, var olan toplumsal ve siyasal bir hareketten söz ettiğimizi herhalde anlıyorlardır), değişik toplumsal sınıfların oluşturduğu heterojen sosyal yapısı nedeniyle iki değişik eğilim biçiminde bölünüyor. Alevi burjuvaları -böyle bir sınıf olmadığı kesin, ama Alevi burjuvaları olduğu da bir o kadar kesin- hareketi devletle uzlaşma; diyanetten masa kapma, devlet desteğinden yararlanma vb. gerici bir çizgiyi sokmaya çalışıyor. Ama hareketin ana kitlesini oluşturan kent emekçileri, devletle mesafeyi açma çizgisinde ilerici radikal bir yönde yürüyor. Marksist-Leninist komünistler Alevi hareketinin demokratik muhtevasını vurguluyor, Alevi burjuvalarının devletle uzlaşma çizgisini tecrit etmeye/etkisizleştirmeye çalışıyor ve demokratik ilerici Alevi hareketini destekliyorlar. Demokratik, ilerici Alevi hareketinin Sünni

halka yönelmediği açıktır; bu bir. Demokratik ilerici Alevi hareketinin desteklenmesini Alevi-Sünni çelişkisini kışkırtmakla, Sünni emekçilere ve halka karşı Alevilerin yanında yer almakla vb. bir ilgisi yoktur. Bu tür iddiaları ancak demagojide bütün sınırları aşma, bütün rekorları kırma güç ve cüretini kendisinde görenler ileri sürebilirler; bu da iki. Üçüncüsü; Marksist-Leninist komünistler, ilerici Alevi hareketini desteklerken Alevi işçi ve emekçileri burjuvaziyi alaşağı etmek, kapitalist sömürüyü tarihin mezarlığına gömmek, sosyalizm ve toplumsal kurtuluş için kendi sınıf partisinde örgütlenmeye ve mücadele etmeye çağırıyorlardı. Sünni işçi ve emekçilere yaptıkları çağrı da aynıdır; kaldı ki bununla da sınırlı değildir, Sünni işçi ve emekçiler, Aleviler için olduğu gibi bütün dinsel topluluklara yönelen ayrıcalıklara, aşağılama ve baskılara karşı çıkmak zorundadırlar.

Devam edelim: Sünni-Alevi kutuplaşmasını yalnızca devlet değil, istisnasız bütün burjuva partiler siyasi amaçlarla kullanıyorlar. Fakat şovenist ve şeriatçı faşist akımlar, nüfusun büyük bölümünü oluşturan Sünniler arasında siyasal bir taban yaratmak için halk arasında Alevi düşmanlığını yayıyor ve kışkırtıyorlar. Bunların devletle ve onun illegal vurucu gücü kontrgerilla ile sıkı ilişki içinde olduklarını ve hatta dizginlerinin kontrgerillanın elinde olduğunu ÖD yazarlarına hatırlatmak zorunda kalmamız gerçekten dramatik değil midir? Alevi halkın devlet tarafından yönlendirilen ırkçı ve şeriatçı güçlerin katliamlarına karşı kendini savunma gibi sorunu yok mudur? Evet, ırkçı ve şeriatçı faşist katliam girişimleri karşısında Marksist-Leninist komünistler, '80 öncesinde Erzincan'da, Maraş'ta, Çorum'da, Sivas'ta olduğu gibi duraksamadan fakat bu defa her bakımdan çok daha hazırlıklı ve donanımlı olarak Alevi halkın yanında yer alacaklardır. Kaldı ki, ırkçı ya da şeriatçı güçlere karşı, durum gerektirdiğinde bu tür saldırılardan caydıracak, etkili vuruşlar yapmak da dışlanamaz.

Ayrıca belirtmelidir ki, ırkçı ve şeriatçı faşist hareketi devlet, '65-'71 ve '75-'80 döneminde olduğu gibi yeni bir devrimci atılımın karşısına dizecektir. Kürdistan'da bu yaşanmaktadır. Batı'da da gündemdedir. Her yerde, özellikle ırkçı faşistler açıkça iç savaşa hazırlanıyorlar. Bazı bölgelerde MHP ya da Ülkü Ocakları binalarının etrafını, tıpkı askeri garnizonlar/karakollar gibi kum torbalarıyla tahkim edildiğini biliyor musunuz? MHP-Ülkü Ocağı binalarının müstahkem mevkiilerde, semt ve bölgeyi kontrole en uygun alanlarda, genellikle üst katlarda vb. olması dikkatinizi çekmiyor mu? Şu İstanbul sokaklarının uydurma MHP'li "seyyarlar" tarafından istila edilerek, örümcek ağı gibi şehrin bütün dokularını sarmalarının, MHP ve kontrgerilla stratejileri bakımından hiçbir özgül siyasi anlamı yok mudur? Komünistlerin, devrimcilerin bütün bunlara karşı devrimci stratejisi nedir, ne olmalıdır? Yapılması gereken, uzun süreli barışçıl hazırlık, propaganda-ajitasyon ve aydınlatma yoluyla kitleleri bilinçlendirme, ırkçı, şeriatçı güçleri teşhirden mi ibarettir?

ÖD yazarları, MLKP-K'nın "laiklik adına" parmağını bile kıpırdatmadığını görmüyorlar mı, bu kadar mı görme ve anlama yeteneklerini kaybettiler? MLKP-K asgari programı;

"30- Din işleriyle devlet işleri birbirinden kesin olarak ayrılacak, diyanet işleri teşkilatı lağvedilecek, başta Aleviler olmak üzere dinsel azınlıklar üzerindeki baskılara son verilecek, dinin kişisel bir sorun olduğu ilan edilecek, inananların ve inanmayanların inanç özgürlüğü güvenceye alınacaktır." (B.K.B. Sf. 54) diyerek cumhuriyet tarihi boyunca yerleşik laiklik kavramıyla kendi arasına açık, kesin ve berrak bir sınır çiziyor. Egemen laiklik kavramı, egemen sınıfın çıkarları tarafından belirlenmiş, burjuva ideolojisinin özgül ulusal biçimi olan kemalizmin köşe taşlarından birisidir. Öyle ki, bugün bile laiklik kavramı ilerici, anti-faşist yığınlarla devlet arasında bir köprü oluş-

turmakta, ilerici yığınların devlete yedeklenmesini getirmektedir. Devletle yığınlar arasındaki bütün ideolojik ve politik köprülere, bağlara olduğu gibi laiklik sloganına da, devrimci proletarya var gücüyle saldırmalıdır. Marksist-Leninist komünistlerin "laiklik adına farklı mezheplerden emekçilerin birbirine karşı saldırıya geçmelerini destekle"dikleri kanıtlanmaz bir iddia olduğu gibi, ÖD yazarlarının ifadesiyle "aklını yitirme"ktir; iddialarını kanıtlarla doğrulamayanların hangi sıfatları hak ettiğini de ayrıca belirtmek gerekmez.

Devam edelim. ÖD'nin bilgiç yazarlarına soruyoruz: "Alevi-Sünni, Kürt-Türk, laik-şeriatçı" çelişki ve kutuplaşması, Türkiye ve Kürdistan'ın bugün, sosyal ve siyasal gerçekleri midir; değil midir? Yoldaşlar, bunları, MLKP-K icat etmedi, yaratmadı; o, sadece bir veri olarak kabul etti. Burjuvazi ve faşist diktatörlüğün bunları kendi strateji ve taktikleri bakımından nasıl kullandığını analiz etti. Devrimin gelişim çizgisi ve devrimci strateji bakımından değerlendirdi vb.

Yine soruyoruz; devletin Sünni-Alevi, Türk-Kürt, laik-şeriatçı çatışması yaratma politikası yok mu? Bunlar, devletin, ırkçı ve şeriatçı faşist güçlerin iç savaş politikaları değil mi? Ve bu iç savaş taktikleri, devrimci gelişmeyi, toplumun siyasal/sınıfsal bir temelde bölünmesini önlemeyi, komünist ve devrimci kuvvetleri ezmeyi amaçlamıyor mu?

Arkadaşlar, sizin basiretiniz bağlanmış inanılmaz bir siyasal ilgisizlik, vurdumduymazlık ve evet gaflet içerisine yuvarlandığınızı acı çekerek izliyoruz ve bu bizim devrimci vicdanımızı sızlatıyor, Marksist-Leninist bilincimizi isyan ettiriyor. Ama nedenlerini de biliyoruz.

Devam edelim: İçinde yaşadığımız son 30 yıllık tarih size ne öğretiyor? Siz, yaşadığımız coğrafyada, devrimci gelişmenin salt emek-sermaye, proletarya-burjuvazi çelişmesinden kaynaklanan çatışma ve mücadele biçimleri olarak mı ilerleyeceğini zan-

nediyorsunuz? Biz, MLKP-K'ya yönelttiğiniz eleştirilerden böyle bir izlenim edindik. Yanılıyor muyuz? Faşist diktatörlüğün, Kürt ulusal kurtuluşçu devrimini ezme çabalarının, her yerde kışkırtılan ve tırmandırılan Türk şovenizminin, o arada PKK'nin bir kısım amaçsız, sonuçları hesaplanmamış eylemlerinin de yardımıyla, bir Türk-Kürt çatışmasının eşiğine getirdiğini görmüyor musunuz? Faşist diktatörlük ve onunla koordine içinde, ırkçı faşist güçler MHP-Ülkü Ocakları ve BBP-Nizam-ı Alem Ocakları Batı'da Kürtlere yönelik saldırı ve katliamlar düzenlediklerinde -bu çok uzak bir olasılık mı!- ne olacak? Türkes gerekirse kan dökmekten çekinmeyiz derken bugünkünden daha fazla neyi kastediyor dersiniz, Türkiye'nin "bolşevik partisi" nasıl bir politikayla -politika laf üretmek olmadığına göre- karşı duracak?

"Türk-Kürt çatışması" esas olarak, faşist diktatörlük ve yedeğindeki ırkçı-faşist sivil güçlerle Kürt halkı arasında (ve daha çok da tek yanlı bir tarzda Kürtlere saldırı) biçiminde olacağına göre, bu devrimci proletaryanın bağımsız devrimci bir politika izlemekte o kadar çok zorlanacağı bir sorun mudur?

"Eğer" diyor ÖD yazarı, "devrimin olası gelişme çizgisi, örneğin 'Alevi-Sünni' ya da 'laik-şeriatçı' çatışması biçiminde olacaksa, bu çelişmenin bir yanında yer almak zorunludur. Başka türlü devrimci olunmaz". Eğer, TDKP ve ÖD yazarları, gündemde olanın ya da devrimimizin ilk adımının anti-emperyalist, demokratik devrim olduğu düşüncesinden vazgeçerek, hemen ve doğrudan "saf" bir proleter devrim, diğer bir ifade ile sosyalist devrim olduğu yönünde düşünmeye başlamadıysa, (yukarıda da işaret ettiğimiz gibi, ÖD'nin tartışma konusu yaptığımız bu yazısı özellikle de, devrimin gelişim çizgisine dair MLKP-K'ya yönelttikleri itiraz ve "eleştiriler" böyle bir izlenim uyandırıyor) ve yine örgüt ve mücadele biçimleri sorunlarında Marksizm-Leninizmin devrimci özüne sadık kalırlarsa

bu sorunların analizinde olduğu gibi, devrimci proletaryanın bu sorunlarda yürüteceği politikalarda da kolaylıkla ortak sonuçlara gidebilir, düşünce birliğine ulaşılabilir.

Türkiye'nin anti-emperyalist demokratik devrim aşamasında olması devrimci gelişmenin salt emek-sermaye, proletarya-burjuvazi karşıtlığı çerçevesinde açıklanamayacağı anlamına gelmektedir. Kürdistan'da patlak veren ulusal kurtuluşçu devrim bunu doğrulamaktadır. Demokratik Alevi hareketi aynı şeyi doğrulamaktadır. İnsan hakları mücadeleleri, aydın girişimleri bunu doğrulamaktadır. Bu ülkede, siyasal gündemin merkezinde -şu anki konjonktür anlamında değil, son yarım yüzyıllık dönem boyunca- **politik özgürlük** sorunu durmaktadır. Bu işçi sınıfı bakımından böyle olduğu gibi, kır ve kent emekçileri ve genel olarak küçük burjuva yığınlar, gençlik, kadınlar, aydınlar, emekçi memur yığınları bakımından da böyledir. Kürt ulusu ve baskı altında tutulan ulusal ve dinsel topluluklar için de durum aynıdır. Emperyalist baskı ve sömürüyü, sayısız toplumsal sorun, çelişki ve çatışmayı bir kenara atarak, devrimci gelişmeyi yalın bir emek-sermaye, proletarya-burjuvazi karşıtlığı içinde izah etmek anlamak ve açıklamak olanaksız olduğu gibi, Marksizm-Leninizmle bağdaşır bir yanı da yoktur. Fakat yukarıda ifade ettiğimiz izlenime, biz de "sol hareket"in tarihsel bir gerçeğini eklemeliyiz. Son 30 yılda milliyetçi sosyalizmin -burjuva sosyalizminin piri kabul edebileceğimiz Aybar'ı saklı tutarsak- açık particiliğe ve uzun süreli barışçıl hazırlık stratejisine yönelenlerin bu yönelimlerinin yalın bir emek-sermaye, burjuvazi-proletarya karşıtlığına dayanan sosyalist devrim platformuna meyletmeyle de el ele gittiğidir. Acaba, yine mi benzer bir durumla karşı karşıyayız? Aynı yazgıyı paylaşmaya mı yöneliyor TDKP? Acaba!

Fırtınalı "gürültü"ler koparmaya gerek yok. Eğer, Türkiye'de devrimci gelişmenin izleyeceği seyir hakkında, hareket tarzınızda

veri olarak alacağınız ve proletaryayı ona göre hazırlayacağınız somut bir öngörünüz varsa bunu açıklayın. Bakın MLKP-K, şimdiden devrimin nisbeten uzun süreli bir karakter taşıyacağını öngörüyor. Temel ve belli başlı özgün karşıtlıklar, kutuplaşmalar üzerinde iç savaşlar serisi halinde, nisbeten uzunca bir zaman dilimine yayılarak gelişebileceğini, eşitsiz gelişeceğini, Batı'da merkezlerden çevreye doğru bir gelişme eğrisi çizeceğini söylüyor. Mücadelenin gelişimi ya bunları iskartaya çıkaracak ya da doğrulayacak, düzelterek zenginleştirecektir. Asıl sorun devrimci gelişmenin seyri üzerine MLKP-K'nın öngörü ve analizleridir; ama ÖD yazarları demagoji ve hır çıkararak bunları tartışmaktan kaçıyorlar. Yoldaşlar, bırakın bu küçük-burjuva yöntemleri, vazgeçin kaçak dövüşmekten, düşünceleriniz varsa açık açık söyleyin, herkes bilsin. Yine soruyoruz, sizi oldukça sinirlendirdiği anlaşılan, TDKP'nin uzun süreli barışçıl hazırlık stratejisine yöneldiği eleştirisine niçin yanıt veremiyorsunuz? Eğer bu eleştiri gerçek dışıysa, niçin TDKP'nin gerçekleriyle yanıt veremiyorsunuz? Özellikle düşüncelerinizi açıklamaya kışkırtmak için vurguluyoruz, oportünist yönelimlerinizde suçüstü yakalandınız ve evet bunların altında ideolojik olarak ezildiniz. Şimdi, kendinizi güçlü gördüğünüzü sandığınız konularda saldırı düzenleyerek, ideolojik bakımdan altında kaldığınız eleştirilerin yarattığı etkiyi, yatıştırılmaya çalışıyorsunuz.

Soruyoruz; Kürdistan'da ulusal kurtuluşçu bir devrim yaşandığı gerçeğini reddetmenize rağmen, çünkü burada bunun bir önemi yok, hiç değilse Türk devletinin sınırları içinde en azından Kürdistan'da bir savaş, (ister iç savaş deyin, ister ulusal kurtuluşçu savaş deyin) sürmüyor mu?

Soruyoruz; Gazi'de yaşanan, bir iç savaş görüntüsünün kendisi değil mi? İstanbul'da, 13-14-15 Mart'ta yaşananlar için de aynı şey geçerli değil mi?

Soruyoruz; Sivas'ta şeriatçı faşistlerin Madımak Oteli'ni ateşe verip, ilerici aydınları canlı canlı yakmaları bir iç savaş "parçası" değil mi?

Türkiye'de zaten süregiden bir iç savaşın olduğunu söylesek bu ne düzeyde bir abartma olur?

"Sünni-Alevi" çelişkisi üzerine ahkam kesip bilgiçlik taslayarak, sorunun kendisinden kaçuyorsunuz. Eğer bu ülkede yaşıyorsanız, bu sorulardan, bu sorunlardan kaçma şansınız yoktur. Son otuz-kırk yıllık tarihte ortaya çıkan sayısız veri, bu topraklarda uzun süreli barışçıl hazırlık stratejisinin geçersiz olduğunu sergiliyor. Gelin en iyisi siz bu iddianın geçersiz olduğunu gösterin, kanıtlarla doğrulayın!

Hayır, ÖD yazarları tasa etmesin kimsenin aklını kaçırdığı yok. Çılgınca devrimci düşler görüyoruz. Devrimin geleceğin bir sorunu değil, güncel bir sorun bundan da öte Kürdistan'da somut bir gerçek olduğu saplantısı içerisindeyiz. "Patlamalar", "sönmeler" varsa yangın da vardır! Batı'da da yer yer fırtına kopmaktadır. Uzun süreli barışçıl hazırlık stratejisi, yalın kat emeksermeye, proletarya-burjuvazi çelişmesine dayanan bir devrim beklentisi sınanmış, iskartaya çıkmış ham bir hayaldir. Bütün diğer çelişki ve çatışmalar, devrimin nispeten uzun süreli bir iç savaş yolundan ilerleyişi vb. ne olursa olsun anti-emperyalist demokratik devrimin zaferini, ve sonucu belirleyecek savaşı, elbette proletarya verecektir. Ama, birazcık Marksizm bilgisi olan herkes, Gazi halkının devletle çelişkinin yol açtığı siyasi çatışmanın, ya da Kürt ulusal hareketinin gösterdiği gibi, proletarya-burjuvazi çelişmesi diğer bir dizi toplumsal çelişmeye göre bugün siyasal düzeyde daha keskin değildir. Marksizm adına hareket eden her kim ki, buradan kalkarak, asıl güçlerini proletaryaya yöneltmezse, proletaryayı stratejisinin merkezine koymazsa kaçınılmaz olarak halkçılığın ve küçük burjuva sosyalizminin çukuruna

yuvarlanır. Ama Lenin'in Ne Yapmalı'da açık seçik belirttiği gibi, acil özgürlük ve demokrasi sorunlarına ilgisiz kalanlar, sırtını dönenler, ağızyla kuş tutsalar bile Marksizm-Leninizm ve devrimci sosyalizm mevzisinde kalamazlar. Teorik pozisyonları ne olursa olsun, politik oportünizme yuvarlanmaları kaçınılmazdır.

Proletarya ve emekçi yığınların devrimci birliğini kurmak, stratejik önderliğin temel bir sorunu ve görevidir. Tarih uluslar ve dinsel topluluklar üzerindeki boyunduruğun proletarya ve emekçi yığınların birliğini parçaladığına tanıklık etmektedir. Cumhuriyet döneminde egemen sınıfların, Türklük, laiklik vb. kemalist paradigmalarla tanımladığı fakat baskı ve zorbalıkla sağladığı "ulusal birlik" toplumun her kesiminde uyanan özgürlük özlemi depremiyle sarsılmış ve çatlamıştır. Cumhuriyetin geleneksel değerlerine sıkı sıkıya bağlı egemen sınıfın politika esnafı, asker ve sivil bürokrasi, ölmüş atı kamçılıyarak, 1.cumhuriyetin çerçevesinde "ulusal birliği" sömürgeci faşist zorbalıkla, baskı ve terörle toplumu sindirerek yeniden tesis etmek istiyor. Fakat egemen sınıf içinde bir başka eğilim daha var. YDH bunun önde gelen ve en sivri temsilcisidir. Burada esasen bunlar üzerinde değil, devrimci proletaryanın, bütün uluslardan, ulusal ve dinsel topluluklardan işçi sınıfı ve emekçi yığınların devrimci birliğini nasıl kurabileceği, bundan da öte, Kürt ulusunun ayrılmayı ya da birlikte yaşamayı tercih etmesinden ayrı olarak, devrimin "ulusal birliği" nasıl sağlayabileceğine değinmek istiyoruz. Çünkü Sünni-Alevi, Türk-Kürt kutuplaşması gibi özgürlük ve demokrasi yoksunluğunun yansımaları olan sorunların çözümüne yaklaşım bu sorularla bağıntılıdır. Marksizm-Leninizmin bu sorunların çözümü ve bu soruların yanıtı bakımından elimize verdiği anahtar tutarlı demokratizmdir. Tutarlı demokratizmin gerekleri ulusal sorunlarda olduğu kadar, ezilen, baskı gören inanç toplulukları bakımından da açıktır.

Türk ve Kürt işçisinin sınıfsal birliği ancak, ezen ulusun işçi sınıfı olarak Türk proletaryasının Kürt ulusunun varlığından başlayarak eksiksiz bütün ulusal haklarını kabul etmek yolundan, burjuva ideolojisi ve Türk şovenizminden kesinkes koparak, sınırların değişmesi sorununa yani "bölücülük tehlikesine" ilgisiz kalarak gerçekleşebilir. Bu ilk, temel ve zorunlu koşuldur. Tutarlı demokratizmin gereği diğer bütün ulusal topluluklar için de geçerlidir. Varlıklarının tanınması ve tam hak eşitliği. Tutarlı demokratizm kesinkes proletaryanın devrimci eyleminde yaşam bulmalıdır. Yani Kürt ulusu ve ulusal topluluklar, ulusal hakları için, egemen sınıfların faşist diktatörlüğünün baskı ve zorbalığına karşı koyabilmeli, özgürlük ve demokrasi savaşımının bayrağını taşımalıdır. Kürt ulusal kurtuluşçu harekete karşı ilgisizliğin devamı şovenizme hapsolmaktan ve Kürt ulusuna karşı diktatörlüğün sömürgeci savaşını desteklemekten başka bir anlam taşımıyor. Komünistler, işçi yığınları arasındaki çalışmada, özel olarak Türk proleterlerin böyle bir bilinç ve eylemlilik düzeyine ulaşması için hangi bedelleri ödediler?

Tutarlı demokratizmin gereği, ezilen mezhepler bakımından da benzer bir tavidir. Sünni işçi ve emekçiler; eğer Sünni mezhebinin ayrıcalıklarını savunuyorlarsa, eğer Alevi ya da diğer dinsel topluluklar üzerindeki baskı ve aşağılamalara sessiz kalıyorlarsa, bırakın devrimci ve sosyalist sınıf bilincine ulaşmalarını, demokratik bilince bile ulaşmamışlardır.

Lenin bize döne döne, demokrasi okulunda okumayan proletaryanın asla sosyalist bir devrime hazırlanamayacağı ve başaramayacağını söylemiştir. Bir öznesi olduğumuz son 30-40 yılın tarihi de bunu doğrulamaktadır. Evet proletaryayı sosyalizm için eğitmek ve Marksist-Leninist komünist partisinin saflarında örgütleyerek, toplumsal devrime hazırlama görevinden bir an olsun vazgeçmeyeceğiz. Proletarya ancak özgürlük ve demokrasi mücadelesinin so-

nuna kadar tutarlı lideri olarak bu yolda yürüyecektir. Özgürlük ve demokrasi için faşizme ve emperyalizme karşı mücadele görevlerinin siyasal savaşımın en acil sorunları olduğu günümüz Türkiye'sinde, devrimci proletarya yalnızca ve yalnızca tutarlı demokratizm sayesinde, bütün uluslardan, bütün ulusal ve dinsel topluluklardan proletarya ve emekçi kitlelerin, ege-men sınıflara ve diktatörlüğüne karşı devrimci birliğini sağlayabilir. Kürt ulusal hareketinin ve demokratik Alevi hareketinin desteklenmesi, proletarya ve emekçi yığınların devrimci birliğininin kurulmasınınin harcıdır. Ulusun başına geçen proletarya, devrimin "ulusal birliği" yeniden kurmasınınin temellerini de bu yoldan atacaktır.

KUYRUKÇULUĞUN BAŞKA BİR TÜREVİ

İşçi hareketinin '89 bahar atılımının öncesi ve sonrasına denk gelen dönemde, kendi nesnellüğünün baskısı altında gençliğe yönelik politikalar geliştiren, yine bu aynı dönemde açık basının devrim ve sosyalizm mücadelesinin araçları arasına katılmasına burun kıvırtıp, hafife alan TİKB'li yoldaşlarımız, ancak çok gecikmeli olarak işçi sınıfına yöneldiler. Bunlar üzerine tartışmanın bugün çok fazla bir yararı yok, fakat bazı şeylerin anlaşılabilmesi için, kaydedilmesi gerekiyor. Zihniyet, perspektif ve tarz bakımından işçi sınıfına yönelimlerinde Marksist eleştiriye konu olacak çok önemli yanlışlar var. Onlar yanlışlarını göremedikleri gibi, ihtiyatlı olmalarını gerektiren çok dikkate değer bir deneyim eksikliği içerisinde buldukları gerçeğini de hesaba katamıyorlar. Saygı duyarak değer verdiklerimiz, fakat hemen her defasında şu ya da bu biçimde bizimle "çatışmayla" el ele giden işçi eylemlerine yönelik, "dışarıdan önderlik girişimlerinin" başarısızlıkla sonuçlanmasının kendilerine ait nedenleri üzerine düşünme gereksinimi duymuyorlar, yakınıp sızlanarak şöyle yazıyorlar:

"İzmir-Ankara ölüm yürüyüşü, Kağıthane-Ankara yürüyüşü, Gebze direnişi, Adana-Ankara Yürüyüşü vb. bu eylemleri var gücüyle destekleyen Devrimci Proletarya ve Alinteri okurları dışlanmak istendi. Eylemin başarısı için getirdikleri öneriler, sendika ağalarının ve onların kuyrukçusu oportünistlerin duvarına çarptı." (Alinteri sf. 36 Başyazı'dan Aktaran Atılım s.12 "İşçi Kurultayı Hazırlıkları Süreken Emeğin Kurtuluşu Kurultayı Niye? Kurultaylar ve Bir Polemik, başlıklı yazı)

Kendilerini eşi bulunmaz komünistler olarak görenler her nasıl oluyorsa "sendika ağalarının ve onların kuyrukçusu oportünistlerin duvarına" çarpıyorlar. Buradan tek bir sonuç çıkar, demek ki "sendika ağaları ve onların kuyrukçusu oportünistler" rollerini oynuyor, ama gel gör ki ne hikmetse 24 ayar komünistler rollerini oynayamıyorlar! Bir terslik yok mu bu işte! Burada, politika tarzından, yığınlara yaklaşımınızdan, özgün devrimci zihniyetinizden işçi sınıfına ve işçi eylemlerine yabancı olduğunuzdan, deneyim yoksunluğundan kaynaklanan size ait nedenlerin hiç mi rolü yok? Başkalarından öğrenmeyi kendinize yediremiyorsunuz ama hiç değilse kendi deneyimlerinizden öğrenebilirsiniz.

Devrimci Proletarya'nın 36. Sayısı'nda yayınlanan "Öncülük ve Kuyrukçuluk" başlıklı yazıya başvurmamız gerekecek. İstanbul İşçi Kurultayı döneminde Atılım'ın yönettiği eleştiriler, Alinteri ve Devrimci Proletarya'nın müthiş alınmasına ve oportünist yöntemlerle umutsuz bir ideolojik savaşa başlamalarına neden oldu. Ama "oportünist", "ekonomist-sendikalist", "kendiliğindenci" vb. değerlendirmeler bu saldırılar için daima hazır bir neden oluşturuyor.

"Bir ufuk darlığı (Atılım eleştiriliyor. PD), ideolojik kafa karışıklığı tümüyle giderilmedi. Ama komünistlerin sonradan (belirtmek yetmez, büyük harflerle yazmalıyız bu SONRADAN'ı) Emeğin Kurtuluşu Kurultayı tasarıları olarak benimsenen dönemsel

programının talepleri ortaya konuldukça ve devrimci öncü işçilerin çeşitli platformlardaki etkinliğinin baskısı sonucu kimilerinin-ki parça parça daha genişletildi." (DP. s. 36 sf. 57)

Altı ay hazırlık yapıldığı söylenen bu grup kurultayının ve de işçi hareketinde önderlik yeteneklerinin kanıtı olarak yere göğe sığdıramadıkları bu hazırlık çalışmasının ismini, önce "İşçi ve Emekçi Kurultayı" olarak ilan ediyorlar. 15 gün sonra, hiçbir açıklama ve izah gereksinimi duymadan, aynı şeyi Emegin Kurtuluşu Kurultayı olarak sunuyorlar. "Sonradan" gerçekleştirilen bu kabul, Devrimci Proletarya'da tek kelime ("Sonradan") ile geçiştiriliyor. Yığınlar karşı sorumlu olan bir komünist önderlik için kabul edilemez bir yaklaşımdır bu. Ve tam da daha önce bu sorun üzerinde yaptığımız, yığınları/kadroları sürü görme eleştirisini doğrular.

Devrimci Proletarya, 5 Nisan saldırısından aşağı yukarı bir yıl sonra, 5 Nisan saldırısına karşı tutumları eksen alarak "öncülük ve kuyrukçuluk" üzerine bir tartışma yürütüyor. Ne var ki, bu bir yıllık dönemde o eşsiz dört dördlük komünist önderliğin, somut hangi sonuçlar yarattığını ve bu dönemin pratiğinin sınavından nasıl sonuçlar elde ettiğini hareket üzerinde ne denli yankılandığını vb. açıklamıyor, açıklamaya girişmiyor bile. Buna döneceğiz, sürece tüm devrimci güçlerin yaşadığı dezavantajlarla girdiğini söylenen DP, "*Nesnel etmenlerin yanında kitle bağlarının zayıflığı gibi bir çırpıda giderilmeyecek bir elverişsizlikle karşı karşıyaydı. Fakat kimileri gibi 'hazırlıksız yakalanmış' olmaktan yakınmayacağız! Yönümüz yalnız ideolojik-siyasal bakımdan değil, örgütsel olarak da sınıfa dönüktü.*" (sf.61)

Sorunun bir boyutu bu "nesnel etmenler" denilen şeylerle ilgili. "Önderlik devrimci taktikte somutlanır", o halde bu önderliğin pratik olarak işçi hareketinin belli bir durumuna dayanması, ama hareketin geli-

şen/ilerleyen devrimci yönüne, unsurlarına yanıt verebilmesi de gerekir. Fakat daha önemli olan şunu vurgulamaktır; taktiği laf yığını olmaktan çıkarıp gerçekten taktik yapan uygulayacak kuvvetlerin varlığıdır. Onu uygulayacak kuvvetler olmaksızın taktikten söz etmek, devrimci ve komünist örgütlerin yaygın bir hastalığıdır. Bunlarla da bağlantılı ikinci bir yan, DP yazarlarının kendileri bakımından bir çırpıda giderilmeyecek bir elverişsizlik olarak vurguladıkları "kitle bağlarının zayıflığı" sorunudur. Bu sorunun herkes için, ama herkesten çok DP için incelenmesi gereken, bu akımın bütün tarihine uzanan derin kökleri vardır. Biz, bundan çok, "kitle bağları" sorununun kavranışı ile ilgiliz.

Muhataplarımız bundan, daha çok, fiziki bağları, işçi sınıfı içerisindeki kadro ve sempatizanları anlıyorlar. Bu büyük ölçüde yanlıştır. Bu bağ, herşeyden önce, büyük ölçüde ve esas olarak, işçi yığınlarını ve hareketin gelişimini anlama, hareketin nabzını elde tutma, acil istem ve taleplerini anlama ve yanıtlama yeteneği olarak kavranmalıdır. Yani öncünün rolünü oynatabilmesi, işçi yığınlarının öncüden beklentilerinin karşılanabilmesidir sorunun özü. Binlerin değil, onbinlerle yüzbinlerin, ondan da öte milyonların önderi olunacaksa, öncünün kitle çalışması işçi sınıfı ve emekçi milyonların siyasal bir ordu olarak hazırlanması ve savaş mevzilerine yerleştirilmesi sorununu buradan kavraması, kadro ve örgütlerini bu hat üzerinde şekillendirmesi gerekir. Kadrolaşmaya yönelik birebir çalışma böyle bir zemin üzerinde yerli yerine oturtulabilir. Kuvvet sınırlılığı, kitle çalışmasının getirdiği sabır noksanlığı ve deneyim sınırlılığıyla da birleşerek, sekterizm, dar grupsal politika tarzını koşullandırıcı bir rol oynamaktadır. Fakat düşünmekte yarar var; sendikalarda, sendika ağalarından başka bir şey olmadığını, kendiniz dışında herkesin oportünist ve kuyrukçu olduğunu, yani sınıf içerisinde kendi dışınızda devrimci hiçbir kuvvet göremeyeceksiniz sınıf içeri-

sindeki güçlerin genelinde toplam olarak en kabadayısından onlarla sayılıyor olacak, işçi sınıfının kendiliğinden hareketinin dik-kate değer bir atılım içerisinde olmadığını değerlendireceksiniz, fakat üstelik "ücretli kölelik düzeninin sınırına" varmayı öngören bir saldırı taktiği izlemesini ileri sürecek ve sonra da başkalarını taktik yoksunluğuyla, oportünist korkaklıkla, devrimci önderlik yeteneği yoksunluğu ile vb.vb. suçlayıp "eleştireceksiniz"! Kusura bakmayın ve alınmayın, bu durumda palavracılık düzeyine varan bir devrimci lafazanlığa yuvarlanmak kaçınılmazdır.

"... *Tıpkı 12 Eylül darbesi konusunda olduğu gibi, 'Biz zaten biliyorduk' diye böbürlen-en oportünizmden ayrılan temel bir yönümüz vardır: Sermayenin göstere göstere geldiği saldırısını yalnız aylar öncesinden belirlemekle kalmayıp düşünsel ve örgütsel açıdan da buna hazır olmak. 5 Nisan, sermayenin saldırısı açısından büyük bir sıçramaydı. Biz işçi sınıfı devrimcisi olarak ondan daha yükseğe sıçramalıydık. Bunun aracı, öncü devrimci taktiğimiz olacaktır.*" (DP, s. 36 sf.61, aç. PD)

Evet daha yükseğe sıçramasına sıçradınız da, eğer "önderlik", öncülük iddiasıyla tartışılan; ortaya çıkanların ne kadar yükseğe sıçradıkları önemli değildir. Temel sorun, o iddialarının zorunlu temel gereği olarak, yığınların daha yükseğe sıçrayışını, sıçrayıştan vazgeçtik, daha ileri bir mücadele düzeyine geçişini hazırlayıp, yönetmede gerçekten yığınların önderi olabilmeleridir. Bugün, 5 Nisan saldırısının üzerinden bir yıldan çok bir zaman geçtiğine göre, önderlik iddiası bakımından değerlendirilmesi gereken asıl sorun budur. İddia ediyoruz ki, DP, hareketin gerektirdiği sıçramayı düşüncede ve yazında değil, işçi hareketiyle ilişkilerinde, diğer şeyler bir yana, işçi hareketinin en acil ihtiyacını kavrama yeteneğinden yoksun olduğu için başaramaz; başarma şansına bile sahip değildir. İşçi hareketinin acil gereksinimi her bakımdan gerçekten öncü olan bir

partidir; ve bu partiyi yaratma yolunda "işçi sınıfı devrimcileri"nin hemen ve doğrudan yapabilecekleri ve yapmaları gereken sıçrama ki bu, olanaklı olan tek sıçrama noktasıdır; komünistlerin bir tek bölünmez parti olarak birleşmeleridir. Tarihsel şekillenmelerinin yarattığı nesnel/farklılıklar, ayrılıklar ne olursa olsun, bu sorunun çözümü devrimci iradenin alanına girer. Böyle bir devrimci iradeye sahip olmayanlar, sıçrasalar da düşmeye mahkumlardır. İşçi hareketinin gelişiminin somut devrimci ihtiyaçlarının gösterdiği yönde somut bir yönelime giremezler. Evet yoldaşlar, önemli olan sizin sıçramanız değil, sınıfın hareket halindeki ya da hemen harekete geçmeye hazır yığınlarını sıçratmanızdır. Bugün için, görelî bir gerçek olarak, komünistlerin sınıf hareketini sıçratmaktan -hareketin barındırdığı devrimci imkanlardan bağımsız olarak- çok uzak oldukları bir gerçektir. Komünistlerin örgütsel birliği sorununu bir yana koyarak, bu alanda komünistlerin iradesine bağlı bir ilerleme alanı, TDKP'nin oportünist yönelimden döndürülebilmesi ise, diğeri de TİKB'nin doktrincilik ve sektelizmden kurtarılabilmesidir. Yani komünist hareketin politika tarzının düzeltilmesi çok önemli bir sorundur; ve bunun ne kadar gerçekleşebileceğini önümüzdeki süreç açığa kavuşturacaktır. *Devam edelim.*

"*Genel ve soyut devrim ve sosyalizm sloganlarıyla bu sürece (5 Nisan sonrası-PD) yönelmek, düpedüz laf ebeliğidir.*" (Sf.61) Doğru, henüz temel taleplerin, taktiğin alanına girmediği, yani temel sorunların çözümünü yığınların devrimci eylemlerinin gündemine girmediği devrimci hazırlık süreçleri boyunca bu bütünüyle doğrudur. Kuşkusuz devrim ve sosyalizm, propaganda sloganı olarak yine de kullanılacaktır. Fakat şunu kaydetmeliyiz ki, "devrim ve sosyalizm sloganları" ne kadar "genel ve soyutsa", "kahrolsun ücretli kölelik düzeni", "ücretli kölelik düzeninin son sınırına varmak" da bir o kadar "genel ve soyuttur". Propaganda sloganı olarak değeri açıktır,

fakat somut durumun yerine geçirildiği, bir ajitasyon ve eylem sloganı haline dönüştürülmeye çalışıldığı ölçüde -ki, Alınteri ve Devrimci Proletarya'nın yaptığı budur-"düpedüz laf ebeliğidir". Sürekli vurguluyoruz ve tekrar etmekten kaçınmayacağız, devrimci ve komünist hareket içerisinde, sekterizm ve doktrincilik köklü zaafı nedeniyle "devrimci lafazanlık"la en fazla malül çevre DP'dir. Burada geçerken, taleplerin formülasyonunda Atılım'da yansıyan özensizlikleri ve yine İstanbul İşçi Kurultayı ile ilgili yayınlarında, benzer bir özensizlikle yayın çizgisine aykırı haber yorumlara yer vermiş olmasını dikkate değer hatalar olarak kabul ettiğimizi belirtmeliyiz. Öncülük iddiasının gerektirdiği duyarlılık ve titizlik sorumluluğunu göstermek zorundayız. Fakat şunu da söyleyelim ki, bunların, çok özel zorlamalarla ideolojik mücadelenin önemli sorunları olarak kullanılmasını da bir zayıflık belirtisi olarak görüyoruz. Demagoji ve fırsatçılık, komünistler arasında suni duvarlar örmekten başka işe yaramıyor. DP'li yoldaşlarımız müsterih olsunlar; somut durumların yerine genel sloganları, teoriyi, ilkeleri geçirmeye hiç ama hiç niyetimiz yok!

Esasen DP şunu açıklamalıdır: 5 Nisan sonrasını, daha öncesinden ayıran sermayenin saldırısı dışında, işçi yığınlarının bilinç, örgütlenme ve devrimci eylem yürütme yeteneğindeki hangi somut değişme ve gelişmeler nedeniyle "ücretli kölelik düzeninin sınırlarına" dayanmayı, pratik bir politika olarak ileri sürmeye kalkıyor ve bunu da sıçrama olarak sunuyorlar. Onbeş aylık dönem, herhalde bu taktiğin işçi yığınlarının hareketinde sınanması için yeterli bir süreçtir. Öyle ya, taktikten söz ediyoruz ve onbeş ay (ki, siz aylarca öncesinden düşünsel ve örgütsel hazırlık yapmak gibi bir üstünlüğe de sahip olduğunuzu iddia ettiğinize göre), herhangi bir taktiğin sınanması için yeterli bir süredir. Bilmelisiniz ki, buna taktik yapmak değil, imaj peşinde koşmak ve devrimci lafazanlık denilir.

Diğer yandan, şunu kesinlikle eklemeliyiz. Komünist ve devrimci harekette, genel şeyleri somut durumların yerine geçirme, somut taleplerin yerine propaganda sloganlarını/ilkeleri ve hatta teorik klişeleri geçirme eğilimi mevcuttur. Belirli özel koşulların dayattığı örgütlerin kendi kendilerini var etmek gibi bir çabayla büyük ölçüde sınırlı kaldıkları, dikkatlerinin odağına kendilerini koydukları dönem ve "an"lar hariç, bu eğilim bir zaaftır ve kitlelerin devrimci mevizlere yerleştirilmesi öncü çalışmasıyla bağdaşmadığı gibi, bu yöndeki girişimleri etkisizleştirir; hatta sabote eder ve etmektedir de. Bütün günlük çalışmaları, sorun ve talepleri, devrimci programın temel hedefleri ve talepleriyle bağlı tarzda, yani çatışma noktası ne olursa olsun tekil ya da genel bütün hareketleri, devrimci bir rotaya sokacak perspektif ve tarzda ele almak, talepleri bu yaklaşım içerisinde formüle etmek, örgüt ve mücadele biçimlerini buradan yakalamak gerekir. Bu sorunlar, komünist kadro ve örgütlerin acilen politik eğitimlerini geliştirmeleri gereken konulardır. Yığınların devrimci önderi olma somut çalışmasının gerekleridir. Ve bizzat yığınlara önderlik pratik çalışması içerisinde elde edilebilir. Geniş yığınların devrimci savaşımını hazırlama ve yürütmede henüz deneysiz olduğumuzu kabul ve itirafında gocunacak/korkacak bir şey göremiyoruz. Somut eylem sloganları ve taleplerin yerine, genel taleplerin, propaganda sloganlarının geçirilmesi, bir dar grup tarzı belirtisidir; devrimci ve komünist örgütlerin kitlelerin önderi olarak gelişmesi dar grup yaklaşımların tüm etki ve belirtilerinden çok kesin şekilde sakınmayı gerektirmektedir.

Devam edelim. DP'nin önderlik üzerine yazdıklarından belki de en doğru olanı; devrimci taktiğin "*zayıf da olsa, doğmakta olan karşıt yöndeki dinamik öğelerin toplanması ve onların yeni bir eylem sürecine önderlik etmesi üzerine kurmalıdır.*" (Sf. 62) satırlarında yer alıyor. Peki, işçi hareketinden doğmakta olan yeni öğeler nelerdir?

Talepler, mücadele ve örgüt biçimleri bakımından somut yanıt verilmelidir. Özellikle İstanbul Sendika Şubeler Platformu karşı yönde belli bir dinamizm taşıyan, doğmakta olan yeni bir eğilim değil midir? Genel doğruları ve Marksist teoriyi somut durumlara uygulayabilmek gerekir. DP'nin doktrinciliği, sekterliği tam da bu noktada başlıyor. Taktiği "zayıf da olsa, doğmakta olan karşı yöndeki dinamik ögelere" dayandırmayı doğru olarak öngörüyor, fakat normal olmayan şu ki, kendi dışında, somut olarak böyle bir şeyi göremiyor. Taktik, DP'li yoldaşların söylediği gibi somut olduğuna göre, onun dayandığı unsurların çok somut olarak belirlenmesi gerekir. Tekrardan soruyoruz; işçi hareketinde çok somut olarak "doğmakta olan" unsurlar nelerdir, taktiği hangi somut unsurlara nasıl dayandırmayı düşünüyorsunuz? İşçi Kurultayı ve Sendika Şubeleri Platformlarına karşı tavır sorununda DP ve Alinteri'ne yönelttiğimiz eleştirilerin bütün özü buradadır.

DP ve Alinteri çevresi, işçi hareketi karşısında yalnızca sekter ve doktrinci değil, aynı zamanda iradeci bir yaklaşıma da sahipler. Doktrincilik ve sekterizmle birleşen bu iradecilik, onları hareketin üstelik en dinamik unsurlarıyla çatışmaya itiyor; niyetlerinden bağımsız olarak bozguncu bir rol oynamalarını getiriyor. Hareketi birleştirici, güçlendirici, ileriye götürücü olamıyorlar. Dışa yönelmesi gereken hareketi içe, kendine yöneltiyor; hareketi parçalayıcı çatışmalar yaratıyorlar. DP'nin şu satırlarında katıksız bir iradecilik **kurum satıyor**.

"Sermayenin saldırısı politik bir saldırdır. Bize de politik bir karşı saldırı gerekiyordu. Bir politik emek hareketi kendiliğinden doğmayacaktır. Onu iradi olarak yaratmalı adım adım örmeliydik..."

"O halde savunma konumuyla, 5 Nisan kararlarını lanetlemekle kalmamalı, 'ücretli kölelik düzeninin sınırları'na dayanmalıydık." (sf. 62) Bu satırlardan hemen sonra DP

yazarları "Her istem... bu yönde bir adım, bir yürüyüş olmalıdır" demeyi ihmal etmeseler de, durumu kurtarmıyorlar. Bu sonuncu satırda belirtilen çok genel bir görüştür ve her zaman geçerlidir. Oysa işçi hareketi için öngörülen politik saldırı taktiğidir, üstelik bu somut politik saldırı taktiği "ücretli kölelik düzeninin sınırlarına" dayanmayı hedeflemektedir! Herhangi bir politik saldırı değil, "ücretli kölelik düzeninin sınırlarına" dayanmayı hedefleyen bir saldırı!

Şunu hemen vurgulamalıyız; sermayenin özelleştirme saldırısı öncelikle ideolojik bir saldırdır. Devlet kapitalizminden, devletçi uygulamalardan hareketle Çiller'in Türkiye'yi son sosyalist ülke olarak ilan ettiği hatırlansın. Kapitalist özel mülkiyet yüceltilmekte, kapitalist çerçevede bile olsa, kolektif mülkiyete hışımla saldırılmaktadır.

"Saldırı politiktir o halde gerekli olan da politik bir yanıt" yaklaşımını ileri sürmek, keskin ama taktik bakımından hiçbir işe yaramaz bir mantığı yansıtmaktadır. Çok açık ki, politik bir saldırıya politik olabileceği gibi dolaylı bir yanıt da verilebilir. Sermayenin saldırısının biçim ve içeriği, yanıtı koşullandıran faktörlerin sadece bir kısmını oluşturur. Yanıt, genel toplamda devrimci olanakların görelisi olarak sınırlarını çizdiği, öncünün iradesi tarafından belirlenir. Eğer devrimci taktik, gerçekten taktik olacaksa, yani gerçek bir hareket planıysa, o zaman kesinkes somut devrimci olanaklara dayanmak zorundadır; ama bunları artırıp çoğaltma, her durumda ileri pozisyonlara geçişi hazırlama, mücadeleyi üst düzeylere sıçratma görüş açısı ve yönelimine sahip olması da gerekir.

Böylesi bir önderlik için döneme özgü somut taleplerin belirlenmesi, örgüt ve mücadele biçimlerinin döneme uygunluğu vb. olduğu kadar, bunlarla da bağıntısı içinde hareketin gelişiminin özgünlüğünün anlaşılmasının esasını teşkil eder.

İşçi hareketinin gelişiminin özgünlüklerinin somut bir analizi bu yazının konusu değil. Fakat bu tartışma kapsamında özel olarak dokunulması gereken yönler var. İşçi hareketi siyasal düzeye sıçrayamıyor. Bu en önemli birinci sorun. Hareket korkunç bir parçalanma içerisinde ve burada sermayenin bölme/parçalama taktiklerinin yanısıra sendika ağalığı çok belirleyici bir rol oynuyor. Durumu daha da vahimleştiren işçi hareketinin devrimci mayası olan dinamiklerin de parçalanmış durumda bulunmasıdır. İşçi hareketinin bir siyasal çıkış yapmadığı açık. Hareketin sorunu taleplerin belirsizliği/muğlaklığı vb. değil. Kusura bakmayınız ama, üç aşağı beş yukarı talepler konusunda benzer şeyler söyleniyor. Burada, Rosa'nın günlük savaşımında komünistleri demokratlardan ayıran ve sosyalist yapan şeyin, program hedefleriyle günlük mücadeleler arasındaki bağ olduğu yolundaki önemli vurgusunu anımsatmak isteriz. Bu bağ, kuşkusuz taleplerin formülasyonunu da kapsar. Ancak somut olarak, bizim durumumuzda, hareketin devrimci dinamiklerinin pratik olarak birleştirilmesi, yığılması ve karşılıklı etkileşimi kendi başına büyük bir önem taşıyor. Komünistler bu yolda, tıkalı bütün kanalları açacak esnekliğe ve politika tarzına sahip olmalıdır. Hareketi devrimleştirilebilmek, bu yolda gelişmenin mayası ve dinamiği olabilmek için pratik yollar/kanallar açmak, uygun yöntemler bulmak, her olanağı ustalıkla şekilde değerlendirmek gerekiyor. Hem sınıf içerisinde kaydedilmeye değer bir güç ve etkiniz olmayacak ve hem de hareket içinde "bir biçimde" buluşabileceğiniz ve buluşmanız gereken, "bir milim" ileriye yönelen hiçbir unsur göremeyeceksiniz! Sizin dışınızda harekete dair her şey kahverengi, sarı ya da renksiz görünecek. Üstüne üstlük, "biz işçi sınıfı devrimcileri olarak daha yükseğe sıçramalıydık", diyeceksiniz ve saldırı taktiği öngöreceksiniz. Bu taktik yeteneği değil, devrimci lafazanlıktır. Aynı durum, bu, "ücretli kölelik düzenin sınırlarına dayanma", "dış borçlar ödenmesin" sloganı-

nın öngörülmesinde de çok açıktır. "Kahrolsun emperyalizm" in bir propaganda sloganı olarak değil, işçi hareketinin dönemsel ajitasyon ve eylem sloganı olarak öngörüldüğü ve bununla böbürlenmeye varan biçimde övünüldüğünü okurun dikkate alması gerekir. DP'li yoldaşların sloganların değiştirilmesi üzerine, büyük öğretmenimiz, Stalin'i hiç mi hiç anlamadığını ya da unuttuğunu da eklemeliyiz.

Biz DP'de "sol" komünistlerin zihniyet ve tarzına benzer belirti ve emareler görüyoruz. Sendika Şubeler Platformu ve İstanbul İşçi Kurultayı'na karşı tavırları bunun çok tipik göstergesidir. İzledikleri politikaya işçi sınıfının en yakıcı güncel sorun ve talepleri uğruna, sendika ağalığıyla çatışma içinde olan, fakat reformizmi bir tüm olarak aşmamış bürokratik hastalıklarla malül, şube yöneticileriyle birlikte iş yapmanın kendilerini kirleteceği, oportünizm bulaştıracığı korkusu sinmiştir. Teori, strateji ve ilkelerden farklı olarak taktikler daima ve daima az çok "fayda" gözetir. Bu taktiklerin ilkeli olmasıyla, yani stratejiye bağlı ve stratejinin hizmetinde olmasıyla da çelişmez. Eğer şubeler platformları, işçi sınıfının ve emekçi yığınların en acil ve en yaşamsal talepleri uğruna savaşımın gelişmesine "bir şeyler" katabilecekse -'90'dan günümüze bazı durumlarda bunu başarabildiği çok somut olarak görüldü- Marksist-Leninist komünistler onlarla işbirliği yapmak, ortak çalışmalar düzenlemek, onları devrimci baskıyla ileri itmek zorundadırlar. Peki, eleştiri olmayacak mı? Elbette olacak, fakat sekter olmayacak, birlikte çalışmayı olanaksız kılan içerik ve tarzda olmayacaktır, olmalıdır.

Açık ve namuslu biçimde kabul ve itiraf etmeliyiz ki, devrimciler ve komünistler işçi hareketinin gerisindedir. Hareket/eylemlilik bazında bu böyle. Gelişen en önemli işçi hareketinin bütün süreçlerinin içerisinde değiliz. Kenarında ya da dışındayız. Bir çok mücadelelere ulaşamıyoruz bile.

Bu DP için çok daha fazla geçerlidir. Hal böyleyken ve üstelik hareket içerisinde buluşabileceği somut "karşıt yöndeki" hiçbir "dinamik öge" görmezken, iradi olarak bir politik emek hareketi yaratmaktan söz etmek, kendinde ilahi bir güç görmek anlamına gelir. Bir emek hareketi zaten var; görevlerimizi doğru kavrayalım; sorun var olan emek hareketinin devrimci yolda ilerletilmesi, devrimci dönüşüme uğratılması ve politik düzeye sıçratılmasıdır. Söyler misiniz, onbeş ayda iradi olarak bir politik emek hareketi yaratmanın neresindesiniz? Hangi başarıları elde ettiniz? Emeğin Kurtuluşu Kurultayı'nı ne zaman topluyorsunuz?

Temel iddiamız şu; TİKB'nin zihniyet ve tarzı -ki, bunun, sekterizm ve doktrincilikle malül dar grup tarzı ve zihniyeti olduğunu defalarca gösterdik-, onu yığınların devrimci hareketinin hazırlayıcısı ve önderi olmaya yöneltmiyor. Yığınlardan dışlıyor, çatıştırıyor ve yığınlar karşısında dayatmacı bir pozisyona itiyor. TİKB kendisi dışında herkesi "kuyrukçulukla" eleştiriyor, ama biz iddia ediyoruz ki, bütün keskinliğine karşın bizzat TİKB'nin kendisi kuyrukçu bir pozisyonda bulunmaktadır. Hayır o, "ekonomizm-sekterizm", "sağ oportünizm" vb. meyilli değildir. Ondaki, kitle kuyrukçuluğunun başka bir versiyonudur. Bütün oluşum süreçlerinde yer almadığı (ve pek çok durumda güçlerinin nesnel sınırlılığı nedeniyle yer alması da olanaksızdır), bütün gelişim süreçleri boyunca hareketin hazırlanmasında rol oynamadığı durumlarda - genel olarak bu böyledir- hareket patlak verdikten sonra; harekete katılmak, desteklemek ve önderliğini üstlenmek niyetiyle işçi hareketinin peşinde koşmakta ve fakat, hiçbir zaman işçi kitle hareketlerinin önderliğini yakalayamadığı gibi, daha kötüsü hemen her durumda çatışma ve tecriti yaşamaktadır. TİKB'nin son yıllarda yöneldiği işçi hareketinde sekterizmiyle tanınması, üstesinden kolayca gelinemeyecek bir zorluk yaratmaktadır.

(* Burada geçerken, şaşkın ve hafızasını kaybetmiş yazarın, devrimci gelişmenin diyalektiğini anlamadığı gibi olayların gelişiminden de bihaber olduğunun bir başka örneğine işaret edelim.

"Kürdistan'daki değil bir 'devrimci durum' yığın hareketlerinin durgunluğu, dağınıklığı, ekonomik ve politik hareketlerin geriliği söz konusudur. Kürt köyleri boşaltılmış, şehir merkezlerine biriken emekçilerin yığınsal direnişi ise henüz görülmemektedir. Bu kentlerin potansiyel patlama merkezleri olma özelliği taşımaları devrimci patlamanın, ya da onların söylemek istedikleri gibi bu devrimin bugünden başladığı anlamına gelmiyor." (sf. 28)

Devrimin bugünden başlamadığını söylemekle Kürdistan'daki gelişmeyi hiç anlamadığınızı sergiliyorsunuz. Her şeyden önce, ulusal kurtuluşçu gelişmeyi, proleter sınıf hareketi için geçerli mantık ve kavramlarla anlamaya, açıklamaya çalışmak gibi bir yanılğı içindedesiniz. Onu bir yana bırakalım, '84'de PKK'nin başlattığı gerilla hareketinden sonra, Kürdistan'da ulusal kurtuluşçu uyanış ve gelişme hangi boyutlara ulaşmıştır? Evet doğru, bugün Kürdistan'da yığın hareketinde bir "durgunluk ve dağınıklık", bir yorgunluk yaşanıyor. Fakat bu durup dururken mi oluştu, buraya nasıl hangi düzeylerden geçerek gelindi? Kendinizi biraz zorlayın ve hafızanızı toplayın. '90-91'de hareketin ulaştığı düzeyi anımsamaya çalışın. Serhıldanları unutmuş olabilir misiniz? '90 ve '91 Newroz'ları, Kürdistan'da gerilla hareketiyle birleşen ulusal kitle hareketinin serhıldanlar biçimindeki kitlesel başkaldırının doruklarıdır. Vedat Aydın'ın cenaze töreni, ulusal kitle hareketinin vardığı düzeyin diğer çok önemli bir göstergesidir. Dahası '92 seçimlerinin ortaya çok net kitlesel bir tavrı çıkardığını anlamamak mümkün değildir. PKK'ye yeterince hazırlık yapmadan savaşı başlatmak gibi bilgiççe bir eleştiri yöneltmenin beş

kuruşluk değeri yoktur. Tarih hiçbir zaman sizin dediğiniz gibi yapılmamış ve yapılmaz da.

Komünistlerin asgari programının temel bir talebi olarak Kürt ulusunun kendi kaderini tayin hakkı, Kürdistan'da yığınların devrimci eyleminin gündemine girmiştir. Kürdistan'da muazzam bir ulusal alt üst oluş yaşanmıştır ve yaşanmaktadır. 70 yıllık sömürgeci politika, gerilla hareketiyle birleşen ulusal kitle hareketi sayesinde parçalanmıştır. Ulusal kurtuluşçu devrimin olup bitmiş bir şey olduğunu kimse söylemiyor, ama '84'de başlayan, tutunup ayakta kalmayı ve ulusun geniş yığınlarıyla kucaklaşmayı başaran gerilla hareketi, '90 ve '91 yıllarında serhıldanlarla birleşerek sömürgeci politikayı parçalayan ve tam bir alt üst oluşa dönüşen ulusal kurtuluşçu bir devrim nitelik ve boyutuna ulaşmıştır. Bunun anlaşılmasının nedeni kafalardaki paslanmada aranmalıdır; hareketin kendisinde değil.

Ulusal kurtuluşçu devrimin düz bir çizgide hep ileriye doğru gittiğini ve gitmek zorunda olduğunu düşünmek bilgiçlikten başka bir şey değildir. '92'den sonra ulusal kitle hareketinde yorgunluk ve gerilemenin yaşandığı doğrudur. Ama henüz ulusal kurtuluşçu devrim yenilmemiştir. Özellikle kitlesel gerilla hareketi biçiminde sürmektedir. Ulusal kurtuluşçu devrim sömürgeci faşist karşı devrimle belli bir denge düzeyine gelmiştir. Her iki taraf dengeyi kendi lehine bozacak hamleler yapmaktadır. Reformizme sürüklenme tehlikesini çok ciddi bir biçimde taşıyan diplomasi cephesinde, ulusal kurtuluşçu hareket uluslararası yedekler kazanarak, dengeyi kendi lehine bozmaya çalışırken, sömürgeci karşı devrim hem diplomasi cephesindeki gelişmeleri göğüsleyip frenlemeye çalışıyor, hem de daha önemlisi gerillayı kitlelerden tecrit etmeye ve askeri olarak ezmeye çalışarak, dengeyi kendi lehinde bozmak istiyor.

Bu tablo içerisinde, sömürgeci faşist rejimin cephe gerisinde gelişmekte olan ikinci mücadele cephesi, belirleyici bir unsur olarak öne çıkabilir. Batı'da işçi sınıfı ve emekçi halk hareketinin devrimci atılımı, açıktır ki, bu dengeyi ve diktatörlüğün bütün hesaplarını alt üst edecektir. Ulusal kurtuluşçu devrimin Batı'da yalnızca şovenist bir reaksiyon yarattığını görmek körlük olur. Şovenist reaksiyonun yanısıra, aynı zamanda devrimci gelişmeyi mayalamakta, hazırlayıp olgunlaşmasına katkıda bulunmaktadır. Marksizm-Leninizme sadık olduğunu ve proletaryanın öncü partisi olduğunu iddia edenler, Anadolu'da proletaryanın 70 yıllık cumhuriyet tarihi boyunca hiçbir zaman böyle hazır bir devrimci müttefiğe sahip olmadığını, tarihte çok az karşılaşılabilen muazzam devrimci bir fırsatla karşı karşıya bulunduğunu anlamak, bu tarihsel fırsatı yanıtlayabilecek devrimci bir hat geliştirmek zorundadır. Barışçıl hazırlık stratejisi bu tarihsel devrimci fırsatın oportünistçe reddedilmesinden başka bir şey değildir. İşçi sınıfına, ulusal kurtuluşçu devrim gibi hazır bir müttefiğinin olduğunu, faşist rejimi tepeleyip yere sermek için bütün gücüyle bundan yararlanması gerektiğini açıklamak yerine, "kör terör" "yeterli hazırlık yapmadan savaşa başlamak" vs. üzerine ahkam kesip bilgiçlik taslayanlar, günün devrimci görevlerinden yan çizmektedirler.

Gazi'den çok önce, Kürdistan'daki ulusal kurtuluşçu devrimci patlama devrimimizin eşitsiz gelişeceğini yeterli açıklıkla ortaya koymuştur. İki ayrı devrim mi, tek bir devrim mi; iki ayrı devrimse neden buna uygun örgütlenme türü ve mücadele platformu önermiyorsunuz vb. Bilgiçlik taslayıp korkuluklar üreteceğinize, kafanızı devrimci tarzda çalıştırmanız daha yararlı olur. Mevcut ulusal kurtuluşçu devrim yenilebilir ya da; çok küçük bir olasılık olarak bir dizi evreden geçerek ulusal bir devletle, ulusal sorunun burjuva bir çerçevede çözülmesiyle noktalanabilir vb. Fakat esas olan şu,

mevcut ulusal kurtuluşçu devrimi, birleşik devriminin başlangıcı kabul ederek, batıda işçi sınıfı ve emekçi halk hareketinin devrimci sıçramasını başarma yolundan (bunun nesnel koşullarının olduğunu herhalde siz de kabul ediyorsunuzdur) yürümez mi? Bu yolda, eğer tarihsel bir fırsat değerlendirilecek ve gelecek devrimci kuşaklara üzerinde hareket edecekleri devrimci bir deneyim bırakılabilecekse, bu uğurda, hatta ezilmeyi göze alamaz mıyız? Kongre Belgeleri'ni inceleme zahmetine katlanın, MLKP-K'nın böyle çılgınca dev-

rimci hayaller peşinde olduğunu göreceksiniz!

"Gerçek durum bu iken (gerçeklerin çok farklı noktalardan görüldüğü açıktır), 'Kürt Coğrafyasının devrimci durumu yaşadığı' (hayır yalnızca 'devrimci durum'dan değil, bir devrimin yaşanmakta olduğundan söz ediliyor) neye dayanılarak iddia ediliyor? Ve anlaşılın o ki Atılım yazarları ve MLKP-K sözcüleri, 'devrimci durum' tespitini PKK'ya ve eylemlerine dayandırıyorlar" (sf. 28) ÖD yazarları "neye dayan"dırıldığını herhalde anlamışlardır.

REVİZYONİST BİR ENTERNASYONAL'E DOĞRU MU?*

Burada temsil edilen partiler ve örgütler, uluslararası komünist hareketin kurulması ya da yeniden kurulması konusunda düşünce birliğine varmaya ve birleşmeye çağrılmakta ve onlardan böyle davranmaları beklenmektedir. Bu projenin temelleri; 20 Nisan 1992 tarihli 'Pyongyang Deklarasyonu', PTB (Belçika Emek Partisi)'nin 2 Mayıs 1993 tarihli 'Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Yedi Önerisi' ve 3 Mayıs 1994 tarihli 'Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Yedi Önerisi' gibi belgelerinde ortaya konmuş bulunuyor. Değişik parti ve örgütlerin bu ve benzer belgeleri ve açıklamalarında dile getirilen görüşleri şöyle özetleyebiliriz:

1) "Sosyalizm davasını savunmak ve ilerletmek için bütün bu partiler ('Sosyalizme özlem duyan... partiler') bağımsızlıklarını kararlılıkla sürdürmeli ve kendi güçlerini pekiştirmelidirler." ..."Sosyalist hareket, bağımsız bir harekettir." ..."Sosyalizm davası ulusal bir dava ve aynı zamanda insanlığın ortak davasıdır." ('Pyongyang Deklarasyonu')

2) "Çağımız bağımsızlık çağıdır ve sosyalizm davası, halk kitlelerinin bağımsızlığını gerçekleştirmeyi hedefleyen kutsal bir davadır." ..."Sosyalist toplum özünde, halk kitlelerinin her şeyin efendisi olduğu ve her şeyin onlara hizmet ettiği gerçek bir toplumdur." ('Pyongyang Deklarasyonu')

3) "Her parti marksist-leninist ilkeleri kendi kavrayışı temelinde bugünkü gerçekliğe uygular... Her parti kendi siyasetini tümüyle bağımsız bir tarzda belirler. Fakat bu, uluslararası komünist hareketin birliğini sürdürme göreviyle çelişmez; çünkü bu birlik de önemli bir ilke sorunudur." ('Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler')

4) "1956'dan bu yana, uluslararası komünist hareket, esas olarak Kruşçev'in revizyonist çizgisi, fakat aynı zamanda aşırı sol tutumlar nedeniyle bölünmüş ve parçalanmıştır." ('Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler')

5) "Tarihin belli bir anında meydana gelmiş olan bu bölünmelerin doğruluğu ya da gerekliliği konusunda ne düşünülürse düşünülün, bugün bu bölünmeleri aşma ve geleneksel olarak Sovyet-yanlısı, Çin-yanlısı, Arnavutluk-yanlısı, Küba-yanlısı ve bağımsız çizgiler doğrultusunda parçalanmış olan marksist-leninist partilerin birliğini sağlama olanağı vardır." ..."Bugünkü durumda marksizm-leninizmin devrimci ilkelerine bağlı kalan tüm partiler, eski bölünmelerin üstünden atlama ve birleşme gereksinimi duymaktadırlar." ('Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler')

6) "Sovyetler Birliği'nde kapitalizmin bütünüyle restore edilmesinden sonra tüm komünistler, revizyonizmin marksizm-leninizmin en tehlikeli ideolojik düşmanı

olduğu noktasında anlaşabileceklerdir. Yaşam, revizyonizmin, komünist hareket içindeki burjuvazi olduğunu kanıtlamıştır." ('Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler')

7) "Komünistler, marksizm-leninizm ve proleter enternasyonalizmi temeli üzerinde birleşmelidirler. Marksizm-leninizm temeli üzerinde birliği, revizyonizme, sektarize ve dogmatizme karşı savaşım içinde pekiştirmek gerekir. Komünistler arasında önemli, hatta son derece önemli düzeylerdeki görüş ayrılıklarının uzun bir dönem boyunca süreceğini kabul etmeliyiz. Eleştiriyi ve karşı-eleştiriyi kabul etmeli ve birliği sürdürmeliyiz." ('Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Yeni Öneri')

8) "1960'lı yıllarda revizyonizm tehlikesini en iyi kavrayan Mao Zedung oldu. Enver Hoca, Ho Şi Min, Kim İl Sung ve Che Guevara da revizyonizme karşı savaşıma önemli katkılarda bulundular." ('Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler')

9) "Revizyonizme karşı ideolojik savaşım, karmaşık ve uzun erimli bir görevdir. Birçok partiyi yıkıma uğratan revizyonizm, kendiliğinden ortadan kalkmayacaktır. Tito'nun revizyonizmi, uluslararası komünist hareket tarafından ta 1948'de eleştirilmişti... Revizyonist düşünce ve tezler derinlemesine irdelenmez ve eleştirilmezlerse, varolmaya devam edecek ve tasfiyeci akım yeniden saldıracak ve yeni kurbanlar alabilecektir." ('Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler')

Değerli arkadaşlar,

Uluslararası komünist hareket yukarıda adı geçen tezler ve öneriler temeli üzerinde kurulamaz ya da yeniden kurulamaz. Biz burada temsil edilen parti ve grupların, en azından büyük çoğunluğunun içtenlik ve iyi niyetlerinden kuşku duymuyoruz. Fakat, atasözünde de belirtildiği gibi, cehenneme giden yol iyi niyet taşları ile döşenmiştir. Her şeyden önce biz, komünist güçlerin

birliği sorunuyla, antiemperyalist ve antifaşist güçlerin birliği sorunu arasında bir ayrım yapmak zorundayız. Yukarıda adı geçen belgeler; emperyalizme, ırkçılığa, faşizme, kapitalizme vb. karşı bir savaşın gerekliliğinden söz etmekte ve daha sonra, komünist olmayan güçler de içinde olmak üzere tüm devrimci güçlerin komünizmin bayrağı altında birleştirilmesini önermektedirler. Biz, demokratik ve sosyalist görevler ve devrimci-demokratik ve komünist güçler arasında son derece kesin bir ayrım çizgisinin çekilmediği bu koşullarda, gerçek bir antiemperyalist ve demokratik cephenin de kurulamayacağına inanıyoruz. Bu soruna daha sonra değineceğiz.

Komünist güçlerin birliği konusuna girmeden önce, marksizm-leninizmden açıkça kopuşu ele veren bazı belirsiz ve oportünist formülasyonları eleştirmek istiyoruz. Bu belgelerde ne proletaryanın özel ve dünya-tarihsel rolünden, ne de proletarya diktatörlüğünün mutlak gerekliliğinden söz edilmektedir. Lenin, "Marks'ın öğretisindeki asıl şey, sosyalist toplumun kurucusu olarak proletaryanın tarihsel rolünün açığa çıkarılmasıdır." ('The Historical Destiny of the Doctrine of Karl Marks', Collected Works, cilt 18, syf. 582) demişti. Ve o, ünlü **Devlet ve İhtilal** adlı kitabında, "**Yalnızca** sınıflar savaşımını kabul eden biri, bundan ötürü marksist değildir; henüz burjuva düşüncesinin, burjuva politikasının çerçevesinden çıkmamış biri olabilir. Marksizmi sınıflar savaşımına indirgemek, onun kolunu kanadını kırpmak, bozmak, onu burjuvazi için kabul edilebilir bir şeye indirgemek demektir. Sınıflar savaşımının kabulünü, **proletarya diktatorasının** kabulüne dek **genişleten** kişi bir marksisttir ancak. Marksisti bayağı küçük (ve büyük) burjuvadan temelden ayırdeden şey, işte budur. Marksizmin **gerçekten** anlaşılıp kabul edildiğini, işte bu denektaş ile sınamak gerekir. Avrupa tarihi, işçi sınıfını bu soruna **pratik olarak** yaşmaya götürünce, bütün oportünist ve bütün reformistlerle

birlikte, bütün "Kautskist"lerin de (yani reformizmle marksizm arasında duraksayanların da) acınası hamkafalar ve küçük-burjuva demokratlar olarak, proletarya diktatorasının **yadsıycıları** olarak ortaya çıkmaları, hiç de şaşılacak bir şey değildir." (**Devlet ve İhtilal**, syf. 45) diyordu. Yukarıda adı geçen belgelerin yazarları, sosyalist toplumu, "halk kitlelerinin her şeyin efendisi olduğu ve her şeyin halk kitlelerine hizmet ettiği gerçek bir toplum" ('Pyongyang Deklarasyonu') olarak tanımlarken marksizm-leninizmi yadsımaktadırlar. Ve doğallıkla onlar, komünist hareketin sonal hedefinin komünizm, sınıfsız toplum olduğu gerçeğine açık-seçik bir tarzda işaret etmedikleri için de eleştirilmelidirler. Onlar, sosyalizmin geçici niteliğini unutmuş ve onu komünist hareketin sonal hedefi gibi sunmuşlardır. Bu, marksizm-leninizmin düpedüz yadsınmasıdır. **Gotha Programının Eleştirisi** adlı yapıtında Marks şöyle diyordu:

"Kapitalist toplum ile komünist toplum arasında, kapitalist toplumdaki komünist topluma devrimci dönüşüm dönemi yer alır. Bu döneme, devletin **proletaryanın devrimci diktatorasından** başka bir şey olamayacağı bir siyasal geçiş dönemi karşılık düşer." (**Marks, Engels, Marksizm**, syf. 411) Burada bağımsızlığa yapılan ve milliyetçilik kokan aşırı bir vurguyla karşı karşıya bulunuyoruz. "Çağımız bir bağımsızlık çağıdır", sosyalizm "halk kitlelerinin bağımsızlığı"nın gerçekleştirilmesini hedefler, "sosyalist hareket bir bağımsızlık hareketidir" ('Pyongyang Deklarasyonu') deniyor bize. Bunlar marksist önermeler değildir. Neden? Çünkü, her şeyden önce çağımız hala "emperyalizm ve proleter devrimleri çağıdır" ve onun asıl içeriği kapitalizmden sosyalizme geçiştir. İkincisi, sosyalizmin "halk kitlelerinin bağımsızlığı"nın hedeflediğini ileri sürmek, en iyi olasılıkla, proletaryanın kafasının karışmasına ve onun yolundan saptırılmasına hizmet eden boş ve anlamsız bir gevezelik olmaktan ileriye

gitmez. Üçüncüsü, "sosyalist hareket"i bir "bağımsızlık hareketi" olarak tanımlamak ve "sosyalizme özlem duyan...partiler"i "kararlı bir biçimde bağımsızlıklarını korumaları" gerektiğini ileri sürmek, sosyalist hareketi ulusal-demokratik hareket düzeyine indirmek ve işçi sınıfı hareketinin ve komünist hareketin uluslararası niteliğini yadsımak anlamına gelir. Daha 1867'de Marks şöyle diyordu:

"Şimdiye değin büyük amaca yönelik tüm çabalar, her ülkedeki işçi hareketinin değişik bölümleri arasındaki dayanışmanın eksikliği ve değişik ülkelerin işçi sınıfları arasında kardeşçe birlik bağlarının yokluğu yüzünden başarısızlığa uğramıştır.

"Emeğin kurtuluşu, ne yerel ve ne de ulusal bir sorun olmayıp, çağdaş toplumun oluşmuş olduğu bütün ülkeleri kucaklayan toplumsal bir sorun, çözümü için en ileri ülkelerin pratiksel ve teorik işbirliğine dayanan bir sorundur." ('Uluslararası İşçi Birliği'nin kuralları ve Yönetmelik Yasaları', **Collected Works**, cilt 20, syf. 441) Ve ağustos 1920'de Lenin'in kaleme aldığı Komünist Enternasyonal'in Tüzüğü'nde şunları okuyoruz:

"Komünist Enternasyonal, zaferi yakınlaştırmak için, kapitalizmi ortadan kaldırmak ve komünizmi kurmak amacıyla savaşan bir Uluslararası İşçi Birliği'nin güçlü bir merkezleşmiş örgüte gereksinimi olduğunu bilmektedir. Gerçekte ve eylemde Komünist Enternasyonal, değişik ülkelerdeki partilerin, bölümleri gibi davrandıkları tek bir evrensel Komünist Partisi olmalıdır. Komünist Enternasyonal'in örgütsel aygıtı, her ülkenin emekçilerinin herhangi bir zamanda diğer ülkelerin örgütlü proleterlerinden en üst düzeyde destek almalarını güvence altına alabilmelidir." (**Theses, Resolutions & Manifestoes of the First Four Congresses of the Third International**, syf. 124) Bu yazdıklarımızdan "bağımsızlık" sorununun marksist-leninistlerce algılanışının, yukarıda adı geçen belgelerin

yazarlarının algılayışından bütünüyle farklı olduğu açıkça görülmelidir. Sözkonusu yazarlar bağımsızlığı ulusal dışlayıcılık ve darkafalılığın ışığında yorumluyor ve enternasyonalizmi dayanışmaya vb. ilişkin gevezelik düzeyine indiriyorlar. Onların "enternasyonalizm"inin içeriği de budur. Marksist-leninistlere göre ise "sosyalist hareket"in, daha doğrusu komünist ve işçi sınıfı hareketinin ideolojik, siyasal ve örgütsel bakımlardan burjuvazinin, daha doğrusu mülk sahibi sınıflardan bağımsız olması gerekirken, onun, komünist ve işçi sınıfı hareketinin diğer bölüklerinden bağımsız olması, esas olarak gerekmektedir. Uluslararası komünist ve işçi sınıfı hareketinin değişik bölümleri birbirlerine olabildiğince yakın olmalıdırlar. Bu yüzdendir ki, marksist-leninistler "Bütün ülkelerin işçileri, birleşiniz" sloganından yanadırlar. Ve bu yüzdendir ki onlar, her zaman tek tek ülkelerdeki işçi sınıflarının ulusal çizgiler boyunca bölünmesine her zaman karşı çıkmışlardır. Bolşevikler işçi sınıfının ulusal kesimlere bölünmesini reddettiler ve şu görüşü ileri sürdüler.

"...İşçi sınıfının çıkarları, belirli bir devlet içindeki işçilerin ortak proleter, siyasal, sendikal, kooperatif, eğitsel ve diğer örgütlerde bileştirilmelerini gerektirir." (Aktaran S. Sahaheen, **The Commünist Theory Of National Self-Determanation**, syf, 74)

***

Yukarıda adı geçen belgelerin yazarları, önerilerinin esasını oluşturan düşüncüyü, "Marksist-leninist partiler arasındaki eski bölünmeler aşılabilir" deyişiyle özetlemişlerdir. Fakat onlar, bu savın geçerliliğini kanıtlama ve bugünkü ideolojik farklılıkları ve hatta uçurumları aşma doğrultusunda kesinlikle hiçbir çaba harcamamaktadırlar. Ve onlar, marksizm-leninizm ve revizyonizmi tanımlamaya ve ikisini birbirinden ayırdetmeye yarayacak nesnel ve bilimsel ölçütler saptama yolunda da kesinlikle hiçbir çaba harcamamaktadırlar. Bu güç-

lükleri sözümona aştıktan sonra bize, "eski bölünmeleri aşma ve birleşme" öğüdü vermeye girişmektedirler. Onlar ayrıca bize, -ona ne kuşku!- marksizm-leninizm ve proleter enternasyonalizmi temeli üzerinde birleşmeyi ve bunun yapılabilmesi için de sağ ve 'sol' oportünizme karşı savaşımı güçlendirmeyi öğütlemektedirler. Fakat "yüce yargılarımız" bize hala marksizm-leninizmle sağ ve 'sol' oportünizmi birbirinden ayırdetmemizi sağlayacak kılavuz ipini sağlamamışlardır. Ortalama zeka düzeyine sahip bir insan, bu yaklaşımın mantıksal olarak çelişmeli doğasını kolaylıkla algılayacaktır. Bir yandan, "eski bölünmelerin ... aşılabileceği" ve onların bir yana atılması gerektiği söylenmekte ve öte yandan oportünizme ve revizyonizme karşı savaşımın sürdürülmesi çağrısında bulunmaktadır. Bugün olduğu gibi, kendilerini marksist-leninist olarak adlandıran bütün eğilimler gerçekte marksist-leninist olmuş olsalardı, aşağıdaki sonuçlara varmak kaçınılmaz olacaktı:

1) Geçtiğimiz on yıllarda sürdürülen ideolojik savaşımın aslında marksist-leninistler arasındaki ideolojik savaşımlardı.

2) Bu ideolojik savaşımın yürütülmemesi gerekirdi; bu savaşımın boşuna yürütülmediği.

Bu yargı, yukarıda adı geçen belgelerin yazarlarının konumlarının aşırı oportünizmini ve saçmalığını ortaya koyar; fakat bu yaklaşım kendi içinde tutarlıdır. Kendisini komünist ve sosyalist ilan eden bütün partilerin ve grupların birleşmesi çağrısında bulunanlar başka türlü davranamazlardı. Fakat onlar bir yandan da revizyonizmin, "marksizm-leninizmin en tehlikeli düşmanı" olduğunu belirtiyor ve onun "komünist hareket içindeki burjuvazi" olduğunu ileri sürüyorlar. Ve onlar hem 1956'dan önce, hem de o tarihten sonra oportünizme ve revizyonizme karşı sürdürülen ideolojik savaşımları alkışlıyorlar. Eğer onlar, revizyonizmin böylesine büyük bir tehlike oluş-

turduğuna gerçekten de inanıyorlarsa, neden emperyalizmin ve burjuvazinin bu acentasını tanılamaktan ve tanımlamaktan bu denli özenle kaçınıyor ve Sovyet-yanlısı, Çin-yanlısı, Arnavutluk-yanlısı, Küba-yanlısı ve bağımsız grupların birleşmesi ve bir ideolojik ateşkes ilan etmeleri için çağrı yapıyorlar? Bunun iki farklı açıklaması olabilir. Onlar ya ne dediklerinin farkında değillerdir ya da kendilerini komünist ve sosyalist ilan eden tüm parti ve grupların içinde yer alacağı revizyonist bir Enternasyonal'in kurulmasını savunmaktadırlar. Her iki durumda da onlar, işçi sınıfının ve içtenlikli devrimcilerin saflarında kafa karışıklığı yaratmak ve revizyonizmin değişik türlerinin, kendilerini marksist-leninist ve uluslararası komünist hareketin bileşenleri olarak yutturmalarına yardımcı olmak suretiyle emperyalizmin ve burjuvazinin çıkarlarına hizmet etmektedirler.

Revizyonizme karşı savaşım ve komünistlerin birliği ikili ve birbirleriyle ilişkili sorunlarına marksist-leninist yaklaşım, yukarıda adı geçen belgelerin yazarlarınıninkiyle taban tabana karşıttır. Marksist-leninistler her zaman gerek tek tek partiler ve gerekse uluslararası komünist hareket içinde oportünizme ve revizyonizme karşı uzlaşmaz ideolojik savaşımından yana olmuşlardır. Dahası, onlar savaşımın belirli bir aşamasında komünist örgütlerin oportünist öğelerden arındırılmasından da yana olmuşlardır. Oportünizme karşı leninist tutumu anlatırken Stalin şöyle diyordu:

"Bütün bu küçük-burjuva gruplar şu ya da bu biçimde partiye girerler; partiye kararsızlık ve oportünizm ruhunu, moral bozukluğu ve güvensizlik ruhunu getirirler. Hizipçiliğin ve geçimsizliğin başlıca kaynağı, içten baltaladıkları partide kargaşalığın başlıca kaynağı onlardır. Geride böyle "müttefikler" varken emperyalizmle savaşa tutuşmak, kendini hem önden, hem arkadan iki ateş arasında bırakmak demektir. Bu yüzden böyle unsurlara karşı amansız bir savaşım verilmesi ve bunların parti-

den kovulması, emperyalizme karşı savaşımın başarısı için önkoşuldur." (**Leninizmin İlkeleri**, Syf. 112) Zimmerwald ve Kienthal'ın merkezci oportünistlerini eleştirirken aynı yaklaşımı sergileyen Lenin şöyle diyordu:

"Oportünizme karşı savaşımın sıkı sıkıya bağlantılı değilse, emperyalizme karşı savaşım ya bir boş söz, ya da bir sahtekarlıktır. Zimmerwald ve Kienthal'ın temel bir zaafı -Üçüncü Enternasyonal'in bu embriyonlarının fiyaskoyla sonuçlanma olasılığının yüksek olmasının nedenlerinden biri- oportünizmle savaşım sorununun, oportünistlerle kesin bir kopuşmanın ilan edilmesi anlamında çözülmesi bir yana açıkça dile bile getirilmemiş olmasıydı." ('The Military Programme of the Proletarian Revolution', **Collected Works**, vol. 23, s.83) Yukarıda adı geçen belgelerin, marksizm-leninizm ve proleter enternasyonalizmi adına bize oportünizm ve revizyonizmle barışmamızı öğütleyen yazarlarının tersine Lenin şunları söylüyordu:

"Enternasyonalizm üzerine yemin billah edenler enternasyonalist değildirler. **Kendi** burjuvazilerine, **kendi** sosyal-şovenistlerine, **kendi** kautskistlerine karşı gerçekten enternasyonalist tarzda savaşanlar enternasyonalisttir ancak." ('Enternasyonal Sosyalist Komiteye ve Tüm Sosyalist Partilere Bir Çağrı İçin Tezler', **Collected Works**, vol. 23, syf. 209)

'Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler' adlı belgede şu satırları okuyoruz:

"**1**) 1919'da kurulmasından bu yana uluslararası komünist hareket tarihi sarsmış ve dünyanın bakış açısını değiştirmiştir. Komünist Enternasyonal'in temmuz 1920'de toplanan II. Kongresi bir tüzük, giriş koşulları, manifesto ve uluslararası komünist hareketi sosyal demokrasiden ayırdeden diğer özsel kararları kabul etti. 1956'ya kadar uluslararası komünist hareket devrimci yönelimini ve birliğini sürdür-

dü; onun gücü ve etkisi dünya ölçeğinde artmaya devam etti.

"2) Anlamli bir akım olarak dünya sahnesinde yeniden ortaya çıkabilmesi için uluslararası komünist hareketin bu ortak tarihe sahip çıkması gerekir. "Biz bu yaklaşıma tümüyle ve koşulsuz olarak katılıyoruz. Bu, MLKP-K'nın yaklaşımıdır ve o, bu yaklaşımı benimseyen tüm komünist parti ve örgütlerle birlikte ve uyum içinde davranmaya hazırdır. Fakat, ne yazık ki, yukarıda adı geçen belgelerin yazarlarının genel us yürütme ve davranış tarzı, bu yaklaşımla uyumsuzdur. Dahası, onların, revizyonizme karşı savaşım ve komünistlerin birliği sorunlarına karşı gerçek tutumları, doğru tutumla taban tabana karşıtık içindedir. Sözkonusu belge, uluslararası komünist hareketin mirasına sahip çıkmaktan söz ediyor. Fakat onun analizleri, temel yaklaşım ve önermeleri, aşırı bir oportünizmi ele vermektedir. Uluslararası komünist hareketin mirasına sahip çıkanlar, Komintern'e katılmanın 21 koşulunun ruhuna uygun olarak düşünmek ve davranmakla yükümlüdürler. Bu koşulların bazıları aşağıdaki gibiydi:

"6) Komünist Enternasyonal'e katılmayı arzulayan her parti, sadece açık sosyal-yurtseverliği değil, sosyal-pasifizmin namussuzluğunu ve ikiyüzlülüğünü de teşhir etmekle yükümlüdür: kapitalizm devrimci yoldan yıkılmadıkça ne uluslararası hakem mahkemelerinin, ne savaş silahlarının sınırlandırılmasına ilişkin anlaşmaların, ne de Cemiyet-i Akvam'ın 'demokratik' tarzda düzeltilmesinin hiçbir zaman yeni emperyalist savaşları önleyemeyeceğini işçilere sistemli biçimde anlatmalıdır.

"7) Komünist Enternasyonal'e katılmak isteyen partiler, reformizmden ve 'merkez'in politikasından tümüyle kopuşu onaylamak ve parti üyelerinin geniş çevrelerinde bu kopuşun propagandasını yapmakla yükümlüdürler. Bu olmadan tutarlı bir komünist politika yürütmek mümkün

değildir." (III. Enternasyonal, 1919-1943, syf. 31)

Söylenenlerden, yukarıda adı geçen belgelerin yazarlarının gerçekte hiçbir zaman, Komintern de içinde olmak üzere uluslararası komünist hareketin mirasına sahip çıkmadıkları yeterince açık olmalıdır. Tersine, haklı olarak, onların, uluslararası komünist hareketin temsil ettiği her şeyin karşıt kutbunda bulunduğunu söyleyebiliriz. Onların, uluslararası komünist hareket saflarında birlik konusuna ilişkin çizgileri, II. Enternasyonal'inki kadar, hatta daha da oportünist bir nitelik taşımaktadır. Giderek derinleşen oportünizmine karşı II. Enternasyonal asla **tüm** 'sosyalist' eğilimleri, kendilerini marksist ya da sosyalist olarak adlandıran **tüm** parti ve örgütleri kucaklamıyordu. Örneğin, anarşist ve anarko-sindikalist parti ve örgütler bu platformdan dışlanmışlardı; Millerand, Bernstein vb. gibilerin daha oportünist çizgileri, II. Enternasyonal kongrelerinin kararlarında resmen kınanmıştı ve kitlesel ve siyasal çalışmasını işçi sınıfı içinde yoğunlaştıran II. Enternasyonal'e bağlı partilerin programları, esas olarak marksizmin temel ilkeleriyle uyumluydu. Fakat, kendilerini uluslararası komünist hareketi yeniden kurma yetkisiyle donatan dostlarımız bu türden sınırlamaları tanımıyorlar! Onların anlatımıyla, Sovyet-yanlısı, Küba-yanlısı, Çin-yanlısı, Arnavutluk-yanlısı, bağımsız vb. olabilirsiniz. Eğer, onların son derece hoşgörülü ve herkesi kucaklayan belgelerinin altına imzanızı atmaya hazırsanız ve marksizmleninizmi ve proleter enternasyonalizmini savunmak ve sağ ve 'sol' oportünizme karşı savaşmak için yemin ederseniz, anında, yepyeni bir Enternasyonal'in kurucuları arasında yer alabilirsiniz! Biz onlara, Lenin'in, 'Bern' Enternasyonal'i'nin merkezci oportünistlerine yönelttiği acımasız eleştiriyi anımsatacağız:

"Bern' Enternasyonal'i'nden kaynaklanan tehlikelerin en büyüğü, proletarya diktatörlüğünün söylem düzeyinde kabulüdür. Bu

kişiler, işçi hareketinin başında kalabilmek için her şeyi göze alabilirler. Kautsky şimdi, kendisinin proletarya diktatörlüğüne karşı olmadığını söylüyor! Fransız sosyalşovenistleri ve 'merkezcileri' proletarya diktatörlüğünden yana kararların altına imza atıyorlar!

"Fakat bu, onların güvenilirliklerini zerrece arttırmıyor.

"Gerekli olan, söylem düzeyinde kabul değil, **eylemde** reformizm siyasetinden, burjuva demokrasisine ilişkin ön yargılardan tümüyle kopulması ve devrimci sınıf savaşımı yolunun gerçekten tutulmasıdır." ('The Tasks of the Third International', **The Comünist International**, s. 51)

Öte yandan, yukarıda adı geçen belgelerde, Stalin'e üstü örtülü bir saldırının yöneltildiği ve revizyonizmin maoist türünün empoze edilmeye çalışıldığı gözden kaçmamaktadır. Bu, sekte olmama, tarafsızlık, bölüşücülüğe karşı savaş ve revizyonizme karşı söylem düzeyinde savaşım görüntüsü altında yapılmaktadır. Stalin, kruşçevci revizyonizmin ortaya çıkmasına ve Sovyetler Birliği'nde kapitalizmin restorasyonunun başlamasına katkıda bulunmakla suçlanmaktadır. 'Pyongyang Deklarasyonu'nda şöyle deniliyor:

"Bazı ülkelerde sosyalizmin başarısız bir tarzda inşasının nedenlerinden biri, bu ülkelerin halk kitlelerinin temel gereksinimlerini karşılama yeteneğine sahip bir toplumsal yapı oluşturmayı ve sosyalizmi, bilimsel sosyalizmin teorisiyle uyumlu bir tarzda kurmayı başaramamış olmalarıdır." Ve 'Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler' adlı belgede ise şu satırları okuyoruz:

"**12)** Stalin dönemi SBKP'nin deneyimine ilişkin tartışma, uluslararası komünist hareket içinde yeniden açılmalıdır. Anti-Stalinizm, anti-komünizmin, uluslararası komünist hareket içine sokulmuş Truva atı olmuştur."

"**13)** Stalin yoldaşın yapıtının değerlendirilmesi konusundaki görüş ayrılıkları belirli bir süre varlığını sürdürecektir. Bu görüş ayrılıkları, bilimsel bir tarzda ve sınıfsal konumlardan hareketle ele alınmalıdır." Bu noktada şunu sormamız gerekiyor: Kim kimi yargılıyor? 'Pyongyang Deklarasyonu' ve konuya ilişkin diğer belgeler bazı komünist ve devrimci gruplarca desteklenmektedir. Fakat, 'kendi' egemen sınıflarıyla iyi ilişkileri olan sözde komünist ve sosyalist parti ve gruplar da bu belgelere destek vermişlerdir. Biz, Türkiye'den İşçi Partisi (eski adı Sosyalist Parti) gibi parti ve grupların Stalin'e ilişkin herhangi bir eleştirel yorum yapmaya hakları olmaması gerektiği kanısındayız. Stalin'e yönelik haksız saldırının, O'nu kararlılıkla savunması gereken gerçek devrimci parti ve grupların işbirliği ya da en azından üstü örtülü onayıyla sürdürülmesi, bu durumun kabul edilmezliğini daha da artırmaktadır.

'Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler' adlı belgenin yazarları Stalin'e saldırır ve onu dolaylı bir tarzda suçlarken, komünist ve devrimci parti ve gruplara, Mao Zedung'un sözümona büyüklüğünü ve doğruluğunu kabul ettirmeye çalışmaktadır. Bu belgede bize şunlar söyleniyor:

"Sovyetler Birliği'nin yozlaşmasının ışığında Mao Zedung yoldaşın yapıtının yeniden değerlendirilmesi gerekiyor. Büyük bir üçüncü dünya ülkesinde ulusal-demokratik devrime önderlik etmek ve bu devrimi sosyalist devrime dönüştürmek suretiyle o, dünya ölçeğinde önem taşıyan bir katkıda bulunmuştur. Mao Zedung, Kruşçev'e ve daha sonra Brejnev'in revizyonizmine karşı koymuştur. O, tarihte ilk kez kitleleri parti içindeki yozlaşma eğilimlerine karşı savaşa çekme yolunda girişimde bulundu."

Biz, bu koşullarda uluslararası komünist hareketin herhangi bir birliğinin sağlanabileceğini düşünmüyoruz. Bu birlik, asla diplomatik pazarlık ve değişik eğilimler arasında karşılıklı ideolojik ödünler verilmesi

yoluyla sağlanamaz. Lenin, Alman Sosyal-Demokrat İşçi Partisi önderlerinin Lassalle'in Alman İşçileri Ulusal Birliği'yle birleşme konusunda eleştiren Marks'a göndermede bulunurken şöyle diyordu:

"Eğer birleşmek zorundaysanız, diye yazıyordu parti liderlerine Marks, hareketin pratik amaçlarını karşılayacak anlaşmalara girin, ama ilkeler konusunda herhangi bir pazarlığa izin vermeyin, teorik 'ödünler' vermeyin." (**Ne Yapmalı?**, syf. 34) Dolayısıyla, yukarıda adı geçen belgelerin yazarlarına bir kez daha sormak istiyoruz: Uluslararası komünist hareketi kurmak ya da yeniden kurmak için kimlerle birleşeceksiniz?

Ardından, egemen sınıfların onbinlerce komünist, devrimci ve demokrasi öldürdüğü 1976 askeri-faşist darbesini desteklemiş olan Arjantin Komünist Partisi ile mi?

Kamboçya'nın 1975'de ABD emperyalizminin pençelerinden kurtulmasından sonra bir terör yönetimi kuran, milyonlarca insanı zorla kırsal bölgelere yollayan ve en azından bir milyon işçi, köylü ve aydını katleden Kızıl Kimerlerle mi?

Doğu Alman işçileri ve emekçilerini Rus ve Doğu Alman bürokratik burjuvazisi adına sömüren, Sovyet sosyal-emperyalistleri ve Küba revizyonistleriyle birlikte Etiyopya ve Eritre halklarının kanını döken, Kruşçev ve Brejnev kliklerini destekleyen ve Stalin'e saldıran Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin yöneticisi SED (Sosyalist Birlik Partisi)'in doğrudan ardılı PDS (Demokratik Sosyalizm Partisi) ile mi?

1962'de Hindistan ile Çin arasındaki sınır çatışmasında açıkça Hint büyük burjuvazisi ve toprak ağalarından yana çıkan, **Sovyet modern** revizyonizmini destekleyen ve iktidara geldiği eyaletlerde egemen sınıfların ajanı rolünü oynayan Hindistan Komünist Partisi ile mi?

ANC (Afrika Ulusal Kongresi) ile el ele Güney-Afrika halklarına ihanet eden, emperyalizme ve beyaz burjuvaziye teslim olan, Kruşçev, Brejnev ve Gorbaçov'u destekleyen ve Stalin'e saldıran Güney Afrika Komünist Partisi ile mi?

Küba ekonomisini Sovyetler Birliği ekonomisinin bir eklentisi durumuna getiren, Çekoslavakya, Afganistan ve Etiyopya'ya yönelik Rus saldırısını destekleyen, Etiyopya ve Eritre halklarına karşı savaşan, Kruşçev, Brejnev ve Gorbaçov kliklerini destekleyen ve Stalin'e saldıran Küba Komünist Partisi ile mi?

1980 askeri-faşist darbesinden önce, devrimci harekete karşı saldırısında açıkça büyük burjuvazi ve toprak ağalarıyla birlikte saf tutan, legal günlük gazetesinde devrimci militanların adlarını, adreslerini ve buldukları yerleri açıklayan, Eylül 1980 askeri-faşist darbesini destekleyen ve halihazırda Türk ordusunun Kuzey Irak'ı işgalini açıkça savunan Türkiye'deki İşçi Partisi (eskiden Sosyalist Parti) ile mi?

Görkemli ulusal kurtuluş savaşında kazanılan zaferden sonra Sovyet modern revizyonizminin izinden giden, Sovyet sosyal-emperyalistlerinin kışkırtmasıyla 1979'da Kamboçya'yı işgal eden ve orada kukla Heng Samrin rejimini kuran ve revizyonist blokun çöküşünden sonra 'özgür' girişimin 'erdemleri'ni keşfeden ve uluslararası finans kapitale ve IMF'ye teslim olan Vietnam İşçi Partisi ile mi?

Bu konuyu gerçekten iyi düşünmelidirler.

***

Belirli koşullar altında bu platform, anti-emperyalist ve antifaşist bir forum işlevi görebilir. Fakat bunu yapabilmesi için bu forumun, bazı durumlarda, tüm devrimci güçlere karşı burjuvazi, gericilik ve emperyalizmle açık işbirliğine girecek kadar yozlaşan revizyonizme karşı çetin bir ideolojik savaşım sürecinden geçmesi gerekir. Böylesi parti ve gruplar bu platformdan dış-

lanmalı ve bu ve benzer platformlara kabul edilmemelidirler. Bu noktada, bütün komünistlere ve içtenlikli devrimcilere, yukarıda adı geçen belgelerin yazarlarının imat ettiğinin tersine, **Sovyet modern** revizyonizminin sonunun hiçbir biçimde tüm revizyonizmin sonu anlamına gelmediğini anımsatmak isteriz. Doğallıkla biz, Sovyet blokunun, sonuçlarından biri revizyonizmin en etkili kaynaklarından birinin yıkımı olan, çöküşünün ve sosyal-emperyalist Sovyet imparatorluğunun dağılmasının -olumlu ve olumsuz- etkilerini küçümsemiyoruz. Fakat sorun, yazarlarımızın, revizyonizmin kaynağı ve doğasını ve onun, kapitalizmin yapısı içinde sahip olduğu derin kökleri kavrayamamasında yatmaktadır. Tersine onlar revizyonizmi, değişik komünist parti ve örgütlere dışarıdan, bu durumda Sovyet revizyonist kliği tarafından empoze edilmiş **dışsal bir olgu** olarak algılamışlardır. Onları, Sovyet modern revizyonizminin çöküşünün, bütün komünist ve devrimci parti ve grupların birleştirilmesi için son derece elverişli bir fırsat sunduğunu düşünmeye iten boş beklentinin asıl nedeni budur. Toplumsal bir boşlukta varılmaktan uzak olan proletarya, diğer sınıflarla yanyana yaşamaktadır. Finans kapital, burjuvazi ve küçük burjuvazi var olduğu, sınıflar ve sınıf savaşımı var olduğu sürece, proletarya, işçi sınıfı hareketi ve komünist hareket, şu ya da bu ölçüde, bu proleter-olmayan sınıfların ideolojik etki ve nüfuzuna açık olacaktır. Bu, bireylerin, grupların ve partilerin iradesinden bağımsız nesnel bir olgudur. Dolayısıyla, işçi sınıfının öncü birlikleri olan komünist partiler, oportünizm ve revizyonizmin tüm varyantlarına karşı savaşı sürdürmekle yükümlüdürler ve onlar bu savaşımın çok karmaşık, uzun süreli ve kritik bir savaşım, komünizme değin sürececek bir savaşım olduğunu bir an bile unutmazlar.

Fidel Castro şöyle demişti:

"Gorbaçov'un amacının sosyalizmi geliştirmek olduğundan herhangi bir kuşku-

olmadığı için, onun, Sovyetler Birliği'nin yıkımında bilinçli bir rol oynadığını söyleyemem." (F. Castro, 'Guardian', 30 Mayıs 1992, syf. 25) Öte yandan o, Stalin'e şu sözlerle gözü dönmüşçesine saldırıyordu:

"Stalin, iktidarını büyük ölçüde kötüye kullandı. Bana öyle geliyor ki, toprağı çok küçük bir tarihsel dönem içinde şiddet yoluyla toplumsallaştırma girişimi, ekonomik ve insansal açıdan çok pahalıya mal olmuştur..."

O, ünlü Molotov-Ribbentrop Paktı'nı imzaladı. Ben aynı zamanda, kesinlikle savaşın patlak vermesine yol açtığı için saldırmazlık paktının ona zaman kazandırmaktan çok, onun zamanını azalttığını düşünüyorum.

Ve orada bence bir başka önemli hata işlendi. Polonya saldırıya uğradığında, o, nüfusu biliyorum Rus mu, Ukraynalı mı olduğu için tartışmalı olan toprakları işgal etmek için askeri birlikler yolladı.

Ben, Finlandiya'ya karşı savaşın, hem ilkeler açısından, hem de uluslararası hukuk açısından bir başka devasa hata olduğunu düşünüyorum...

Son olarak, Stalin'in karakteri, onun her şeye karşı duyduğu korkunç güvensizlik, onun daha başka ağır hatalar işlemesine yol açtı: Bunlardan biri... savaşın öngününde silahlı kuvvetleri korkunç ve kanlı bir biçimde arındırmaya girişmesi ve Sovyet ordusunu fiilen sakat bırakmasıydı." (F. Castro, aynı yerde, syf. 25)

BRÜKSEL TOPLANTISINDAN İZLENİMLER

- Brüksel'e gelenler arasında, tersi yöndeki savlarına karşın, esas olarak ya da bütünüyle mülteci konumunda bulunduğu izlenimini veren bir grup vardı: PADS (Cezayir Demokrasi ve Sosyalizm Partisi). Bu örgütün temsilcisi, 1 Mayıs günü, Cezayir'de süren iç savaş konu alan bir seminer verdi. Semineri izleyen MLKP-

K temsilcileri, konuşmacının, Cezayir'de hükümete ve orduya karşı siyasal ve askeri savaşım yürüten İslamcı örgütlere kıyasıya saldırırken, eli halkın kanına bulanmış askeri cuntaya karşı tek bir söz bile etmemesinden kuşkulandı. Konuşması boyunca İslam fundamentalizminin ne denli "tehlikeli" olduğundan dem vurarak Batı Avrupalı izleyicilerinin geri bilincine ve emperyalist ön yargılarına seslenen PADS temsilcisi, askeri cuntayı destekleyen emperyalist devletleri ve özellikle Fransız emperyalizmini de suçlamaya özen göstermişti. Bu sahtekar daha sonra, sözümlerine kendi partisinin işçi sınıfının başında İslam fundamentalizmine karşı sürdürdüğü demokrasi ve sosyalizm savaşımına ilişkin –doğruluğu son derece kuşkulu– veriler sundu. Seminerden sonra bu örgüt taslağının orada dağıtılmakta olan –Fransa'da basılmış– dergilerini inceleyen komünistler, 4 Mayıs günü tartışma aralarında verilen molalardan birinde PADS temsilcisini sıkıştırdılar. MLKP-K'luların eleştirileri karşısında kemküm eden ve kendisini savunamayan Cezayirli sahtekara, başkalarının izlediği tartışma sırasında devrimcilerin İslam fundamentalizmine karşı olmakla yetinmeyeceği, Cezayir halkının kanını oluk oluk akıtan askeri cuntaya ve onu destekleyen emperyalizme karşı cepheden savaşım verilmeden, değil komünist, demokrat bile olunamayacağı anlatıldı. Cezayir'de FIS'in (İslami Selamet Cephesi) ve daha radikal İslami örgütlerin iktidara gelmesini engellemeye çalışan Fransız burjuvazisinin aynı zamanda, Fransa'da yaşayan milyonlarca Cezayirli arasında radikal İslam'ın gelişmesini engellemek için de yoğun çaba harcadığı biliniyor. Bu bakımdan, en azından nesnel olarak Fransız emperyalizmiyle ve Cezayir'deki askeri cuntayla birlikte saf tutan ve üstelik bunu işçi sınıfı devrimciliğini savunmayla gerekçelendirmeye kalkışan devrim kalpazanlarının maskelerinin indirilmesi büyük önem taşıyordu. Bu grupla ve onun tezleriyle ilk kez karşılaşmış olmalarına karşın onun niteliğini kavrama-

ları ve onu sergilemek için minimum düzeyde bir ideolojik savaşım yürütebilmeleri, MLKP-K temsilcilerinin teorik olgunluk ve siyasal uyanıklık düzeylerinin açık bir göstergesiydi.

- 1 Mayıs günü PTB'nin düzenlediği fest sırasında, değişik devrimci grupları tanımak ve onların dergilerini ve belgelerini toplamak için dolaşan MLKP-K'lular, bir ara üzerinde Mouvement Comuniste de Belgique (Belçika Komünist hareketi) yazılı bir stand gördüler. Onlar daha önce böyle bir grubun adını duymamış oldukları için standda duran yaşlı kadına, kendilerinin PTB'nin bir yan kuruluşu olup olmadıklarını sordular. Karşıdan şu sevindirici yanıt geldi: "Biz maoist değil, komünistiz". Konuşmanın devamında bu grubun Mao Zedung'a ve Çin revizyonizmine karşı görece erken tavır aldığı ve 1970'li ve 1980'li yıllarda AEP'e yakın bir ideolojik konuma sahip olduğu öğrenildi. MLKP-K temsilcileri, halihazırda pek aktif olmayan ve daha çok bir çevre görünümünde olan Belçika Komünist Hareketi ile daha sonra bir görüşme yapacaklar ve 1 Mayıs günü standda karşılaştıkları yaşlı bayanın, ünlü Belçikalı devrimci Jacques Grippa'nın eşi olduğunu da bu görüşmede öğreneceklerdi.

- 30 Nisan akşamı PTB'nin Brüksel'deki merkezinde delegasyonların tanışması için düzenlenen toplantıda MLKP-K temsilcileri Bulgaristan KP temsilcileriyle, bir tartışma yürüttüler. 1989-1990 dönemecinden sonra, o zamana değin iktidarda bulunan Bulgaristan KP adını Bulgaristan Sosyalist Partisi olarak değiştirmişti. Brüksel'de geçen yıl da bulunan Bulgaristan KP, bu partiden ayrılan ve rejime karşı muhalefet yürüten revizyonist bir parti. Bu partinin temsilcileri yalnızca Rusça konuşabildiklerinden komünistler onlarla tartışmalarını PTB'nin bir çevirmeni aracılığıyla yürütebildiler. Tartışmanın en ilginç bölümü, Bulgaristan'da sosyalizme barışçı yoldan geçilmesinin olanaklı olup olmadığı üzerinde yoğunlaştı. Bulgarların parlamenter sava-

şımı temel aldıkları ve devrimin barışçı yoldan –yani kitlelerin silahlı bir ayaklanması olmaksızın– gerçekleşmesini olanaklı gördükleri anlaşılınca, MLKP-K temsilcileri karşı görüş bildirdiler. Onlar, leninist devlet ve devrim teorisinin bu ülkede de geçerli olduğunu, Bulgaristan'da burjuvazinin devlet aygıtı zor yoluyla yıkılmadan devrimin gerçekleşmeyeceği ve proletarya diktatörlüğünün kurulamayacağı görüşünü savundular. Buna karşılık, Bulgaristan KP temsilcisi Bulgaristan'ın özgün konumunun, yani sözümona ordu ve polis aygıtının burjuvazi tarafından henüz tümüyle depolitize edilememiş ve "komünistlerin" bu aygıtlar içindeki güçlü etkisinin kırılmamış olduğu olgusunun üzerinde durdu. Ona göre, Bulgaristan KP'nin parlamento seçimlerinden zaferle çıkması halinde kamuoyunun ve devlet aygıtı içindeki "komünist" güçlerin baskısıyla iktidarın barışçı yoldan kendilerine geçebilmesi pekala olanaklıydı. Buna karşılık, MLKP-K temsilcileri, Bulgaristan'ın özgün durumunun, iktidardaki burjuvazinin devrim barışçı yoldan gelişmesine izin vermesini olanaklı kılamayacağını, Rusya'da yaşanan Ekim 1993 olaylarının –Yeltsin kliğine bağlı askeri birliklerin Ruts koy-Hasbulatov kliğinin denetimindeki parlamentoyu bombalamaları ve çıkan çatışmalarda halktan ve devrimci güçlerden yüzlerce kişiyi öldürmeleri– Bulgaristan için de bir örnek oluşturması gerektiğini belirttiler. Ayrıca onlar, kendilerini bu ülkede en önemli muhalefet partisi olarak tanıtan Bulgaristan KP'nin parlamento savaşı alanında da fazla bir gücü olmadığını dikkate alınmasını, dolayısıyla parlamento savaşı esas alınmasını ve örgütün bütünüyle legal bir biçimde çalışmasını yanlış gördüklerini, oportünizm olarak değerlendirdiklerini de belirttiler. (Bulgarların verdiği bilgiye göre bu parti son genel seçimlerde yalnızca 78 bin oy alarak parlamentoya üç temsilci sokabilmiş bulunuyor.) Ancak MLKP-K temsilcileri Bulgaristan KP temsilcilerine, aralarındaki derin görüş ayrılıklarına karşın onlarla bağ-

larını sürdürmek ve daha kapsamlı tartışmalarda bulunmak istediklerini ilettiler. Bulgaristan KP temsilcileri bu isteği olumlu karşıladılar ve MLKP-K temsilcileriyle istedikleri zaman Sofya'da görüşmeye hazır olduklarını söylediler ve MLKP-K'yı Mayıs ayının ilk haftasında Sofya'da Bulgaristan KP'nin gençlik örgütüne düzenlenecek bir toplantıya çağırdılar. (MLKP-K Balkanlar Temsilciliği' nin daha sonra yaptığı açıklamadan bu örgütün temsilcilerinin söz konusu gençlik toplantısına katıldıkları öğrenildi.) Bu arada Bulgaristan KP temsilcileri kendi gazetelerinde Türkiye'de komünistlerin birleşmesi konusunda çıkan bir haberden söz ettiler ve bu konuda MLKP-K temsilcilerinden bilgi istediler. PTB'li çevirmenin yardımıyla özetlenen haberin TKİH-TKP/ML Hareketi Birlik Kongresi'nin çağrısının ta kendisi olduğunun öğrenilmesi tatlı bir sürpriz oldu. Bunun üzerine komünistler Türkiye'de sürdürülen birlik çalışmaları ve MLKP-K'nin oluşum süreci konusunda Bulgarları kısaca bilgilendirdiler. Ciddi ve uzlaşmaz görüş ayrılıklarına karşın görüşme olumlu ve yer yer sıcak bir havada sürdürüldü ve bağların sürmesi dileğiyle sona erdirildi.

- 30 Nisan akşamı PTB'nin verdiği yemekte MLKP-K temsilcilerinin tanışmalarından ve niteliklerini kavramalarından sonra hemen tutum aldıkları ve masalarından kalktıkları Afganistan Vatan Partisi'nin takım giysilerini ve kravatlarını üzerlerinden eksik etmeyen iki temsilcisi, 1 Mayıs'tan sonra ortalıkta gözükmediler. Bunda, MLKP-K'lilerin, başta PTB olmak üzere çeşitli örgütler katında Afganistan Vatan Partisi, İşçi Partisi gibi grupların Brüksel'e çağrılmalarını eleştirmelerinin ve protesto etmelerinin belirleyici bir rolü olmuş olduğunu söylemek hiç de abartma olmayacaktır.

- PTB'lilerin çeşitli eleştirileri dikkate alarak hazırladıkları ikinci deklarasyon taslağında öncelikle bir isim değişikliği dikkati çekiyordu. 4 Mayıs günü delegasyonların imzasına sunulan metnin, "Uluslararası Komü-

nist Hareketin Birliği İçin Öneri" olan başlığı, "Uluslararası Komünist Hareketin Birleştirilmesi İçin Öneriler" olarak değiştirilmişti. Ama daha da önemlisi, "Türk yoldaşların" (yani MLKP-K'nın) sözlü ve yazılı ideolojik savaşımının sonucunda PTB'lilerin Enver Hoca'nın revizyonizme karşı savaşımında tuttuğu yeri yükseltmek zorunda kalmalıydı. İlk metindeki,

"1960'lı yıllarda revizyonizm tehlikesini en iyi kavrayan Mao Zedung'du. Enver Hoca, Ho Şi Min, Kim İl Sung ve Che Guevara revizyonizme karşı savaşımına önemli katkılarda bulundular" anlatımının yerine böylece,

"1960'lı yıllarda revizyonizm tehlikesini en iyi görenler Mao Zedung ve Enver Hoca'ydı. Ho Şi Min, Kim İl Sung, Che Guevara ve diğer komünist önderler revizyonizme karşı savaşımına önemli katkılarda bulundular" anlatımı geçirilmiş oldu. MLKP-K'lılar elbette "hiç uzlaşma olmayacak" anlayışına sahip değildiler. Ancak, PTB'lilerin deklarasyon taslağında yaptıkları değişiklikler öze ilişkin olmadığı ve Brüksel'deki ortamda ve o bileşim içinde olamayacağı için bu metne imza atmayacaklarını belirttiler.

- Brüksel toplantısına Türkiye ve Kuzey Kürdistan'dan beş örgüt daha katılmıştı: ERNK, DHKP-C, TİKB, TKP(ML) ve Bolşevik Parti-Kuzey Kürdistan. DHKP-C adına konuşan arkadaş örgütlerinin propagandasını yapmakla yetindi. Toplantının gündemindeki sorunlara değinmeyen, oportünizme ve revizyonizme karşı savaşım diye bir görevin olduğunu aklına getirmeyen DHKP-C sözcüsü, esas itibariyle, DS sözcüsünün 1994 Mayıs'ındaki Brüksel toplantısında sergilediği küçük burjuva uzlaşmacı tutumu yinelemekten ve herkese bol bol "yoldaş" ünvanı dağıtmaktan öte gidemedi. Bolşevik Parti-Kuzey Kürdistan temsilcisi etkisiz ve sönük konuşmasında 1957 ve 1960 Moskova Deklarasyon ve Bildirgeleleri, Kruşçev revizyonizminin ortaya çıkışı ve sözümona Enver Hoca'nın "uzlaşmacı ve

oportünist çizgisi" üzerinde durmaya çalıştı. Toplantıya son gün katılan TKP(ML) temsilcisi herhangi bir konuşma yapmadı ve Almanca bir bildiri dağıtmakla yetindi. TİKB adına konuşan arkadaş, bu platformun komünist bir nitelik taşımadığını ve anti-emperyalist bir işlev üstlenebileceğini belirtti ve Enver Hoca'nın revizyonizme karşı verdiği savaşımın önemini altını çizdi. Ancak o da, Brüksel toplantısının ruhuna ve temel önermelerine karşı cepheden bir saldırıya girişmedi ve soyut bir antirevizyonist konuşma yapmakla yetindi. ERNK sözcüsü, pragmatik siyasetleri gereği, toplantıya katılan tüm örgüt ve gruplara övgüler düzerek başladı konuşmasına. O, konuşmasını, içinde her şeyin olduğu ya da hiçbir şeyin olmadığı yuvarlak sözlerle sürdürdü. ERNK sözcüsü, Gazi direnişini bir Kürt ayaklanması olarak değerlendirirken, MLKP-K başta olmak üzere komünist ve devrimci örgütlerin orada oynadığı belirleyici role hiçbir biçimde değinmemeyi yeğledi. O, daha sonra Kürdistan devriminin dünya devrimi ve uluslararası komünist hareket için ciddi bir şans olduğu ve bu devrimin dünya devriminin adeta merkezinde durduğu yolundaki görüşlerini çekingen bir üslupla yineledi. Konuşmacı, başka yer ve zamanlarda da yaptıkları gibi Lenin ve Stalin döneminin Sovyetler Birliği'yle Kruşçev ve Brejnev döneminin Sovyetler Birliği arasında herhangi bir ayırım yapmadı, başından beri "reel sosyalist" olarak gördüklerini ileri sürdüğü Sovyetler Birliği'ne ve revizyonist bloka öteden beri eleştirel(!) bir yaklaşımda olduklarını söyleyerek övündü. ERNK temsilcisi, 4 Mayıs günü yaptığı ikinci konuşmada PTB'nin hazırladığı deklarasyon taslağına imza atacaklarını bildirdikten sonra, belli bir metin temel alınmak suretiyle ideolojik birlik sağlanmasının olanaksız olduğunu ancak buna karşın uluslararası komünist hareketin (!) oluşturulması için bir takım adımların atılması gerektiğini belirtti. Aralık 1994'te gerçekleştirdikleri 5. Kongreleri'nde, günün revizyonist ve liberal moda-

sına uyarak bayraklarındaki orak çekici söküp atan ve böylelikle, burjuva-milliyetçi niteliklerini daha da açık bir biçimde gözler önüne serenlerin, uluslararası komünist hareketin kurucuları arasında boy göstermeleri, Brüksel toplantısının havasına ve ruhuna tamamen uyuyordu.

- 1 Mayıs'ta PTB, esas olarak kendi tabanının, ama aynı zamanda Brüksel toplantısına katılan tüm delegasyonların da katıldığı bir gece düzenlenmişti. Organizasyonun hemen hemen kusursuz olduğu gecede, müzik gruplarının söylediği değişik parçaların yanısıra, bazı skeçler de sunuldu. Gecenin en ilginç yanlarından biri, içlerinde ikinci dünya savaşına katılmış partizanların yanısıra gençlerin de bulunduğu bir grubun yaptığı gösteri sırasında yaşlı bir partizanın marş söylemesiydi. PTB başkanı Ludo Martens'in 1,5 saatten fazla süren ve bir bölümü Flamanca, bir bölümü de Fransızca (Belçika halkı, Flamanlardan ve Fransızca konuşan Valonlardan oluşuyor) olan konuşmasının disiplin ve sessizlik içinde dinlenmesi dikkat çekiciydi. Gece, Brüksel toplantısına katılan tüm parti ve örgütlerin temsilcilerinin sahnede hep bir ağızdan ama kendi dillerinde enternasyonal marşını söylemeleriyle son buldu.

BRÜKSEL'DE GERÇEKLEŞTİRİLEN ULUSLARARASI TOPLANTIDA MLKP-K TEMSİLCİSİNİN 3 MAYIS 1995 GÜNÜ YAPTIĞI İNGİLİZCE KONUŞMANIN GENİŞ ÖZETİ

MLKP-K sözcüsü konuşmasına, delegeleri selamlayarak ve böyle bir toplantıyı düzenlediği için PTB (Belçika Emek Partisi-BEP)'ye, temsil ettiği örgüt adına teşekkür ederek başladı. Sözcü, MLKP-K'nın kurulmasından önce, 1994 mayısında yapılan toplantıya TKP(ML) Hareketi adına ve gözlemci sıfatıyla katılmış olduklarını anımsattıktan sonra, delegeleri, 1994 eylülünde TKİH ile TKP(ML) Hareketi arasında gerçek-

leşen birlik süreci konusunda kısaca bilgilendirdi. Daha sonra, MLKP-K'nın Brüksel toplantısı konusundaki görüş ve eleştirilerinin delegelere dağıtılmış bulunan "Towards A Revisionist International?" ("Revizyonist Bir Enternasyonal'e Doğru mu?") adlı yazıda dile getirildiğini, kendisinin bu kısa konuşmada yalnızca bazı noktaları vurgulamakla yetineceğini belirten sözcü, konuşmasını şöyle sürdürdü:

"Uluslararası komünist hareketin birliğini sağlamada bir temel oluşturmak amacıyla hazırlandığı belirtilen belgeler (20 Nisan 1992 tarihli 'Pyongyang Deklarasyonu', PTB'nin 2 Mayıs 1993 tarihli 'Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Yedi Öneri' adlı açıklaması ve geçen yıl ki Brüksel toplantısında delegelere sunulan 3 Mayıs 1994 tarihli 'Uluslararası Komünist Hareketin Birliği İçin Öneriler' adlı belge) marksizmle revizyonizmi harmanlayan ve dolayısıyla revizyonist nitelikli belgelerdir. Az sayıda marksist-leninist örgütün yanısıra çok sayıda oportünist ve revizyonist örgütün ve iki kamp arasında bocalayan örgütlerin katıldığı bu platformun kendisi de esas itibarıyla revizyonist bir nitelik taşımaktadır. Belgelerde dile getirilen bir temel saptamaya, yani 1960'lı ve 1970'li yıllarda Sovyet-yanlısı, Çin-yanlısı, Arnavutluk-yanlısı, Küba-yanlısı, bağımsız vb. olarak bölündüğü ileri sürülen uluslararası komünist hareketin sözümona farklı bileşenleri arasındaki görüş ayrılıklarının aşılabileceği saptamasına katılmıyoruz. Modern revizyonizmin en güçlü odağı olan SBKP'nin ve sosyal-emperyalist Sovyet imparatorluğunun ortadan kalkmış olması, Sovyet modern revizyonizmi kaynaklı ya da çizgisindeki parti ve örgütlerin saflarındaki dürüst devrimcilerin komünizme kazanılması olanağını artırmıştır. Ancak, emperyalizmin, burjuvazinin ve küçük burjuvazinin varlığından kaynaklanan ve onların işçi sınıfı hareketi ve komünist hareket üzerindeki etkisinin bir anlatımı olan revizyonizm, Moskova, Pekin vb. odakların ortadan kalkması ya da

etkisizleşmesiyle yokolamaz ve yokolmayacaktır.

"Belgelerde, komünist güçlerin marksizm-leninizm ve proleter enternasyonalizmi temelinde birleşmesi ve başta revizyonizm gelmek üzere her türden oportünizme karşı birleşmesi ve kararlı bir biçimde savaşması gerektiği söylenmekte, ancak marksist-leninistlerle revizyonistlerin hangi ölçütlere dayanılarak birbirinden ayırılacağı konusunda bir şey söylenmemektedir. Lenin, "Üçüncü Enternasyonal'in Görevleri" adlı yazısında şunları söylüyordu:

"'Bern' Enternasyonal'i'nden kaynaklanan tehlikelerin en büyüğü, proletarya diktatörlüğünün söylem düzeyinde kabulüdür. Bu kişiler, işçi hareketinin başında kalabilmek için herşeyi göze alabilirler. Kautsky şimdi, kendisinin proletarya diktatörlüğüne karşı olmadığını söylüyor! Fransız sosyal-şovenistleri ve 'merkezcileri' proletarya diktatörlüğünden yana kararların altına imza atıyorlar!

"Fakat bu, onların güvenilirliklerini zerrece artırmıyor.

"Gerekli olan, söylem düzeyinde kabul değil, **eylemde** reformizm siyasetinden, burjuva özgürlüğü ve burjuva demokrasisine ilişkin önyargılardan tümüyle kopulması ve devrimci sınıf savaşımı yolunun gerçekten tutulmasıdır." (**The Communist International**, syf. 51) Gerek ulusal düzeyde ve gerek uluslararası düzeyde komünist güçlerin ve devrimci-demokratik güçlerin birliğini sağlamak için aramızda dönüşmeliyiz; ancak bu dönüş sopalarla, taşlarla ve ateşli silahlarla değil düşüncelerle, kavramlarla ve gerçeklerle yapılmalı. Biz, komünistlerin açık sözlü ve mert olmaları gerektiğini, yanlış ve oportünist düşünce ve davranışları cesaretle eleştirmeleri gerektiğini düşünüyoruz. Bu bakımdan, şimdiye değin yapılan konuşmaların uzlaşmacı ve oportünist havasını ve diplomatik üslubunu yanlış buluyoruz. Belgelere de yansıyan bu liberal ve oportünist hava, ne komünist

güçlerin ve ne de devrimci-demokratik güçlerin birliğinin gelişmesine hizmet edecektir. Sekter olmama adına takınılan bu aşırı ve oportünist hoşgörü, Afganistan'da Sovyet sosyal-emperyalistleriyle işbirliği yaparak milyonlarca Afgan emekçisinin kanının dökülmesine yol açan Afganistan Demokratik Halk Partisi'nin devamı olan Afganistan Vatan Partisi'nin buraya çağrılmasına kadar varmıştır. Aynı aşırı ve oportünist hoşgörü -daha önce Sosyalist Parti adını taşıyan ve 'Pyongyang Deklarasyonu'nun altına imza atmış bulunan- İşçi Partisi adlı karşıdevrimci grubun buraya çağrılmasında da görülmektedir. Biz PTB'nin Türkiye devrimci kamuoyunda ihbarcılar ve ajanlar partisi olarak ün yapmış olan bu örgütle ilişkilerini sürdürmesini eleştiriyoruz. Biz, Rusya Komünist İşçi Partisi'nin bu örgütle ilişkilerini sürdürmesini ve RKİP Genel Sekreteri Victor Tulkin'in, Ekim 1994'te Ankara'da yapılan İşçi Partisi 3. Genel Kongresi'ne konuk olmasını yanlış buluyor ve eleştiriyoruz."

MLKP-K Sözcüsü daha sonra kısaca D. Perinçek kliğinin karşıdevrimci geçmişini sergiledi ve onun Türk faşist diktatörlüğünün Güney Kürdistan'da (Kuzey Irak) giriştiği son askeri operasyonu desteklediğini ortaya koydu. Afganistan Vatan Partisi, İşçi Partisi ve benzeri örgütlerin, bırakalım uluslararası komünist hareketi oluşturmak için kurulan platformları, antiemperyalist platformlarda bile yer alamayacağını kaydeden MLKP-K Sözcüsü konuşmasını şöyle sürdürdü:

"KPML(r) -Komünist Partisi Marksist-Leninist (devrimci)- adına konuşan T. J. Frank yoldaş, her partinin gerçek konumunun, kendi ülkesindeki sınıf savaşımının pratiği içinde tuttuğu yere bakılarak değerlendirilmesi gerektiğini söyledi. Biz bu saptamaya tümüyle katılıyoruz. Lenin'in de söylemiş olduğu gibi, gerçek enternasyonalizm, her partinin kendi ülkesinde devrim ve komünizm davasını ilerletmek için elinden gelenin en fazlasını yapmasından ge-

çer ve komünist güçlerin uluslararası düzeyde birliği yolunda adımlar atmak ancak bu yolla olanaklıdır."

MLKP-K Sözcüsü bugünkü dünya koşullarında başını ABD emperyalizminin çektiği dünya emperyalizmine karşı bütün anti-emperyalist güçlerin birleşik cephesinin sağlanmasının önemini altını çizdi ve bu platformun bu yönde evrilmesi olanağına değindi. Bu platformun üzerine, onun taşıyamayacağı bir yük bindirmenin, yani onu komünist güçlerin uluslararası birliğinin bir aracı olarak ele almanın, onun dağılmasına ve bölünmesine yol açacağını belirttikten sonra, başını ABD emperyalizminin çektiği dünya emperyalizmine karşı savaşım verirken yerel gericiğin gözardı edilemeyeceğini ve edilmemesi gerektiğini belirtti. O, bazı parti ve örgütlerin, ABD emperyalizmi ve bağlaşıklarının Körfez Savaşı sırasında Irak'a yönelik saldırganlığını haklı olarak mahkum ederken, Saddam Hüseyin kliğinin Kürt halkı başta olmak üzere Irak halklarına karşı işlediği cinayet ve katliamlardan -1988 yılında Halepçe kentinde 5 bin dolayında Kürt emekçisinin kimyasal silahlarla öldürülmesinde olduğu gibisöznetmediklerini belirtti ve bu tutumu eleştirdi.

Konuşmacı sözlerini, bu platformun, çeşitli devrimci parti ve örgütlerin birbirlerini tanımaları, bilgi ve deneyim alışverişinde bulunmaları açısından son derece yararlı bir işlev gördüğünü ve onun sürdürülmesi için herkesin elinden geleni yapması gerektiğini bildirerek bitirdi.

Toplantıya çağrılı 81 örgüt, parti, çevreden 53 tanesi toplantıya katılmıştır.

BRÜKSEL TOPLANTISINA KATILAN ÖRGÜTLERİN LİSTESİ

Ruanda Sosyalist Partisi

Cezayir Demokrasi ve Sosyalizm Partisi (PADS)

Demokratik Sosyalist Öncü Parti/FAS

Yenilenme ve İlerleme Yurtsever Cephesi/Zaire

Kinşasa Yurtsever Cephesi/Kongo

Pan-Afrika Hareketi

Tudeh/İran

Afganistan Vatan Partisi

Bangladeş İşçi Partisi

Bangladeş Sosyalist Partisi

Hindistan Komünistler Birliği

Hindistan Komünist Partisi-Janaşaktı

Hindistan Sosyalist Birlik Merkezi

Filipinler Komünist Partisi

Ulusal Demokratik Cephe/Filipinler

Kore Emek Partisi

Arjantin Devrimci Komünist Partisi

MR 8(8 Ekim Devrimci Hareketi)/Brezilya

Brezilya Devrimci Partisi

Küba Komünist Partisi

Haiti Devrimci Partisi

Emilyano Zapata Doğu Meksika Demokratik Cephesi

Filistin Halk Kurtuluş Cephesi

Almanya KP'nin Yeniden İnşası İçin İşçi Birliği

Almanya KP'nin Yeniden İnşası İçin İşçi Birliği/Komünist İşçi Gazetesi

Almanya KP-Doğu (KPD-Ost)

Almanya Marksist-Leninist Partisi (MLPD)

Demokratik Sosyalizm Partisi-Komünist Platform/Thüringen

Almanya KP-Gelsenkirchen(KPD/S Gelsenkirchen)

İşçi Hareketi Tarihini Araştırma Derneği/Almanya

Bulgaristan Komünist Partisi

Henri Barbusse Çevresi/Fransa
Nanterre Genel Öğrenci Birliği/Fransa
Yunan Devrimci Marksist Örgütü (Syn-
nechia)
Barış ve Sosyalizm Hareketi/İtalya
Hollanda Yeni Komünist Partisi
Komünist İşçi Partisi (AKP)/Norveç
Demokratik Halkçı Birlik/Portekiz
Polonya Komünistleri Birliği "Proletariat"
Komünist İşçi Birliği/İngiltere
Komünist Liga/İngiltere
Yeni Komünist Parti/İngiltere
Yunan Komünist Devrimci Hareketi (EKKE)
MLKP-K
DHKP-C
TİKB
TKP(ML)
Bolşevik Partizan
ERNK
KPML(devrimci)/İsveç
Belçika Emek Partisi(PTB)
Radikal Sol Alternatif Grubu/Lüksemburg
Komünist Parti Yeniden İnşa/İspanya

**KATILACAKLARI AÇIKLANDIĞI
HALDE KATILMAYAN
/KATILAMAYAN ÖRGÜTLER:**

Nepal İşçi ve Köylü Partisi
Yeni Zellanda İşçi Partisi
Japonya KP/Sol

Güneybatı Afrika Halk Örgütü(SWAPO)
Fildişi Kıyısı Emekçiler Partisi
Gambiya Gençlik Federasyonu
Polonya Radikal Sol Partisi
Tüm Birlik Bolşevik KP/Rusya
Rusya Komünist İşçi Partisi
Portekiz Komünist Partisi
İşçi Partisi/Türkiye
Barış ve Sosyalizm Savaşımı/İtalya
Komünist Koordinasyon/Fransa
Honecker'le Dayanışma Uluslararası Komitesi/Fransa
Danimarka KP(ML)
Teorik Savaşım Yayımevi/Almanya
"Uluslararası Günlük" ("El Diario Internaci-
onal")
Kurtuluş Partisi/Arjantin
Etiyopya Gençlik Birliği
Dahomey Komünist Partisi/Benin
Panafrikan Sosyalist Partisi/Togo
Dominik Cumhuriyeti KP(ML)
Ruanda Yurtsever Cephesi (FPR)
İran Devrimci Gruplaşma Birliği/Almanya
Demokratik Sosyalizm Partisi-Komünist
Platform
Bangladeş Ulusal Sosyalist Partisi
Lens Lenin Çevresi/Fransa
Yurtsever İlerleme Cephesi/Orta Afrika
Cumhuriyeti

16. YILINDA İRAN DEVRİMİ

Bundan 16 yıl önce, ABD emperyalizminin yakın bağılağı ve güçlü bölgesel jandarması olan Şah rejimi, İran halkının görkemli direniş ve ayaklanması karşısında adeta kumdan yapılmış bir şato gibi çökmüştü. Sosyo-ekonomik yapısının ve gelişme düzeyinin ve yakın geçmişteki siyasal evriminin karakteristikleri Türkiye ile önemli benzerlikler gösteren, ölkemize komşu olmasının yanısıra, önemli bir Kürt ve Türk halk kitlesi barındıran* İran'daki önemli siyasal gelişme ve altüst oluşların Türkiye proletaryası ve halklarını yakından ilgilendirmesi gerektiğı tartışma götürmez. Bütün bunlara karşın, 1979 Şubat Devrimi'nin ve onu izleyen gelişmelerin, Türkiye devrimci hareketinin literatüründe fazlaca bir yer tutmamış olması, İran Devrimi'nin deneyimlerinin sistematik ve eleştirel bir incelemeden geçirilmemiş olması çok önemli bir eksiklik. Burada bunun nedenlerine girmeyeceğiz; ancak bunun Türkiye devrimci hareketinde ve onun çeşitli bileşenlerinde gözlenen aşırı içe dönüklükle olduğı gibi, kökü derinlerde olan dogmatist ve şematist yaklaşımlarla da ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Bu yazıya gelince, o, İran Devrimi'nin kapsamlı ve detaylı bir incelemesini yapma ve dolayısıyla bu alanda varolan önemli boşluğu doldurma savını taşıyor. Burada amaçlanan, daha çok, genel bir bilgilendirme, çok kaba çizgilerle de olsa bazı vargılara ulaşma ve duyarlı okuru

konuya daha fazla eğilmesi için yüreklen-dirmedir.

Konunun bizleri ilgilendiren ve yukarıda söylenenlerle yakından ve sıkı sıkıya bağlantılı bir diğere önemli yanı, siyasal islam ve onun varyantlarının gerek ölkemizde ve gerekse bölgemizde giderek daha fazla güçlenme ve siyasal etkilerini artırma eğilimi göstermeleridir. Suriye'de kökü eskilere dayanan bir Müslüman Kardeşler muhafetinin varlığı, Lübnan'da yakın geçmişe kadar siyasal örgütlerin dinsel ve mezhepsel gruplarla özdeşleşmiş olması ve Hizbullah'ın Güney Lübnan'da İsrail'e ve yerel uzantılarına karşı direnişte öndegelen bir rol oynaması, Ürdün'de Müslüman Kardeşler başta olmak üzere, islamcı örgütlerin gücünün artmakta olması, Mısır'da Müslüman Kardeşler'le gerici rejim arasındaki çatışmanın giderek yoğunlaşması, Filistin direnişinde HAMAS ve İslami Cihad Hareketi gibi örgütlerin öne geçmesi, akla ilk gelen örnekler. Cezayir'de 26 Aralık 1991'de yapılan genel seçimlerin ilk turunda çoğunluğu FIS (İslami Selamet Cephesi)'in elde etmesinin ardından gerici egemen sınıfların seçim sonuçlarını iptal ederek rejimin iplerini bir askeri cuntanın ellerine teslim etmeleri üzerine başlayan iç savaşsa, İran benzeri gelişmelerin Türkiye'de de yaşanıp yaşanmayacağı sorusunu bir kez daha gündeme getirdi. Özellikle Fransız ve Batı Avrupa emperyalistlerinin

ama aynı zamanda ABD emperyalistlerinin yakından izlediği bu savaş, 28 milyon nüfuslu bu Kuzey Afrika ülkesinde üç yıl içinde yaklaşık 35 bin kişinin ölümüne yol açtı. Bu savaşın diğer Kuzey Afrika ülkelerine ve Ortadoğu'ya sıçraması ve yayılması, hatta Avrupa'daki (özellikle de Fransa'daki) Kuzey Afrika kökenli göçmen topluluğunu etkilemesi olasılığı, emperyalist burjuvaziye kara kara düşündürüyor. Cezayir proletaryası ve halkını, kabul edilemez iki alternatiften -dinsel gerici diktatörlük ile 'laik' askeri-faşist diktatörlük- birisini seçmeye zorlayan bugünkü konjonktürün Türkiye'de yakın gelecekte gündeme gelip gelemeceği tartışmaya açık bir konudur. Ancak, siyasal islamın ve dinsel gericiliğin, özellikle 12 Eylül faşist darbesinden bu yana geçen süre içinde giderek daha fazla güçlendiği kesin bir gerçektir. Daha öncesi bir yana bırakılsa bile, 12 Eylül 1980'den bu yana yaşanan gelişmeler, siyasal islamın yükseldiği, devrimci alternatifin zayıf olduğu bugünkü koşullarda, düzenden ve geleneksel burjuva partilerinden umudunu kesmekte olan yığınların giderek artan ölçülerde dinsel gericiliğin yörüngesine çekilmekte olduğunu göstermektedir. Askeri cuntanın, dinsel gericiliğin önünü iyice açması, 'Türk-islam sentezi'nin resmi devlet tezi haline gelmesi, gerek askeri cunta ve gerekse ANAP hükümeti (1983-'91) ve DYP-SHP koalisyon hükümetleri (1991'den günümüze) dönemlerinde gerici dinsel tarikatlarla işbirlikçi-tekelci burjuvazi arasındaki bağlaşmanın güçlenmesi, dinsel gericiliğin sivil bürokrasi ve hatta ordu içinde önemli mevziler elde etmesi, 27 Mart 1994 yerel seçimlerinde, aralarında İstanbul ve Ankara'nın da bulunduğu 15 anakentten 6'sında belediye başkanlığını ele geçiren RP'nin, son kamuoyu yoklamalarına göre en büyük parti konumuna gelmiş olması vb. bunun somut verileridir. Ama marksist-leninistler ve tüm tutarlı devrimciler, bir yandan dinsel gericiliği desteklerken, bir yandan da ikiyüzlü bir tarzda proletaryayı ve diğer emekçileri

'şeriat tehlikesi' öcüsüyle korkutmaya ve böylelikle kendi sessiz ve itaakar kulları haline getirmeye çalışan işbirlikçi-tekelci burjuvazinin ve onun liberal ve "demokrat" bağlaşık ve uşaklarının demagojik tutumlarına karşı da tetikte olmak zorundadırlar. Dinsel gericilik de içinde olmak üzere her türlü gericiliğin kaynağının emperyalizm ve kapitalizm olduğunu kavramış bulunan sınıf bilinçli proletarya, egemen sınıfların ve onların liberal ve "demokrat" bağlaşık ve uşaklarının, sözümona şeriat tehlikesine karşı bir 'laik cephe' kurulması yolundaki gevezeliklerini reddeder ve dikkatlerini, demokratik ve sosyalist görevleri, kesintisizce sosyalizme geçecek olan bir işçi-emekçi cumhuriyetinin kurulması hedefi üzerinde yoğunlaştırır. Öte yandan, komünistler ve sınıf bilinçli proleterler, değişik ülkelerin özgül niteliklerini ve farklılıklarını bir yana iterek tüm islam ülkelerini ve siyasal islamın tümünü bir sepete dolduran ve Türkiye'de İran vb. ülkelerdeki gelişmelerin bir ikinci baskısının olacağını varsayan burjuva liberallerinin ve onların kuyruğu durumundaki vülger sosyalistlerin ve devrimcilerin yüzeysel ve prokemalist yaklaşımlarına da itibar etmezler. O halde şimdi, asıl konumuza dönebilir, İran'da neler olduğuna ve İran Devrimi'nin serüvenine şöyle bir göz atabiliriz.

Zaman içinde daha da gerilere uzanan kaynakları olmakla birlikte, Şubat 1979 İran Devrimi'nin, 1960'lı ve 1970'li yıllarda bu ülkede meydana gelen sosyo-ekonomik değişim süreciyle ve onunla karşılıklı etkileşim içinde olan sınıf savaşmaları ve siyasal altüst oluşlarla yakından ilişkili olduğunu söyleyebiliriz. Bu bakımdan, başında, Pehlevi hanedanının önderlik ettiği monarşik-faşist diktatörlüğün bulunduğu gerici egemen sınıflara ve emperyalizme karşı gelişen İran Devrimi, benzer ülkelerde yaşanan antiemperyalist demokratik devrimlerin temel karakteristiklerinin belirlediği bir devrimdi. Ama bu, kesintisiz bir biçimde sosyalizme geçmek bir yana, kendi anti-

emperyalist ve demokratik görevlerini de sonuna kadar yerine getiremeyen İran Devrimi'nin kendine özgü ve onu benzer devrimlerden hayli farklı kılan niteliklere de sahip olduğu gerçeğini ortadan kaldırmaz. Nedir bu kendine özgü nitelikler? Herşeyden önce İran Devrimi, kırlardaki emekçi yığınlarının hemen hemen hiçbir önemli rol oynamadığı kent ağırlıklı bir devrimdi. Bu devrim, kentlerin proletaryasının, yarıproletaryasının, küçük burjuvazisinin ve dinsel ve laik aydınlarının geniş kitlesel seferberliği sonucu zafere ulaşmıştı. İkincisi, bu devrim geri ve bağımlı ülkelerde genel olarak geçerli olan devrimlerden farklı olarak, uzun süreli bir savaşımın ürünü değildi. 1978 Şubat'ında Kum kentinde medrese öğrencileriyle polis arasında başlayan çatışmalarla patlak veren devrimin 1979 Şubat'ında monarşik-faşist rejimi yıkmasına kadar geçen süre, bir yılı ancak buluyordu. Üçüncüsü örgütlenme düzeyi düşük olan bu devrim, büyük ölçüde kendiliğinden gelme bir karakter taşıyordu. İran Devrimi'ni herhangi bir parti ya da grup başlatmadığı gibi, monarşik-faşist rejime karşı ayaklanan kitleler herhangi bir parti ya da grubun doğrudan denetimi altında değillerdi. Faşist rejime karşı savaşan parti ve gruplar içinde giderek sivrilen ve öne çıkan mollaların örgütleri olan İslami Cumhuriyet Partisi (İCP), Pasdaran (Devrim Muhafızları) vb. devrimden önce değil, sonra kurulmuşlardı. Dördüncüsü, bu devrim, gelişme süreci içinde ve özellikle de şah rejiminin yıkılmasından sonra dinsel ideolojinin ve mollaların ya da ulemanın fundamentalist fraksiyonunun damgasını vurduğu ve iktidar üzerindeki denetimini pekiştirdiği bir devrim oldu.

İran Devrimi, antiemperyalist ve demokratik görevlerini sonuna kadar yerine getiremedi. Ancak, bu devrimin yarı yolda kalmış olması, onun öncelikle siyasal bir devrim olmadığı anlamına gelmiyor. Şubat 1979 devrimi, ABD emperyalizmine bağımlı İran işbirlikçi-tekelci burjuvazisi ve büyük top-

rak sahiplerinin monarşik-faşist diktatörlüğünü yıktı, bu diktatörlüğün baskı aygıtlarını parçaladı ve siyasal iktidarı çıkarları, emperyalizmin, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin çıkarlarıyla olduğu gibi, proletaryanın ve yarıproletaryanın çıkarlarıyla da çelişen orta burjuvazinin ve küçük burjuvazinin üst katmanın temsilcisi olan İCP'nin ve diğer iktidar aygıtlarının eline verdi. Bu bağlamda, işbirlikçi-tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin ellerindeki üretim araçlarını ve zenginlikleri, yeni egemen sınıfa ve onun devletine aktarmakla ve sömürülen yığınların yararına bazı reformlar yapmakla birlikte, kapitalist üretim ilişkilerine dokunmayan İran Devrimi'nin toplumsal bir karakter taşımadığı yani toplumsal bir devrim olmadığı söylenebilir.

İran Devrimi'nin 450 bin kişilik ve son derece modern silahlarla donatılmış bir ordu ve dünyanın en etkili ve güçlü istihbarat örgütlerinden birine sahip bir diktatörlüğü görece kolay bir biçimde nasıl çökertildiğini anlayabilmek için, önce bu ülkenin sosyo-ekonomik ve siyasal gelişimine ve toplumsal yapısının kendine özgü niteliklerine gözetmemiz gerekecek.

Toplam nüfusunun 1940'ta 14.6 milyon dolayında olduğu sanılan İran'da bu rakam 1956'da 20.4 milyona, 1966'da 27.1 milyona, 1976'da 33.6 milyona ve 1984'te 43.4 milyona çıktı. 1930'larda nüfusun yaklaşık yüzde 20'si kentlerde yaşarken bu oran 1956'da yüzde 31'e, 1966'da yüzde 39'a, 1976'da yüzde 47'ye ve 1982'de yüzde 52'ye çıkmıştı. 1946'da işgücünün yüzde 75'i tarımda istihdam edilirken, bu oran 1966'da yüzde 50'nin altına ve 1978'de yüzde 33'e düştü. El sanatları da içinde olmak üzere, imalat sanayi, madencilik ve enerji sektörlerinde çalışan işçilerin sayısı 1956-77 yılları arasında 853 binden 2 milyon 620 bine çıktı. Gerek kentlerde ve gerekse kırlarda kapitalizmin gelişimi ve bu gelişmeyi hızlandırmak amacıyla monarşik rejimin 1962'de yürürlüğe koyduğu 'Ak

Devrim' ise, topraklarını yitiren ve ilerde İran Devrimi'nin siyasal ordusunun neferlerinin büyük bir kesimini, belki de çoğunluğunu oluşturacak olan milyonlarca ve milyonlarca yarıproleterleri Tahran başta olmak üzere büyük kentlerin varoşlarına yığıyordu. Şahın yürürlüğe koyduğu 'Ak Devrim'in hedefleri,

- a) Toprak reformu,
- b) Kadınlara oy hakkı verilmesi,
- c) Devlet işletmelerinin özel sektöre devri,
- d) Ormanların ulusallaştırılması,
- e) Okuma-yazma bilenlerin oranının yükseltilmesi ve

f) Sanayi sektöründe işçilere kardan pay dağıtımını olarak açıklanmıştı. Gelişmekte olan İran kapitalizminin gereksinimlerinden kaynaklanan ve emperyalist burjuvazinin de destek ve özendirilmesiyle yürürlüğe konulmasına girişilen 'Ak Devrim'in gerçek hedefleri şöyle özetlenebilir: İç pazarın genişletilmesi ve böylelikle gelişmekte olan sanayi ile onun gerisinde kalan tarım sektörleri arasındaki dengesizliğin azaltılması ve genel olarak gerek kentlerde ve gerekse özellikle kırlarda kapitalizmin gelişimini frenleyen kapitalizm öncesi ilişkilerin tepeden ve egemen sınıfların ve onların devletin eliyle yapılacak reformlar yoluyla ortadan kaldırılması ya da zayıflatılması. Yarıfeodal toprak sahiplerinin ve orta köylülerin üst katmanının kapitalist dönüşümüne güçlü bir itilim sağlayarak, rejimin kırlarda güçlü bir siyasal dayanağı haline gelecek olan bir kulak sınıfının oluşumunun hızlandırılması ve kendilerine kısmi ödümler vermek suretiyle yoksul ve küçük köylülerden ve işçi sınıfından gelebilecek devrimci bir saldırı olasılığının ortadan kaldırılması ya da azaltılması. 'Ak Devrim' adlı kapitalist reform programının yürürlüğe konması için faşist rejimin 26 Ocak 1963'te yaptığı referandum öncesi ve sonrasında meydana gelen gelişmeler, Şii ulemanın geniş kesimleriyle devleti karşı karşıya getirdi. 4 Haziran

1963'te polisin, önde gelen din adamlarından Humeyni ve Kumi'yi tutuklaması üzerine başlayan ve genellikle esnafın, öğrencilerin, din adamlarının vb. katıldığı hükümet karşıtı gösterilerde yüzlerce kişi öldü, binlerce kişi yaralandı ve sıkıyönetim ilan edildi. 1979 Şubat Devrimi'nin bir provasını sayılan Haziran 1963 olayları, Şii ulemanın geniş kesimleriyle, işbirlikçi-tekelci burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin monarşik-faşist diktatörlüğü arasındaki ilişkilerin gerginleşmesinde önemli bir dönüm noktası oluşturdu. Burada, İran Devrimi'nde, ulemanın fundamentalist ya da 'radikal' fraksiyonunun oynadığı rolü kavramak için geriye dönmemiz ve bu katmanın İran toplumu içindeki yerine ve sınıfsal/siyasal konumuna, kuşbakışı da olsa bir göz atmamız gerekiyor.

Her şeyden önce, ulemanın bir sınıf değil, gençlik ve aydınlar gibi bir katman ya da toplumsal grup olduğunu belirtmeliyiz. Çelişmesiz, birleşik ve homojen bir topluluk oluşturmayan ulemanın saflarında, özellikle sınıfsal ve siyasal çelişmelerin yoğunlaştığı dönemlerde değişik mülk sahibi sınıflarla birlikte hareket eden farklı fraksiyonların oluşabileceği gözlemlenebilir. İran tarihi, ulemanın alt ve orta katmanlarının 1891-'92 tütün direnişi ve 1905-'11 Anayasa Devrimi'nde olduğu gibi, yabancı kapitalist ve emperyalist güçlere karşı gerçekleştirilen eylemlere katılabildiğini göstermektedir. Ama bu olgulardan yola çıkılarak, Şii ulemanın genellikle ya da ağırlıklı olarak antiemperyalist ve ilerici bir işlev ve nitelik taşıdığı sonucuna varılamaz. Çoğu zaman, egemen sınıfların bir parçası olan yüksek rütbeli ulemayla birlikte hareket eden ulemanın çoğunluğu Rıza Şah döneminde (1926-41) gerici rejimin halkdüşmanı siyasetini destekledi ve üstelik bunu Rıza Şah rejiminin gerçekleştirdiği bir dizi kapitalist siyasal reform -vakıfların hükümet denetimine girmesi, ulemanın Meclis'teki sandalyelerini yitirmesi, eğitim ve yargı sistemlerinin laikleştirilmesi vb.-

nedeniyle önemli mevziler yitirdiği bir ortamda yaptı. Ulemanın önemli bir bölümü, 1951'de göreve gelen ulusal burjuva Musaddık hükümetinin Anglo-İranean petrol şirketini ulusallaştırma girişimine karşı çıktı ve CIA tarafından tezgahlanan ve Rıza Şah'ın oğlu Muhammed Rıza Pehlevi'yi yeniden tahta oturtan Ağustos 1953 askeri darbesini destekledi. 1960'ların başlarına kadar gerici rejimle bir çatışmaya girmeyen ulemanın geniş kesimleri, bu tarihten itibaren giderek daha muhalif bir konuma sürüklendiler. Bunun temel nedeni, emperyalizme bağımlı monarşik rejimin 1962'de başlattığı ve 'Ak Devrim' adını verdiği kapitalist ekonomik reformların özel olarak ulemanın ve genel olarak bu katmanın geniş kesimlerinin adeta içiçe olduğu çarşı esnafının (geleneksel orta ve küçük burjuvazi) ekonomik ve siyasal çıkarlarını etkilemesiydi. Halkın Fedaileri adlı devrimci örgütün önderlerinden Bijan Jazani, 'Ak Devrim' yoluyla hükümetin daha da hızlandırdığı kapitalist gelişmenin etkilerini şöyle anlatıyordu:

"Komprador sanayi burjuvazisinin gelişimiyle küçük burjuvazi ve tüccarlar, tüketim malı üreten küçük işletmelerinin, tüketici pazarına akan rakip mallarla karşı karşıya kaldıklarını gördüler... İlk yirmi yıldaki hızlı ithalat artışı bağımlı sanayinin kurulması ve hızlı gelişimiyle birlikte gidiyordu. Bu kesimler eski konumlarını bırakarak henüz tehdit edilmeyen sahalara yönelmek zorunda kaldılar. Geri çekilişin her aşamasında dikkate değer sayıda insan yaşamını kazanma olanaklarını yitirerek yedek işçi ordusuna katıldı. Pepsi Cola fabrikasının ithaliyle bütün limonata dükkanları kapandı; ev eşyaları üreten fabrikaların açılmasıyla marangozlar ve mobilyacılar kapandı; ayakkabı fabrikalarının kurulmasıyla ayakkabıcılar işsiz kaldı. Süreç hala devam ediyor. Bugün yalnız şehir pazarlarında değil, kasabalarda hatta küçük köylerde bile zanaatkarların üretim sistemi darbe yemiş durumdadır" (1). Benzer süreçler, özellikle

1950'lerden sonra pek çok geri ve bağımlı ülkede yaşandı. İran'ın özgünlüğü, büyük bir hızla artan petrol gelirleri (1950'de 45 milyon dolar, 1970'de 1.1 milyar dolar ve 1976'da 20.5 milyar dolar) sayesinde olağanüstü hızlı bir kapitalist sınıileşmenin yaşanmasının bu geçiş sürecinin gerilim ve çelişmelerini alabildiğine yoğunlaştırmış olmasıdır. Ulemanın geniş kesimlerinin rejimle giderek daha fazla karşı karşıya gelmesine yol açan bir başka ilintili neden toprak reformu sorunuydu. Yarıfeodal toprak sahiplerinin bir bölümünün karşı çıktığı toprak reformu, bu toprak sahipleriyle organik bir ilişki içinde olan ya da bizzat bir bölümü toprak sahibi durumunda bulunan ulemanın da muhalefetine yol açıyordu. Daha da önemlisi, monarşik rejimin, kendine özgü gelir kaynakları (çarşı esnafından aldığı dinsel vergi ve bağışlar ve vakıf gelirleri) ve medreseler, camiler ve diğer dinsel kuruluşlardan oluşan örgütlenmesiyle öteden beri devlet karşısında belli bir özerkliğe sahip olan ulemanın bu konumunu zayıflatacak adımlar atmaya yönelmesiydi. Bu faktörler, işçi sınıfının, yarıproletaryanın ve kent küçük burjuvazisinin hoşnutsuzluk ve savaşım potansiyelinin arttığı bir konjonktürde, ulemanın fundamentalist fraksiyonunu bu ezilen sınıflarla birlikte hareket etmeye zorluyordu.

Monarşik rejimin özel konumu da, görünürdeki sağlamlık ve güçlülüğüne karşın, onun görece kolay bir biçimde devrilmesine katkıda bulundu. Şah Muhammed Rıza Pehlevi, seçimle işbaşına gelmiş olan Musaddık hükümetinin 1953'de CIA güdümlü bir askeri darbe yoluyla devrilmesi sonucunda yeniden tahta çıkmış olması nedeniyle, -tıpkı 1926'da bir askeri darbeye iktidarı ele geçirmiş ve kendisini hükümdar ilan etmiş olan babası Rıza Şah gibi- bir gasp olarak algılanıyordu. Daha da önemlisi, işbirlikçi-tekelci burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin temsilcisi olmasına ve onların çıkarlarını savunmasına karşın, bu sınıfların görece zayıflığı nedeniyle, monar-

şik devlet aygıtının toplumsal temelini de zayıf olmasıydı. 450 bin kişilik güçlü bir ordu, yüz binlerce ajandan oluşan ve tüm toplumu bir ağ gibi sarmış olan istihbarat örgütü SAVAK, basın ve yayım alanında neredeyse mutlak bir denetim, 800 bin işçi ve memuru istihdam eden ve pek çok önemli ve kilit işletmeden oluşan yaygın bir kamu sektörü, devletin denetiminde bulunan petrol sanayisinin 1977-'78'de ulusal gelirin yüzde 38'i gibi çok yüksek bir orana ulaşan geliri ve ABD emperyalizminin çok yanlı desteği, bu dev aygıtın, zayıf ve henüz oluşum sürecini tamamlamamış olan egemen sınıflar karşısında belli bir özerkliğe sahip olmasını olanaklı kılıyordu. Kendisini 1975 yılına kadar iki göstermelik partiden -sözde iktidardaki Melliyun (daha sonra İran Noin) Partisi ve sözde muhalefetteki Mardom Partisi- oluşan sahte bir parlamentoya bir ölçüde kamufle etmeye çalışan monarşik-faşist rejimin bu tarihte, bu partileri de kapatarak, bütün İranlıları saflarında örgütlenmeye çağırdığı bir devlet partisi -Rastakhız (=Ulusal Diriliş Partisi)- kurması, onun, halk düşmanı ve özellikle de kitlelerden kopuk niteliğinin daha fazla sergilenmesine olanak verdi. Öte yandan, Pehlevi monarşisinin, emperyalizme ve devlet aygıtına sıkı sıkıya bağımlı bir işbirlikçi-teknelci burjuvazinin gelişmesini özendirirken, orta burjuvaziye ve diğer mülk sahibi sınıfları gözardı eden/güçten düşüren bir ekonomik siyaset izlemesinin yanısıra, bu ikincilerin siyaset arenasında temsil edilmelerine ya da devlet işlerini etkilemelerine de hiçbir olanak tanımaması, onun toplumsal temelini daha da zayıf kılıyordu. Batı emperyalist burjuvazisiyle adeta özdeşleşmiş zayıf işbirlikçi-teknelci burjuvaziyle ezilen ve sömürülen sınıflar arasındaki çelişmenin iyice keskinleşmeye yüz tuttuğu 1970'lerin ikinci yarısında, monarşinin toplumsal temelini bu zayıflığının, onun yıkılmasında son derece önemli bir rol oynayacağı görülecekti. Monarşik-faşist rejimin ABD emperyalizmi ve İsrail siyonizmiyle yakın bir ilişki içinde olması,

ABD emperyalizminin Ortadoğu bölgesindeki jandarması rolünü oynaması (ABD'den satın aldığı silahların bedeli 1970 yılında 113 milyon dolardan 1973'de 2.157 milyon dolara ve 1977'de 4.213 milyon dolara yükselen, Güney Vietnam, Somali, Ürdün, Fas, Kuzey Yemen gibi ülkelere silah ve donanım yardımında bulunan İran, Umman, Irak ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelere de askeri müdahalelerde bulunmuştu), onun İran halkı tarafından İran toplumuna yabancı, ona dışardan empoze edilmiş bir güç gibi algılanmasını pekiştirici bir etki yaptı. Konuşmalarında şahı "sag-ı carter" (=Carter'in köpeği) olarak nitelirken Humeyni, İran halkının işte bu -İran'ın yüzyılın başından itibaren çeşitli sömürgeci ve emperyalist devletlerin müdahalelerine ve saldırılarına uğramalarına karşı duyulan tepkiden kaynaklanan- ulusalcı ve antiemperyalist duyarlılığına sesleniyordu. Son olarak, 1953-'79 döneminde İran'da, en küçük bir muhalefet belirtisine bile izin vermeyen, halkın tüm demokratik haklarını acımasızca çiğneyen ve tüm toplumu çok sıkı bir denetim altına almaya çalışan ve bunda da önemli ölçüde başarılı olan ve devrimci güçler başta olmak üzere tüm muhalif ve rejim karşıtı güçlere karşı yaygın ve sistemli bir beyaz terör uygulayan son derece vahşi bir faşist diktatörlüğün hüküm sürmesinin, egemen sınıflarla kitleler arasında, rejimin meşruiyetini daha da zayıflatan bir uçurum yaratmış olduğunu belirtmeliyiz.

Dinsel muhalefetin önde gelen adı Humeyni'nin 1964'te ülkeden sürgün edilmesi, bu muhalefet odağını zayıflatmadı; hatta tersi yönde bir etki yarattı. Devrimci örgütler arasında en etkili ve güçlü konumda bulunan Halkın Fedailer ve Halkın Mücahitleri, 1970'li yıllarda tam illegalite koşulları altında ve yaygın bir kitle desteğine sahip olmaksızın faşist diktatörlüğün polis ve jandarmasına karşı yüzlerce şehit vererek yürüttükleri kahramanca savaşım sonucu, ilerici kitleler katında haklı bir prestij

kazanmış olmalarına karşın, düşmandan yedikleri ağır darbeler nedeniyle çok zayıf düşmüşlerdi. Buna karşılık, binlerce camiden, medreseden, vakıftan vb. oluşan bir kurumsal temele, on binlerce din adamından ve medrese öğrencisinden oluşan bir siyasal orduya, çarşı esnafının ve hatta devletin sunduğu mali ve diğer olanaklara, son derece yaygın bir doğal kitle tabanına sahip olan dinsel muhalefet, monarşik-faşist rejime karşı savaşımını, çok daha elverişli koşullar altında sürdürüyordu.

Çoğunluğu küçük işletmelerde çalışmakta olmasına (1977'de sayısı 2.5 milyonu bulan sanayi işçilerinin 1.8 milyonu, 10 kişiden az işçi çalıştıran işletmelerde, geriye kalan 700 bini ise on ve daha fazla işçi çalıştıran işletmelerde bulunuyordu) karşın belirli büyük merkezlerde yoğunlaşmış olan işçi sınıfı ** İran Devrimi'nde önder ve tarihsel rolünü oynayamadı. Bunun nedeni, yalnızca monarşik-faşist rejimin, havuç politikasıyla birlikte yürüttüğü sopa politikası ve işçilerin rejimin ajanlarınca yönetilen resmi sendikalar dışında herhangi bir özerk örgütlenmeden yoksun tutulmaları değildi. İşçi sınıfının geçmişte, özellikle de 1941-'53 döneminde yarattığı militan devrimci gelenek unutulmuş ve Tudeh (=Kitleler) Partisi'nin modern revizyonist bir parti haline dönüşmesi nedeniyle işçi sınıfının kolektif belleği silinmişti. Tudeh Partisi'nin, Ağustos 1953 askeri darbesinden sonra tümüyle mülteci ve tasfiyeciler bir konuma düşmesi, kent gerillası tarzında örgütlenen ve etkinlik sürdüren Halkın Fedailer ve Halkın Mücahitleri'nin çalışmalarını toplumun proleter-olmayan ezilen yığınları (yarıproletarya, gençlik, aydınlar) içinde yoğunlaştırmaları, diğer devrimci örgütlerin (Peykar, Rençberan, Rah-ı Karger, Tufan, İran Komünistler Birliği vb.) maoizmin etkisi altında bulunmaları ve/ya da çok zayıf olmaları ve hepsinden de önemlisi İran devrimci hareketi içinde oportünizm ve revizyonizmden arınmış güçlü ve militan bir komünist hareketin oluşamamış olduğu koşullarda başka

türlü olması da olanaksızdı. Devrimci bir siyasal önderlikten yoksun olmasına karşın, işçi sınıfının ülke ekonomisi açısından yaşamsal öneme sahip petrol, demiryolu, çelik vb. sektörlerinde Ekim 1978'de başlayan ekonomik grevleri ve direnişlerinin aylarca sürmesi ve giderek siyasal bir nitelik kazanması, Pehlevi monarşisinin zayıf düşmesi ve çökmesinde son derece önemli bir rol oynayacaktı.

Yukarıda değinilen nedenlere bağlı olarak koşulları olgunlaşmakta olan devrim, Şubat 1978'de, o sırada sürgünde bulunan Humeyni'ye hakaret eden bir gazeteyi protesto amacıyla gerçekleştirilen gösterilerle başladı. Kum kentinde gerçekleştirilen bu gösterilerin kanlı bir biçimde bastırılmasının ardından, Tebriz'de sinemalara, bankalara ve içki satan mağazalara saldırılar biçimini alan yeni gösteriler yapıldı. Siyasal islamın ideolojik etkisi altındaki kitlelerin gözünde buralar, şahlık rejiminin, kitleleri ezen ve sömüren 'Batılılaşmış' egemen sınıfların ve emperyalizmin sembolleri idi. Eylül 1978'e gelindiğinde, ulemanın bir kesiminin, işçilerin, medrese öğrencilerinin, kent yoksullarının vb. katıldığı gösterilerde yer alanların sayısı milyonlara ulaşmıştı. Ekim 1978'de büyük işletmeler başta olmak üzere, sanayi ve hizmet sektörlerindeki yüzbinlerce işçinin grevlere gitmeleri, monarşik-faşist rejimin sonunun artık gelmekte olduğunu gösteriyordu. 5 Kasım 1978'de şahın askeri bir hükümeti işbaşına getirmesi ve rejimin ayağa kalkan kitlelere karşı vahşi bir bastırma ve katliam siyaseti uygulaması olayların akışı üzerinde ciddi bir etki yaratamadı. Şah, 15 Ocak 1979'da başında, liberal burjuva bir politikacının - Şahpur Bahtiyar- bulunduğu bir hükümet morali bozulmuş ve saflarında çatlaklar oluşmaya başlamış bir ordu bırakarak İran'dan kaçtı. Sürgüne gitmeden önce monarşik rejime karşı kararlı bir tutum takınmış, rejim tarafından hedef alınmış, sürgünde bulunduğu sırada Şah'ın aracılığıyla görüşmeyi reddetmiş ve dolayısıyla

kitleler katında önemli bir saygınlık kazanmış ve böylelikle fundamentalist ulema fraksiyonunun başta gelen temsilcisi ve önderi konumuna yükselmiş bulunan Humeyni, 1 Şubat 1979'da İran'a döndü. Çok görkemli bir tarzda karşılanan Humeyni, Bahiyar hükümetini tanımadığını ilan etti ve başında Mehdi Bazargan'ın bulunduğu bir karşı, hükümet oluşturdu. 9-11 Şubat 1979'da rejime karşı ayaklanan Hava Kuvvetleri'ne bağlı askerler, Halkın Fedaileri, Halkın Mücahitleri ve diğer devrimci örgütlerle saraya sadık askeri birlikler arasında şiddetli çarpışmalar meydana geldi. Durumun umutsuzluğunu ve devrim dalgasının durdurulamayacağını gören ve o günkü konjonktürde ABD emperyalizmi ve diğer emperyalist güçlerden aktif ve kapsamlı bir destek alma olanağına sahip olmayan Askeri Yüksek Konsey tarafsızlığını ilan etti ve askeri birliklere garnizonlarında kalma ve kitlelerle çatışmaya girmeme buyruğunu vermek zorunda kaldı.

Devrimden sonra iktidarı, ulemanın, başında Humeyni'nin bulunduğu fundamentalist fraksiyonu ve onun bağlaşıkları (esas olarak, başını Şeriatmedari'nin çektiği Azerbaycan-temelli Müslüman Halk Partisi ve başını Bazargan ve Ben-i Sadr'ın çektiği Özgürlük Hareketi adlı liberal burjuva örgüt) ele geçirdiler. Fundamentalist ulema, şah rejiminin yıkıldığı günlerde oluşturulan ve üyeleri gizli tutulan İslami Devrim Konseyi ve devrimden sonra kurulan İslami Cumhuriyet Partisi tarafından temsil ediliyordu. İşçi sınıfının bağımsız devrimci örgütlenmesinin bulunmadığı ve devrimci hareketin faşist rejimin yoğun baskı ve terörüne de bağlı olarak, güçlü ve birleşik bir siyasal alternatif olamadığı koşullarda, islamın belli bir yorumuna dayanan ideolojik etkisinin yaygınlığı, örgütsel altyapısının gücü ve mülk sahibi sınıfların şah-karşıtı kesimleriyle olan organik ilişkisi, ulemayı siyasal iktidar savaşımında çok daha avantajlı bir konuma getiriyordu. Fundamentalist ulema, iktidarı -geçici bağlaşıklarıyla

birlikte- ele geçirmesinin hemen ardından konumunu pekiştirmeye, meşruiyet temelini sağlamlaştırmaya, iktidar aygıtlarını kendi tekeline almaya ve hem devrimci örgütleri ve hem de geçici bağlaşıklarını etkisizleştirmeye yönelik bir çizgi izlemeye koyuldu. 30 Mart 1979'da yapılan bir referandumla İran'daki rejimin bir İslam Cumhuriyeti olduğu ilan edildi. Kasım 1979'da yapılan bir başka referandumla Humeyni'ye fakih (=en yüksek adlı otorite) ünvanı verildi ve böylece o, kendisini anayasanın, yasaların, hükümetin vb. üzerine çıkaran yetkilerle donatıldı. Ocak 1980'de, Özgürlük Hareketi'nden Abdülhasan Ben-i Sadr cumhurbaşkanı ve İCP'den Muhammet Ali Recai başbakan seçildiler. İktidardaki ulema fraksiyonu, Halkın Fedaileri başta gelmek üzere, devrimci örgütlerin kaleleri durumunda olan üniversiteleri -bu eğitim kurumlarının dejenere 'Batı kültürü'nün kaynakları oldukları gerekçesiyle- kapattı, *** dinsel eğitim kurumlarının sayısını hızla artırdı. Ve mollaların denetimindeki 'devrim mahkemeleri'ni, şeriat kurallarına göre işleyen dinsel mahkemelere dönüştürdü.

Öte yandan, monarşik-faşist rejimi yıkan devrim, hem işçi sınıfı başta gelmek üzere emekçi yığınların mülk sahibi sınıflardan bağımsız olarak örgütlenmesi, hem de çeşitli devrimci örgütlerin büyüüp güçlenmeleri için geniş olanaklar yarattı. Çok sayıda devrimci yayım organı uzun yıllardan sonra ilk kez legal olarak çıkmaya, marksist-leninist ve devrimci literatür ilk kez yaygın bir biçimde basılmaya ve dağıtılmaya başlandı. Semt komiteleri, grev komiteleri, işyeri konseyleri, öğrenci konseyleri biçiminde çok sayıda devrimci kitle örgütlenmeleri oluştu. 1979'un başında cezaevlerinde bulunan çok sayıda devrimci militan özgürlüklerine kavuşurken şah rejiminin zulmünden kaçarak Batı Avrupa'ya ya da ABD'ye giden onbinlerce devrimci İranlı öğrenci de yeniden ülkeye döndüler. Yurtdışında, hayli etkili ve güçlü CISNU (İranlı Öğrenciler Konfederasyonu-

Ulusal Birlik) saflarında örgütlenen ve çoğu Halkın Fedaileri'nin görüşlerini benimseyen bu öğrenciler, 1978'in sonlarından itibaren İran'a döndüler ve devrimci savaşında yerlerini aldılar. "Özgürlüğün Şafağı" olarak anılan bu dönemde devrimci ve sol örgütler oldukça geniş bir işçi ve emekçi kitlesini harekete geçirebiliyorlardı. Bir kaynak, Halkın Fedaileri'nin 1979'da ülkede 150 kadar bürosunun olduğunu ve en güçlü mitinglerine 500 bin kişi katabildiğini belirtiyor. İranlı yazar Bahman Nırımand'ın, 1979 1 Mayıs'ının Tahran'da nasıl kutlandığını anlatan aşağıdaki pasajı, hem devrimci örgütlerin kitle desteği ve karşılıklı ilişkileri, hem de ülkedeki genel siyasal tablo konusunda bazı ipuçları sunuyor:

"1 Mayıs'a az kalmıştı. Biri solcuların, biri tüm islamcı akımları birleştirmek için Behşti'nin kurduğu İslamcı Cumhuriyet partisi'nin ve biri de, her iki cephe arasında gidip gelen, ama hiçbirine katılmayan Halkın Mücahitleri'nin olmak üzere üç yürüyüş birden yapılacaktı.

"Solcuların yürüyüşüne bir tek Tahran'da yarım milyonun üstünde insan katılıyor. Otuzaltı işçi sendikası, çok sayıda siyasi örgüt ve dernek, yürüyüşü destekliyor. İlk kez, katılanların çoğunluğunu işçilerin oluşturduğu bir yürüyüş görüyorum. Biz bizyiz en sonunda. Kızıl bayraklar, şehitlerimizin resimleri ve 'İşçi Partisi kuralım', 'Yaşasın halkların dünya emperyalizmine karşı savaşı', 'Bankalar ve endüstri devletleştirilsin', 'İşsizliğe son' ve benzeri parolalar, yürüyüşe renk katıyor. Humeyni'nin resimleri de görülüyor. 'İşçiler ve köylüler, birlik olalım ve sömürünün kökünü kazıyalım' diye şarkı söylüyoruz. Güzel bir gün. Güçlü olmamızdan gurur ve mutluluk duyuyoruz. Ama vurucu kırıcılar bu kez de eksik değil. 'Komünistler defolun' ve 'tek parti Allahın partisi', 'Tek önder Allah'ın Ruhı' (yani Ruhullah Humeyni) diye bağırıyorlar.

"Bunlar yürüyüşün yanısıra giden birkaç arabanın üzerine oturmuş, vahşi yüzü gen-

cecik çocuklar. Arabaların üzerine çıkıp, oynayıp gülüyorlar, bize atıp tutarak şarkılar söylüyorlar. Arabalardan biri yürüyüşçülerin arasına giriyor ve birkaç kişiyi yaralıyor. Bunun üzerine, işçiler arabanın içindekilere bir güzel dayak atıyorlar.

"Moskova'ya bağlı Tudeh Partisi, solcularla değil de İslamcı Cumhuriyet Partisi'yle yürüyor. Bunlardan bir kaç, teşekkür yerine mollalardan iyi bir dayak yiyor.

"1 Mayıs yürüyüşü mollalar için bir uyarıydı. Özellikle işçilerin toplu olarak yürüyüşe katılmasını, mollalar kendileri için bir tehlike olarak değerlendiriyorlardı.

"Yürüyüşten bir hafta önce yeni Genelkurmay Başkanı Karani'ye, 2 mayısta da dinci kesimin en önemli nazariyecilerinden biri olan Ayetullah Mottahari'ye suikast yapılmıştı. Forghan adında (karşıdevrimci ve Şah yanlısı- bizim notumuz) bir grubun sorumluluğu üzerine almasına ve tüm solcu örgütlerin suikastları kınamasına karşın Humeyni taraftarları ve Bazargan hükümeti, suçu solcuların üzerine atmaya çalışıyordu. Solcularla hesaplaşmanın zamanı gelmişti artık." (2)

Evet, hesaplaşma zamanı gelmişti. Devrim, fundamentalist islamcılarının ve geçici bağlaşıklarının iktidara gelmesine yol açmıştı. Ancak, işçi sınıfının, yarıproletaryanın ve diğer kent ve kır emekçilerinin devrimci istemlerini yüksek sesle dile getirdikleri, kendi bağımsız devrimci örgütlenmelerini oluşturmaya başladıkları ve makro düzeyde henüz zayıf ve bölünmüş durumda olmakla birlikte giderek güçlenen bir devrimci hareketin varlığıyla karakterize edilen bir konjonktür, zamanla mülk sahibi sınıflar, kapitalist sistem ve onların bekçisi ulema için ciddi bir tehdit yaratabilirdi. İşyeri komite ve konseylerinin ve bağımsız sendikaların kurulması, Türkmen Sahrası'nda ve başka bölgelerde yoksul köylülerin büyük toprak sahiplerinin ellerindeki topraklara zorla el koymaya başlamaları, İran Kürdistanı'nda otonom siyasal yapıların

ortaya çıkması vb., devrimin zaferinden hemen sonra karşıdevrimci niteliği belirginleşen fundamentalist ulemanın devrime ve kitlelere karşı saldırıya geçmesini kaçınılmaz hale getirdi. Devrim zafere ulaşır ulaşmaz, Humeyni, gerici ordunun çözülme süreci içinde silah depolarının basılmasıyla ya da başka yollardan silahlanan kitlelerin ve devrimci örgütlerin ellerindeki silahların devlete teslim edilmesini istemişti. Ezilen ve sömürülen sınıfların ve onların temsilcilerinin elinde silah olup olmasının her devrimin en temel sorunu olduğunu belirten Lenin şunları söylüyordu:

"Fransa'da, her devrimden sonra, işçiler silahlanmışlardır, diye belirtir Engels; 'öyleyse, iktidarda bulunan burjuvalar için, işçilerin silahsızlandırılması ilk görevdi. Bundan ötürü, işçilerin kanı pahasına başarılan her devrimden sonra, işçilerin yenilgisiyle biten yeni bir savaş patlar'...

"Burjuva devrimler deneyinin bilançosu, anlamlı olduğu kadar özlüdür de. Sorunun temeli -devlet sorununda da olduğu gibi (ezilen sınıfın elinde silah var mı?)- yetkin bir biçimde kavranmıştır." (3)

Lenin'in bu saptaması, İran Devrimi'nin gelişimi için de bütünüyle geçerliydi. İktidardaki mollalar klığı bir yandan kendi siyasal ve ideolojik temellerini sağlamlaştırmak için çaba harcarken, bir yandanda ezilen sınıfları ve onların temsilcilerini silahsızlandırmaya ve zor tekeline yerleştirmeye çalışıyordu. O, bu amaçla bir yandan, devrimci örgütlerin, sendikaların, işyeri komite ve konseylerinin toplantılarına, üniversitelere, grevlere ve diğer kitle eylemlerine saldıran Devrim Muhafızları ve Hizbullah adlı sokak çetelerini örgütlerken, bir yandan da eski rejimin subayları ve polisleriyle işbirliğine yöneliyordu. Şah'ın özel güvenlik örgütünün başı olan Orgeneral Fardust'un, islamcı rejimin istihbarat örgütü SAVAMA'nın başına getirilmesi, Eylül 1980'de İran-İrak savaşının başlamasından sonra birçok general ve subayın

İran İslam Cumhuriyeti'nin ordusunda görevlendirilmeleri vb., bu yönelimin somut belirtilerinden yalnızca birkaçını oluşturuyorlardı. 1979 yılının ikinci yarısında ve 1980 yılında fundamentalist ulema klığıyle devrimci örgütler arasındaki ilişkiler giderek daha da gerginleşti. Ağustos 1979'da İran Kürdistanı'nda Halkın Fedaileri örgütünün 11 üyesinin Devrim Muhafızları'nca idam edilmesi, 1980 başında Türkmen Sahrası'nda Türkmen köylülere saldırılması ve onların, Halkın Fedaileri örgütünden olan yöneticilerinin öldürülmesi ve hepsinden önemlisi Ağustos 1979'da, otonomi isteyen Kürtlerin üzerine ordunun yollanması, İran Kürdistanı'nın kent ve kasabalarının bombardıman edilmesi, direnişin bastırılmasından sonra 70'den fazla kişinin idam edilmesi, İran Kürdistan Demokrat Partisi ve diğer Kürt örgütlerinin yasaklanması, artık bir dönüm noktasına geldiğini gösteriyordu.

Kasım 1979'da, 444 gün sürecek olan ABD elçiliği işgalinin başlaması (ya da planlı olarak başlatılması) ve Eylül 1980'de -sekiz yıl sürecek olan- İran-İrak savaşının patlak vermesi, Humeyni klığıne, kitleleri kendi çevresinde toplama, islami rejimin siyasal meşruiyetini ve kurumsal dayanaklarını sağlamlaştırma olanağını verdi. Gerici Humeyni yönetimi, böylelikle hem ülke içinde, hem de dünya ölçeğinde desteğini artırma, kendisinin ilerici ve antiemperyalist bir nitelik taşıdığı yolundaki söyleneceyi ayakta tutma, hem de bu yolla yaratılan siyasal seferberlik ortamında devrimci güçlere karşı saldırısını yoğunlaştırma amaçlarına daha kolay ulaşıyordu. Bu koşullar ona Cumhurbaşkanı Ben-i Sadr gibi geçici bağlaşıklarından kurtulma, 1981-1982 yıllarında kanlı bir dizi çatışmadan sonra Halkın Mücahitleri'ni etkisizleştirme ve iktidarı Humeyni'nin çevresinde kümelenmiş dar bir mollalar klığı elinde toplama olanağını da verdi. İslami rejimin niteliği konusunda değişen ölçülerde hayaller besleyen ve/ya da demokratik devrimden sosyalist devri-

me kesintisiz geçiş perspektifine sahip olmayan ve işçi sınıfı başta olmak üzere, sömürülen yığınların saflarında sağlam ve sökülmez bir örgütlenme yaratamayan, hatta -islamla marksizmi bağdaştırmaya çalışan Halkın Mücahitleri'nin durumunda olduğu gibi- daha da geri bir ideolojik-siyasal konumda olan devrimci örgütler, monarşik-faşist rejimin yıkılışını izleyen dönemde de gerçek bir iktidar alternatifi olmayı başaramadılar.

Emperyalizm ve proleter devrimleri çağında, antiemperyalist demokratik devrimin görevlerinin sonuna kadar yerine getirilmesinin, ancak bu devrimde proletaryanın hegemonyasının ve Komünist Partisi'nin önderliğinin kurulması ve devrimin birinci aşamasından ikinci aşamasına kesintisiz geçiş perspektifine sahip olunması ve buna uygun hareket edilmesiyle olanaklı olabileceği ilkesi, İran Devrimi'nin trajik deneyimi tarafından bir kez daha doğrulanmış bulunuyor. Fundamentalist islami rejimin kuyruğuna takılan, ancak ona onursuzca hizmet etmesine karşın efendisinin sillesini yemekten kurtulamayan Tudeh Partisi'ni**** bir yana bırakarak, İran Devrimi'nde öne çıkmış devrimci örgütlerin siyasal çizgilerine göz attığımızda - aralarındaki yer yer önemli farklılıklara karşın- hemen hemen hiçbirinin, İran proletaryası ve halklarına doğru ve tutarlı bir devrim perspektifi sunamamış ve buna uygun bir pratik sergileyememiş olduğunu görürüz. Bu örgütler, kendilerini **a)** monarşik-faşist diktatörlüğe ve **b)** bu diktatörlüğü destekleyen ABD emperyalizmine karşı savaşımla, yani yakın hedefleriyle sınırlanmış, adeta kendilerini bu hedeflere kilitlemişlerdi. İran'da kapitalizmin ve işçi sınıfının gelişiminin düzeyinin küçümsenmesi, sosyalizm hedefinin neredeyse unutulması ve monarşiye ve emperyalizme karşı savaşımın her şey haline gelmesi, kaçınılmaz biçimde, ulemanın fundamentalist fraksiyonunun gerici, antidemokratik ve pro-kapitalist niteliğinin görülmesini zorlaştırmış,

hatta uzun süre engellemiştir. Demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçiş, anti-emperyalist demokratik devrimde proletaryanın önderliği ve asıl hedef (sosyalist devrim) konularındaki ideolojik bulanıklık ve kafa karışıklığı, bu örgütlerin pek çoğunun, ulemanın radikal ya da fundamentalist fraksiyonuna ilerici ve anti-emperyalist bir nitelik ve işlev yüklemelerine yol açmış ve dolayısıyla antiemperyalist demokratik devrimin daha ileriye götürülmesinin bile, ancak orta burjuvazinin ve küçük burjuvazinin üst kesiminin çıkarlarını temsil eden bu ulema fraksiyonunun yalıtılması ve etkisizleştirilmesi suretiyle olanaklı olabileceğini görmelerini önlemiştir.

İran Devrimi'nin serüveninin, toplumu devrimci bir tarzda dönüştürmek isteyenlerin en büyük düşmanının bizzat kendi dar görüşlülükleri, yanlısamları ve önyargıları olduğu gerçeğini bir kez daha doğruladığını söyleyebiliriz. Ama bundan İran Devrimi'nin yenilgiye uğramasının yalnızca ya da esas olarak bu devrimde yer alan devrimci örgüt ve partilerin, sözcüğün en genel anlamda hata ve yetersizlikleriyle açıklanabileceği sonucuna varılabilir mi? Bu konuda bir kesinleme yapmak zor. Marks, **'Louis Bonaparte'in 18 Brumaire'i'** adlı yapıtında,

"İnsanlar kendi tarihlerini kendileri yaparlar, ama kendi keyiflerine göre, kendi seçtikleri koşullar içinde yapmazlar, doğrudan veri olan ve geçmişten kalan koşullar içinde yaparlar. Bütün ölmüş kuşakların geleneği, büyük bir ağırlıkla, yaşayanların beyinleri üzerine çöker." (4) der.

Monarşik-faşist rejimin devrilişi sırasındaki gerçek durumu -işçi sınıfının on yıllar boyunca kendi komünist öncüsünden yoksun olmasının yanısıra bağımsız sendikal örgütlenmesinden de yoksun olması, devrimci örgütlerin, mülk sahibi sınıfların Şah karşıtı kesimlerince desteklenen ve onlardan çok daha geniş bir ideolojik etkileme gücüne ve örgütsel altyapıya sahip bul-

nan siyasal rakiplerine karşı son derece eşitsiz koşullarda savaşım vermek zorunda olmaları vb.- gözönüne aldığımızda nesnel koşulların, İran devrimci hareketinin bu tarihsel dönemeçte yapabileceklerini önemli ölçüde kısıtladığı ileri sürülebilir. Ancak, madalyonun bir de öteki yüzüne bakmamız gerekiyor. Böylesi bir bakış, söz konusu örgütlerin bu süreçte -belki de küçük burjuva devrimci karakterlerinin kaçınılmaz kıldığı- çok ciddi hatalar işlediklerini, bazı tarihsel fırsatları kaçırdıklarını da gösteriyor. Örneğin, varolan koşullar dizisi altında devrimci ve sol güçlerin, mollaların kuyruğuna takılmış olan Tudeh'i dışarıda bırakan bir birleşik cephe oluşturmaları, işçi sınıfını ve kentin ve kırsal sömürülen yığınlarını toprak, iş güvenliği, siyasal özgürlükler, işçi ve emekçi denetimi vb. istemler çevresinde kararlı bir biçimde seferber etmeye yönelik bir ortak eylem çizgisi izleyebilmeleri, Kürt halkının, ayrılma ve ayrı devlet kurma hakkı da içinde olmak üzere tüm haklarını kesin bir dille savunmaları ve Kürdistan'daki ulusal kurtuluş güçleriyle istikrarlı bir bağlaşma kurmaları ve monarşik-faşist diktatörlüğün yıkılışını izleyen ilk yıl içinde -henüz iktidarını pekiştirememiş olan- Humeyni kliğiyle geçici bağlaşıkları arasındaki çelişmelerden yararlanmayı başarabilmeleri halinde gelişmelerin yönü daha farklı olabilirdi. O halde çok şehitler vermiş ve çok acılar çekmiş olan İranlı devrimcilerin, yapılmış olandan daha iyisini yapabilecek durumda olmadıklarını söylemek, her şeyden önce bu şehitlerin anılarına hakaret ve çok güç koşullar altında İran'da gerici islami rejime karşı savaşımalarını sürdüren işçi sınıfının ve halkların öncü güçlerine güvensizlik anlamına gelir. Gene Marks'ın dediği gibi;

"Ne bir ulusun, ne de bir kadının, karşılarına çıkan ilk serüvencinin kendilerini iğfal edebildiği zaaf anı bağışlanır bir şey değildir." (5)

* İran halkının yüzde 50,2'sinin dili Farsçadır. Nüfusun yüzde 28.1'i ise Türkçe'nin değişik Lehçelerini (Azeri, Türkmen ve Luri-Bahtiyari lehçeleri) ve yüzde 5.6'sı Kürtçe konuşmaktadır.

** 1973-'74 yıllarında sanayi kuruluşlarının yüzde 48.7'si Tahran ve çevresinde, yüzde 7.8'i İsfahan'da, yüzde 6.9'u Tebriz'de ve yüzde 6.6'sı, petrol rafinerilerinin ve yataklarının konumlandığı Kuzistan eyaletinde yoğunlaşmıştı. Bu oranlar, sanayi proletaryasının ülke ölçeğinde sayısal dağılımı konusunda da kaba bir fikir vermektedir.

*** "Bilimsel sosyalizmin ileri sürdüğü toplumsal gelişme programının islamiyet ve Şiiliğin toplumsal talepleri ve ilkeleriyle bazı benzerlikleri vardır... ve bu olgu sosyalizm yanlılarıyla ilerici din adamları ve yandaşları arasında işbirliğini sadece olanaklı değil, zorunlu kılar" diyen Tudeh Partisi, kendisini islama ve gerici islami rejime karşı olan 'aşırı sol gruplar'dan özenle ayırıyor ve onlara karşı mollalardan yana olduğunu açıkça dile getiriyordu. Devrimci militanlar SAVAMA tarafından en korkunç işkencelerden geçirilir. Pasdaran ve Hizbullah çeteleri tarafından öldürülür ya da idam edilirken, Humeyni'ye övgüler düzen bu sözümona sol örgütün kendisi de, 1983 yılında bir tutuklama kampanyasının hedefi olmaktan kurtulamayacaktı.

Dipnotlar:

- (1) **İran Devrimi: Din, Anti-Emperyalizm ve Sol, s. 189.**
- (2) Bahman Nirumand, **İran**, s. 159-60.
- (3) **Devlet ve İhtilal**, s. 86.
- (4) Marks-Engels, **Seçme Yapıtlar 1**, s 477.
- (5) **Aynı Yerde**, s. 483.

ULUSLARARASI SERMAYENİN SALDIRISI: ÖZELLEŞTİRME

Özelleştirme, devlet mülkiyetinde olan üretim araçlarının veya işletmelerin özel kapitalist mülkiyete dönüştürülmesidir. Genellikle modern teknolojiyle donatılmış, ve yüksek kar getiren devlet işletmeleri özelleştirilir. Bu işletmeler ya halktan toplanan vergilerle inşa edilmişlerdir ya da daha önceleri millileştirilmişlerdir. Özelleştirmede esas olan, işletmelerin tekellere çok ucuza satılmaları; peşkeş çekilmeleridir. Böylelikle tekeller, devlet işletmesini satın alırken de emekçilerin sırtından biraz daha zenginleşmiş olurlar. Dünyanın hiçbir yerinde devlet işletmelerinin gerçek fiyatı ödenerek özelleştirildiği görülmemiştir.

1970'li yılların ikinci yarısından bu yana kapitalist dünya ekonomisinde hala bir özelleştirme furyası sürmektedir. Adeta millileştirme dönemi kapanmış, özelleştirme dönemi başlamıştır. Hemen hemen herşey özelleştiriliyor. Öyle ki, 48 yaşındaki fil bile özelleştirildi; Buenos Aires belediyesinin hayvanat bahçesinde yaşayan Norma adlı fil, sahip değiştirdi. Daha önce kamu kesesinden beslenen Norma, artık özel

sektör kasasından besleniyor. Tabii ki Arjantin'de özelleştirme sadece hayvanat bahçesiyle sınırlı kalmadı. Bu ülkede devlet mülkiyetinde olan herşey satıldı/satılıyor. Sadece Arjantin'de mi? Hayır. Bütün Latin Amerika, hummalı bir özelleştirme içinde. İşe önce Şili başladı. Allende döneminde devletleştirilen işletmeler, faşist cunta döneminde ekonomiye yön veren "Chicago-Boys"lar, Milton Friedman'ın ekolünden olan neoliberaler tarafından yeniden özelleştirildiler. Kükürt madeninden elektrik hizmeti veren Endso'ya ve havayolu şirketi Airline Lanchile'ye varana kadar yaklaşık 500 firma o dönemde satıldı. Şili örneğini Meksika takip etti ve 452 devlet işletmesi satılarak, devlet işletmelerinin sayısı 1152'den 700'e indirdi. Meksika, sadece telefon tekeli Telmex'in satışından yaklaşık 4 milyar dolar aldı. '80'li yılların sonuna doğru hemen hemen bütün Latin Amerika devletleri, özelleştirme listeleri hazırladılar; devlet işletmelerini satışa çıkardılar.

Özelleştirme sadece Latin Amerika'yla da sınırlı kalmadı, '80'li yılların sonundan itibaren bütün dünyada salgın gibi gelişen bir özelleştirme başladı. Amerika kıtasından

Avrupa'ya, Asya'dan Afrika'ya, İngiltere'den Sovyetler Birliği'ne, Bangladeş'ten Mısır'a, Tanzanya'dan Mozambik'e devlet işletmeleri, "bit pazarına düşmüş mal" değeriyle özelleştirilme listelerine alındı.

Avrupa'da özelleştirme dalgası, önce başbakan M. Thatcher dönemi İngiltere'sinde başladı. Bu ülkeyi Hollanda takip etti. Portekiz de özelleştirme yolunu tuttu ve '70'li yıllarda devletleştirilen işletmeleri satışa çıkardı.

Revizyonist blokun yıkılmasıyla da bu bloku oluşturan ülkelerde özelleştirme, tüm yaşamı alt-üst edecek boyutlarda sürdü-rüldü. Batı Almanya, yuttuğu Demokratik Alman Cumhuriyeti'ni özelleştirme piyasasına sürdü. (Aşağıda özelleştirme örneklerini vereceğiz.)

Neden dünya çapında özelleştirme yapılıyor? Neden '70'li yılların ikinci yarısından beri süreklilik arz eden hummalı bir özelleştirme sözkonusu?

Aşağıda ele alacağımız gibi özelleştirmeyle hedeflenen amaç, özelleştirme yapan ülkenin gelişmişlik durumuna göre değişiyor. Gelişmişlikle her nüanstan gelişmişliği anlamıyoruz: Burada devlet tekelci ülkeleri/emperyalist ülkeleri (gelişmiş ülkeler) ve emperyalizme bağımlı ülkeleri (az veya orta derecede gelişmiş bağımlı, yeni sömürge ülkeler). Emperyalist ülkelerde özelleştirme, devleti kendine tabi kılan tekellerin daha da güçlenmelerine hizmet ederken, bağımlı ülkelerde özelleştirme, devlet kasasına para aktarma adı altında devletin elinde biriken ulusal zenginliklerin genellikle yabancı sermayeye peşkeş çekilmesine yeni bir çıkış noktası oluyor.

Demek oluyor ki, özelleştirme ile güdülen amaç, özelleştirme yapan ülkenin ekonomik gücüne, dünya ekonomisindeki konumuna; gelişmişlik durumuna göre farklı oluyor.

Özelleştirmenin '70'li yılların ikinci yarısından itibaren süreklilik ve yaygınlık kazan-

ması, emperyalist ülkelerde, ekonominin (tekelci devlet kapitalizminin) yeni sorunlarla karşı karşıya kalmasıyla ve emperyalizme bağımlı ülkelerde de yeni sömürgeci politikaların uygulanma yoluyla açıklanabilir.

Bu, emperyalist ülkelerde, ekonomik sorunların artık keynesçi iktisadi-politik anlayış çerçevesi içinde çözülemeyeceğinden hareketle, neomonetarist iktisadi-politik anlayışa geçiş, emperyalizme bağımlı ülkelerde de bunun neoliberalizm olarak uygulanmaya konması anlamına geliyordu.

Neomonetarizm '30'lu-'40'lı yıllarda ABD'de gelişmeye başlayan sosyal açıdan oldukça gerici bir iktisadi düşünce akımıdır. Bu akımın günümüzdeki temsilcilerinden birisi de M. Friedman'dır. Neomonetarizm, en gelişmiş ifadesini, toplumsal kabulünü, '80'li yılların başında ABD'nin ve enternasyonal mali sermayenin hakim kesimlerinde buldu.

O dönemde tekelci devlet kapitalizminin karşı karşıya kaldığı sorunlardan; –örneğin ekonomik kriz ve beraberinde getirdiği sorunların çözülememesi–, hareket eden M. Friedman, keynesçi iktisadi-politik anlayışla hesaplaşarak, hangi iktisadi-politik anlayış temelinde hareket edilirse, mevcut sorunların üstesinden gelineceğini formüle eder. M. Friedman'a göre yapılması gereken şeydu; devletin faaliyeti ile ek talep yaratmaya dayanan kapitalist ekonominin yönlendirilmesinin keynesçi ilkesi bir hayaldir. Gerçekte bu yolla ek talep yaratılmaz, sadece özel talebin yerine devletsel talep geçirilmiş olur ve özel yatırımlar, devletsel yatırımlardan esas itibarıyla daha verimli olduklarından, devletsel yatırımların esas alındığı ekonomilerde, ekonominin genel verimliliği düşer, böylelikle uluslararası planda rekabet gücünü kaybeder, işsizlik azalacağına, artar.

M. Friedman'a göre devlet, ekonomik faaliyetten kovulmalıdır; elini çekmelidir ve tekelci sermayenin taleplerini yerine getir-

meyi asli görevi olarak görmelidir. (M. Friedman'ın neomonetarizm anlayışı sadece bununla sınırlı değildir. Sorunun para politikasına dayandırılışını ve bunun uygulamadaki sonuçlarını, bu iktisadi-politik anlayışının uygulanmasının sosyal sonuçlarını yani bir bütün olarak neomonetarizmi burada ele almak yazımızın kapsamını ve amacını aşan bir çalışma olur.)

Devletin, keynesci anlayışın aksi olarak, ekonomik faaliyetten Friedmancı dışlanışı 1970'li yıllardan sonraki süreçte tekeller devlet kapitalizminin karşı karşıya kaldığı sorunların çözümünde bir çıkış yolu olarak algılandı. Friedman, hangi tekeller devlet tedbirleri alınır, bütçe açıklarının kapatılabileceği, ekonomik krizin atlatılabileceği, yatırım kaynaklarının bulunabileceği ve nihayet uluslararası planda rekabet gücüne kavuşabileceği konularında enternasyonal alanda mali sermayeye akıl hocalığı yaptı. Friedmancı iktisadi-politik anlayış, Reagan döneminde ABD'de ve Thatcher döneminde de İngiltere'de uygulandı.

Bu iktisadi-politik anlayış emperyalist ülkeler dışında da; emperyalizme bağımlı, yeni sömürge ülkelerde de uygulandı. İlk denemesi Şili'de faşist cuntayla başlatılan bu neomonetarizm, neoliberalizm olarak tanımlandı ve bugün de emperyalist yeni sömürgeci iktisadi politik anlayışın en yaygın uygulanış formu olarak emperyalizm tarafından bağımlı, yeni sömürge ülkelere dikte edilmektedir. Bu uygulamada esas olan, bağımlı ülkelerin emperyalist ülkelere olan borçlarının ödenmesi, hala ulusallık özelliği taşıyan ekonomi alanlarının, kaynaklarının emperyalist sermayeye açılması, bu türden ülkelerin bir bütün olarak tamamen emperyalist ekonomiye entegre edilmeleri; çok uluslu tekellerin çıkarlarına tabi kılınmalarıdır. İşte özelleştirme böyle bir iktisadi-politik anlayışın neoliberalizmin günümüzdeki en belirgin özelliği oluyor.

Demek oluyor ki; '70'li yılların ikinci yarısından günümüze kadar süreklilik arz eden

rek devam eden dünya çapındaki özelleştirme hareketinin teorik; iktisadi-teorik temeli, tekeller devlet kapitalizminin '70'li yıllardan sonra karşı karşıya kaldığı sorunlara çözüm arayışında yatıyor.

Belirtmek gerekir ki, Friedmancılık '80'li yılların ikinci yarısından itibaren iktisadi-politik anlayış olarak; burjuva iktisat teorisi olarak önemini kaybetmeye başlamıştır. Hiçbir emperyalist ülkede bugün neomonetarist iktisadi-politika esas alınmamaktadır. Ama neomonetarist anlayışın birçok yönü hala uygulanıyor. Uygulanıyor çünkü bunlar, tekellerin çıkarlarına tekabül eden tekeller devlet tedbirlerinin içeriğini oluşturuyorlar.

Yeni sömürge, emperyalizme bağımlı ülkelerde de, bir zamanlar Şili'de uygulandığı şekliyle neomonetarist iktisadi-politikallardan bahseden yok. Bu anlayışın adı değişti; neoliberalizm, bu ülkelerin ekonomik krizden, çıkmazdan çıkışlarının yolu oldu!. Şimdiki sloganı şöyle formüle edebiliriz; 'Kahrolsun ekonomik güçlerin özgür gelişmesini engelleyen devlet sektörü, devletin ekonomiye müdahalesi!', 'Yaşasın serbest rekabet, ekonomik güçlerin özgür gelişmesi!'

Bir noktayı daha açmakta yarar var; revizyonist blokun çökmesinden sonra, bu bloku oluşturan ülkelerde görülen özelleştirmenin çıkış noktası tamamen değişiktir. Bu ülkelere esas olan (Batı Almanya'yla birleştiğinden dolayı Doğu Almanya örneğini dışlıyoruz), bürokratik kapitalizmin ve o temelde bir sınıfın ve sömürünün oluşmasına neden olan özünde burjuva mülkiyeti ifade eden devlet mülkiyetinin klasik burjuva mülkiyete dönüştürülmesidir. Böylelikle bu ülkelerde klasik burjuva (kapitalist) mülkiyetin ve sınıflaşmanın yolu açılmış oluyordu. Ama bu ülkelerdeki özelleştirme de son kertede halkın malının tekellere peşkeş çekilmesi, özelleştirme adı altında ülke zenginliklerinin talan edilmesi

ve emperyalizme bağımlılık anlamına gelmektedir.

1- TEKELCİ DEVLET KAPİTALİZMİNDE (EMPERYALİST ÜLKELERDE) ÖZELLEŞTİRME

Emperyalist ülkelerden özelleştirmeye en erken başlayan ve radikal bir şekilde sürdüren İngiltere'dir. Thatcher döneminde başlatılan özelleştirme, hala devam eden - 15 yıldan beri- bir program çerçevesinde ele alınmıştır. Şimdiye kadar, telefon, gaz, elektrik, su vb. gibi ülkenin en önemli kamu kuruluşları özelleştirilmiştir. Özelleştirme vasıtasıyla devletin kasasına giren para, borçların azaltılmasında ve İngiliz tekellerinin enternasyonal alanda rekabet güçlerinin artırılmasında kullanılmıştır. Özelleştirme, aynı zamanda en modern teknolojinin kullanılmasını -rekabet nedeniyle- gerekli kıldığı için ileri seviyede otomasyonu ve rasyonalleştmeyi kaçınılmaz kılmıştır. Yani işçiler sokağa atılmıştır.

İngiliz tekeli burjuvazisi özelleştirmeye İngiltere ekonomisinin hiçbir sorununu çözmemiştir. İngiltere'de özelleştirme devletin daha yoğun bir şekilde tekellerin güdümüne girmesini, tekellerin avukatlığını yapmasını beraberinde getirmiş; kolektif kapitalist şirketler özel tekellere peşkeş çekilmiş ve bunun sonucu olarak da özelleştirmeyle bir taraftan tekellerin rekabet gücü artarken, işçiler işten çıkarılmıştır.

Çeşitli emperyalist ülkelerde özelleştirmenin niçin ve nasıl yapıldığını telefon şirketlerinin özelleştirilmesinde örnek olarak gösterebiliriz.

İngiliz hükümeti '80'li yılların başında devlet kuruluşu olan "post office"nin telefon alanındaki tekeline son verir. Aynı zamanda özel firma olan "Mercury" kendi telefon ağını kurmak için lisans alır. 1984 yılında İngiliz hükümeti, attığı ilk adımın devamı ve mantıki sonucu olan ikinci adım atar; "post office"den ayrılan tekeli konumu kaldırılan "British Telecom" özelleştirilir.

Önce 10,5 milyar mark değerinde olan hisse senetleri (toplam hisse senetlerinin %51'i) borsaya aktarılır. Satılması sözkonusu olan %22 oranındaki kısmın ise İngiliz maliyesine yaklaşık 13 milyar mark getireceği hesap ediliyordu.

Japonya, İngiliz örneğini uygular. 1985'te uygulamaya konan posta reformuyla kamu kuruluşu olan NTT'nin tekeli konumunu kaldırır ve bu dev tekeli, anonim şirkete dönüştürür. Şimdi Japonya'da 70'den fazla yerel ve ulusal çapta üç firma telefon alanında birbirleriyle rekabet içindeler.

AT ve T firması ABD'de telekomünikasyon alanında 1913'den beri tekeli konumdadır. 84 milyon müşterisi olan bu dev tekelin yaklaşık bir milyon çalışanı ve 300 milyar dolara varan bir kıymeti var. Bu dev tekelin özelleştirme süreci 1974'te başlar. Ama bu firmanın sahip olduğu tekeli konumun kaldırılması ancak 1984'te gerçekleşir ve mahkeme kararıyla tamamen parçalanır. AT ve T'den yedi bağımsız firma doğar. Bu firmalar toplam 22 yerel telefon şirketini kontrol ederler. Bu firmaların en büyüğü de Bell South'dur. AT ve T'nin ise sadece uzak mesafe telefon alanında faaliyet sürdürmesine müsaade edilir. Ama aynı zamanda bu alandaki tekeli de kaldırılır. Böylelikle AT ve T, 600'den fazla firmayla rekabet etmek zorunda kalır. MCI ve US Sprint bu firmaların en büyüklerindedir.

Alman Telekom'u da özelleştiriliyor. 1993 yılının başında borcu 90 milyar marka varan Telekom'un 1992'deki yatırımı 30 milyar marktı. Sadece eski Doğu Almanya topraklarında telefon ağının yapımı için 1997'ye kadar harcanacak miktar, 60 milyar marka varıyor. Ama bütün bu harcamalar Telekom'un rekabet gücünü artırmıyor. Telekom'un rekabet gücünün artırılması için sermayeye ihtiyaç var. Tekelin yeniden inşa edilmesi ve hizmet veren firmalara dönüştürülmesi gerekiyor. Bunun için Telekom, anonim şirkete dönüştürülecek ve 1996'dan itibaren hisse senetleri satışa

çıkarılacak. Bu dev tekelin en fazla %49'unun özelleştirilmesi sözkonusu.

Komünikasyon sektöründe en karlı alan olan telefon hizmetinin öncelikle özelleştirilmesi tesadüfi değildir. Bu alan en çabuk ve en fazla kar getiren alandır. Bu nedendir ki bu alanda, enternasyonal tekellerin rekabeti büyük boyutlardadır. Aşağıdaki veriler, rekabetin boyutlarını da açıklıyor. (Tablo I)

AB komisyonu sadece Avrupa'daki bu sektörün cirosunun '90'lı yılların sonunda 250 milyar marka, GSMH'daki payının da %3'ten %7'ye çıkacağını hesap ediyor. Demek oluyor ki, telekomünikasyon sektörü, dev tekellerin çok önemli bir rekabet alanı. Bu alandaki tekellerin bu pazardaki paylarını artırmalarının yegane yolu; her zaman en modern teknolojiyle donatılmış olmak; daha fazla otomasyon daha fazla rasyonelleştirme, yani çalışanların sayısını azaltmak; sermaye birikimini sağlamak ve uluslararası planda rekabet gücünü artırmak.

Fransa'da Telecom hala kamu mülkiyetindedir. Diğer ülkelerde, belirttiğimiz gibi özelleştirilmiş veya özelleştirilme sürecindedir. Her halükarda bu ülkelerdeki özelleştirme tecrübeleri hep aynı sonuçlara varmıştır.

- en karlı sektörün, tekellere peşkeş çekilmesi,
- kuruluşun borcunun devlet tarafından üstlenilmesi,
- işçilerin sokağa atılması,

İkinci bir örnek olarak demiryolu özelleştirmesini gösterebiliriz. Devlet malı olan "Japon ulusal demiryolu" 1987-1991 döneminde özelleştirilerek, bölgesel faaliyet gösteren şirketlere dönüştürülür ve özelleştirmeden doğan yaklaşık 325 milyar marka tutarındaki masrafı devlet üstlenir. Bu, yıllık olarak 19 milyar marka varan faiz ve borç ödemesinin Japon emekçilerinin sırtına yıkılması anlamına gelmektedir.

Özel şirket "Japon-Railway-East", fiyatları bir misli artırarak tatlı kar yapar. Devlet, özel şirketleri, süper bir trenin geliştirilmesi için 100 milyar marka ile sübvans eder, yani devlet, demiryolu satışından aldığı miktar kadar bir meblağı, sübvansyon olarak yeniden özel şirketlere vermiş olur. Özel şirketler, demiryolu sektöründe en azından 110 bin işçiyi sokağa atarlar.

Alman demiryolu da Japonya'dakine benzer bir şekilde özelleştiriliyor. Demiryolu reformuyla, Alman demiryolu en geç 1996/1997'de özelleştirilmiş olacak, mevcut borçları devlet üstlenecek, 400 bin işçinin 150 bin kadarı sokağa atılacak.

Almanya'da demiryolu reformunun başını çekenler Daimler-Benz ve Deutsche Bank gibi dev tekellerdir. Reforma göre üç bölünen demiryolu tekelinin, zarar yapan, masraflı bölümleri devlete kalacak, kar gerçekleştiren kısmı satışa çıkartılacak ve bu hisseler 1996/'97'de borsaya çıktığında alıcılar da yukarıda belirttiğimiz tekeller olacak. Böyle bir özelleştirme, önümüzdeki 8-10 sene içinde Alman emekçilerine 326 milyar marka mal olacaktır.

Burada da aynı metodu, aynı sonuçları görüyoruz.

- Devlet, özelleştirilen kamu şirketinin borçlarını üstleniyor.
- En karlı bölümler özelleştiriliyor.
- Devlet, özelleştirdiği şirketleri sübvans etmeye devam ediyor.
- Özelleştirilen kuruluşlarda işçiler sokağa atılıyor.

Almanya'da kamu kuruluşlarının özelleştirilmesi hummalı bir şekilde devam ediyor. Satılması mümkün olan herşey satışa çıkarılıyor; demiryolu, posta, Posta Bankası, belediye temizlik işleri, belediye su şirketleri vs.

Özelleştirmeler sonunda yüzbinlerce işyerinin yok edileceği hesaplanıyor. Sadece posta ve demiryolunun özelleştirilmesiyle

önümüzdeki yıllarda 200 bin işçi sokağa atılacak.

Biraz da dünya tarihinde eşi emsali görülmemiş bir özelleştirmeden; bütün olarak bir devletin özelleştirilmesinden; tekellere peşkeş çekilmesinden ve bunun sonuçlarından bahsedelim;

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin satılışı:

"Şimdi demokrasi" grubunun önerisi üzerine 26 Şubat 1990'da "Treuhandanstalt" (yedemin kurumu) kurulur. Böyle bir kurumun kurulmasındaki amaç, Doğu Alman "emekçilerinin ulusal zenginlikteki payının" teminat altına alınmasıdır.

Bu kuruma yaklaşık 8 bin devlet işletmesinin mülkiyet hakkı devredilir. Bu işletmelerde çalışanların sayısı da 6 milyondur. Bu 8 bin işletme, ekonominin sanayii, ticaret ve taşımacılık alanlarında faaldirler. Tarım, su işleri, belediye ulaşım, demiryolu ve posta bu kuruma devredilmezler.

"Emekçilerin ulusal zenginlikteki payını" teminat altına almak, emekçilerin gözünü boyamak, adalet havariliği yapmak için kullanılan bir demagojidir. Çünkü esas olanı, "emekçilerin ulusal zenginlikteki payını" teminat altına alma adı altında, Batı Almanya ile "birleşen" Doğu Almanya'nın zenginliklerinin Alman tekellerinin çıkarları doğrultusunda paylaşımıdır. Yani bu kurum, Doğu Almanya'nın pazarlayıcısıdır. Pazarlamanın, yani diğer Almanya'nın zenginliklerinin Alman tekelleri arasında paylaşımının sağlanması için esas alınması gereken noktalar şöyle tespit ediliyordu:

– Hangi Alman tekellerinin en karlı işletmeleri ele geçirecekleri tespit edilmelidir. Yabancı tekeller bu alanlardan dışlanmalıdır. Bu anlayış, sözkonusu kuruma işlerlik kazandıran yasada "amaca uygunluk noktalarına göre ... düzenleme" formülasyonu ile ifade ediliyor/gizleniyor.

– Hangi işletmelerin iflas edecekleri, yani ettirileceği.

– Hangi işletmelerin devlet mülkiyetinde kalacağı ve,

– Hangi işletmelerin devlet tarafından rasyonelleştirileceği tespit edilmelidir.

Treuhandanstalt'ın Yönetim Kurulu ve İdare Meclisi, Batı Alman tekellerinin temsilcilerinin elindedir. Böylelikle devlet olarak da Alman Demokratik Cumhuriyeti'nin pazarlanmasında Alman tekellerinin belirleyici oluşları hukuki açıdan da gerçekleşir ve dünya ekonomi tarihinde şimdiye kadar eşine rastlanmamış çapta pazarlamaya başlar.

Satışa çıkartılan firmalara değerlerinin altında fiyat biçilir (firmayı almak isteyen tekelin temsilcisi firmayı satan kurumda olursa, başka türlü de olamaz) ve tekellere devri kolaylaştırılır. Satışın başladığı dönemde bu işletmelerin borçları 240 milyar mark olarak hesaplanır ve devletin sırtına yıkılır. Devlet, çevre kirliliğinin, sanayiinin yarattığı kirliliğin de masraflarını üstlenmelidir (yaklaşık 400 milyar mark.)

Firmaların, yaklaşık üçte birisi yok edilmelidir ve burada doğacak masraflar halkın sırtına yıkılmalıdır.

Treuhandanstalt'ın elinde olan zenginliğin tam miktarı bilinmiyor, ama 1.5 trilyon (1500 milyar) mark olduğu tahmin ediliyor.

Satışlar beklenen hızda yapılamaz. Örneğin nisan 1991'e kadar ancak her sekiz işletmeden birisi satılır. 333 işletme kapatılır ve buralarda çalışan 87 bin işçi sokağa atılır. Zamanla özelleştirmenin, işletmelerin devlet tarafından reorganize edilmelerinden, rekabet edebilir duruma getirilmelerinden geçtiği ve birçok firmanın daha bir dönem devlet mülkiyetinde kalacağı anlaşılır.

Birçok firmanın önce devlet mülkiyetinde kalması ve en fazla kar getirecek durumuna getirilmesinden sonra özel mülkiyete devredilmesi, yani özelleştirilmesi Alman tekellerinin başlı başına bir politikasıdır; böylelikle hiçbir zahmete katlanmaksızın

en modern, rekabet gücü olan devlet işletmeleri özel mülkiyete peşkeş çekilmiş olacak.

Alman tekelleri bu politikalarını daha ileri boyutlara götürdüler. Dünya çapındaki rekabette başarılı olmanın yegane yolu, üretim sürecini mikro elektronik ve otomasyonla donatmaktır. Bu ise, korkunç boyutlara varan sermaye kıyımı demektir. Örneğin bütün fabrikanın binasıyla, makinalarıyla yok edilmesi; arsa üzerine yeni bir işletmenin kurulması! Batı Alman tekelleri tam da böyle hareket ettiler ve Doğu Alman işletmelerini bilinçli bir şekilde krize sürüklediler. Otomobil, tekstil, gemi, çelik, kimya sektörlerinin durumu bu politikanın uygulanmasına örnektir. Batı Alman tekelleri "çürümüş plan ekonomisinin reorganizasyonu" adı altında Doğu Alman işletmelerini yok edip, en modern teknolojiyle donatılmış işletmeler kurdular. Bu işletmelerin finansmanının %50'sini devlet karşıladı. Örneğin sadece bu yolla VW 1.3 milyar marktan fazla bir miktarı kasasına indirdi.

Bu ve benzeri politikaların, bir bütün olarak Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin Batı Alman tekellerinin çıkarları doğrultusunda özelleştirilmesi sonucunda, Doğu Almanya'da sayısı 9.8 milyon olan çalışabilir nüfusun %30 ila %50'sinin, yani 4 milyonunun işsiz kalacağı tahmin ediliyordu 1991'in ortalarında.

Alman tekelleri amaçlarına ulaştılar. Örneğin, 1991 verilerine göre Doğu Almanya'da makine yapımı ve çelik üretimi, ciro olarak %10.9 oranında; kimya, yapay maddeler %29.6; ağaç, kağıt, oyuncak sektöründe %38.5; elektroteknik sektöründe %55.1 ve tekstil, deri sektöründe ise %72.9 oranında düştü.

Ağustos 1992 verilerine göre "yediemin kurumu"nın elinde olan 800 işletmeden yaklaşık 4200'ü satılmış veya yok edilmiştir. Yani geriye satılması gereken 3800 kadar işletme kalmıştır. 1993'ün başına kadar bu işletmelerin 800 kadarı ya satılır, ya da yok

edilir ve geriye 3 bin işletme kalır, kalan firmaların %70'nin, yani 2100 kadarının reorganize edilecek durumda olduğunu tespit eder!

Bu işletmeleri, Alman devleti küçük parçalara bölmeyi, her bir parçayı kendi başına bir devlet holdingi yapmayı doğru bulur. Çünkü 2-3 senelik tecrübe, özelleştirmeyi sadece "yediemin kurumu"na bırakmanın doğru olmadığını göstermiş ve devlet, devlet holdinglerini, modernleştirerek, onlara rekabet gücü kazandırarak, tekelleştirerek özelleştirebileceği anlayışına varmış. Yani devlet milyarlar harcıyarak en modern teknolojiyle donatılmış işletmeleri, özelleştirme adı altında tekellere peşkeş çekecek. Tabii, devlet tamamen çekilmiyor, kendi payını %50'nin altında tutuyor.

Demokratik Alman Cumhuriyeti'nin Alman tekellerinin çıkarları doğrultusunda özelleştirilmesinin sonucu olarak, Doğu Alman sanayiinde çalışan toplam 3.6 milyon işçiden, 1993'ün başında sadece 750 bini geriye kalmıştı, çalışıyordu, Yani 3.6 milyon sanayii işçisinin 2 850 000'i; %80'ni sokağa atılmıştı.

Doğu Almanya'nın özelleştirilmesinde de aynı sonuçlara varılıyordu:

* Devlet özelleştirilen kamu işletmelerinin borçlarını üstleniyor.

* En çok kar getiren işletmeler hemen devrediliyor.

* Devlet, elinde kalan işletmeleri, rekabet edebilecek hale getiriyor (modernleştiriyor) ve sonra özelleştiriyor.

* Özelleştirilen veya yok edilen işletmelerdeki işçiler sokağa atılıyorlar.

2- BAĞIMLI, YENİ SÖMÜRGE ÜLKELERDE ÖZELLEŞTİRME

Meksika hükümeti, radikal bir neoliberal ekonomi politika uyguladı. Ülkenin borcu, devlet işletmelerinin özelleştirme adı altın-

da enternasyonal tekellere satılmasıyla birazcık azaltıldı. Ama değişen bir şey olmadı. Meksika yeniden borçlanmak zorunda kaldı. Ekonomi düzemedi, durumu daha da kötüleşti. Asgari ücretin alım gücü '80'li yıllarda %50 gerilemişti. 1994'te %30 oranında bir gerileme daha oldu. Ekonomik kriz ve de özelleştirmenin sonucu olarak işsizlik büyük boyutlarda arttı.

Dünya Bankası ve IMF'nin "yardım"ıyla Bangladeş ekonomisi çığırından çıkarıldı. Ekonominin yeniden düzeltilmesi için Dünya Bankası ve IMF, bu ülkeye kredi verdi ve Bangladeş'in dış borçları ülke içi GSMH'nin %40'ına ulaştı. Şimdi IMF ve Dünya Bankası, borçların geri ödenmesini talep ediyorlar. Plan şöyle; özelleştirme ilerletilmelidir, tarım sektörüne verilen sübvansiyonlar kesilmelidir, oldukça liberal bir dış ticaret politikası izlenmelidir. Bunun Türkçesi şöyle; devletin mülkiyetinde olan işletmeler enternasyonal tekellere özelleştirme adı altında satılmalıdır, tarım sektörüne yapılan sübvansiyon kesilerek, ülkenin tarımsal alanda da dışa bağımlılığı sağlanmalıdır, gümrükler indirilmeli ve böylece yerli sanayii yıkılarak, yabancı mallar pazara tamamen hakim olmalıdır.

Borçların doğrudan yatırımlara dönüştürülmesi de bir özelleştirmedir. Bu metod aslında yeni değil. Yeni olan, borçlu olan ülkenin ulusal zenginliklerinin akıl almaz boyutlarda değersiz gösterilerek pazarlanmasıdır. Böylelikle çok uluslu tekeller, borçlu ülkenin fabrikalarını, hammadde kaynaklarını, tarım tesislerini ucuza kapatırlar. Sonuçta borçlu ülkenin ekonomisinin önemli alanları, doğrudan çok uluslu tekellerin eline geçer.

Uruguay bu gelişmeye bir örnektir. Özelleştirme yasasına göre, çoğunluğu ABD'den olan alıcı bankalar, ülkenin 7 milyar dolarlık borcunun ödenmesi için, çıkarılan bonoları tekellere (tercihen de Avrupa tekellerine) satma imkanına kavuşuyorlar. Böylelikle bonoları ele geçiren tekeller

de telekomunikasyon, enerji, elektro enerji gibi önemli devlet işletmelerini satın alabiliyorlar. Bu ticaret yoluyla bir taraftan bankalar, verdikleri borcun bir kısmını geri alırlarken, diğer taraftan da tekeller değerininin %57'sini ödeyerek aldıkları bonoları sözkonusu işletmelerin, hisse senetlerinin yeni sahipleri olarak %100 oranında kota ediyorlar.

Arjantin'de Alman tekelleri, özelleştirme çerçevesinde demiryollarının, su işletmelerinin, metal işletmelerinin, kominikasyon sektörünün satışına ilgi duymuşlardır.

Arjantin devlet başkanı Menem, özelleştirilecek devlet işletmelerinin öncelikle reorganize edileceklerini, yani modernleştirileceklerini ve sonra da satışa çıkarılacaklarını açıklamıştır. Bu anlayışın sonucudur ki; dev çelik işletmesi Somisa'da çalışanların sayısı (13 bin) oldukça azaltılmıştır.

Demek oluyor ki; Arjantin'de de enternasyonal tekeller ülkenin hayati öneme haiz sektörlerini ele geçirmeye çalışıyorlar ve satılmadan önce bu işletmelerin rekabet gücü artırılıyor, yani modernleştiriliyor ve işçilerin işlerine son veriliyor.

Arjantin hükümeti, yabancı sermaye ve karının korunması için yatırımları koruma anlaşması yapıyor, mal ve patent haklarını garanti altına alıyor, 4 bin'den fazla ürün için ithal kotasını kaldırıyor, yani iç pazarı yabancı ürünlere daha da açıyor.

Şimdi Arjantin ekonomisinin kominikasyon sektörü, petrol, gaz, çelik, alüminyum, demiryolu vb. anahtar sektörlerinde yabancı tekeller, özelleştirme yoluyla belirleyici konuma gelmişlerdir.

Peru'daki "Fujimori-Şoku"da IMF'nin neoliberal iktisadi programının dayatmasıdır. Bu program doğrultusunda hareket edilerek yerli sanayii koruma amacını güden gümrük duvarları %50'den %15.2'ye indirilmiştir. Özelleştirmeye, öncelikle madencilik sektöründe başlanmıştır. Petrol çıkarımındaki devlet tekeli kaldırılmıştır. Uygulanan

neoliberal programın 1992'deki sonuçları şöyle olmuştur; yerli işletmelerin %40'ı iflasa sürüklenmişlerdir. Çalışacak yaşta olan Peruluların %80'ni ya işsiz kalmış ya da geçici işlerde geçimini sağlamaya çalışanlar durumuna düşmüştür.

Değerlendirmeye geçmeden önce bir de dağılmış revizyonist blokun bazı ülkelerindeki özelleştirmelere bakalım.

Polonya, Macaristan ve o zamanki adıyla Çekoslovakya'da başlatılan özelleştirme yoluyla toplam 14.500 devlet işletmesinin özel mülkiyete geçirilmesi öngörülmüyordu.

Özelleştirmenin gerçekleştirilmesi için Polonya'da ve Çek Cumhuriyeti'nde özelleştirme bakanlıkları kurulurken, Macaristan'da "devlet yediemin kurumu" oluşturuldu. Bu kurumların görevi, ülkeye yabancı yatırımları çekerek, devlet işletmelerini en kısa zamanda özelleştirmektir.

Bugün gelinen noktada; özelleştirmede belli bir mesafe katedilmiştir, ama istenilen amaca ulaşamamıştır.

Polonya'da 60 bin dükkan satılarak perakende ticaretin %70'i (1991) özelleştirilmişti.

Polonya'da satışa çıkartılan sanayii işletmelerinin sayısı 7500'dür. Bu firmaların özelleştirilmesi için, resmen pazarlamacılık yapan "consulting firmaları" kurulmuştur. Polonya, bu firmalar vasıtasıyla, devlet işletmelerini sektör sektör bloklaştırmayı planlamıştır. Ne var ki umulan sonuç elde edilememiştir.

1993 verilerine göre çalışanların (çalışabilen nüfusun değil) %57'si özel sektörde faaldir. Bütün sanayii ürünlerinin yaklaşık üçte biri özel sektör tarafından üretilmektedir.

Polonya hükümeti, en modern, rekabet yeteneği olan işletmeleri doğrudan satışa çıkartıyor. Zarar yapan işletmelerin kredi borçları bankalara pay olarak satılıyor. Yani kredi vermiş olan bankalar bu işletmelere

ortak oluyorlar. Bu türden bazı işletmelerin modernleştirilmesine Avrupa Kalkınma Bankası "yardımcı" oluyor. Geriye kalan işletmeler ise yok ediliyor. Böylelikle binlerce işçi de işsiz kalıyor.

Polonya hükümeti, özelleştirmenin ve modernleştirilmenin işçileri sokağa atmak anlamına geldiğini bildiği ve güçlü bir toplumsal muhalefetle karşı karşıya kalmak istemediği için özelleştirilecek firmaları kapsamlı bir incelemeye tabii tutuyor. Örneğin işsizliğin zaten, büyük boyutlarda olduğu bölgelerde özelleştirme yapmaktan çekiniyor.

Polonya hükümeti 8 bin orta ve büyük çaptaki işletmenin 2 bin kadarını (1993) özelleştirebilmişti. Ülke içinde özel sermaye birikimi, bu türden işletmeleri satın almaya veya modernleştirmeye yetmediğinden, yegane umut yabancı sermaye oluyor. Yabancı sermaye de Fiat-Polski otomobil işletmesi FSM veya Varşova Çelik İşletmesi gibi en önemli işletmeleri zaten ele geçirmiş durumda.

O zamanki adıyla Çekoslovakya'da 4800 devlet sanayii işletmesi özelleştirme adı altında satışa çıkartılır. Bu ülkede; şimdiki Çek Cumhuriyeti ve Slovakya'da özelleştirmede kupon dağıtımı esas alınır. Ve buna da özelleştirmenin "demokratik çözümü" denir. Böylelikle 11.5 milyon Çekoslovakyalının özelleştirilen işletmelere ortak olmalarının yolu açılır. Ve satışa çıkarılan işletmelerde mülkiyetin formunun değişmesi hukuksal açıdan olanaklı olur. Ne var ki mülkiyet formunun değişmesi yeni sermaye anlamına gelmiyor. Ülkenin ise sermayeye ihtiyacı var.

60 mark değerindeki kuponlar Çek ve Slovakların yaklaşık 1000 Çek ve 500 Slovak işletmesine -bunlar büyük işletmeler- ortak olmalarına hizmet ediyorlardı. Kupon sahipleri, kuponlarını ya doğrudan kullanarak, işletmeye ortak oluyor, ya da kuponunu bir yatırım fonuna emanet veriyordu. Kuponları emanete verme yoluyla spekü-

lasyon imkanı doğuruluyordu. Nitekim 1994 yılının başında 800 binden fazla kuponcu, kuponlarını Havvards-Fonds'a emanet ediyorlardı. Kupon özelleştirme kupon toplama spekülasyonuna yol açmış ve kuponcular, adı geçen yatırım fonuna kuponlarını vermek için uzun kuyruklar oluşturmuşlardı.

Polonya'da olduğu gibi Çekoslavakya'da da amaçlanan sonuçlara varılamadı. 14.800 dükkan nispeten kolay satılmış ve bu özelleştirmeden yaklaşık 800 bin mark elde edilmişti. Büyük firmaların özelleştirilmesi ise ağır ilerliyor. Ama Polonya'da olduğu gibi bu ülkede de en modern, hemen kar getirebilecek büyük firmaları Batı tekelleri kapmışlardı. Örneğin Alman VW tekeli milyarlık yatırımlarıyla Çekoslavak otomobil firması Skoda'yı kapmıştı.

Macaristan'da ise özelleştirme adı altında 2200 sanayii işletmesi satışa çıkartılır. Özelleştirmede Macaristan, Polonya ve Çekoslavakya'dan daha farklı bir yol izler; bu ülkede işletme yönetim kurulları, alıcı bulmakla da görevlendirilirler. Bu ülkede de devlet işletmelerinin özelleştirme adı altında yabancı sermayeye peşkeş çekilmesinde "consulting firmaları"ndan yararlanılır.

Macaristan'da da hızlı bir özelleştirme olmaz. Ama yine en modern, hemen kar getirebilecek olan işletmeleri yabancı tekeller kaparlar. Örneğin General Electric firması (ABD), Macar ampül firması Tungram'ı 250 milyon dolar karşılığında satın alır (pay %50+bir hisse senedi) ve geriye kalan payın %20'sinin de satış hakkını elde eder. Alman Allianz-Sigortası da 80 milyon mark karşılığında "Hungaria Biztorito'nun %49'unu satın alır. Hungaria Biztorito'nun Macaristan'daki pazar payı %44'tür.

Sonuç itibariyle; bu ülkelerde özelleştirme emperyalist ülkelerin ekonomik krizde oldukları bir dönemde başlamıştı. Dağılan revizyonist blok ülkelerinin de krizde olması, dolayısıyla alım gücü zayıf ve rizikosu

büyük bir pazar oluşturmaları sonucunda yabancı sermaye en verimli, en modern işletmeleri kapatmanın ötesine geçmemiş, bekletme pozisyonunda kalmıştır. Herhalükarda bu ülkelerde özelleştirmede işsizlik durumunu dikkate alınmış, ama son kertede, özelleştirilen ve kapatılan işletmelerde çalışan işçilerin bir kısmı işten atılmıştır. Bu ülkelerde de kamu işletmeleri, kelepçir fiyatına yabancı sermayeye peşkeş çekilmişlerdir ve bu süreç hala devam etmektedir.

Özelleştirme adı altında ülkenin satışa çıkarılışının birer belgesi olan ilanları aşağıya aktarıyoruz: (Tablo II ve III)

1985-1993 arasında sanayii üretiminin Baltık devletlerinde %50; Polonya'da %76; Bulgaristan'da %61; Romanya'da %44, eski Çekoslavakya'da (1990-'93) %60 oranlarında düştüğü ve sanayii de çalışanların sayısının da azaldığı gözönünde tutulursa, özelleştirmenin ne denli başarılı olup olmadığı anlaşılır (OECD.)

Saniyoruz ki yukarıdaki veriler, özelleştirme adı altında sözkonusu ülkelerin emperyalist sermayeye nasıl ve hangi koşullarda peşkeş çekilmeye başladığını yeteri kadar açıklıyorlar.

Özelleştirme BDT ülkelerinde de planlandığı gibi yürümektedir.

Rusya ekonomisinin bel kemiğini oluşturan binlerce büyük işletmenin kısa zamanda özelleştirilerek anonim şirketlere dönüştürülemeyeceğini Rus hükümeti de anlıyor. Örneğin 1 Eylül 1992 tarihi itibariyle perakendecilikte özelleştirme ancak %5.5 oranında; gastronomide %2; hizmet sektöründe %4.5; belediye konutlarında %3.1 oranında gerçekleştirilebilmiştir. Sanayii de ise özelleştirme ise Temmuz 1992 tarihi itibariyle ancak %4.9 oranında gerçekleştirilmiştir. Demek oluyor ki; sözkonusu sektörlerde devlet mülkiyeti hala belirleyicidir.

Kazakistan'da çıkartılan özelleştirme yasasına göre (1 Ocak 1993) 6198 işletme özel-

leştirilmiştir. Özelleştirilen işletmelerin çoğu, çalışanların işletmesine dönüştürülmüştür. Bu tarzda özelleştirilen işletme sayısı 3172'dir. Bu işletmelerde çalışanların payı %51.2'dir. Özel mülkiyet olarak satılan işletmelerin sayısı 1461 ve anonim şirkete dönüştürülenlerin sayısı da 522'dir.

Özelleştirilen toplam 6198 devlet işletmesinin %29.6'sı ticaret sektöründe; %25.7'si hizmet sektöründe; %10.1'i tarım sektöründe; %8.8'i sanayii sektöründe; %8.6'sı gastronomi (otelcilik, yeme-içme sektörü) alanında; %5.1'i inşaat sektöründe vs. faaliyetler.

1 Ocak 1994 tarihi itibarıyla Özbekistan'da özelleştirmenin durumu ise şöyledir: (Tablo IV)

Şimdi Özbekistan'da küçük işletmelerin özelleştirilmesi neredeyse tamamlanmıştır. Özbek hükümetinin özelleştirme anlayışına göre her Özbek vatandaşı, özelleştirmede aynı hakka sahiptir. Ama bu kitlesel bir özelleştirmeyi, örneğin Çekoslovak örneğinde olduğu gibi beraberinde getirmiyor. Bir taraftan tekelleşme yasal olarak engelleniyor, diğer taraftan da işletmeler bedava dağıtım ve satış kombinasyonu içinde gerçekleştiriliyor.

Özbek yasalarına göre büyük sanayii kombinaları, çalışanların anonim şirkete dönüştürülüyor. Böylece bir taraftan işsizlik önlenmeye çalışılırken, diğer taraftan da yabancı alıcılar dışlanıyor ve aynı zamanda işten çıkan da işletmedeki payını kaybediyor.

Özelleştirilen işletmelerin %40'ı (26 140) anonim şirkete; %13'ü kolektif işletmelere dönüştürülürken; %1'i de kiralanmıştır. Sözkonusu tarihte devletin mülkiyetinde olan işletme sayısı 11.180'di (%17.) Bu işletmeler, önemli sanayii sektörlerindeki üretimin %40 ila %50'sini gerçekleştiriyorlardı. Yani en önemli sanayii kuruluşları devletin elindeydi.

Örnekler çoğaltılabilir. Ama amacımız bu değil. Sonuç itibarıyla şunu görüyoruz;

Emperyalizme bağımlı, yeni sömürge ülkelerin hemen hemen hepsinde özelleştirmenin amacı ve varılan sonuçlar aynı. Bu ülkelerin hepsinde özelleştirme, emperyalizmin, IMF'nin, Dünya Bankası'nın bir dayatması/politikası olarak karşımıza çıkıyor. O halde burada ele alınması gereken, iktisadi politikanın; emperyalizmin bağımlı, yeni sömürge ülkelere dayattığı güncel neoliberalizmin ne olduğudur.

3- EMPERYALİZMİN DAYATMASI OLARAK "NEOLİBERALİZM"

Emperyalistler de bağımlı ülkelerin giderek keskinleşen ekonomik ve siyasi durumlarını görüyorlardı. Önemli olan, bu ülkelerin krizden kurtulmalarına; ekonomik ve siyasi olarak bir seviye tutturmalarına "katkı"da bulunmak değildi. Onlar açısından önemli olan, bağımlı ülkeleri talan etmeye devam edebilmektir. Bunun için de yapılması gereken, o güne kadar emperyalist sömürüye doğrudan açılmamış olanların, ulusal zenginliklerini enternasyonal sermayenin çıkarlarına tabii kılmalarıydı. Aşağıda da göstereceğimiz gibi bu, ülkenin tam anlamıyla pazarlanması anlamına geliyordu. Bu politikanın uygulanabilmesi için dikkatlerin başka yöne çekilmesi gerekiyordu. Öyle de yapıldı: '80'li yılların başından beri emperyalist burjuvazi ve Türkiye gibi bağımlı ülkelerdeki uşakları geniş yığınlarla mevcut krizden çıkışın, ve "büyük" atılımın ancak ve ancak "neoliberal" bir iktisadi politikayla sağlanabileceğini vaaz ediyorlar. Biz bu vaazı önce Özal'dan duyduk, sonra Demirel devam etti ve şimdi de T. Çiller aynı vaazı veriyor.

"Liberalizm" kavramıyla yapılan demagoji serbest rekabetin gerçekleşeceği, ekonomik güçlerin özgürce gelişeceği hayalini yayma üzerine oturtuluyor. İşin esası ise hiç de öyle değil. "Liberalizm" kavramının

içeriğine baktığımızda vaaz edilenle, gerçekleşenin aynı olmadığını görüyoruz. Bu tam anlamıyla ifadesini bağımlı, yeni sömürge ülkelerde rekabetin yok edilmesinde, ulusal ekonomilerin enternasyonal üretimle tamamen bütünleşmelerinde ve çok uluslu tekellerin çıkarlarına entegre olmalarında bulunmaktadır.

Başka türlü de olamazdı. Dünya hakimiyeti kurma eğilimi emperyalizme özgüdür. Dolayısıyla emperyalist burjuvazinin, bağımlı, yeni sömürge ülkelerde ulusal bir ekonominin gelişmesini engelleme çabası onun doğasından ayrı düşünülemez. Burada ulusal bir ekonomiden anlaşılması gereken, ekonominin tamamen ulusallaştırılması değildir. Devlet işletmelerinin varlığı, ulusal sermayenin devlet tarafından sübvansede edilmesi, gümrük politikasıyla ulusal/yerli ürünlerin korunması; bir bütün olarak devletin çeşitli formlarda ekonomiye müdahale etmesi, ülke ekonomisini ifade eden faktörlerdir. Emperyalist burjuvazi; "neoliberalizm" vaazıyla bağımlı ülkelerdeki mevcut ekonomik ulusallıkları da yıkmayı, kendine entegre etmeyi amaçlamaktadır.

Bu politikanın geniş yığınlara kabul ettirilmesi için en bayağı demagojilere başvurmaktadır. Örneğin bağımlı ülkelerdeki devlet işletmeleri revizyonist-kapitalist ülkelerdeki işletmelerle eş anlamda ele alınmakta ve "sosyalizm" battığı için bu işletmelerin de sonunun olmayacağı anlayışına varılmakta. Yani devlet işletmeleri en kısa zamanda elden çıkartılmalıdır. T. Çiller'in Türkiye'yi devlet işletmeleri açısından, bölgenin en son sosyalist ülkesi olarak tanımlaması bayağı demagojiden başka bir şey değildir. Çiller'e göre Türkiye'nin pazar ekonomisine tam geçebilmesi için "sosyalist" olmaktan çıkması, yani KİT'lerin yabancı ve yerli tekellere peşkeş çekilmesi gerekmektedir.

Diğer taraftan, devlet işletmelerinin revizyonist-kapitalist ekonomi ile eşdeleştiril-

mesi ve revizyonist sistemin çöküşünden sonra, bunun çıkmaz bir yol olduğu propagandası kapitalizmin "sosyalizme" olan üstünlüğünü kanıtlamaya hizmet ediyordu ve hizmet etmektedir. Böylelikle ulusal kurtuluş mücadelesi veren örgütlerin veya iktidarda olan ulusal burjuvazinin takip etmeleri gereken ekonomik yol, emperyalist burjuvazi tarafından çizilir. Böylesi ülkeler için emperyalist burjuvazi "çok partili sistemi", "siyasi çoğulculuğu" öneriyor. Afrika'nın birçok ülkesinde "demokratik" seçimlerin yapılması, "siyasi çoğulculuğa" atılan adımlar, bir zamanların ulusal burjuvalarının antiemperyalist savaşılarının pazar ekonomisinden, arzdan, talepten, yabancı sermayeden bahseder olmaları; ülke kapılarını ardına kadar yabancı sermayeye açmaları başka türlü yorumlanamaz.

Tabii ki her ülke, emperyalist burjuvazinin her talebini istenildiği gibi yerine getiremiyor. Bu durumda emperyalist burjuvazi, böyle bir ülkeyi istenilen "kıvama" getirene kadar yumuşatıyor! Onu, talep edilen reformlara razı olana kadar baskı altına alıyor. Kısaca, emperyalist burjuvazinin ve çok uluslu tekellerin, bağımlı ülkelere dayattığı "neoliberalizm", bu ülkelerin kendi siyasi ve ekonomik gelecekleri üzerine karar verme olanaklarını tamamen ortadan kaldırıyor.

"Neoliberalizm" in her bir ülkede uygulanışı farklı formlar alabilir. Bu doğaldır ama uygulama formları ne denli farklı olursa olsun, varılan sonuçlar hep aynı.

Okur şunu sorabilir; bu nasıl oluyor ve anlatılanın özelleştirmeye ilgisi nedir.

Borçlanma Emperyalizm Ve Bağımlı Ülkeler;

Ekim 1985'te G. Kore'nin başkenti Seul'de IMF/Dünya Bankası'nın yıllık toplantısı yapılır. Bu toplantıda Dünya Bankası'na yeni bir rol de verilir. Bu role göre Dünya Bankası, borçlu ülkelerin neoliberal ilkelere göre temelden yeniden şekillenmesine, dünya ekonomisiyle entegre olmalarına katkıda bulunmalıdır. Bunun sağlanabilme-

si için de esas olan diğer şeylerin yanısıra bünye uyumunu sağlamaya hizmet eden kredilere ağırlık verilmesidir ve bu kredilerin siyasi baskı aracı olarak kullanılmasıdır. Öteden beri var olan bu nitelik böylece daha da pekiştirilmiş oldu. Bu türden kredilerin siyasi olarak ne anlama geldiğini önde gelen bir Dünya Bankası çalışanı şöyle açıklıyordu; "yapısal (bünye -çn) uyum kredileri Dünya Bankası'nın olanak sağlamasında en hassas bir araçtır. Çünkü bu krediler, bir ülkenin ekonomi politikasının kalbine oturabilir ve bundan dolayı da hükümlerlik sorunlarına müdahale olarak görülebilir. Böylesi kredilere başvuran ... hükümetler kayıtsız şartsız reform yanlısı olmak zorundadırlar" (blatferdar iz 3w, Aralık 1987, sayı 146, syf. 15. Alm.)

Bunun anlamı şudur: Dünya Bankası giderek daha ziyade belirli amaçlar için, kullanımını sınırlandırılmış krediler veriyor. Nitekim Dünya Bankası'nın toplam kredi hacmi içinde sektörel uyum kredilerinin payı 1979-'80'de %0.5'ten 1987'de %19.5'e ve toplam uyum kredilerinin payı da aynı dönemlerde %3.8'den %23.3'e çıkar. (Bkz. agy.) Bu kredileri alan hükümetler, daha baştan ekonomilerini neoliberal ilkeler temelinde yeniden yapılandıracaklarını ve dünya ekonomisine tamamen entegre olmanın yolunu açacaklarını kabul etmiş oluyorlar. Yani daha baştan reform yanlısı olduklarını kabul ediyorlar. Aksi taktirde kredi alamayacaklar.

Bu türden kredilerin nasıl kullanılacağını, krediyi alan ülke değil Dünya Bankası ya da IMF belirliyor ve bu belirleme/bilinçli politika sonucu, sözkonusu krediler anahtar sektörlerde (örneğin dışticaret, kamu işletmeleri, maliye vs.) yoğunlaşıyor. Böylelikle bağımlı ülke ekonomilerinin temel sektörleri özel sektör lehine şekillendiriliyorlar ve devletin ekonomideki faaliyeti geriletiliyor. Özel sektörün geliştirilmesiyle tekellerin pazarlardaki hakimiyetleri perçinleniyor ve emperyalist ekonomilere daha sıkı bağlarla bağlanıyor.

Bu bir programdır ve bu programı açtığımızda, gerçekleşmesi için ağırlık verilen tedbirlerin neler olduğu karşımıza çıkıyor.

Yerli kaynakların harekete geçirilmesi (kamu açıklarının azaltılması-kamu çalışanlarının işten çıkartılmaları, sübvansyonların azaltılması vs.)

Ticarette reform (fiyat kontrolünün kaldırılması, ihracatın teşviki, ithalatta liberalleşme vs.)

Yapısal Uyum, Demokrasi Ve Özelleştirme: Dünya Bankası ve IMF, bağımlı ülkelerde "demokratikleşme" sürecini ekonomik yapısal uyumla birleştiriyor ve diyorlar ki, ekonomik yapısal uyum programı uygulandıkça; pazar ekonomisine geçildikçe demokratikleşme süreci de ilerler!

Enternasyonal sermayenin bağımlı ülkelere dayattığı ekonomik yapısal uyum programını -bu, şu veya bu yeni sömürge, bağımlı ülkede farklı formlar olabilir ama özü ve amacı aynıdır- açtığımızda 12 Eylül 1980 faşist darbesinden bu yana Özalların, Demirellerin, Tansu hanımların, ülkeyi ziyaret eden uluslararası mali kurum temsilcilerinin vaazlarını görüyoruz: Ekonomik liberalleşme, özelleştirme, dünya pazarına açılma ve bunları yapılabilmesi için devletin mevcut fonksiyonlarının zayıflatılması, devletin faaliyet alanının sınırlandırılması vs.

Bunları bağımlı, yeni sömürge ülkeler ve hakim sınıfların bağımsız siyasi kararları olarak görebilir miyiz? Bu imkansız. Bütün bunlar Dünya Bankası'nın, IMF'nin veya başka emperyalist devletlerin, çok uluslu tekellerin düzenlemesi ve dışardan dayatmasıdır. IMF'nin Türkiye'ye her gelişinde, hükümetin kredi arayışı için dünya turuna her çıkışında yapılan pazarlık, emperyalist dayatmanın hangi formlardan yansıtılacağı üzerineydi/üzerinedir.

Revizyonist-kapitalist blokun yıkılmasından sonra klasik kapitalist formda birleşmiş dünya pazarı, tamamen emperyalist ülkelere elindedir. Bağımlı, yeni sömürge bir

ülkenin, tamamen bu pazara göre yeniden yapılandırılması elbette ki bu ülkeden ziyade bu yapılaşmayı dayatanların çıkarına olacaktır.

Emperyalist burjuvazi, pazar ile demokrasi- nin ikiz kardeşler olduğu vaazını veriyor. Türkiye'de Demirel ve Tansu Çiller gibi emperyalizmin uçakları hemen demokrasi adına "ayıplarını" kapatmak için pazar ekonomisine açılışı önkoşul olarak öne sürüyorlar. Türk burjuvazisine göre, Türkiye'de demokrasi pazar ekonomisine geçişe, dünya ekonomisiyle bütünleşmeye, ülke zenginliklerinin daha da fütursuzca talan edilmesine, yani özelleştirmeye endekslenmiştir. Ekonomi ne denli emperyalist dayatmaya göre yeniden şekillenirse, ülkede o denli kapsamlı bir demokrasi olacaktır. Yani ülkenin emperyalizme tamamen peşkeş çekilmesiyle demokrasi özdeşleştiriliyor.

Ama işin gerçeği hiç de öyle değil. IMF'nin, Dünya Bankası'nın dayattığı program uygulandığında devlet olarak geriye ne kalıyor? Bu durumda bağımlı ve yeni sömürge ülkelerde devlet olarak geriye polis teşkilatı, ordu, mahkemeler ve gizli istihbarat teşkilatı kalıyor. Yani sınıfsal karakteri daha çıplak hale gelen baskı araçlarıyla devlet mekanizması. Böyle bir devlet, emperyalist burjuvazi açısından "demokratik" bir devlettir ve onun her adımı "demokrasi"ye uygundur. Uygun olmak zorundadır: Çünkü, o, artık tamamen dünya pazarına açılmış, bütünleşmiş ve enternasyonalleşmiş "ulusal" ekonominin, "ulusal" varoluşun daha fütursuz bekçisidir. Yani emperyalizmin bekçisidir.

Ülke Zenginliklerinin Talanı/Borçlanma: Emperyalist ülkeler, bağımlı ve yeni sömürge ülkelerin borçlarını ödeyebilmeleri için ülke zenginliklerini enternasyonal mali pazarlarda pazarlamalarını talep ediyorlar. Bu anlayışa göre, bağımlı ülke borcunu ödeyebilmek için ülkesel zenginliğini, enternasyonal mali pazarda açık artırmaya

çıkarmalıdır. Böylelikle borçlar, uluslararası tekellerin sermaye katılımına dönüşmüş olacak. Yani bir parça borç ödeme adına emperyalist sermaye o zamana kadar giremediği alana/işletmeye ortak olmuş olacak.

Şüphesiz ki; borçların doğrudan yatırıma dönüşmesi yeni değildir. Burada yeni olan, KİT'lerin bu formda emperyalist sermayeye doğrudan peşkeş çekilmesinin politika haline getirilmesi ve yoğun uygulanmasıdır. Şimdi bağımlı ülkeler, yeni sömürge ülkeler, borç ödeme adı altında emperyalist sermayeye devlet fabrikalarına/işletmelerine, kamu kuruluşlarına, hammadde kaynakları ve tarımsal üretime daha yoğun bir şekilde izin veriyorlar; devlet işletmeleri, borç ödemek için, özelleştirme formunda, sermaye iştiraki formunda enternasyonal tekellere çok ucuza satılıyorlar. Böylelikle ekonomide yapısal uyum sağlamanın bir gereği (!) olarak, IMF, Dünya Bankası vb. emperyalist kuruluşların programlarının bir gereği olarak, bağımlı ve yeni sömürge ülkelerde ekonominin merkezi/canalıcı alanları doğrudan enternasyonal tekellerin kontrolüne geçmiş oluyor.

1992 ekiminin başında Alman ve Arjantin burjuvazilerinin önde gelen temsilcileri biraraya gelirler. Bu buluşmayı bir Alman gazetesi şöyle yorumlar. "Başkanın açıklamalarına göre Alman işletmelerini şimdiye kadar demiryolu ağının satışına, su işletmelerinin, metal işleyen işletmelerin komünikasyon alanındaki, özellikle de uydu tekniği alanındaki işletmelerin özelleştirilmelelerine ilgi duydular.

Menem, özelleştirilecek devlet işletmelerinin çoğunluğunun özelleştirmeden önce yenileneceğini vurguladı. Buenos Aires, yabancı yatırımcılara büyük bir rekabet yeteneği ve çekicilik bahşetmek istiyor. Örneğin personel mekanizması şişirilmiş... Çelik devi Somisa çalışanlarının sayısı 13 binden (7 bini mühendis) oldukça aşağılara

çekilmiş. Alman Thyssan AŞ de Somisa'ya ilgi duyanların arasında. ("Handelbkloft" 5.10 1992)

Demek oluyor ki, uluslararası sermaye her işletmeye ortak olmuyor, her işletmeyi satın almıyor. Emperyalist sermaye, önce işletmelerini modernleştir, reorganize et, sonra ben alırım dayatmasında da bulunuyor.

Ulusal Pazarların Peşkeş Çekilmesi:

Özelleştirme ve başka dayatmalarla bağımlı ve yeni sömürge ülkelerde **hala mevcut olan iç pazarlar** emperyalist sermayeye **tamamen açılmalıdır**. Böylelikle ulusal üretimi korumaya hizmet eden faktörler kaldırılacaktır ve ulusal pazara tekabül eden veya ulusal pazarı ifade eden yerli üretim, çok uluslu tekellerin kitlesel üretimi karşısında daha kapsamlı yıkıma uğrayacaktır.

Böylelikle, orta ve küçük üreticiler, burjuvazinin tekelci olmayan kesimi iflasa sürülecek, bu sınıf ve tabakaların sermayesi, emperyalist tekeller lehine bir bölüşüme tabii tutulacaktır.

Özetleyecek olursak;

"Neoliberalizm" bağımlı ve yeni sömürge ülkelerin emperyalizme bağımlılığını yeniden yapılaştırmaya yeniden şekillendirmeye hizmet etmektedir. Yeni yapılanma bağımlı ve yeni sömürge ülkelerde ulusal zenginlik adına geriye ne kalmışsa onları da emperyalist sermayenin hizmetine açmaktadır. Artık "muz yok, çikita vardır." Artık a, b, c ülkesi yok emperyalist sermaye, çok uluslu tekeller, IMF, Dünya Bankası vardır. Özelleştirme de buna hizmet etmelidir.

4- TÜRKİYE'DE ÖZELLEŞTİRME TARTIŞMASI

24 Ocak kararları (1980) emperyalistlerin "neoliberal" politikasının Türkiye'ye dayatılmasını ifade ediyordu. Türkiye'de özelleştirme de bu kararların bir sonucu olarak

1983 yılında gündeme getirildi. O günden bugüne özelleştirme Türkiye'nin gündeminden hiç çıkmadı. Hangi KİT'lerin özelleştirileceği, nasıl özelleştirileceği, kaçta satılacağı tartışıldı. Nihayet özelleştirme yasası da çıkarıldı ve bir de özelleştirmeyle sorumlu kurul kuruldu. Bunun ötesinde bazı KİT'ler de satıldı. Örneğin çimento fabrikaları...

Özellikle T. Çiller'in başbakan olmasından sonra yoğun bir şekilde ele alınan özelleştirme Türkiye'yi kurtaracak bir olay olarak lanse edilmeye başlandı. Özelleştirme adı altında KİT'lerin yerli ve yabancı tekelci sermayeye kolayca peşkeş çekilmesi için toplumsal muhalefetin kırılması, etkisizleştirilmesi gerekiyordu. Bunun için yapılması gereken de, Türkiye'nin özelleştirmeyle kazanacağını, özelleştirmeyi gerçekleştirmemekle de kaybedeceğini yığınlara anlatılmasıydı. Ne anlatılmalıydı? Gerçeği anlatmak, özelleştirme eyleminden vazgeçmek anlamına gelecektir. Burjuvazinin düpedüz gerçekleri çarpıtmaktan güdülen amacı gizleyerek demagojiye sarılmaktan başka yapacağı bir şey yoktur.

Diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de emperyalizmin dayattığı ve yerli egemen sınıfların da benimsediği "neoliberal" demagojilere buyuruldu.

Burjuvaziye göre;

* Pazar ekonomisine tam geçiş, dünya ekonomisiyle bütünleşme ancak özelleştirmeyle gerçekleştirilebilir.

* KİT'ler ekonominin birer kamburu olmuşlardır. Zarar etmektedirler. Bundan kurtulmaları gerekmektedir.

* Özelleştirmeyle mülkiyet tabana yayılacaktır. Yani Tansu hanımın ifadesiyle halkın malı halka verilecektir.

Bu ve benzeri savların herbiri bir demagogidir. Özelleştirme gerçeğiyle hiçbir ilgileri yoktur. Bunların hiçbirisi yeni değildir. Özelleştirme yapan her ülkede bu ve benzeri demagojilerle hareket edilmiştir.

Yukarıda Dünya Bankası ve IMF'den, onların yapısal uyumluluk kredilerinden ve programlarından bahsettik. O program burada karşımıza özelleştirmeyle pazar ekonomisinin güçleneceği savı olarak çıkıyor. Yani pazar ekonomisinin güçlenmesi için, yani özel sektörün güçlenmesi için, devlet sektörünün, devletin ekonomik gücünün kırılması, devletin ekonomiden çıkartılması gerekiyormuş! Diğer bir ifadeyle bu, pazar ekonomisinin güçlendirilmesi adı altında, devlet mülkiyeti formundaki zenginliğin özelleştirme yoluyla yerli ve yabancı tekellere peşkeş çekilmesinden başka hiçbir anlam taşımamaktadır.

Bazı gerçekler/olgular vardır ki, onların kanıtlanması için herhangi bir çaba dahi gereksizdir. Bu türden gerçeklerden birisi de emperyalist ülkelerde devlet sektörünün önemidir. Daha düne kadar ve çoğu emperyalist ülkelerde şimdi de bir çok devasa kuruluş devlet mülkiyetindeydi. Ve emperyalist ülkelerde birçok devlet işletmesi özelleştirilmesine rağmen devlet mülkiyeti ekonomide önemli bir rol oynamaktadır. Şimdi soru şu; madem ki özelleştirilmenin gerçekleştirilmesiyle pazar ekonomisine geçiş kolaylaşıyormuş, madem ki, özelleştirme=pazar ekonomisi=demokrasileşmeymiş, o halde, emperyalist ülkelerde, devlet sektörünün önemi gözönünde tutulursa, bu ülkelerde piyasa ekonomisinin olmadığını mı söylemek gerekiyor? Onlarda mı piyasa ekonomisinin, demokratikleşmenin yolunu açmak için özelleştirmeden bahsediyorlar?

Pazar ekonomisine geçişi özelleştirmenin gerçekleştirilmesinde görenlere göre, devletin ekonomideki ağırlığından dolayı üretim ve fiyat politikalarında bir tekelleşme sözkonusu oluyormuş ve bu da ekonominin ve pazarın kendi iç işleyişiyle oluşumunu (rekabeti) engelliyormuş. Bundan dolayı, devlet mülkiyetinde olan işletmeler özelleştirilirse bu olumsuzluklar da ortadan kalkacakmış!

Diyeceksiniz ki, böyle şey olur mu? Doğru söylediniz. Böyle şey olmaz. Madem ki üretim ve fiyat politikasındaki tekelleşme ekonominin ve pazarın iç işleyişini yani rekabeti engelliyor. O halde özel sektördeki tekelleşme bunu engellemeyecek mi? Sermaye boynuna ip takılmış eşek değil ki, hangi yöne çekersen o tarafa gitsin! Sermaye şu veya bu politik tercihe göre değil, kendi objektif işleyiş yargıları doğrultusunda hareket eder. Tekelleşmeyle üretimin ve fiyat oluşumunun değişime uğratılması ve rekabetin sadece tekeller arası rekabete dönüştürülmesi bir gerçektir. Ama tekelleşmenin devlet sektöründe mi, yoksa özel sektörde mi olduğu önemli değildir.

Diğer taraftan bu anlayış Türkiye gerçeği tarafından da çürütülmektedir. Türkiye'de kapitalizm, adeta tekelci olarak doğmuştur. Türkiye'de ekonomiye, önce devlet sektörlerindeki tekeller, sonra da devlet tekelleriyle birlikte özel sektördeki tekeller hakimdirler. Böyle bir ülkede şimdiye kadar üretimi ve fiyat politikasını kim belirliyordur da bu belirlemeden dolayı piyasa ekonomisine geçiş sağlanamıyordu? Evet kim? Yabancı tekeller mi, devlet tekelleri mi, özel tekeller mi veya bu tekellerin hepsi mi? Yoksa küçük üreticiler mi?

"Kamu kuruluşları ekonominin kamburu" olduğu demagojisine bakalım:

İşletmelerin mülkiyetinin kamuda veya devlette olması, bu işletmelerin kapitalizmin kurallarına göre faaliyet göstermedikleri anlamına gelmez. O halde, bu işletmelerin zarar etmeleri sözkonusuysa, bu zararın nedeni mülkiyetin formunda değil, kapitalist sistemin kendisinde, sermayenin hareket yasalarında aranmalıdır. Bazı KİT'ler zarar ediyorlarsa, açık ki onlar bir dizi objektif (kapitalist sisteme özgü) ve subjektif (idari, yönetim) nedenlerinden dolayı çalıştıramıyorlar.

Burjuvazi, kamu mülkiyetinde olan işletmeleri, devletin sırtında duran birer kambur

ilan ettikten sonra, bu işletmelerinde verimlilik düşük tespitini yaptıktan sonra, onlardan kurtulmanın yolunu özelleştirmede arıyor. Böylelikle bu işletmeler devlete yük olmayacaklar ve verimlilikleri de artacak!

Bu sav da bir demagojidir. Çünkü, ilk önce özelleştirilmiş olan işletmeler (örneğin çimento fabrikaları) ve şimdi de özellikle özelleştirilmesi önplana çıkartılan işletmeler (örneğin PTT'nin T'si) kar eden işletmelerdir. Diğer taraftan yerli ve yabancı tekeller, demode, zarar eden işletmeleri almıyorlar. Dolayısıyla zarar eden firmalara talip değiller. Yani devlet, istese de istemese de "zarar" eden, teknolojisi demode olmuş işletmeleri işçi ve emekçilerin sırtından modernleştirmek, reorganize etmek zorundadır. Özelleştirmeye mülkiyet tabana yayılır mı? Böylelikle halkın malı halka iade mi edilmiş olur? Veya işletmelerin öncelikle işletmede çalışanlara satılması, bunların o işletmeye sahip oldukları, o işletmenin ortağı oldukları anlamına gelir mi?

Bunların hepsi birer çıplak yalan, birer basit demagoji. Özelleştirmeye bunların hiçbirisi olmayacaktır. Bu, işçi sınıfı açısından, yukarıda ele aldığımız özelleştirmenin nedenlerine ilişkin demagojilerden daha tehlikeli bir demagoji olduğu için biraz detaylı ele alınmaya değer.

Halkın malını halka vermek isteyen Amerikan vatandaşı Tansu Çiller ve işletme satın almaya kalkan sendikaların söyleyemediklerini biz söyleyelim. Bunun adı "sosyal özelleştirme"dir. Bunun adı "halk kapitalizmi"ni geliştirmedir. Ve bundan dolayı da halkın malını halka vermek, yani mülkiyetin tabana yayılması, "sosyal özelleştirme", "halk kapitalizmi" adı altında devlet işletmelerinin, yerli ve yabancı tekellere peşkeş çekilmesinden başka bir şey değildir.

Bu demagojiye sarılarak özelleştirmeye girişen birçok ülke vardır. Almanya bunlardan birisidir. Özelleştirmenin muhaliflere, özellikle de işçilere kabul ettirilmesinde

kullanılan bu metod hiç de yeni değildir. (Yeni olan bu metodun eski revizyonist blok ülkelerindeki özelleştirmede; devlet işletmelerinin halka iadesinde(!) yaygın olarak kullanılmasıdır.)

Alman tekelci burjuvazisi '50'li yıllarda devlet işletmelerinin özelleştirilmesini talep etmiş, ama işçi sınıfının direnciyle karşınca geri adım atmak zorunda kalmıştı. Tekeller, ikinci dünya savaşı sonrası yıllarda kapsamlı yatırımları gerçekleştirmiş, oldukça modern teknolojiyle donatılmış, verimli çalışan ve faal oldukları sektörlerde tekeli konuma sahip olan büyük devlet işletmelerine ilgi duyuyorlardı. Tekellerin çıkarları, bu türden devlet işletmelerinin özelleştirilmesini gerekli kılıyordu. Ama o zamanın Almanyası'nda devlet işletmelerinin özelleştirilmesi öyle kolay yutulan bir lokma değildi. Çünkü işçi sınıfının, büyük işletmelerin sosyalleştirilmesi talebi, Alman Demokratik Cumhuriyeti'nde üretim araçlarının mülkiyetinin değişmesi (devlet mülkiyeti) Batı Almanya'da yeni bir antitekelci, antiözselci bir hareketin gelişmesine neden olabiliyordu. Alman tekelci burjuvazisi böyle bir hareketin gelişmesinden korkuyordu. Bundan dolayıdır ki, göz dikilen devlet işletmelerinin özelleştirilmesinde rafine bir metod gerekliydi. Yeni metod bulundu da; artık özelleştirmenin adı, doğrudan özelleştirme değildi; özelleştirme "halk hisse senedi" adı altında yapılmalıydı. Denendi de.

Alman tekelci burjuvazisi savaş sonrası yıllarda ve '50'li yıllarda, "serbest piyasa ekonomisi" ve "sosyal ortaklık" anlayışıyla işçi sınıfı nezdinde pek inandırıcı olmamıştı. Bunun içindir ki, Alman tekelci burjuvazisi, işçi sınıfını sisteme tam anlamıyla bağlama arayışında Amerikan tecrübesini değerlendirerek "halk kapitalizmi" düşüncesine sarıldı ve Alman tekelleri 1957 seçimlerinde "halk kapitalizmi" ve "halk hisse senedini"ni bayrak edindi.

1957 seçimlerinden önce de "halk kapitalizmi"nin geniş çaplı propagandası yapılmış, işçilerin küçük hissedarlara dönüştürülmesi için uğraşılmıştır. Bunun için özelleştirilmesi sözkonusu olan işletmelerde çalışanlara özgü "personel (veya çalışanlar) için hisse senetleri" çıkartılmıştı. Ama başarı sağlanamadı. Örneğin Demaq işletmesi 1955'te çalışanlarına hisse senedi satmaya başlar. 20 bin kişilik çalışandan sadece 938 ücretli memur ve 162 işçi, hisse senedi satın alır. Bir yıl sonraki denemede ise çalışanların ancak %5'i hissedar olurlar. Monnesmann AG'de 72 bin kişiden, 5 yıldan daha fazla işletmede çalışıyor olan işçilere hisse senedi olmaları önerilir. Hisse senedi alma durumunda olanların %90'ı bu öneriyi reddederler. Hisse senedi alanların %15'i, zamanı gelince aldıkları hisse senetlerini satarlar. Başarısızlığın örnekleri çoğaltılabilir.

Alman tekelci burjuvazisi "halk hisse senedi" hareketine genel bir karakter kazandırmada başarılı olamaz ve taktik değiştirir. Artık işe devlet, hükümet el atar. "Halk hisse senedi" eylemi tek tek devlet işletmelerinin sorunu olmaktan çıkartılıp, devletin, hükümetin sorunu yapılır. Bunun için de, o dönem halkın işçilerin gerici, intikamcı Adenaver hükümetinde "demokratik" bir karakter görme yanılgıları kullanılır. Yeni özelleştirme kampanyasının merkezine devlet işletmelerinin "halk hisse senedi" yoluyla "bütün halkın eline geçmesi" oturtulur. Alman "mucize"sinin "kahramanı" Erhand şöyle der; "Sanırsam bu, VW işletmesini, kelimenin tam anlamıyla Alman halkının, yani birçok tek tek insanın eline vermenin ateşli bir düşüncesidir." Evet Adenaver hükümeti bu ateşli düşünceyle, biz buna demagoji diyelim, bir taraftan devlet işletmelerini özelleştirerek tekellerin taleplerini yerine getirmiş, diğer taraftan da işçi sınıfı ve emekçileri "halk kapitalizmi" için, yani Alman emperyalizmi için kazanmış olacaktı. (Benzeri uygulamalar ABD, Fransa, İngiltere'de de görülmüştü.) Ve

aynı anlayışa Türkiye'de de T. Çiller sarılıyor.

Her ne kadar T. Çiller "halk kapitalizmi"nden bahsetmiyorsa da herkes için mülkiyetten, halkın malını halka devretmekten bahsediyor. Ama halkın malı gerçekten halka devrediliyor mu, tek tek hissedarlar, "satın aldıkları" işletmenin gidişatında söz sahibi olabilecekler mi? Asla olmayacaklar.

Alman işçi sınıfı ve emekçileri emperyalist devletin ve tekellerin sürdürdüğü özelleştirme kampanyasına, "halk hisse senedi"ne ve "halk kapitalizmi"ne beklenen ilgiyi göstermemiştir. "Halk hisse senetleri"nin satışıyla hisse senedi sahipliği olgusunun "demokratikleşeceği anlayışı da bir fiyaskoyla sonuçlanmıştır. Birçok işletmenin hisse senetleri çeşitli satın alışı yoluyla büyük bankaların, spekülatörlerin eline geçmiş ve bunlar da işletmelerin geleceğini belirlemişlerdir. Yani işletme yönetim kurullarına temsilcilerini göndermişlerdir. "Halk hisse senedi sahipleri" ise "sahibi" oldukları işletmenin yönetiminde hiç söz sahibi olamamışlardır.

Lenin'in ifade ettiği gibi "Hisse senedi sahipliğinin 'demokratikleştirilmesi', gerçekte mali oligarşinin iktidarını arttıran bir araç" olarak açığa çıkmıştır. (Lenin, Emperyalizm, c. 22, Syf 231/232)

Hisse sahibi büyük bankalar şirketin genel toplantılarında hazır bulunurlarken, dağınık durumda olan küçük "halk hisse senedi" sahiplerinin bu olanağı yoktu.

Kısaca; mülkiyeti tabana yayma anlayışı, işçilere ideolojik yanılgıya sürüklenmekten, sınıfsal yaklaşımlarını sermayenin çıkarına terk etmekten başka bir şey vermeyecektir. Bu, işçi sınıfının, sermaye tarafından satın alınması anlamına gelir.

Özelleştirme ve ona karşı mücadelenin ne olup olmadığını ele almadan önce, özelleştirilenin, yani devlet mülkiyetinin ne olup ne olmadığını açıklayalım.

5- KAPİTALİZMDE DEVLET MÜLKİYETİNİN KARAKTERİ

A) Kapitalist Sistemin Objektif Ekonomik Kategorisi Olarak Devlet Mülkiyeti (Sektörü)

Türkiye'de devlet mülkiyeti, kapitalist üretim biçiminin ekonomik ilişkilerindeki bazı değişmelerin bir ifadesi olmuştur. Bu değişmelerin içeriğini, tek tek unsurlarını ele alarak gösterirsek:

– Türkiye'de kapitalizmin gelişme koşulları devletin, ekonominin hemen hemen bütün alanlarında faal olmasını kaçınılmaz kılmış olduğundan dolayı, devletin faal olduğu ekonomi sektörlerinde üretimin ve sermayenin yoğunlaşmasının ve merkezileşmesinin hızlanması için oldukça uygun koşullar oluşmuştu. Böylelikle büyük üretimin gelişmesi ivme kazanıyor, teknolojik yenilenme önemleşiyor ve bütün bunlar da Türkiye'de kapitalizm koşullarında üretici güçlerin toplumsallaşma sürecini ilerletiyorlardı.

– Devlet sektöründe (devlet işletmelerinde) üretim araçlarının sahibi ile (burada hukuki anlamda değil, sosyal ekonomik anlamda bir sahiplik söz konusudur) üretim sürecinin doğrudan yönetim organları arasındaki ayırım/farklılık tamamen belirgindir. Yani, sadece emperyalizmde değil, Türkiye'deki kapitalizm koşullarında da devlet mülkiyetinin varlığı burjuvazinin prazit, fazlalık tarihi ömrünü doldurmuş olduğunu, artık toplumsal bir fonksiyonunun kalmadığını çok açık bir şekilde göstermektedir. Bu anlamda devlet mülkiyeti, hem kapitalizmin maddi tahribatının ve hem de sosyalist üretim biçiminin maddi hazırlığının bir unsurudur.

–Devletin ekonomideki faaliyeti, işgücünün alım ve satımında belli şekli değişmeye neden olmuştur; devlet işletmelerinde işçi, doğrudan tek tek kapitalistler tarafından sömürülüyor. Devlet işletmelerinde işçi, özel bir kapitalist tarafından; büyük burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin temsilcisi

olan devlet tarafından sömürülüyor. Böylelikle devlet işletmelerinde ve özel sektörde artı değere el konuş formu değişik oluyor. Bundan dolayıdır ki, Engels şöyle der; "Tam da bu, sorunun bamteli; mülk sahibi sınıflar iktidarda oldukları müddetçe... devletleştirme sömürünün ortadan kaldırılması değil, bilakis sadece biçim değiştirmesidir." (Cilt 38, s. 64, Alm)

– Devlet mülkiyeti, toplumsal ürünün bölüşümünde de belli değişmelere neden olmaktadır; devlet, işçi sınıfının ve emekçi yığınların gelirlerinin sürekli artan bir kısmını vergi olarak alıyor ve bu miktarın bir kısmını sermaye olarak (devlet) işletmesine yatırıyor. Devletin, kendi işletmelerinde elde ettiği gelirin bir kısmı da çeşitli formlarda (örneğin kredi vs.) büyük burjuvazinin eline geçiyor. Böylelikle devlet mülkiyeti, ulusal gelirin, büyük burjuvazinin lehine paylaşımında bir araç oluyor.

Devlet mülkiyetinde üretici güçlerin toplumsal karakterinin tanınma zorunluluğu, üretici güçlerin toplumsal araç olarak ele alınma zorunluluğu kendini gösteriyor. Tam da burada, devlet mülkiyetinde, Engels'in ifadesiyle, "Bizzat toplum tarafından bütün üretici güçlerin ele geçirilmelerinin yeni bir basamağına ulaşıyor." (C. 20, s. 259, "Anti-Duhring" Alm.)

Demek oluyor ki, devlet işletmeciliği kapitalizmde, toplumsal araç olarak üretim araçlarının ekonomik realize edilmesinde (bölüşümünde) yeni bir basamağı ifade ediyor. Ama devlet işletmeciliğinin bu karakteri, yani toplumsal karakterinin tanınmamazlıktan tam tanınmaya geçişi ancak sosyalizmde mümkün olur.

Tam da bu süreç devlet mülkiyetinin kapitalist üretim biçimi koşullarında üretici güçlerin toplumsal karakterinin tanınmasının en yüksek aşamasını ifade ettiğini göstermektedir; devlet mülkiyeti, üretim araçlarının burjuvazinin mülkiyetinde olarak (bütün olarak tekelci burjuvazi), sermaye olarak, sömürünün aracı olarak görülebile-

ceği en son sınırı oluşturmaktadır. Bu sınırın ötesine geçmek; yani üretici güçlerin toplumsal karakterinin tanınmasının en yüksek aşaması üretim araçlarının topluma devredilmesi anlamına gelmektedir. Tabii ki, bu devrim sorundur, bu Türkiye açısından antiemperyalist demokratik devrim ve giderek sosyalizme geçiş sorundur. Türkiye'de bu devrime en yakın mülkiyet formunu devlet mülkiyeti oluşturmaktadır.

Bütün bu belirttiğimiz özelliklerine rağmen devlet mülkiyeti, kapitalist ilişkileri ortadan kaldıran yeni bir üretim ilişkisini ifade etmiyor. Bunların hepsi kapitalist üretim biçimi çerçevesindeki değişimlerdir; proletaryanın, iktidar mücadelesinde dikkate alınması gereken değişimlerdir.

Belirttiğimiz değişimler yeniden üretim süreci çelişkilerinin hareket edebilecekleri formların doğmasına neden oluyorlar:

– İfadesini devlet mülkiyetinde bulan ekonomik ilişkilerdeki yukarıda belirttiğimiz değişimler, özel sektör çerçevesindeki üretici güçlerin belli hareket formlarının oluşmasına da neden oluyorlar; devlet mülkiyeti (sektörü) özel sektör sermayesinin nisbeten iyi koşullarda değerlendirmesi için, ek kar kaynakları için koşullar oluşturuyor. Zaten devlet sektörünün temel ekonomik fonksiyonu da bundan ibarettir. Ve Türkiye'de devlet sektörü varoluşundan bugüne kadar bu fonksiyonunu tam olarak yerine getirmiştir; devlet işletmeleri sermayenin birikim sürecini etkiliyorlar (kemalist burjuvazi döneminde belirliyorlardı), geniş kapsamlı bir yatırım faaliyetini gerçekleştiriyorlar ve ülke ekonomisinde işin verimliliğini belli ölçülerde yükseliyorlar.

– Devlet sektörü, özel sektörün üretimini realize etmesini kolaylaştırıyor; devlet sektörü iç pazarın genişlemesinde dolayısıyla genişlemiş iç pazarda özel sektörün rekabet gücü kazanmasında önemli bir faktör oluyor.

Bütün bunlara rağmen vurgulamak gerekiyor ki, devlet sektörü görünüşte her ne kadar bağımsız bir gelişme yolu izlese izlesin, sonuç itibarıyla ekonomik faaliyetini özel sektörün mülkiyetindeymiş gibi gerçekleştiriyor. Yani yeniden üretim sürecindeki rolü, özel sektörde olduğu gibi, kapitalist ekonominin genel yasalarıyla sınırlanmıştır. Devlet sektörü, Türkiye ekonomisinin gelişmesine temel değişimler taşıyamamakta; yeniden üretim sürecinin veya genel olarak kapitalizmin çelişkilerini ortadan kaldırmamakta. Zaten bu kapitalizm koşullarında mümkün değildir.

Demek oluyor ki, devlet mülkiyeti – ekonomik realizasyonu açısından– bütün burjuva sınıfın değil, ama işbirlikçi büyük burjuvazinin ve büyük toprak sahiplerinin mülkiyet formunu oluşturmaktadır. Ama o, aynı zamanda şeklen bağımsızdır. Ama devlet mülkiyetinin ekonomik ilişkilere taşıdığı ve yukarıda belirttiğimiz değişimler bu bağımsızlıktan kaynaklanmıyorlar. Şekli bağımsızlık, sadece hukuksal bir ifadedir. Başka bir şey değil.

Devlet sektörü dendiğinde, üretim araçlarının bir kısmının tek tek kapitalistlerin veya özel sektör tekellerinin mülkü olarak değil, bir bütün olarak işbirlikçi burjuvazinin mülkü olarak realize edildiği görülür. Hal böyle olunca üretim araçlarının bu kısmı üzerine tasarruf hakkının kimde olduğu sorununda da çözümlenmiş olması gerekir. Bu sorunun çözümü şöyle; üretim araçlarının bu kısmının tasarruf/kullanım hakkı kapitalist bir işletmeye devrediliyor ve bu kapitalist işletmede işbirlikçi büyük burjuvazi ve büyük toprak sahiplerinin (aynı zamanda yabancı sermayenin de) çıkarlarını, siyasi iktidarını ifade eden kapitalist Türk devletinden başka bir şey değildir. Her kapitalist devletin doğuş koşulları farklıdır. Türk devleti tekelci kapitalist işletme olma koşulları içinde doğmuş ve öyle de gelişmiştir.

Üretim araçlarının bir kısmının yeni bir taşıyıcıya/tasarrufçuya yani devlete devredilmesi bu devrin hukuksal tanımını da kaçınılmaz kılıyor. Bu tanım, Türkiye'de ve kapitalist dünyanın her yerinde karşımıza şekli bağımsız devlet mülkiyeti formunda çıkıyor.

Bu nokta oldukça önemlidir. Çünkü burjuva, faşist, reformist ekonomistler tam da bu noktada bulanık/karanlık teorilerini geliştirerek, devleti bütün toplumun temsilcisi olarak ilan ediyorlar, onun sınıfsal karakterini gizliyorlar ve böylece de büyük burjuvazinin mülkiyetinin değişik formu olarak devlet mülkiyeti olgusunun özünü karartıyorlar.

Bu gerçekten dolaydır ki, devle mülkiyetinin ekonomik içeriğini, onun şekli-her iki bağımsızlığından onun özel sektörden şekli ayırımından hareketle açıklamak hukuksal bir uydurmadan başka bir şey değildir. Türkiye'de burjuvazi bu hukuksal uydurmaya oldum olası ciddi bir şekilde sahip çıkar. Bunun nedeni vardır: Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinde devlet; kapitalist işletme olarak devlet belirleyici bir rol oynamıştı. Başlangıçta Türk kapitalizminin motoru devletti. Devlet bu rolünden dolayı kolayca bütün toplumun temsilcisi olarak açıklanabiliyordu, sınıflar üstünde bir konuma getirilebiliyordu ve dolayısıyla devlet mülkiyeti de bu temelde bütün toplumun mülkü olarak lanse edilebiliyordu.

B) Kapitalist Üretim Biçiminin Yıkılmasının Formel Aracı Olarak Devlet Mülkiyeti (Sektörü)

Kapitalizm ne derece gelişirse, üretim de o derece toplumsallaşmış olur. Kapitalizmin en yüksek aşaması olarak emperyalizm üretimi, kapitalist çerçevede toplumsallaşacağı kadar toplumsallaştırmıştır, kapitalizmin bütün çelişkilerini derinleştirmiştir. Bütün emperyalist ülkelerde sosyalizme geçişin objektif koşulları son derece olgunlaşmıştır. Lenin şöyle der bu konuda:

"... tekelci devlet kapitalizmi, sosyalizmin tam **maddi** hazırlığıdır, onun doğrudan **ilk basamağıdır**. Çünkü tarihi merdivende bu basamak ile sosyalizm denen basamak arasında **artık hiçbir ara basamaklar** yoktur" (aç. Lenin, c. 25, s. 370, Alm.)

Şüphesiz ki, Türkiye'de kapitalizm bu denli gelişmemiştir. Türkiye'de sosyalizme geçiş, emperyalist bir ülkenin sosyalizme geçişi gibi olmayacaktır. Bugün Türkiye'de sosyalist devrimden önce, o devrimin yolunu açacak olan antiemperyalist demokratik devrimin objektif koşulları oldukça olgunlaşmıştır. Bu süreç içinde devletin ekonomik faaliyeti, devlet kapitalizmi de (veya setörü) çok önemli bir rol oynamaktadır.

Birincisi; devletin ekonomik faaliyeti her şeyden önce, egemen burjuvazinin tarihi olarak çağını doldurmuş olduğunu, bu sınıfın toplumsal ilerleme açısından hiçbir anlamının kalmadığını, egemen burjuvazinin üretici güçleri amaca uygun kullanma yeteneğinden yoksun olduğunu gösterir.

İkincisi; devletin ekonomik faaliyeti, burjuvazinin bu yeteneksizliğini aşmanın bir aracı olarak hizmet eder. Ama bu, kapitalist ekonominin belli çelişkilerinin çözümünde sadece sınırlı bir araçtır. Bu abartılmamalıdır. Devletin ekonomik faaliyeti aynı zamanda kapitalist ekonominin çelişkilerini de keskinleştirir. Bu konuda Engels şöyle der:

"Formu ne olursa olsun modern devlet, özü itibarıyla kapitalist bir makinedir, kapitalistlerin devletidir, ideal genel kapitalisttir. Mülkiyetine ne kadar çok üretici güç alırsa o kadar çok gerçek genel kapitalist olur, o kadar çok vatandaşı sömürür. İşçiler, ücretli işçi, proleter olarak kalırlar. Sermaye ilişkisi kaldırılmaz, daha ziyade keskinleşir." (c. 20, s. 260, "Anti-Dühring", Alm.)

Görüyoruz ki, devlet mülkiyeti, kapitalist üretim biçiminden kaynaklanan belli çelişkilerin (örneğin krizlerin geciktirilmesi veya

atlatılması için alınan tedbirler) çözümünde sadece sınırlı bir araç değil, bilakis kapitalist üretim biçiminden kaynaklanan çelişkilerin keskinleşmesine neden olan bir faktördür.

Engels, devamla şöyle diyor;

"Üretici güçlere olan devlet mülkiyeti, çatışmanın çözümü değildir, ama o, kendi içinde çözümün şekli aracını, vesilesini taşımaktadır.

Bu çözüm sadece, modern üretici güçlerin toplumsal doğasının gerçekten tanınmasında ve üretim, el koyuş ve mübadele biçiminin üretim araçlarının toplumsal karakteriyle uyum içine sokulmasındadır ve bu sadece, toplumun, kendi yönetimi dışında kalan üretici güçleri açıkça ve dolaysızca ele geçirmesiyle gerçekleşebilir" (agy.)

Demek oluyor ki, Engels devletin mülkiyetini ayna zamanda, kapitalist üretim biçiminin ortadan kaldırılmasında bir araç olarak görüyor. Yanlış anlaşılmayı önlemek için belirtelim ki, bu, yine Engels açısından sadece ve sadece biçimsel bir araçtır.

Devlet mülkiyetinin (sektörünün) bahsettiğimiz bu iki özelliği aynı zamanda onun iki çelişkili yönünü de ele vermektedir:

– Devlet mülkiyeti, üretici güçlerin toplumsallaşmasının bir ifadesidir.

– Devlet mülkiyeti, aynı zamanda artı değere kapitalist el koyuşun bir formudur.

Devlet mülkiyetinin bahsettiğimiz iki özelliğinin konumuz açısından ve giderek de sosyalizmin maddi hazırlığı süreci açısından önemi nedir?

Birincisi; devletin ekonomik faaliyeti, üretici güçlerin daha yüksek bir aşamada toplumsallaşma gelişmesinin genel bir ifadesidir. Böylelikle üretimin bir merkezden yönetimi, ekonomi de belli dengelerin sağlanması, toplumun ekonomik güçlerinin ve araçlarının önemli oranda amaca uygun kullanılma olanakları doğmaktadır. Tam da bu noktada kapitalist gelişmenin, burjuvazinin

aşılmasının araç ve yollarının bizzat kapitalist gelişme ve burjuvazi tarafından nasıl hazırlandığını görüyoruz.

Unutmamak gerekir ki, devletleştirme düşüncesi komünistlerin bir buluşu değildir. Devletleştirme düşüncesi, toplumun objektif gelişmesi tarafından daha da ilerlemek için bulunmuş olan bir yoldur.

Bilimsel teori olarak marksizm, diğer şeylerin yanısıra bu gerçeği de görmek ve değerlendirmekle karşı karşıyadır: Toplumsal ilerleyişin yolunu, bu ilerlemenin ekonomik ve siyasi koşulların keşfettiği ve bu ilerlemeye tekabül eden toplumsal güçleri örgütleyerek demokratik veya sosyalist devrimi gerçekleştirmek.

Lenin, tekelci devlet kapitalizmine, devlet tekeline bu açıdan da yaklaşır ve şöyle der: "Sosyalizm, **bütün halkın yararına kullanılan** ve böylece, kapitalist tekel olmaktan **çıkan** (aç Lenin) kapitalist devlet tekeline başka bir şey de değildir." (c. 25, s. 369, Alm.)

İkincisi; devlet mülkiyetinin kapitalist sisteminin yok edilmesinde sadece bir araç olması gerçeği. Üretimin kapitalist karakterini yadsımadığı gibi, kapitalist üretim biçimi çerçevesinden çıktığı anlamına da gelmez. Bundan dolayıdır ki, devlet mülkiyetini, kapitalizmin yok edilmesinin aracı olarak karakterize eden bütün faktörler öze ilişkin olmayan formel faktörlerdir.

Bu sonuca Lenin nasıl bakıyordu? Lenin, devlet mülkiyeti veya devletleştirme sorununu hiçbir zaman sınıf mücadelesinden ayrı olarak ele almamıştır. Öyle ki o, 1917'nin Şubat-Ekim ayları arasında (demokratik devrimin politik plandaki zaferinden sonra) devlet mülkiyeti veya devletleştirme olgusunda burjuva-demokratik devrimden sosyalizme geçişin hızlandırılmasının bir aracını görmüştür. Örneğin o madden ocaklarının ve şeker fabrikalarının devletleştirilmesini ve bütün bankaların ulusal bir banka olarak birleşmelerini uy-

gun görmüştür. Lenin "Temel Bir Sorun" adlı makalesinde bu konuda şöyle der:

"Kartellerin burjuva-demokratik, köylü devletin eline geçmesi sosyalist bir tedbir mi olacaktır?"

Hayır. Bu sosyalizm değildir...

Sorun şu; bütün bankaların bir bankada kaynaşmaları ve şeker fabrikaları kartellerinin demokratik, köylü devletin eline geçmesi gibi tedbirler, proletarya ve yarı proletaryanın bütün toplum kütlesi içindeki önemini, rolünü, nüfuzunu **güçlendirecek** midir **yoksa zayıflatacak mıdır?**

Şüphesiz ki, güçlendirecektir. Çünkü bunlar "küçük mülk sahibi" tedbirleri değildirler.

Böylesi tedbirler özellikle şehir işçilerinin, şehirdeki ve kırdaki proleter ve yarı proleterlerin öncüsünün bütün toplum üzerindeki önemini, rolünü ve nüfuzunu kaçınılmaz olarak güçlendirecektir.

Böylesi tedbirlerden **sonra** sosyalizme doğru **adımlar** (aç Lenin) Rusya'da tabii ki mümkün olacaktır." (Lenin "Temel Bir Sorun", 1917, c. 24, s 183, Alm.)

Diğer bir ifadeyle: Anadolu coğrafyasında komünistlerin antiemperyalist demokratik devrim programının birkaç maddesinde ulusallaştırmayı esas almaları boşuna değil.

Belirttiğimiz gibi Lenin, kapitalist sistem çerçevesinde ulusallaştırma sorununu, devlet gücünün karakterinden, sınıf mücadelesinin gelişme durumundan, işçi sınıfının bu mücadelede ve toplumdaki nüfuzundan bağımsız olarak ele almaktadır.

Lenin'in soruna bu yaklaşımı, marksizmle revizyonizm arasındaki önemli bir farkın da ifadesidir; revizyonistler, devlet mülkiyetinin belirli yönlerini –ele aldığımız yönlerini– mutlaklaştırır, devlet mülkiyeti olgusunu somut tarihi durumdan, sınıf mücadelesinin gelişme seyrinden koparırlar ve burjuvazinin yapacağı her ulusallaştırmayı işçi sınıfı için sürekli avantajlı bir gelişme olarak görürler. Onlara göre, faşist dikta-

törlüğün Koç ve Sabancıları, Alman devletin Siemens'i ulusallaştırmasıyla, bir zamanların Küba'sındaki, Nikaraua'sındaki ulusal iktidarların ulusallaştırmaları arasında sadece yer ve zaman farkı vardır; hepsi de işçi sınıfı için avantajlıdır! Ama revizyonist blokun yıkılmasından sonra, zehir saçan dünya çapında örgütlü ve güçlü bir revizyonizm artık olmadığı için "kulağımız biraz dinç"!

C) Anadolu Coğrafyası İşçi Sınıfının Mücadelesinde Devlet İşletmelerinin (Sektörünün) Rolü

Son dönemlerde özelleştirme tartışmalarının yoğunlaşması, burjuvazinin KİT'leri yerli ve yabancı tekellere peşkeş çekmede kararlı olması, özelleştirme sorununa çeşitli çevrelerin yaklaşımları komünistlerin dikkatini de kaçınılmaz olarak bu yöne çekmektedir. Soruna köklü bir yaklaşım, tartışmaların geldiği bir aşamadan sonra kaçınılmaz olmuştur. Özelleştirme sorunu, diğer şeylerin yanısıra çok önemli sorunu da gündeme getirmiştir; devlet işletmelerinde mülkiyet sorunu mevcut toplumsal düzenin dayadığı mülkiyet temelleri.

Yukarıda belirtmiştik; mülkiyetin devlet formunun sosyo-ekonomik içeriği belirleyicidir. Bu ise, devletin sınıfsal karakterinden, söz konusu ülkede sınıfsal/iktidarsal güç dengelerinden kopuk olarak asla ele alınamaz. Devlet mülkiyeti, kapitalizmde de, demokratik devrimden sosyalist devrime geçişin aracı olan demokratik devrimci devlette de ve sosyalizm de de karşımıza çıkmakta. Biz bunların hepsini aynı kefeye koyamayız.

Bu üç dönemin her birinde devlet mülkiyetinin formu, sınıfsal karakteri değişik olacak. O halde özelleştirme sorunu tartışılırken sorunun, mülkiyete ilişkin can alıcı özü bir kenara itilerek, daha tali yanlar (sendikalaştırma vb.) ön plana çıkartılarak tartışılmaz. Sorun, komple bir perspektifle ele alınmalıdır. Bizim amacımız, özelleştirme tartışması vesilesiyle de proletaryanın ikti-

dar mücadelesinde pratikte ve bilinçlenmede ileri, yeni mevziler kazanmasını sağlamaktır. Bu da, özelleştirme tartışmasında mülkiyetin karakterini ele almadan olmuyor.

Türkiye'de burjuvazi, özelleştirme propagandasında, Türkiye'nin bölgenin en son sosyalist ülkesi olduğu bayalığını yapacak kadar ileri gitti. Dün, özel sektörü yaratan, onun çıkarına olan devlet sektörü, devlet mülkiyeti bugün T. Çiller tarafından sosyalizm olarak açıklanıyor. Devlet mülkiyeti eskimiştir, onun ömrü tükenmiştir deniyor. Böylelikle burjuvazinin siyasi sözcüleri, kapitalist ve sosyalist devlet mülkiyetini demagojik bir şekilde birbirine karıştırıyorlar. Bu karıştırma, sadece özelleştirmeyi gerçekleştirmek için değil, aynı zamanda işçi sınıfının bilincini bulandırmak için de kullanılıyor. Eskimiş, ömrü dolmuş bir mülkiyet anlayışı için mücadele etmenin anlamı yok deniyor.

Oysa eskiyen, ömrünü dolduran üretim araçları üzerine demokratik ve sosyalist devlet mülkiyeti değildir. Eskiyen ve ömrünü doldurmuş olan devlet mülkiyetinin kapitalist düzenin sağlamaştırılması tekelci kapitalist özel sektörün zenginleşmesi için kullanımdır. Eskiyen ve ömrünü doldurmuş olan, kolektif kapitalist sömürünün aracı olan KİT'leri özel sektörü, yabancı sermayenin çıkarları için, baskı ve sömürüyü arttırmak için, Kürt ulusunu katletmede maddi imkanlar sağlamak için daha etkin kılanmaya yönelik faşist Türk devletinin kendisidir.

Özelleştirme sorununa yaklaşımda bu bakış açısı göz ardı edilirse, varılacak sonuç yanlış olur, tali noktalar ön plana çıkar, esas nokta geri planda kalır.

6- ÖZELLEŞTİRME: ÖZELLEŞTİRMENİN EKONOMİK VE SİYASİ NEDENLERİ

Türkiye'de burjuvazi özelleştirmeyi neredeyse bir kampanyaya dönüştürdü ve yo-

ğun ve geniş çaplı bir kampanyayla sürdürüyor. Özelleştirmenin önüne çıkartılan hukuksal engelleri de aşıyor. Türkiye'de özelleştirme şimdiye kadar görülmemiş, boyutlarda ele alınıyor ve hükümet politikasının önemli bir unsuru durumuna getirilmiştir.

Burjuvazinin özelleştirmeye her gün bu denli önem vermesinin nedeni, Türk kapitalizminin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik genel durumda aranmalıdır.

Türk burjuvazinin özelleştirme propagandasında ve özelleştirmeyle güttüğü amaçta neoliberalizmin güçlü izleri/etkisi vardır.

Burada belirtilmesi gereken bir noktada şudur: Özelleştirme propagandasında "serbest pazar ekonomisini" bayrak edinen Türk burjuvazininin, özelleştirmeyi **salt** "neoliberal" dayatma ve taleplerden dolayı yaptığını söylemek, gerçeği tam anlamıyla yansıtmamak anlamına gelir.

Her ne kadar Türkiye emperyalizme bağımlı, yeni sömürge bir ülkeyse de bu, Türkiye'nin ekonomik olarak fevkalade geri, tamamen dışa bağımlı, hiçbir iddiası olmayan bir ülke olduğu anlamına gelmez. Türk burjuvazisi kendi gücünü, bölgesel konumunu görüyor verevizyonist-kapitalist blokun dağılmasından sonra ortaya çıkan olanakları kendi çıkarı için değerlendirmeyi amaçlıyor. Bu, sermaye demektir ve bu sermayeyi o, emperyalist ülkelerden hiçbir zaman alamaz. Dolayısıyla kendi birikim kaynaklarını zorlamak zorunda kalıyor. İşte özelleştirmeden elde edilecek miktarın bir kısmını da Türk burjuvazisi bu amaçlar için kullanacaktır. Türkiye'de özelleştirmenin önemli bir noktası da emperyalizmin "neoliberalizm" dayatmasının yanısıra budur; "Türk burjuvazisinin "Adriyatik kıyısından Çin Seddi'ne" hırsıdır.

Özelleştirmenin nedenlerinin ve bununla burjuvazinin güttüğü amacın anlaşılması için devlet işletmelerinin ekonomieki spesi-

fik (özgöl) konumu ve rolünün dikkate alınması gerekir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi, devlet işletmeleri kapitalist karakterde olan işletmelerdir ve nihai olarak da devlet tarafından özel sektörün çıkarlarına ters düşmeyecek bir şekilde yönetilirler. Ama mülkiyetin formu açısından devlet işletmeleri, özel sektör işletmelerinden farklıdır. İşte tam da bu fark hem hakim burjuvazi açısından ve hem de işçi sınıfı açısından mutlaka dikkate alınması gereken bir farktır. Neden?

Birinci neden; özel sektörün devlet işletmeleri üzerinde dolaylı veya dolaysız bir nüfuzu vardır. Ama bu nüfuz, özel sektörün kendi işletmeleri üzerindeki nüfuzu kadar/gibi teminat altına alınmamıştır. Özel sektörün devlet işletmeleri üzerindeki nüfuzu genellikle devlet kurumları üzerinden sağlanmaktadır. Ama bir bütün olan özel sektör de çeşitli sermaye gruplarından oluşmakta ve bu sektör, devlet sektörünü bir bütün olarak değil, tek tek sermaye grupları bazında kendi çıkarları doğrultusunda etkilemeye çalışır. İşte bu etkilemenin sağlanması için uygun olan devlet kurumlarında özel sektörü oluşturan sermaye grupları karşı karşıya gelirler (çıkarcı çelişkileri). Bu, devlet işletmelerini etkilemek için sürdürülen çıkar rekabetinin ifadesidir. Bu rekabet (sipariş alabilmek için rüşvet vermekten, kendi adamının istenilen mevkiye getirmeye kadar uzanan her türlü pislğin mübah sayıldığı ve her gün burjuva gazetelerde okuduğumuz olaylar/gelişmeler süreci) özel sektörün tek tek sermaye grupları için pahalı olabilir ve üstelik, belli bir nüfuz sağlanmış olsa da, bunun devam edeceğinin hiçbir garantisi yoktur.

Diğer taraftan ekonomide devlet işletmelerinin özel sektörle rekabet ettiği durumlar da olur. Bu nedenlerden dolayı özel sektörün şu veya bu sermaye grubu, özelleştirmeye uygun belli devlet işletmelerini ele geçirmeyi kendi çıkarı açısından doğru

bulabilir. Böylelikle özel sektör, özelleştirilen devlet işletmesi üzerinde sınırsız hakka sahip olur.

Aynı anlayış, yabancı sermaye içinde geçerlidir. Yabancı sermaye de, kendi pazarını daraltan, yani rekabet gücüne sahip olan devlet işletmelerini ele geçirmeyi hedefler.

Bugün Türkiye'de yürütülen özelleştirmeye özel sektörün (yerli tekellerin) ve yabancı sermayenin bu anlayışla da yaklaştıkları açıktır.

İkinci neden; devlet işletmeleri, özel sektör işletmelerinden daha yoğun bir şekilde kamuoyunun gündemindedir. Bu işletmelerin yönetimi hükümetin elindedir. Bu işletmelerde olup bitenler, kamuoyu tarafından hükümet eden siyasi partilerle bağlam içinde ele alınır. İSKİ olayı ile SHP ilişkisi henüz küllenmedi.

Devlet işletmelerinin bu idari özelliğinden dolayı hükümet özel sektör karşısında ne kadar tavizkar davranırsa davranırsa, her bir özel sektör işletmesinin, devlet işletmeleri bağlamında, isteklerini tam olarak erine getiremez.

Bu noktayla ilgili gelişmeler mevcut düzeyin siyasi teşhirinde önemli bir rol oynarlar/çıkış noktası oluştururlar.

Üçüncü neden; bazı dönemlerde devlet işletmelerinin varlığı veya sayılarının giderek artması burjuvazi için potansiyel siyasi bir tehlike arz edebilir. Devlet işletmeleri kapitalist işletmeler olmalarına rağmen, aynı zamanda, mülkiyetin formu bakımından özel mülkiyetin bir inkarıdır. Bu durumda kapitalist mülkiyetin idaresi, üretimin yönetimi devletin elinde olunca, tek tek kapitalistin, birey olarak kapitalistin, ekonomik açıdan gereksiz bir figür olduğu açığa çıkar. Devlet işletmelerinin varlığı, kapitalist özel mülkiyetin ömrünü, kitleler nezdinde, tarihi olarak doldurduğunun daha iyi görülmesine hizmet etmektedir.

Kısaca, devlet işletmeleri, mülkiyet ilişkilerini, mülkiyet sorununu gündeme getirdiği

için, burjuvazi açısından devamlı tartışmalı bir sorun olmuştur. T. Çiller'in devlet işletmelerini, sosyalist kalıntı veya Türkiye'yi bölgenin en son sosyalist devleti olarak görmesinde bu nazik sorunun da bir parça etkisinin olduğu inkar edilemez.

Dördüncü neden; özel sektörün, verimli devlet işletmelerine talip olmalarının nedeni sadece kar nedeniyle açıklanamaz. Böyle bir açıklama eksik olur. Özel sektörün, verimli devlet işletmelerine talip olmalarının ikinci nedeni, bu işletmelerin özel mülkiyete karşı önemli bir argüman oluşturmalarıdır ve böylece ekonomik ilerlemenin, özel mülkiyete, özel inisiyatife dayandığı anlayışının çürütülmüş olmasıdır. Özelleştirme özel mülkiyetin "kutsal" temellerini sağlamlaştırmaktır.

Beşinci neden; özel sektör, devlet işletmelerini de ele geçirmekle büyür, sermayesini çoğaltır, rekabet gücünü yükseltir. Bu neden, diğer nedenlerin bir parçasıdır, onların içinde vardır.

Altıncı neden; bağımlı, yeni sömürge ülkelerdeki özelleştirmede yabancı tekellerin de son derece önemli rolü vardır. Onlar da devlet işletmelerini ele geçirerek potansiyel rakipten kurtulurlar, pazar alanlarını ele geçirirler ve o ülkenin ekonomisinde pratikte de daha fazla söz sahibi olurlar.

Sonuç itibarıyla; devlet işletmeleri, özel mülkiyet karşısında ilerlemenin bir ifadesidir. Bu anlayış, ulusallaştırma formunda farklı içerikte de olsa komünistlerin programında da yer almaktadır. Devlet işletmelerinin varlığı, özel mülkiyeti gereksiz kılmaktadır ve bunların hepsi kapitalizm çerçevesindeki mülkiyet formu gelişmeleridir. Proletarya, mülkiyet ilişkilerindeki bu değişimleri antiemperyalist, demokratik devrim mücadelesinde kitleleri bilinçlendirme açısından kullanmasını bilmelidir.

7- ÖZELLEŞTİRMeye KARŞI MÜCADELENİN İÇERİĞİ

Devlet işletmelerinin özelleştirilmesine karşı mücadelenin, soruna kapsamlı bir şekilde yaklaşırsa, objektif olarak çok güçlü, tutarlı siyasi argümanları içerdiği görülür. Tabii ki bu argümanlar, her ülkenin somut koşullarından dolayı spesifik (özgül) karakterler de taşıyabilirler. Ama bu siyasi argümanlar, emperyalizme bağımlı, yeni sömürge ülkelerde şu veya bu şekilde genel hatlarıyla aynı özellikleri gösterirler. (Bkz. Emperyalizmin dayatması olarak "neoliberalizm" başlığı altında ele alınan kısım.)

İşbirlikçi tekелci burjuvazinin devlet işletmelerini özelleştirmek için gösterdiği yoğun çaba ve bazı işletmelerin özelleştirilmesi, bazılarının özelleştiriliyor olması, özelleştirmeyi toplumun her kesiminin gündemine koydu. Özelleştirme sınıf mücadelesinin önemli bir sorunu oldu; özellikle genel olarak bütün kamuoyunun, özel olarak da işçi sınıfının bir sorunu oldu.

Özelleştirmeye karşı mücadelenin çeşitli yönlerine geçmeden önce komünistlerin soruna ilkesel yaklaşımını belirtelim. Komünistler, özelleştirme sorunu karşısında kayıtsız kalamazlar.

Öncelikle programatik, ilkesel ve stratejik bakımdan komünistler, özelleştirmeye karşı mücadeleyi, devrim ve sosyalizm kavgasına bağlı, bu kavganın bir parçası olarak ele alırlar. Özelleştirmeye karşı mücadele emperyalist, kapitalist sömürünün ortadan kaldırılması hedefine bağlıdır/bağılı ele alınmalıdır.

Bu temel perspektife bağlı olarak özelleştirmeye karşı mücadele, güncel olarak, özelleştirme saldırısının sonucu yoğunlaşan emperyalist tekellerin ve yerli tekellerin sömürü ve talanına; işçi kıyımına, sendikasıylaştırma ve işçi sınıfının, emekçi yığınların kazanılmış öteki haklarının gasbına karşı somutlaşmış bir anlayışla yürütülme-

lidir. Soruna yaklaşımımız böyledir. Şimdi özelleştirmeye karşı mücadelenin çeşitli yönlerine bakalım:

Özelleştirme ve ona karşı mücadele tek başına bir olgu olarak ele alınamaz. Özel-
leştirilmeye karşı mücadele son kertede devrim için, mevcut düzeni yıkmak için, özelleştirme anlayışının maddi temelini ortadan kaldırmak için mücadeledir.

Diğer taraftan, özelleştirmeye hayır demenin anlamı burjuvaziye "özelleştirme de ne yaparsan yap, ekonomide devlet sömürüsü devam etsin, tercihimiz özel sektör değil, devlet sektörüdür" mesajı vermek değildir. Sorunu böyle koymakla onun; özelleştirmeye karşı mücadelenin sadece özünü ifade etmiş oluruz. Ama bizi kimse anlamaz. O halde, özelleştirmeye karşı mücadeleyi, sınıf mücadelesinin bir çıkışı noktası yapabilmek için onu çeşitli yönleriyle ele almamız gerekmektedir.

– Özelleştirmeye karşı olmak, devlet sektörüyle özel sektör arasında bir tercih sorunu olarak görülemez:

Komünistler mevcut sistemin şu veya bu yönünün düzeltilmesi için mücadele etmiyorlar. Bu anlamda özel mülkiyet mi, yoksa devlet mülkiyeti mi ikilemiyle karşı karşıya kalmak ve her ikisi arasında bir tercih yapmak zorunda kalmak yanlış sorulmuş soruya veya sorunun yanlış konuluşuna cevap aramak demektir.

Her şeyden önce iki kapitalist mülkiyet ve sömürü biçimlerinden birisinin savucusu olmak komünistlerin işi değildir. Burjuvazi, özelleştirmenin, belirttiğimiz nedenlerden dolayı gerekliliğinden/zorunluluğundan hareket ediyor. İşte komünistler, özelleştirmeye karşı mücadele ederlerken söz konusu iki mülkiyet ve sömürü biçiminden birini tercihle karşı karşıya olmadıkları için acaba özelleştirmeye karşı olsak, devletçi mi oluyoruz diye kendilerine sormadan, burjuvazinin özelleştirmeyi neden gerekli/zorunlu gördüğünü ve bu gereklili-

ğin/zorunluluğun ne anlama geldiğini ve yığınlar için hangi sonuçları doğuracağını ele almaları gerekir.

Burjuvazinin neden özelleştirme yaptığı **açıldığında** karşımıza hayatın hemen hemen bütün alanlarına mücadele perspektifleri çıkmaktadır. Bizim için önemli olan, ele alınması gereken noktalar da bunlardır.

–Özelleştirmeye karşı mücadele antiemperyalist mücadelenin bir parçası olarak görülmelidir.

Yukarıda emperyalizmin, yabancı sermayenin dayattığı "neoliberalizm"den bahsettik. Bağımlı, yeni sömürge ülkelerin dünya ekonomisindeki konumları aynı olmasa da, emperyalist dayatma şu veya bu şekilde aynı içeriklidir.

Soruna hangi boyuttan bakarsak bakalım emperyalist sermayenin bağımlı, yeni sömürge ülkelerinde özel sermayeyi/ sektörü kontrol ettiği gibi devlet işletmelerini de kontrol etmesi söz konusu değildir. Emperyalist sermaye doğrudan kendi kontrolünde olmayan bu alanların da kendi kontrolüne girmesini sağlamak için bu ülkeleri, yapısal uyum sağlama kredileriyle, IMF'nin, Dünya Bankası'nın ve başka emperyalist kuruluşların çok kapsamlı faaliyetleriyle reform yapar bir kıvam getiriyor ve bağımlı, yeni sömürge ülke ekonomilerinin bu alanlarını da doğrudan ele geçiriyor. Böylelikle emperyalist sermaye birçok bağımlı, yeni sömürge ülkelerde devlet mülkiyetinde olan önemli maden işletmelerini, sanayi kuruluşlarını, tarım işletmelerini vs. ele geçirme olanağına kavuşmuş oluyor.

Emperyalist sermaye, bağımlı ve yeni sömürge ülkeleri, "ulusal zenginliklerini sat ve borcunu öde" diye zorluyor. Böylelikle bu ülkeler ulusal zenginliklerini uluslararası mali pazarlarda (borsalarda) pazarlıyorlar, en çok verene satıyorlar. Bunun ardı, ulusal zenginliğin resmen ve düpedüz açık artırmayla satılmasıdır.

Yabancı tekeller bu zenginliklere, borç silme karşılığında verdikleri sermaye ile ortak oluyorlar veya satın alıyorlar. Böylelikle, yeni sömürge ülkelerdeki bir çok fabrika, tarım işletmeleri, hammadde kaynakları maden ocakları çok uluslu tekel-lerin; yabancı sermayenin eline geçmiş oluyor.

Emperyalist sermaye, yeni sömürge ülkele- rin, mevcut ulusal iç pazarları da çok uluslu tekel-lere açmaları için zorluyor. Bunun için bu ülkeleri, ulusal üreticiyi koruyan yasaları ve subvansiyonları kaldırmaya zorluyor. Böylelikle yerli üretimin kitlesel üretim karşısında rekabet gücü kırılıyor.

Ve emperyalist sermaye, bu ülkelerde, satın aldığı (özelleştirme!) veya ortak oldu- ğu işletmelerin vasıtasıyla da iş pazarına daha güçlü hakim olmaya çalışıyor.

Bütün bu ve benzeri noktalar, antiemperyalist mücadelenin birer alanıdır. Şüphesiz özelleştirme olmaksızın da bu türden ba- ğımlılıklar söz konusu. Ama son yıllarda emperyalistler arası çelişkilerin varmış oldu- ğu boyutlar, dünya pazarının fiziki olarak genişlemesine rağmen, göreceli daralması; yani rekabetin keskinleşmesi, yeni ittifakla- rın gündeme gelmesi emperyalistlerin, bağımlı ve yeni sömürge ülkeleri daha yoğun bir kısıka almasını da beraberinde getirdi. Bu kıskaç bugün "neo liberal" poli- tika adı altında sürdürülüyor. Bu politikanın belirleyici özelliği de özelleştirme- dir.

Emperyalizmle, yabancı sermayeyle bağı kurulmadan özelleştirmeye karşı mücadele edilemez. Bugün açısından özelleştirme, Türkiye'de en geniş yığınları antiemperya- list aydınlatmada, bu anlamda burjuvaziye teşhir etmekte en önemli çıkış noktalarından birisidir. Burada çok objektif, güçlü bir siyasi bakış açısının varlığı gözardı edile- mez.

-Özelleştirmeye karşı mücadele işbirlikçi tekelci büyük burjuvazinin "emperyalist"

hırsına karşı mücadele olarak da görülme- lidir.

Sosyalemperyalist blokun dağılmasından sonra dünya coğrafyası siyasi, ekonomik ve askeri olarak çok önemli değişimlere uğra- dı. Kapitalist-emperyalist dünya pazarı kapitalist ve revizyonist pazarlar olarak ikiye bölünmüşlükten çıktı ve 1917 Ekim Devrimi'nden önce olduğu gibi yeniden klasik kapitalist biçimde bütünlüklü halini aldı. Askeri blok olarak Varşova Paketi da- ğıldı. NATO önemsizleşti. Balkanlar ve "do- ğu bloku" ülkeleri yeniden paylaşım kavgası- nın en önemli alanlarından biri haline geldiler. 1989/1990'dan beri söz konusu olan bu gelişmeler hem Türkiye'yi ön plana çıkardı ve hem de Türk burjuvazisinin işta- hını kabarttı. Emperyalist güçler arasındaki çelişkilerin giderek keskinleştiği (ABD'nin konumunu korumaya, mevzilerini yenile- meye ve geliştirmeye çalışması, Almanya'nın dünyayı yeniden paylaşma talebini yükseltiyor olması vs.) bu süreçte Türkiye, stratejik konumu açısından emperyalist ülkelerin dönem dönem "tavlamaya", "dövmeye" başladıkları bir ülke oldu.

Türk burjuvazisi bunu görüyor. Türk burju- vazisi kendi ekonomik gücünü ve imkanla- rını da görüyor. Emperyalist ülkeler, Türki- ye'nin bölgesel potansiyel bir güç olduğunu, şimdiden bölgesel bir güç olduğunu, Türk burjuvazinin rızası olmaksızın bölge- de, onun çıkarlarını zedeleyen bir girişimin pek başarılı olamayacağını da görüyorlar.

Türk burjuvazisi, tarihi ilişkilerini de can- landırarak Balkanlar'da, Kafkasya'da, Orta Asya'da kendine yeni ufukların açıldığını görüyor ve bu alanlardaki fırsatları değer- lendiriyor. Balkanlar'da Ortadoğu'da Kaf- kasya'da ve Orta Asya'da adı konmamış bir rekabetin sürdürüldüğünü hiçkimse inkar edemez. Bu rekabetin bir ucunda Türkiye ve ABD yer alıyor. Diğer ucunda Rusya'yı, Almanya'yı, Fransa'yı Hollanda'yı vs. görü- yorz.

Emperyalist ülkelerin dönem dönem Türkiye'nin üstüne çullanmaları boşuna değildir. Türk ordusunun Güney Küdistan'ı işgaline Almanya, Fransa, Hollanda, Kürtleri çok sevdikleri için karşı çıkmadılar.

Türk burjuvazisinin telaffuz ettiği "Adriyatik'ten Çin Seddi"ne anlayışı bugün espri konusu olabilir. Ama bu anlayışta ciddiyetin payı da görülmelidir. Yani Türk burjuvazisi yayılma peşinde, pazar peşinde, bu onun "emperyalist" yayılma hırsını gösterir. Bunun için Türk burjuvazisinin sermayeye ihtiyacı vardır, büyümek zorundadır. O, özelleştirme ile bir takım imkanlara kavuşacağına inanmıyor ve bu imkanları yayılmacı emelleri için kullanacaktır.

Özelleştirmenin ve ona karşı mücadelenin bu yönü dikkate alınmalı ve siyasi olarak işlenmelidir. Aksi taktirde burjuvazinin büyüme/yayılma hırsını açıklamakta güçlük çekeriz.

–Özelleştirmeye karşı mücadele düzene karşı mücadeleyle birleştirilmelidir.

Özelleştirme ve ona karşı mücadele sadece işçi sınıfını ilgilendiren bir sorun değildir. Özelleştirme, objektif ve güçlü olarak içerdiği siyasi argümanlardan dolayı bütün ulusu ilgilendiren bir sorundur (yerli işbirlikçi büyük burjuvazi ve büyük toprak sahipleri kozmopolit yapılarından dolayı **dar** anlamda ulusun Türk ve Kürt ulusunun birer parçası değildirler.)

Özelleştirmede kent küçük burjuvazisi, küçük ve orta köylülüğün yanısıra orta burjuvazi ve kırsal alandaki orta burjuvazi de (zengin köylülük) zarar görürler. Sübvansiyonların kaldırılması, iş pazarının tamamen korunmasız hale getirilmesi vb. bu kesimlerin pazardan dışlanmaları anlamına gelmektedir. Kapsamlı bir özelleştirmenin gerçekleşmesi koşullarında kent ve kır orta burjuvazisinin iktisadi bakımdan zayıf ve kıyımaya uğrayan kesimleri geçici koşullara bağlı, kısmi ilerici politik tutumlar alabilirler. Bu durumda ilerici politik tutumlar alan

kesimlerle geçici, taktik güç birlikleri gündeme gelebilir. Ancak hatırlatmak gerekir ki, Türkiye'de kent ve kır orta burjuvazisine karşı stratejik politikamız, bu sınıfı yalıtma, tecrit etme, etkisizleştirme politikasıdır.

Ayrıca özelleştirme, ulusal değerlere/zenginliklere sahip çıkmayı doğru bulan küçük burjuva-aydın kesimini de ilgilendirir.

Görüyoruz ki, özelleştirme, bir bütün olarak başta işçi sınıfı ve emekçi kesimleri olmak üzere bütün kesimleri doğrudan ilgilendirmektedir. Bu demektir ki, bütün emekçi sınıf ve tabakalar özelleştirmenin içinde taşıdığı antiemperyalist, demokratik ve devrimci içerikli argümanları ışığında düzene karşı mücadeleye seferber edilebilirler. Demek oluyor ki özelleştirmeye karşı mücadele, son kertede düzene karşı bir mücadeledir; antiemperyalist, demokratik devrimin bir sorunudur. Tabii ki, geniş yağınlar bunu, böyle görmüyorlar. Bizim görevimiz, devrim ve sosyalizm hedefine bağlanmış bir siyasi aydınlatmayla özelleştirmeye karşı mücadeleyi düzene karşı mücadeleye; emperyalizme ve yerli işbirlikçilerine, faşist diktatörlüğe karşı mücadeleye çevirmektir.

Sonuç itibarıyla (sorunun teorik yönü açısından):

Kapitalist sistemin ekonomik ve siyasi çelişkileri, devletin ekonomiye doğrudan müdahalesini beraberinde getirdi ve devlet, çok çeşitli formlarda olan bir takım ekonomik fonksiyonları üstlendi. Türkiye'de bu süreç kemalist burjuvazi döneminde başladı ve Türkiye'de kapitalizm, adeta devlet kapitalizmi olarak kuruldu ve gelişti. Devletin, ekonomiye müdahale etme formlarından birisi de doğrudan işletme kurmasıdır. Bu, üretim araçlarına olan devlet mülkiyeti formunda bir müdahaledir.

Türkiye'de üretim araçlarına olan devlet mülkiyetinin ekonomide daha baştan belirleyici olması, ülkede güçlü bir tekelci dev-

let kapitalizminin gelişmesine neden oldu. (Bu, emperyalizmde söz konusu olan tekeli devlet kapitalizmiyle karıştırılmamalıdır.) Teorik açıdan baktığımızda devlet işletmelerinin kapitalizmde mülkiyet sorununu gündeme getirdiklerini görüyoruz. Çünkü devlet işletmeleri, kapitalist devlet mülkiyetinin kapitalist özel mülkiyetin yerini aldığını gösteriyorlar. Bu süreç, Türkiye'de daha ilginç gelişmiştir. Çünkü üretim araçlarına olan özel mülkiyetin ekonomide belirleyici konuma gelmeden önce üretim araçlarına olan devlet mülkiyeti ekonomide daha baştan beri belirleyici bir konumdaydı. Dolayısıyla Türkiye'de kapitalizm devlet mülkiyeti-özel mülkiyet konusunda geri adım atmıştır, özel mülkiyetin gelişmesine çıkış noktası olmuştur. Kapitalizmde devlet mülkiyetinin özel mülkiyetin yerini alması, özel mülkiyetin sınıfsal ifadesi olan burjuvazinin artık fonksiyonsuz kaldığını, burjuvazinin de kapitalizmin olduğunu ve bunun, kapitalizmin kendi gelişmesinin bir sonucu olduğunu göstermektedir. Bu durum, burjuvazinin gereksizliğini, burjuvazinin tasfiyesi temelinde yeni bir toplumsal sistemin (sosyalizmin) kurulmasının tamamen olanaklı olduğunun işçi sınıfı ve yığınlar nezdinde daha rahat görülmesine hizmet etmelidir.

Devlet işletmeleri kapitalist ekonominin hareketini, aktif olarak etkiliyorlar. Türkiye'de bu, sürekli böyle olmuştur. Devlet işletmeleri kapitalist karakterdedir ve dolayısıyla kapitalist ekonomiyi aktif olarak etkilemeleri bu ekonominin çelişkilerini çözmemiş, tersine daha karmaşıklaştırıyor ve derinleştiriyor. Devlet işletmeleri veya devlet tekelliliği, bir taraftan sermayenin iktidarını güçlü kılıyorlar, ama diğer taraftan da, yukarıda bir yerde belirttiğimiz gibi, sosyalizmin maddi ön koşullarını hazırlıyorlar. Paradoks gibi gözükse de bu gelişme kapitalizmde mülkiyetin gelişmesinin bir iç diyalektiğidir: Devlet mülkiyeti-özel mülkiyet!

Kapitalizmin objektif yasaları bir taraftan üretim araçlarına olan devlet mülkiyetinin gelişmesini kaçınılmaz kılarken, diğer taraftan da burjuvazi, bu sürecin; üretim araçlarına olan devlet mülkiyetinin gelişmesinin sınırlandırılmasını ve de geriletilmesini (özelleştirme) istiyor.

Birçok işletmenin veya hemen hemen bütün işletmelerin yüzde yüz özelleştirilmesi söz konusu olmadığı için, özelleştirme, bir nevi ortaklık işletmelerinin doğmasına neden olmaktadır: Devletin, yerli ve yabancı tekellerin ortak oldukları işletmeler. Bu işletmeler de özel sermaye/tekeller, devletin ekonomik gücünü/olanaklarını kullanarak güçleniyor. Özelleştirme ile hükümetin devlet işletmelerini bir kısım hisse senediyle işçilere veya genel olarak küçük sermaye sahiplerine satması, halkta mülkiyetin tabana yayılması duygusunu, "halk kapitalizmi" anlayışını geliştiriyor ve böylelikle bu etki altında kalan kesimler, özelleştirmeye karşı mücadeleden uzaklaşmış oluyorlar.

Devlet mülkiyetinin iç çelişkisi kendisini, mülkiyetin devletsel formu ve kapitalist içeriği olarak açığa vuruyor. Mülkiyetin devletsel formu ile kapitalist içeriği arasındaki bu çelişkinin diğer ifadesi birbirini etkileyen iki eğilimdir: Bir taraftan devletleştirme, diğer taraftan da özelleştirme! Burjuvazi, ne gerçekten tutarlı/kararlı bir şekilde özelleştirebilmekte ne de tutarlı/kararlı bir şekilde devletleştirebilmekte. O, bu iki eğilim arasında gidip gelmekte. Bu durum burjuvazi için içinden hiçbir zaman çıkamayacağı bir *circulus vitiosus*'tan (kısır döngü). Ancak işçi sınıfı, bu iki eğilim arasında gidiş-gelişe son verecek, söz konusu *circulus vitiosus*'u parçalayarak toplumsal gelişmeyi antiemperyalist demokratik devrim üzerinden sosyalizme götürecektir.

Adı üstünde! Bu, bir devrim meselesidir.

O halde:

–Özelleştirmeye karşı mücadele, devlet sektörüyle özel sektör arasında bir tercih sorunu olarak görülmemelidir.

–Özelleştirmeye karşı mücadele antiem-peryalist mücadelenin bir parçası olarak; işbirlikçi tekeli büyük burjuvazinin "em-peryalist" hırsına karşı sendikasızmaya karşı bir mücadele olarak görülmelidir ve düzene karşı mücadele ile birleştirilmelidir.

Özelleştirme saldırısı faşizm ve sermayenin topyekün saldırısının bir parçasıdır. Ve bu saldırı dalgası yalnız işçi sınıfını hedef almıyor. Tüm ezilen, sömürülen milyonlar bu saldırının hedefi içindedirler. İşçi sınıfı bu bilinçle, kavganın başına geçmelidir. Ezilen milyonların ve Kürt halkının önderi olarak sermayenin topyekün saldırısına, özelleştirme dalgasına karşı topyekün bir saldırıyla yanıt vermelidir. İşte bugün bu yanıtın adı: GENEL GREV GENEL DİRENİŞTİR!

KAPİTALİZMİN EŞİT OLMAYAN GELİŞME YASASI

EMPERYALİSTLER ARASI ÇELİŞKİLERİN GELİŞMESİ VE ALMAN EMPERYALİZMİNİN BÖLGEMİZDEKİ FAALİYETİ

TEORİK YAKLAŞIM

Kapitalizmde eşit olmayan ekonomik ve siyasi gelişmenin emperyalizmde daha da şiddetlendiği Lenin tarafından keşfedilmiş ve bilimsel olarak temellendirilmiştir. Bu yasa Stalin tarafından bütün yönleriyle açıklanmış ve onun işlerliği, kapitalizmin çürüyüşünün en önemli faktörlerinden birisi olarak gösterilmiştir.

Marksist-Leninst teori, kapitalizmin gelişmesinin her ülkede aynı olmadığını, yani eşit olmayan bir gelişmenin söz konusu olduğunu öğretmektedir. Kapitalist toplum özel mülkiyet ve rekabet üzerine kurulmuş olduğu için gelişme, ister tek tek işletmeler; sanayi sektörleri açısından olsun, isterse de tek tek ülkeler açısından olsun eşit olamaz. O halde eşit olmayan gelişmenin nedeni, üretim araçlarına olan özel mülkiyet ve rekabettir. Rekabet, bir kısım işletmeler yok olurken, bir kısım işletmelerin güçlenmesi demektir.

Marks'ın belirttiği gibi, kapitalist üretim, bütün aşamalarında aynı zamanda ve eşit gelişmiş olsa, imkansız olurdu. Kapitalist üretim için geçerli olan, bütün kapitalist ülkeler için de geçerlidir. Bunun içindir ki, kapitalist ülkelerde eşit olmayan gelişme, kapitalist üretim biçiminin temel ön koşuludur.

Lenin, kapitalizmin eşit olmayan gelişme yasasını bir çok yazısında açıklamıştır:

"Kapitalizm, gelişmesinin en yüksek aşamasındaki meta üretimidir. Bu aşamada işgücü de meta olmuştur. Hem ülke içinde ve özellikle de enternasyonal alanda meta mübadelesinin artması, kapitalizmin karakteristik bir özelliğidir. Tek tek işletmelerin, tek tek sanayi dallarının ve tek tek ülkelerin gelişmesinde eşitsizlik ve sıçrama kapitalizmde kaçınılmazdır." (c. 22 s. 244 Alm. "Emperyalizm...")

"Kuşkusuz kapitalizm, şimdi her tarafta sanayinin oldukça gerisinde kalmış olan tarımı geliştirecek durumdadır, kitlelerin... yaşam koşulunu yükseltebilir. Ama o zaman sermaye fazlalığından bahsedilemez... Ama (bu sefer) kapitalizm, kapitalizm olmaz. Çünkü kitlelerin yarı aç yarı tokluğu gibi gelişmenin eşitsizliği, bu üretim biçiminin temel kaçınılmaz koşullarıdır, ön koşullarıdır." (Lenin; agk., s.245)

"Gelişmenin kapitalizme özgü olan eşitsizliğinden dolayı, bir üretim dalı diğerlerini geride bırakır ve ekonomik ilişkilerin eski alanının sınırlarını aşmaya çalışır." (Lenin; c.3, s. 612, Alm. "Rusya'da Kapitalizmin Gelişmesi")

"Kapitalizmin tek tek ekonomilerin ve tek tek devletlerin ekonomik gelişmelerinde eşit gelişme mümkün değildir. Kapitalizmde bozulan dengenin dönem dönem yeniden kurulması için sanayiide krizlerden ve politikada savaşlardan başka araç yok.

Yoktur... Ekonomik ve siyasi gelişmenin eşitsizliği, kapitalizmin mutlak bir yasasıdır" (Lenin, clt. 21-syf. 344/348-Alm. "Avrupa Birleşik Devletleri şiarı üzerine")

"Kapitalizmin gelişmesi çeşitli ülkelerde oldukça dengesizdi. Meta üretiminde başka türlü olamaz." (Lenin; c. 23, s. 74, Alm. "Proleter Devrimin Asgari Programı")

Kapitalizmde eşit olmayan gelişme, bu üretim biçiminin doğasına özgüdür. Dolayısıyla bu üretim biçiminin bütün gelişme aşamalarında etkisini gösterir. Ama bu yasanın tekel öncesi kapitalizmdeki etkisiyle, tekelci dönemdeki; kapitalizmin emperyalizm aşamasındaki etkisi arasında belli bir fark vardır. Bu farkı Stalin şöyle açıklar.

"... Toplumsal gelişmenin **bütün** aşamaları için geçerli olan sosyolojik yasalardan farklı olarak **kapitalizmin** gelişme yasaları değişebilirler ve değişmek zorundadırlar. Emperyalizm öncesi kapitalizmde eşitsizlik yasının belli bir anlamı ve buna tekabül bir etkilemesi vardı. Buna karşın emperyalist kapitalizmde bu yasa başka bir anlam kazanıyor ve bundan dolayı etkilemesi de başka. Bu, eski kapitalizmdeki eşitsizlikten farklı olarak emperyalizmde kapitalist ülkelerin gelişmelerinin eşitsizliğinden bahsedilebilmesinin ve bahsetmenin zorunluluğunun nedenidir." (c.9, s.144, Alm.)

Peki, bunun anlamı nedir? Bu fark ile Stalin neyi kastediyor? Kapitalizm, serbest rekabetçi döneminde şu veya bu şekilde sürekli yükselen bir gelişme içindeydi, bu gelişme sürecinde henüz işgal edilmemiş, kapitalizm açısından "boş" topraklarda genişliyordu, bu süreç içinde kapitalist ülkelerin rekabetten doğan sıçramalı gelişmeleri veya dünya çapında savaşları olmuyordu. Dolayısıyla da eşit olmayan gelişme yasası bütün gücü ve yönleriyle etkisini göstermiyordu. Ama kapitalizmin emperyalizm aşamasına geçmesiyle; yükselen kapitalizmin ölen, çürüyen, asalak kapitalizme (emperyalizme) dönüşmesiyle eko-

nomik ve siyasi eşit olmayan gelişme yasası belirleyici olmuştur.

Kapitalizmin emperyalizm aşamasında eşit olmayan gelişme yasının anlamını Stalin şöyle izah ediyor:

"Emperyalizm döneminde gelişmenin eşitsizliği yasası, ülkelerden birisinin diğerlerine kıyasla sıçramalı gelişmesi, ülkelerden birisinin diğerleri tarafından dünya pazarlarından püskürtülmesi, paylaşılmış dünyanın savaşa götüren çatışmalar ve savaş felaketleri sayesinde periyodik olarak yeniden paylaşılması, emperyalizm kampında çatışmaların derinleşmesi ve keskinleşmesi... Emperyalizm koşulunda eşit olmayan gelişme yasının temel unsurları nelerdir?"

Birincisi; dünya artık emperyalist gruplar arasında paylaşılmıştır. Dünyada "boş", işgal edilmemiş alanlar yoktur ve yeni pazarlar, hammadde kaynakları işgal etmek ve genişleyebilmek için başkalarının topraklarını zor yoluyla ele geçirmek gerekir.

İkincisi, teknolojinin eşsiz gelişmesi ve kapitalist ülkelerin gelişme seviyesinin giderek artan eşitlenmesi (farkın kapanması, aynılaşması ç.n.) bir ülkenin diğerlerini sıçramalı geçişini, daha güçlü ülkelerin, daha az güçlü, ama hızlı gelişen ülkeler tarafından püskürtülmesini... mümkün kılmıştır ve bu süreci kolaylaştırmıştır.

Üçüncüsü; münferit emperyalist gruplar arasında nüfuz sahasının eski paylaşımı her defasında dünya pazarındaki yeni güçler ilişkisi ile çatışmaya düşer, nüfuz sahalarının eski dağılımını yeni güçler ilişkisi arasındaki "denge", dünyanın emperyalist savaşlar ile periyodik olarak yeniden paylaşılmasını zorunlu kılar.

Emperyalizm döneminde gelişmenin eşitsizliğinin keskinleşmesi ve güçlenmesi bundan dolayıdır.

Emperyalist kampta anlaşmazlıkların barışçıl yoldan çözülmesi imkansızlığı bundan dolayıdır." (c. 9, s. 93-94 Alm. "Komünist

Enternasyonal Yürütme Komitesi VII. Genişletilmiş Plenumu"ndaki konuşmadan)

Stalin, emperyalist çağda kapitalist ülkelerin gelişmeleri arasındaki fark giderek kapanıyor veya gelişme seviyeleri aynılaşıyor, gelişme seviyesinde belli bir eşitleme söz konusu oluyor diyor. Bu ne anlama gelmektedir? Bunu Stalin şöyle açıklar:

*"Kapitalist ülkelerin gelişme seviyesindeki azalan farkın ve bu ülkelerin ilerleyen aynı seviyeye geliyor olmalarının emperyalizm koşullarında gelişmenin eşitsizliği yasaının etkisini hafiflettiği söylenebilir mi? Hayır. Bu söylenemez. Gelişme seviyesindeki bu fark büyüyor mu, küçülüyor mu? O şüphesiz ki, küçülüyor. Aynılaşma ilerliyor mu, geriliyor mu? O, mutlaka ki ilerliyor. Büyüyen bir aynılaşma emperyalizm koşullarında gelişmenin eşitsizliğinin güçlenmesi ile çelişkiye düşüyor mu? Hayır. O, bununla çelişkiye düşüyor. Tersine; tesviye (aynılaşma -çn), emperyalizm koşulunda gelişmenin eşitsizliğinin her şeyden evvel güçlü olarak etkisini gösterebildiği taban ve arka plandır... Tam da geri kalmış ülkeler, gelişmelerini hızlandırdıkları ve seviyelerini ilerlemiş ülkeninkine intibak ettirdikleri için - tam da bunun için ülkelerden birinin diğerlerini geçme mücadelesi keskinleşir; tam da bunun için ülkelerden birinin diğerlerini geçme, onları pazarlardan def etme **olanağı doğar....***

Öyleyse; emperyalizm döneminde eşitleme, eşit olmayan gelişmenin güçlenmesi için koşullardan birisidir.

*Emperyalizm koşulunda gelişmenin eşitsizliğinin ülkelerden birinin diğerlerine yetişmesi ve sonra onları ekonomik bakımdan **mutad yoldan**, tabir yerindeyse **evrimci yoldan**, sıçramasız, savaş felaketleri olmaksızın, paylaşılmış dünyanın yeniden paylaşılması olmaksızın geçmesidir denebilir mi? Hayır bu söylenemez." (agk. s. 92-93 Alm.)*

Stalin, leninist eşit olmayan gelişme yasa-sını böyle yorumluyor ve onun temel unsurlarını, yukarıda aktardığımız üç noktadaki anlayışla açıklıyor.

Stalin, eşit olmayan gelişme yasa-sının etkisinin emperyalizm koşullarında savaşları kaçınılmaz yaptığını, her iki dünya savaşının nedenlerini tahlil ederken şöyle açıklı-yordu:

"Sorun şudur; zaman içinde kapitalist ülkelerin eşit olmayan gelişmesi, kapitalist dünya sistemi içinde dengenin şiddetli bir bozulmasına neden oluyor ve kapitalist ülkelerin bir grubu hammaddelerini ve pazarlarının az olduğunu düşünerek, mutad olarak durumunu değiştirmek ve "nüfuz alanlarını" zor yoluyla kendi lehine yeniden paylaşmak için adım atıyor. Sonuç, kapitalist dünyanın iki düşman kampa bölünmesi ve onlar arasındaki savaştır." (c. 15, s. 344-345, Alm. "Moskova Şehri Stalin Seçim Bölgesi Seçmen Toplantısındaki Konuşma"dan)

Emperyalist çağda kapitalist dünyanın gelişme seyri -SB'de revizyonizmin iktidar oluşu ve çöküşü de dahil- Lenin tarafından teorik temellendirilmesi yapılan ve Stalin tarafından geliştirilen kapitalizmin eşit olmayan ekonomik ve siyasi gelişme yasa-sını doğrulanmıştır.

(Biz burada sorunun tek yönünü ele alıyoruz. Bu yasa aynı zamanda emperyalist çağda tek ülkede sosyalist devrim teorisinin çıkış noktasını da oluşturmaktadır. Bunu, burada belirtmekle yetiniyoruz.)

Emperyalistler arası ilişkilerde iki eğilim

Emperyalist devletler arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerin gelişmesi kapitalizmin genel krizinin başlamasından bu yana önemli değişmelere uğramıştır. Bu değişmelerin temel içeriği, belli bir süreç için de olsa, bu ilişkilerin sadece ve sadece kapitalist sistemin özünde olan objektif zorunluluklar tarafından değil, aynı zamanda Ekim Devrimi'nden bu yana emperyalizmin genel durumu tarafından da belirlenmesin-

den oluşmaktadır; Ekim Devrimi'nden Kruşçev revizyonistlerinin siyasi iktidarı gasp ettikleri döneme kadar sosyalizmin gelişmesi, revizyonist/sosyal emperyalist yapılanma. Her iki durumda da klasik emperyalist pozisyonların dünya çapında gerilemesi vb.

Emperyalist ülkeler arasındaki siyasi ve ekonomik ilişkilerin gelişme seyri, tarihi olarak çöküş sürecinde olan emperyalizmin genel durumunu ele verir. Bu gelişme seyri düz bir hat izlemez, aşamalardan oluşur. Bu gelişme seyrinin aşamaları emperyalistlerarası ilişkilerin iki önemli eğiliminin şekillendiği somut tarihi koşulların en belirleyici momentini oluştururlar. Nedir bu iki eğilim? Emperyalist ilişkilerdeki bu iki eğilimi Lenin şöyle tanımlıyor:

"... İki eğilim vardır; bunlardan biri bütün emperyalistlerin ittifakını kaçınılmaz yapıyor, diğeri ise bir emperyalisti diğerlerinin karşısına dikiyor –hiçbirisi sağlam bir temele dayanmayan iki eğilim." (c. 27. s. 363, Alm "Dış Politika Üzerine Rapor")

Buna göre;

– Emperyalist ülkeler arasındaki ilişkiler, bütün emperyalist ülkeler arasında bir ittifağa doğru geliştirebilir;

"Bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı, ekonomik kapitalist ittifağa dayanan bu ittifak, dünya tarihinin birçok büyük gözde kesitlerinin kanıtladığı gibi anavatan tanımayan, sermayenin savunulması için doğal ve kaçınılmaz olan ittifak, emekçilerine karşı ittifakının korunmasını, bütün ülkelerin kapitalistlerinin birliğinin korunmasını anavatanın, halkın çıkarlarından daha yükseğe koyan .... ittifak..."

Tabii ki bu ittifak eskiden olduğu gibi, kapitalist sistemin sonuna kadar karşı konulamaz gücüyle kendini geçerli kılacak temel ekonomik eğilimi olarak kalacaktır." (Lenin, agk. s. 359-360)

– Bütün ülkelerin emperyalistlerinin ittifağını olanaksız kılan eğilim de var;

"Kapitalizm bu temel eğiliminin (yukarıdaki eğilim kastediliyor –çn) bir istisnası... emperyalist savaşın, şimdi bütün dünyayı kendi aralarında paylaşmış olan emperyalist güçleri... birbirlerine düşman gruplara, düşman koalisyonlara bölmüş olmasıdır. Bu düşmanlık, bu mücadele, bu ölüm-kalım dalaşı, belli koşullarda, bütün ülkelerin emperyalistlerinin ittifağını olanaksız kılıyor." ve "bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı... politikanın itici gücü değildir." (Lenin, agk. s. 359-360-363)

Emperyalizmin tarihi, emperyalist ülkeler arası ittifağların, hangi formda ve sertlikte olursa olsun emperyalist ülkeler arasındaki çatışmaları, savaşları, rekabeti engelleyemediğini göstermektedir. "Çünkü kapitalizm koşullarında sömürgelerin, çıkar ve nüfuz alanlarının vs. paylaşımı için katılanların **gücünden**, genel ekonomik, mali, askeri vb. gücünden başka bir şey düşünülemez. Ama katılanların gücü, dengesiz değişir. Çünkü kapitalizm koşullarında tek tek işletmelerin, tröstlerin, sanayi dallarının ve ülkelerin **eşit** bir gelişmesi olamaz." (Lenin, c 22, s.300, Alm. "Empeyalizm...")

Lenin devamla şöyle der;

"Bunun için 'emperyalistler arası' veya 'ultra emperyalist' ittifağlar, kapitalist gerçeklikte... hangi biçime bürünürlerse bürünsünler, ister bir emperyalist grubun bir başkasına karşı birleşmesi, ister **bütün** emperyalist devletleri kucaklayan genel bir ittifak olsun, bunlar, kaçınılmaz olarak, savaşlar arasındaki dönemlerde bir 'nefes alma' olmaktan başka bir şey değildir. Barışçıl ittifağlar, savaşlara zemin hazırlarlar ve savaşlardan doğarlar, tek veya aynı temel üstünde, dünya ekonomisinin ve dünya politikasının emperyalist bağ ve ilişkileri temeli üstünde barışçıl ve barışçıl olmayan mücadelenin değişken biçimlerini doğurarak bir ötekini koşullandırır." (agk. s. 301)

Bir bütün olarak emperyalizmin tarihi, bir bütün olarak emperyalistler arası ilişkilerin

tarihi Lenin ve Stalin'in konuya ilişkin analizlerinin doğruluğunu kanıtlamıştır.

İster savaşla sonuçlansın, isterse de sonuçlanmasın, emperyalist ülkeler arasında şimdiye kadar birçok ittifak söz konusu olmuştur. Kapitalist gerçeklik, bir takım ittifakı gereksiz kılarken; onların, kurulurken olduğu gibi, dağılırken de maddi somut koşullarını ifade ederken bugün de yeni oluşumların, mevcut ittifaklarda görülen, ayrılmaya, yeni oluşumlara doğru gelişen çelişkilerin maddi somut koşullarını oluşturuyor. Şimdi bu kapitalist gerçekliği kapitalizmin genel krizi koşullarında kapitalizmde eşit olmayan ekonomik ve siyasi gelişme yasasının işleyişi, emperyalistler arası ilişkilerin iki eğilimi perspektifinde somutlaştıralım.

Ekim devrimi, emperyalistler arası ilişkilerin iki temel eğiliminden birisini; bütün emperyalist ülkelerin ittifakı eğilimini geliştirmişti: Yeni kurulmuş proletarya diktatörlüğünü yıkmak için ortak silahlı müdahale ve Rus karşıdevrimini maddi ve manevi destekleme doğrultusunda bütün emperyalist ülkeler arası atılan adımlar "bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakını" oluşturuyorlardı. Ama Sovyet proletaryası ve emekçileri devrimi savunmasını, korumasını ve ilerletmesini bildiler; bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakına dayanan silahlı müdahale, kapitalist dünya ya da müdahaleci ülkeler için büyük bir yenilgiyle sonuçlandı.

Diğer taraftan sovyet ülkesine karşı uzun vadeli emperyalistler arası bir ittifak da imkansızdı. Çünkü nüfuz alanlarının pazar ve hammadde alanlarının emperyalistler arasında yeniden paylaşımı, yani rekabet, "genel ittifak"tan daha ağır basıyordu. Başka türlü de olamazdı. Lenin bu durumu "şimdiye kadar, sadece, emperyalist güçler arasındaki derin anlaşmazlıktan dolayı muzafer olabildik... burada söz konusu olan, emperyalist ülkelerin ekonomik çıkarlarının derin, kökü kazınmaz bir çelişkisi-

dir..." (c. 31, s.462, Alm. "VIII. Bütün Rusya Sovyet Kongresi")

Bolşevik parti önderliğinde genç sovyet iktidarı, kapitalist sisteme özgü objektif zorunluluğun bir ifadesi olan emperyalist çelişkileri kullanarak zaman kazanmasını ve devam ettirdiği diplomatik, ekonomik ve siyasi faaliyetleriyle sovyet ülkesini tecrit etme ve yok etme çabalarını boşa çıkarmasını bilmiştir. Bu sovyet ülkesine karşı "bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı"nın uzun ömürlü olmadığını göstermektedir.

Her iki dünya savaşı arasında yeni güç dengeleri gelişmiş ve bunlar, pazarların, hammadde ve nüfuz alanlarının yeniden paylaşımını talep etmişlerdir. Faşist Almanya ve onunla ittifak içinde olan güçler, dünyayı yeniden paylaşma, yani dünya hakimiyeti amaçlarına ulaşmak için II. dünya savaşını başlatmışlardır.

ABD, İngiltere, Fransa gibi emperyalist ülkeler, daha 1920'li yıllardan itibaren Alman emperyalizminin güçlenmesi için ona yardımcı olmuşlardı. Bu emperyalist ülkelerin yegane amaçları, Alman faşizmini SB'ye yöneltmekti. Ama beklenen olmamış, Alman faşizmi öncelikle arka arkaya komşusu kapitalist ülkeleri işgal etmiş ve sonra SB'ye yönelmiştir. Görüyoruz ki, burada da emperyalist çelişkiler, "bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı"ndan daha ağır basmıştır.

İKİNCİ DÜNYA SAVAŞINDAN SONRA DURUM NASILDI?

Savaşın hemen sonrası dönemde güçlerin birleşme eğiliminin ağır bastığını görüyoruz. Yani emperyalistler arası ilişkilerin bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı yönünde; eğiliminde geliştiğini görüyoruz. Bu eğilimin –merkezcil eğilimin– gelişmesinin çok belirgin nedenleri vardı: Her şeyden önce, kayıplar ne denli ağır olursa olsun, II. dünya savaşı sonuç itibarıyla SB'nin zaferiyle sonuçlanmış ve hemen

sonrası dönem sosyalist kampın kurulması dönemi olmuştu. Yani kapitalist dünya, kendi varlık nedenini tehdit eden güçlü bir sosyalist dünya ile karşı karşıya kalmıştır. Diğer taraftan ABD, savaştan yegane en güçlü emperyalist ülke olarak çıkmış ve kapitalist dünya içinde kalan ve diğer emperyalist ülkelerin sömürgelerine, hammadde ve nüfuz alanlarına resmen ve düpedüz ekonomik gücüne dayanarak el koymuş veya bu alanlara, rakibi olan İngiltere ve Fransa gibi sömürgeci güçler zayıf düştükleri için sızmıştır. Bunun ötesinde ABD, yıkılan Avrupa'da emperyalist ülkeler üstünde de nüfuz sahibi olmuştu. ABD, Japonya'yı da kendine bağlamıştır.

Buna göre: sosyalist kampın varlığı, diğer emperyalist ülkelerin rekabet edemeyecek kadar zayıf düşmeleri ve ABD emperyalizminin güçlenmiş olması sonuç itibarıyla II. dünya savaşı sonrası dönemde, "bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı"nın sosyalist kampa karşı gerçekleşmesinin maddi koşullarını oluşturmuştur. ABD emperyalizmi kendi kontrolünde genel emperyalist ittifakı oluşturmak için bir dizi siyasi, ekonomik, askeri politikalar oluşturmuş, anlaşmalar yapmış ve örgütler kurmuştur.

Şimdi, emperyalistler arası ilişkilerin birbirine zıt iki temel eğiliminin – merkezci ve merkezkaç– 1950'li yılların ikinci yarısından sonra nasıl geliştiğine bakalım:

a) Bu dönemde batı Avrupa'nın emperyalist ülkeleri ve Japonya savaşın yaralarını sarıyorlar ve yeniden kapitalist dünya pazarında söz sahibi olmaya başlıyorlar, hem kendi aralarında ve hem de Amerikan emperyalizmiyle pazar alanı, hammadde ve nüfuz sahası için rekabete başlıyorlar. Bu süreç, bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı eğilimini –merkezci eğilim– temelden dinamitleyen gelişmenin başladığını gösterir.

b) Kruşçev revizyonizminin SB'de siyasi iktidarı gasp etmesinden sonra; yani SB'de

ve onunla ittifak içinde olan ülkelerde sosyalizmin ve demokratik düzenlerin yıkılmasından sonra bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakının esas nedenlerinden birisi daha ortadan kalmış oluyordu. Yani artık, "özgür" dünyayı tehdit eden faktör yoktu. Ama SB'deki sistem değişikliği, "genel ittifakı" parçalayan bir neden olmadı. Olmadı çünkü, sosyalizmin yıkılmasından sonra klasik kapitalist sistem kurulmadı, revizyonist sistem kuruldu. Lafta sosyalist, fiiliyata kapitalist olan bu sistem, ABD emperyalizmi tarafından, bu sistem çökene kadar "genel ittifak"ın giderek zayıflayan varlık nedenlerinden birisi olmaya devam etmiştir.

Bu a ve b noktalarında tanımladığımız süreçler sonuç itibarıyla hangi emperyalist ilişkilerin/çelişkilerin şekillenmesiyle sonuçlanmıştır?

Burada söz konusu olan, uluslararası planda hegemonya mücadelesinin yeni boyutlarıdır. II. dünya savaşı sonrası günümüze kadar olan dönemdeki bu hegemonya mücadelesini üç aşamada ele alabiliriz:

Birinci aşama (1945-1970 dönemi):

II. dünya savaşında galip ve de oldukça güçlü çıkan ABD emperyalizmi, bütün kapitalist dünyayı kendi güdümüne alır, kurduğu siyasi, ekonomik ve askeri hegemonyasının devamı için, emperyalist ülkeler de dahil bütün kapitalist dünyayı önce sosyalist sisteme, sonra da revizyonist sisteme karşı örgütler. Savaş sonrası yıllarda ABD'nin ekonomik yardımına duyulan ihtiyaç çok büyük olduğundan Amerikan emperyalizminin kapitalist dünya üzerinde hegemonya kurması nispeten kolay olur. Ama 1950'li yıllarla birlikte kapitalizmin siyasi ve ekonomik eşit olmayan gelişme yasası etkisini göstermeye başlar; savaştan yenik çıkan veya galip olmasına rağmen zayıflayan, yıkılan emperyalist ülkeler, ekonomilerinin gelişmesine paralel olarak yeniden rekabete girerler. Savaşın yaptığı tahribat korkunç boyutlarda olduğu için

talep oldukça büyüktür ve bu da rekabeti belli sınırlarda tutar. (Rekabetin sınırlı kalmasında tabii ki, Amerikan emperyalizminin Sovyet tehditini (!) öne sürerek siyasi ve askeri etkinliğinin de rolü vardır.)

1970'li yıllara gelindiğinde kapitalist dünya pazarında doyum sınırına varılmıştır. Japonya, Fransa ve Almanya açısından göreceli hızlı büyüme dönemi artık tarihe karışmıştır. Bir taraftan Japonya, tek başına emperyalist rakiplerine karşı meydan okumaya başlarken, diğer taraftan da Almanya AT (Şimdi AB) çerçevesinde aynı yolu izlemiştir. Böylelikle klasik emperyalistler arası rekabet, ABD'nin Sovyet korkutmasından, "genel ittifak"tan daha ağır basmaya başlamış –merkezkaç eğilimin gelişmesi– ve kapitalist dünyada bütün çıplaklığıyla üç emperyalist merkez doğmuştur; daha ziyade Alman emperyalizminin güdümünde AT, ABD ve Japonya

İkinci aşama (1970-1989/1990 dönemi): Bu dönemde emperyalistler arası ilişkiler oldukça keskinleşmiş veya 1945-1970 dönemine nazaran oldukça keskinleşmiş ve kapitalist dünya ekonomisi iki fazla üretim krizi (1974/75 ve 1981/83) yaşamıştır. 1970'lerden beri kapitalist dünya ekonomisinin karşı karşıya kaldığı sorunlar (yapısal kriz, durgunluk, bilimsel ve teknolojik kazanımlarının üretim ve dolaşım sürecinde gündeme getirdiği alt-üst oluşlar vs.) emperyalistler arası rekabetin derinleşmesini kapsamlılaşmasını ve de keskinleşmesini beraberinde getirmiştir. Bu durum, birbirleriyle rekabet eden emperyalist ülkelerin, hegemonya mücadelesi boyutlarına varana kadar gelişmiş bir sürece girmiş olduklarını gösterir. Bu, kapitalizmde eşit olmayan ekonomik ve siyasi gelişme yasasının işlerliğinin ifadesidir. Bu, aynı zamanda "genel ittifak"ın yerini "genel ittifak" olanaksız kılan gelişmeye bıraktığını, "genel ittifak"ın, artık "politikanın itici gücü" olmadığını gösterir. Merkezkaç eğilimi.

Üçüncü aşama (1989/1990 ve sonrası): Revizyonist sistemin yıkılmasından sonra kapitalist dünya ve hegemonya mücadelesi içinde olan emperyalist ülkeler, yeni siyasi, ekonomik ve askeri ufuklarla karşı karşıya kalmışlardır. Yeni durumu bir taraftan o zamana kadar geçerli olan ittifakları; emperyalist gruplar arası ittifakları veya "bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakı"nı önemsizleştirirken, diğer taraftan da yeni arayışlara ve ekonomik-siyasi ve askeri kombinasyonlara, ittifak oluşumlarına (örneğin NAFTA, BDT) yol açmıştır.

Şimdi her emperyalist ülke veya dünyayı yeniden paylaşma talebini yükselten ülkeler "güneşin altında" bir yer kapmaya çalışıyorlar. Revizyonist sistem çökmeden önce böl ve yönet, birbirleriyle savaştır politikası ABD ve SB'nin adeta bir imtiyazıydı. Şimdi başka ülkeler de aynı politikayı kullanıyorlar. (Almanya, Fransa.)

O halde; emperyalistler arası ilişkilerin revizyonist blokun yıkılışına kadar ki gelişme sürecinde ne görüyoruz?

- Emperyalist rekabet merkezi olarak ABD emperyalizmi,
- Emperyalist rekabet mekezi olarak Alman emperyalizmi önderliğinde AT,
- Emperyalist rekabet mekezi olarak Japon emperyalizmi,
- Sosyal emperyalist rekabet merkezi olarak Sovyet emperyalizmi,

Revizyonist blokun yıkılmasından sonra;

- Emperyalist rekabet merkezi olarak ABD emperyalizmi,
- Emperyalist rekabet mekezi olarak Alman emperyalizmi önderliğinde AB,
- Emperyalist rekabet merkezi olarak Japon emperyalizmi,

Bunlardan 1945-1989/90 süreci, bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakının kurulduğu ve giderek yıkılmaya başladığını

ifade ederken, 1989/90 ve sonrası, bütün ülkelerin emperyalistlerinin genel ittifakının ifadesi olan ekonomik siyasi ve askeri yapılaşmaların yıkılmaya başladığı bir süreç olmuştur. Birinci süreç merkezci eğilimi ifade ederken, ikinci süreç merkezkaç eğilimi temsil etmektedir.

Toparlarsak: Emperyalistler arası ilişkilerin tarihi ve somut durum tahlili, sermayenin artan enternasyonalleşmesinin de gösterdiği gibi, tekelci sermayenin güçlerini birleştirme eğiliminde olduğunu ama aynı zamanda bu birleşmeye karşı gelişen ve kapitalist üretim biçiminden kaynaklanan eğilimlerin olduğunu göstermektedir. "Hangi formda olursa olsun.... ister bir emperyalist koalisyonun başka bir emperyalist koalisyona karşı olma formunda veya bütün emperyalist güçlerin genel ittifakı formunda olsun", emperyalistler arası ittifakın geleceği, bu ittifakların, emperyalist ülkeler arasındaki mücadelede sadece bir "nefes alma"ya bağlıdır. Ve revizyonist blokun yıkılmasından sonra, Alman emperyalizmi güdümünde AB'nin gelişmesinden sonra; Japon emperyalizminin yeniden hegemonya mücadelesine başlayacak duruma gelmesinden sonra emperyalistler arası ilişkilerin gelişme seyri, eski ittifakların yeni koşullara cevap vermediğini; o döneme özgü olan "nefes alma" döneminin kapandığını, yeni ittifakların, yeni "nefes alma" politikalarının gerekli olduğunu göstermektedir.

Sosyal emperyalizmin, neosiyonist-kapitalist blokun çökmesinden sonra önde gelen emperyalist ülkeler arasındaki güç dengesi:

GSMH açısından: **(Tablo-1)**

1972-1980 döneminde GSMH'nin büyüme hızı Almanya'da % 22 oranından, Fransa'da %28; İngiltere'de %15; ABD'de %22 ve Japonya'da da %39 oranında gerçekleşmişti.

GSMH'nin 1980'den 1989'a büyüme hızı Almanya'da %19 oranında; Fransa'da %21; İngiltere'de %26; ABD'de %29 ve Japonya'da da %43 oranında gerçekleşti.

Almanya ve Japonya hariç diğer ülkelerin verilen dönemlerdeki GSMH'lerindeki büyüme oranları oldukça değişiktir. Almanya'da GSMH'nin büyüme oranı hemen hemen aynı kalırken, Japonya'da GSMH'nin büyüme hızı, her iki dönemde de diğer ülkelerinkinden oldukça yüksek olmuştur. Örneğin, 1971-1980 döneminde Japonya'da GSMH'nin hızı, Almanya'dakinin 1,8 misli; Fransa'dakinin 1,4 misli; İngiltere'dekinin 2,6 misli ve ABD'dekinden de 1,8 misli olmuştur. 1980-1989 döneminde de Almanya'nınkinin 2,2 misli; Fransa'nınkinin 2 misli; İngiltere'ninkinin 1,6 misli ve ABD'ninkinin de 1,5 misli olmuştur. Demek oluyor ki, verilen her iki dönemde de Japon ekonomisi, diğer ülke ekonomilerine fark atarak büyümüştür.

Brüt (Gayri Safi) sabit sermaye oluşumu açısından: **(Tablo 2)**

Brüt sabit sermaye oluşum hızı 1972-1980 döneminde Almanya'da %5,6 oranında; Fransa'da %16; İngiltere'de %2,2; ABD'de %26 ve Japonya'da da %23 oranında gerçekleşmişti.

1980-1989 döneminde ise bu gerçekleşme Almanya'da %11; Fransa'da %17; İngiltere'de % 51; ABD'de %34 ve Japonya'da da %56 oranlarında olmuştur.

Brüt sabit sermaye oluşumu bakımından söz konusu ülkelerin 1980-1989 döneminde 1972-1980 dönemine nazaran belli bir sıçrama yaptıklarını görüyoruz. Bu sıçrama İngiltere ve Japonya'da diğer ülkelere nazaran oldukça belirgindir.

İhracat açısından: **(Tablo- 3)**

1972-1980 döneminde Almanya'nın ihracatı %49 oranında; Fransa'nın %72; İngiltere'nin %43; ABD'nin %82 ve Japonya'nınki de %154 oranında büyümüştür. İhracatın büyüme oranları 1980-1989 döneminde

Almanya için %53; Fransa için %40; İngiltere için %33; ABD için %52 ve Japonya için de %86 olarak gerçekleşmiştir.

1980-1989 döneminde Fransa'nın, İngiltere'nin, ABD'nin ihracatı 1972-1980 dönemine nazaran oransal olarak büyük boyutlarda gerilerken, Almanya'nın, önemsiz de olsa belli bir oransal artış göstermişti. Japonya'nın ihracatı 1980-1989'da 1972-1980'e nazaran 1,8 misli gerilemesine rağmen oransal olarak, Almanya'ninkinden 1,6 misli; Fransa'ninkinden 2,1 misli, İngiltere'ninkinden 2,6 misli ve ABD'ninkinden de 1,6 misli fazla büyümüştü.

Sanayi üretimi açısından; **(Tablo- 4)**

1970-1980 döneminde sanayi Almanya'da %24 oranında; Fransa'da %33; İngiltere'de %10; ABD'de %36 ve Japonya'da da %54 oranlarında büyümüştür.

Sanayinin büyüme oranları 1980-1988 döneminde Almanya'da %9; Fransa'da %5; İngiltere'de %19; ABD'de %26 ve Japonya'da da %34 oranlarında, 1985-1990 döneminde de Almanya'da %17; Fransa'da %13; İngiltere'de %9; ABD'de %15 ve Japonya'da da %25 oranlarında gerçekleşmiştir.

Sanayinin büyümesi açısından Japonya, verilen her iki dönemde de ilk sırada yer almıştır. 1980-1988 döneminde onu, ABD ve İngiltere; 1985-1990 döneminde de Almanya, ABD ve Fransa takip etmişlerdir.

Sanayinin büyümesini başka verilerle de gösterebiliriz: 1950-1980 döneminde; yani 30 senelik bir dönem zarfında sanayi üretimi Almanya'da %5,0 oranında; Fransa'da %4,6; İngiltere'de %2,5; ABD'de %3,3 ve Japonya'da da %8,0 oranında büyümüştür. Bu büyüme 1950-1973 döneminde Almanya'da %5,9; Fransa'da %5,2; İngiltere'de %2,4; ABD'de %3,9 ve Japonya'da da %8,8 oranlarında gerçekleşmiştir. Bu veriler, sanayinin büyümesi bakımından Japonya'nın birinci, Almanya'nın ikinci, Fransa'nın üçüncü, ABD'nin dördüncü ve İngiltere'nin

de beşinci sırada yer aldıklarını gösteriyorlar.

Dünya (revizyonist sistem hariç) sanayi üretimindeki pay açısından; **(Tablo- 5)**

Bu tabloda şunu görüyoruz: ABD'nin dünya sanayi üretimindeki payı 1950'den 1979'a %30,7 arasında ve İngiltere'ninki de %62 oranında gerilemiştir. Buna karşın Almanya'nın payı %37,5; Fransa'nın %44 ve Japonya'nın %500, yani 6 misli artmıştır. Bu gelişmelerin sonucu olarak ülkelerin dünya sanayi üretimindeki ağırlıkları da değişmiştir ve 1950'de ABD, İngiltere, Almanya, Fransa ve Japonya şeklindeki sıralama 1979'da yerini, ABD, Japonya, Almanya, Fransa ve İngiltere sıralamasına bırakmıştır.

Soruna OECD ülkeleri bazında bakarsak **(Tablo- 6)**

Fazla yazmayı gereksiz kılan bu veriler, bize 1950-1984 döneminde ABD emperyalizminin bütün kapitalist dünya üretimindeki payının oldukça büyük oranlarda düştüğünü, buna karşı Almanya ve Japonya'nın paylarının da arttığını göstermektedir.

Kapitalist dünya ihracatındaki pay açısından; **(Tablo- 7)**

Sanayi üretimindeki gelişme kaçınılmaz olarak ihracata da yansımaktadır ve ihracat verileri yukardaki veriler doğrulamaktadırlar.

Veriler dönem içinde kapitalist dünya ihracatında 1950'den 1988'e ABD'nin payı 1,4 misli gerilerken, Almanya'nın payı 3,5 misli ve Japonya'nın payı da 7 misline çıkmıştır. 1980'li yılların yarısından itibaren Almanya'nın kapitalist dünya ihracatındaki payı Amerika'nın payından fazla olmaya başlamıştır.

Sermaye ihracı açısından (özel doğrudan yatırımlar)

ABD'nin bu formdaki sermaye ihracı 1967'de 59,5 milyar dolardan 1988'de 337 milyar dolara çıkarak 5,6 misli olmuştur.

Aynı dönemde Japonya'nın aynı formdaki sermaye ihracı 1,5 milyar dolardan 180 milyar dolara çıkarak 120 misli; Fransa'nınki 6,6 milyar dolardan 58 milyar dolara çıkarak 8,8 misli; İngiltere'nininki 17,5 milyar dolardan 197 milyar dolara çıkarak 11,2 misli ve Almanya'nınki de 3 milyar dolardan 88,5 milyar dolara çıkarak 29,5 misli artmıştır. 1967'de ve 1988'de bu türden sermayenin kapsamı bakımından ilk sırada ABD ve ikinci sırada da İngiltere geliyordu. Ama ihraç edilen sermayenin artış hızı bakımından sıralama Japonya, Almanya, İngiltere, Fransa ve ABD şeklindeydi.

Görüyoruz ki, sadece bu birkaç veri, '80'li yılların sonuna doğru emperyalistler arası güç dengesinin öncelikle Japonya ve Almanya lehine ve ABD aleyhine değiştiğini göstermektedir. Bu demektir ki, öncelikle bu ülkeler arasındaki rekabet, dünya pazarlarında pay kapma ve hegemonya mücadelesi sertleşecektir, derinleşecektir ve kapsamlaşacaktır. Nitekim bugünkü gelişmeler de bunu doğruluyorlar.

DÜNYA PAZARININ YENİDEN ŞEKİLLENMESİNİN BOYUTLARI VE ALMAN EMPERYALİZMİNİN YÖNELİMİ

Günümüz dünyasında uluslararası pazarın şekillenmesinde dört boyut görüyoruz. Bu boyutlar kısaca şöyledir;

– **Birinci boyut:** Bu boyut "iç pazarların" geliştirilmesi olarak yansıyor. Burada söz konusu olan, yeni değil, eski pazarlardır ve amaç da bu eski pazarların tam anlamıyla, "adam akıllı" değerlendirilmesidir. Bunu gerçekleştirmek için emperyalist ülkeler, mevcut nüfuz alanlarını diğer emperyalistlere karşı çeşitli anlaşmalar temelinde kapatmaya çalışırlar. Örneğin Almanya önderliğinde AB. AB ülkeleri 1981'de dış ticaretlerinin %49,2'sini, 1990'da da %60'ını kendi aralarında gerçekleştiriyorlardı. Örneğin Japonya önderliğinde Pasifik Eko-

nomik Alanı. Örneğin ABD önderliğinde NAFTA.

– **İkinci boyut:** Bu boyut, emperyalist ülkelerin kendi iç pazarları üzerinde sürdürdükleri rekabeti ifade eder. Emperyalist ülkeler gelişmiş ülke pazarlarını en verimli pazar alanları olarak görüyorlar ve bu pazarlardaki paylarını korumak veya genişletmek için birbirleriyle acımasız bir rekabet sürdürüyorlar. Bu alanda en başarılı olan ülke Japonya'dır. Japonya, gerek AB'nin gerekse de ABD'nin tedbirlerini alt etmenin yollarını buluyor. Örneğin AB ülkelerine yaptığı otomobil ihracatını artırma yerine bu ülkelerdeki otomobil üretimi kapasitesini artırıyor. Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne girmesi durumunda Türkiye üzerinden de AB pazarına girecektir.

– **Üçüncü boyut:** Bu boyutu da eksi revizyonist blok ülkeleri ve onların nüfuz alanları oluşturuyorlar. Bu boyutun Doğu ve Orta Avrupa'da yer alan ülkeleri (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan vs.) Batılı emperyalist ülkeler, başta da Alman emperyalizmi yutmuş durumda. Eski SB'yi oluşturan devletlerin durumu ise biraz daha değişik. Bu ülkeler hem doğrudan Rus emperyalizminin tehdidi altında ve hem de Batılı emperyalistler ABD ve Japonya tarafından sürdürülen rekabete sahne olmaktadır. Yani bu ülke pazarlarının ve hammadde kaynaklarının, emperyalist ülkeler tarafından **tam** anlamıyla paylaşılmışlığı henüz söz konusu değil.

– **Dördüncü boyut:** Bu boyutu emperyalizme bağımlı ülkeler oluşturuyorlar. Bu ülkeler, emperyalistler için pazar alanı olmanın ötesinde hammadde kaynağı ve stratejik öneme haiz olma özelliklerini de taşıyorlar. Örneğin Türkiye, emperyalistler açısından önemli bir pazar alanıdır, ama aynı zamanda önemli bir stratejik konumu da vardır. Buna karşın İsrail, ne önemli bir pazar alanıdır ve ne de hammadde kaynağıdır. Ama ABD emperyalizmi açısından önemli bir stratejik noktadır. Örneğin Basra

Körfezi'ndeki ülkeler. Bu ülkeler zengin petrol kaynaklarından dolayı önemlidirler.

Hangi açıdan bakarsak bakalım, revizyonist blokun dağılmasından sonra yeniden bütünleşmiş olan dünya pazarlarındaki bugünkü emperyalistler arası rekabet, ne 1950-1970 dönemiyle, ne 1970-1989-90 dönemiyle karşılaştırılmayacak kadar derinleşmiş, keskinleşmiş ve kapsamlaşmıştır.

Bu gelişmeyi Alman emperyalizminin yöneliyle açıklayalım:

Dünya Pazarının Yeniden Şekillenmesinin Birinci Boyutu Ve Alman Emperyalizmi

Alman emperyalizmi I. dünya savaşından sonra Sovyetler Birliği ile savaş galibi olan ABD, Fransa ve İngiltere arasındaki cepheleşme/çelişki durumundan yararlanmış ve söz konusu bu emperyalist ülkelerin "yardımı"yla yeniden ekonomik, siyasi ve askeri bir güç olmuştu. II. dünya savaşı sonrasında da benzeri bir durum söz konusu oldu. Almanya (batı) sosyalist kamp ile ABD'nin güdümündeki kapitalist kamp arasında tampon bir ülke konumundaydı. Amerikan emperyalizminin stratejisine göre, Alman emperyalizmi sosyalist kampa karşı güçlendirilmeliydi, silahlandırılmıyordu. Amerikan emperyalizminin planlarına göre, Batı Avrupa'da ABD önderliğinde/hakimiyetinde bir ekonomik alan kurulmalıydı. Bu gelişme sonuç itibarıyla bugünkü adıyla AB'nin kurulmasına ve bu kuruluş içinde Alman emperyalizminin hakimiyetine götürmüştür.

AB, Alman ekonomisi açısından vazgeçilemez, bağlayıcı, önemi haiz bir yapılandırma. AB, Alman sermayesi açısından bir "iç pazar"dır. Bu pazarın Alman tekeli burjuvazisi açısından ne denli önemli olduğunu son bir kaç yıl bazında Alman meta ve sermaye ihracı hareketiyle gösterelim. **(Tablo- 8)**

Bu veriler bize şunu gösteriyor. Almanya'nın ihracatında AB ülkelerinin toplam payı 1987'de %49,4; 1988'de %51,2;

1989'da %52,2; 1990'da 51,9; 1991'de %54; 1992'de %54 ve 1993'te de %47,8 olarak gerçekleşmiştir. Sanayileşmiş ülkelerin Alman ihracatındaki payı da örneğin 1987'de %80; 1990'da %81, 1992 %82 oranlarındaydı. Demek oluyor ki, Almanya ihracatının %50'ni veya biraz fazlasını AB ülkeleriyle yapıyor. Bütün sanayileşmiş ülkelerin (AB, ABD, Japonya, Kanada vb.) Alman ihracatındaki paylarının toplamı %80 civarında. Buna göre eski doğu bloku ülkelerin ve bağımlı ülkelerin Alman ihracatındaki paylarının toplamı % 20 civarında oluyor.

Tablo 9'ya göre; AB ülkelerine yeni yatırım formunda yapılan sermaye ihracı bu formdaki toplam sermaye ihracının 1989'da %46'na; 1990'da %51'ne; 1991'de %52'sine ve 1992'de de %55'ine tekabül ediyordu. Yani yeni yatırım formundaki sermaye ihracının yarısından fazlası AB ülkelerine yapıyordu. Bağımlı ülkelerin bu türden sermaye ihracındaki payları ancak %4 ile %7 arasında kalıyordu.

Görüyoruz ki yeni yatırım formunda Alman sermayesi AB ülkelerinde veya sanayileşmiş ülkelerde kalıyor.

Dolaylı ve dolaysız doğrudan yatırımlarda da aynı eğilimi görmekteyiz. Örneğin bu türden yatırımların 1990'da %49'u; 1991'de %51'i ve 1992'de de %50'si AB ülkelerinden gerçekleştirilmişti. Bütün sanayileşmiş ülkelerin bu türden Alman yatırımlarındaki payı da 1990'da %90; 1991'de %90; 1992'de de keza %90 oranlarındaydı.

Sadece bu veriler bize, dünya pazarının yeniden şekillenmesinde söz konusu boyutlardan birincisinin Alman emperyalizminin yönelimi açısından ne denli önemli (bağlayıcı) olduğunu gösteriyorlar.

Dünya Pazarının Yeniden Şekillenmesinin İkinci Boyutu Ve Alman Emperyalizmi

Yukarıdaki veriler, emperyalist ülkelerin kendi iç pazarları üzerinde yürüttükleri rekabeti ifade eden bu boyutu da açıklamaktadır. Yukarıda ihracatla ilgili tabloda

yer alan sanayileşmiş ülkeler bütün emperyalist ülkeleri kapsamına almaktadır. İhracat verilerini bu boyut bazında oransal olarak ifade edersek; sanayileşmiş ülkeler bütün emperyalist ülkeleri kapsamına almaktadır. İhracat verilerini bu boyut bazında oransal olarak ifade edersek; sanayileşmiş ülkelerin Alman ihracatındaki paylarının toplamı 1987'de %80,5; 1988'de 81,3; 1989'da %81,5; 1990'da %81,4; 1991'de %82,6; 1992'de %81,9 ve 1993'te de (geçici) %78,2 oranındaydı. Demek oluyor ki, ihracata oldukça bağımlı olan Alman ekonomisini ayakta tutan sanayileşmiş ülkelere yapılan ihracattır. Önemi bu denli açık olan bir boyut için Alman emperyalizminin yapamayacağı hiçbir şey yoktur. En azından şimdiye kadar ihracatını bu ülkelere söz konusu oranlarda gerçekleştirebilmek için yapması gerekeni yapmıştır.

Sermaye ihracıyla ilgili veriler de, Alman emperyalizminin yurtdışı yatırımlarında sanayileşmiş ülkelerin önemini gösteriyorlar. Öyle ki, sermaye ihracında bu ülkeler, meta ihracından daha önemli oluyorlar.

Dünya Pazarının Yeniden Şekillenmesinin Üçüncü Boyutu Ve Alman Emperyalizmi

Eski revizyonist-kapitalist blok ülkelerinin Alman ekonomisindeki yeri, bu blok dağılmadan önce pek önemli değildi. Bu blokun dağılmasından sonra durum tamamen değişmiştir. Bu blokun kapsamına aldığı alan; Doğu ve Orta Avrupa (Polanya, Çek Cumhuriyeti, Slovakya, Macaristan, Romanya, Bulgaristan) ve eski SB toprakları Alman emperyalizminin geleneksel yayılma alanlarından birisidir. Alman emperyalizmi, varoluşunun her döneminde bu alanda yayılmaya çalışmıştır. Doğu ve Orta Avrupa'dan Kafkasya'ya, Orta Asya'ya kadar uzanan bu alan Alman emperyalizmi için pazar alanı, hammadde kaynağı açısından oldukça önemlidir. Alman emperyalizmi son olarak II. dünya savaşında bu yayılmacılığını gerçekleştirmeye çalıştı ve sosyalist SB'den gereken dersi aldı; sosyalizmi yıkmak ve dünya hakimiyeti kurmak peşinde

koşan faşist Almanya, yenildi, parçalandı. Revizyonist blokun dağılmasından sonra eline geçen tarihi fırsatı çok iyi ve diğer emperyalist ülkelere kıyasla ekonomik gücüne dayanarak hızlı bir şekilde değerlendiren Alman emperyalizmi, önce Alman Demokratik Cumhuriyeti'ni yuttu, Doğu ve Orta Avrupa'da nüfuz sahibi oldu ve eski SB topraklarında başka emperyalist ülkelerle rekabet içine girdi.

Alman emperyalizminin sadece 1991-1992 döneminde Doğu Avrupa ve BDT ülkelerine yaptığı "yardım" 27,5 milyar dolardır. Onu 3,3 milyar dolarla ABD; 1,7 milyar dolarla Fransa; 1,6 milyar dolarla Hollanda; 1,4 milyar dolarla Kanada ve İspanya; 1,1 milyar dolarla İtalya ve Avusturya; 0,7 milyar dolarla İngiltere; 0,6 milyar dolarla Türkiye; 0,4 milyar dolarla İsveç, Norveç ve Japonya takip ediyordu (Siddeutsche Zeitung, 24 Şubat 1994). Salt bu veriler Alman emperyalizminin söz konusu alandaki önemini açıklamaya yeter.

Almanya ile revizyonist blok arasındaki ticari ilişkiler '70'li yıllarla birlikte gelişmeye başlamıştır (19 Mayıs 1973 anlaşması): Örneğin Almanya'nın revizyonist blok ile ihracatı 1960'da 2,2 milyar marktan 1970'de 5,4 milyar marka, 1980'de ise 17,2 milyar marka çıkmıştır. 1960-1970 arasındaki artış %145 oranında olurken 1970-80 arasındaki artış %21,8 oranında olmuştur. Almanya'nın revizyonist blok ile ihracatı 1985 yılında 21,4 milyar mark, 1989'da 24,5 milyar marka çıkmış, 1990'da da 23,5 milyar marka düşmüştür. Bu blokun Alman ihracatındaki payı 1960'da %4,8; 1970'de %4,3; 1980'de %5,5 ve 1990'da da %3,6 oranlarında gerçekleşmişti.

Revizyonist-kapitalist blokun dağılmasından sonra durum değişmiştir. 1990-92 dönemindeki alt-üst oluşları, ekonomik krizi gözönünde tutarak, bu dönemdeki verileri dikkate almazsak, birleşmiş Almanya'nın eski revizyonist bloku oluşturan ülkelere yaptığı ihracatın hızlı bir artış gös-

terdiğini görürüz. Eski revizyonist blok ülkelerine yapılan toplam ihracat 1993'ün ocak-ağustosundan 1994'ün ocak-ağustosuna kadar 26,142 milyar marktan 30,733 milyar marka çıkararak %17,6 oranında artmaktadır. Birleşmiş Almanya'nın aynı dönemde (Ocak-Ağustos 1993-Ocak-Ağustos 1994) Macaristan ile ihracatı %24 oranında; Romanya ile %7,7; Bulgaristan ile %26; Arnavutluk ile %6,6; Estonya ile %67; Letonya ile %41; Litvanya ile %81; Çek Cumhuriyeti ile %28; Slovakya ile %44,5; Ukrayna ile %20; Moldova ile %42; Rusya Federasyonu ile %5; Gürcistan ile %23,6; Ermenistan ile %74; Azerbaycan ile %29; Kazakistan ile %40; Türkmenistan ile %213; Özbekistan ile %130; Tacikistan ile %146 ve Kırgızistan ile de %108 oranında artmıştır. Beyaz Rusya ile ihracat %7 oranında gerilemiştir. Bunların arasında ihracat kapsamının büyük olduğu ülkeler, sırayla Rusya Federasyonu, Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Slovakya, Romanya ve Ukrayna'dır.

Burada dikkatimizi çeken, Orta Asya devletleri (Kazakistan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Tacikistan) yapılan ihracatın verilen dönem içinde toplam 588.157 (bin) marktan 1,005 milyon marka çıkmaktadır, ki bu %71 arasında bir artış demektir.

(Tablo-10)

Alman emperyalizminin Orta ve Doğu Avrupa ülkelerine olan ilgisinin ne denli önemli olduğunu bu ülkelere yaptığı dolaylı ve dolaysız doğrudan yatırımlarından da anlıyoruz. Bu ülkelere yapılan bu türden yatırımların 1990'da 638 milyon marktan 1992'de 3,5 milyar marka çıkararak %443 oranında, yani 5,4 misli artması bunun açık bir ifadesidir.

Dünya Pazarının Yeniden Şekillenmesinin Dördüncü Boyutu: Alman Emperyalizminin Balkan Ve Ortadoğu Politikası

Bu boyuta, emperyalizme bağımlı bütün ülkeler girmektedir. Ama biz bunu Balkan-

lar ve bölgemiz olan Ortadoğu ile sınırlıyoruz.

Alman emperyalizminin yayılmacılığı sürekli üç yönde olmuştur: Avrupa'da hakimiyet kurmak, doğuya (Rusya-Kafkasya eksenini) açılmak ve sıcak denizlere inmek. Almanya'nın doğuya yönelmesi için Doğu ve Orta Avrupa'dan geçmesi gerekiyor. Almanya'nın sıcak denizlere inebilmesi için Orta Avrupa'dan ve özellikle de Balkan yarım adasından geçmesi gerekiyor. Balkanlar, Alman emperyalizminin dünya hakimiyeti kurma planlarında sürekli önemli bir yer almıştır.

Birinci dünya savaşına neden olan emperyalistler arası çelişkilere baktığımızda Balkanlar'ın neden önemli olduğunu görüyoruz. Sömürge, hammadde, pazar alanı elde etmek, dünyayı yeniden paylaşmak için Almanya, Avusturya-Macaristan, İtalya, Türkiye vs. bir tarafta, İngiltere, Fransa, Rusya, Japonya vs. diğer tarafta cepheleşerek savaştılar. Alman emperyalizmi, bölgesel amacın yanısıra, dünya hakimiyetini kurmanın sıcak denizlere inmekten; Fransız ve İngiliz sömürgelerini ele geçirmekten; nüfuz alanını Ortadoğu'ya ve Afrika'ya kadar genişletmekten geçtiğini biliyordu. Bu alanlara yayılmak için Balkanlar, neredeyse yegane geçiş alanıydı. Almanya'nın dışında Rusya ve Avusturya-Macaristan'ın da bölgede gözü vardı. Fransa ve İngiltere ise, Balkanların, Alman emperyalizminin eline geçmesinin, onun Ortadoğu'ya ve Afrika'ya açılması ve kendi sömürge alanlarını tehdit etmesi anlamına geldiğini biliyorlardı. I. dünya savaşı sonuna kadar uzanan dönemde Alman emperyalizmi, Fransa, İngiltere ve Rusya ile Balkanlar üzerine hegemonya mücadelesini/rekabetini sürdürdü.

Almanya; I. dünya savaşında yenik düştü. Ama yayılmacı, dünya hakimiyeti anlayışından ve bu amaca hizmet eden planlar hazırlamaktan hiçbir zaman vazgeçmedi. Nitekim II. dünya savaşına bu amacından

dolayı neden oldu. Fransa'yı dize getiren Almanya, onun Yugoslavya'daki sermayesine de el koydu; onun nüfuz alanını eline geçirdi. Yugoslavya'nın ele geçirilmesi bir taraftan Alman ekonomisini bir dizi önemli maden ithaline bağımlı kılmaktan çıkartıyor ve diğer taraftan da sıcak denizlere iniş yolunu açıyordu.

İkinci dünya savaşı öncesinde ve savaş döneminde de Almanya'nın Balkanlar'daki en önemli rakipleri Fransa ve İngiltere olmuştu.

1950'lerden itibaren Yugoslavya giderek ABD emperyalizminin etkisi altına girer. Bu ülkenin Almanya ile ticari ilişkilerinin gelişmesi uzun bir dönem alır ve Alman emperyalizmi bu ilişkileri geliştirmede AT'yi (AB) kullanır. Sonuç itibarıyla Yugoslavya, Almanya'nın önemli ticari ortaklarından birisi olur. AT; Yugoslavya ile ilişkilerde Alman sermayesinin yayılmasına yol açar. 1989'da dinar marka bağlanır. Örneğin Almanya'nın Yugoslavya'ya yaptığı ihracat 1987'de 5,8 milyar marktan 1989'da 7,9 milyar marka ve 1990'da da 8,5 milyar marka çıkar, yani 1987'den 1990'a kadar %46,5 oranında artar.

Şüphesiz ki Balkanlar, sadece Yugoslavya'dan ibaret değildir. Arnavutluk, Yunanistan ve kısmen de Bulgaristan Balkan ülkelerini oluşturuyorlar. Bu ülkeler içinde en önemli olanı ve emperyalizm nüfuz alanı paylaşımına açık olanı Yugoslavya'ydı. Bu nüfuz alanının emperyalist ülkeler tarafından paylaşımı için sürdürülen rekabet keskinleşti. Bu rekabeti keskinleştiren emperyalistler arası çelişkiler nelerdi?

– ABD, Yugoslavya'yı oluşturan tek tek cumhuriyetler üzerinde değil, federal hükümet üzerinde nüfuz sahibiydi. Çünkü ABD emperyalizmi Yugoslavya üzerindeki etkinliğini para, kredi-yatırım ilişkisiyle IMF üzerinden gerçekleştiriyordu. Bundan dolayı Yugoslavya'nın parçalanmasında ABD emperyalizminin çıkarı yoktu.

– O zamanki adıyla AT'nin Yugoslavya ile veya AT vasıtasıyla Almanya'nın Yugoslavya ile ticari ilişkilerinin gelişmesi ABD emperyalizminin bölgedeki konumunu zayıflatıyordu.

– Bütünlüğünü koruyan Yugoslavya üzerinde ABD emperyalizminin etken olmasının ötesinde, bütünlüğünü koruyan Yugoslavya aynı zamanda yerel bir güçtü ve bu da Avrupalı emperyalist ülkelerin çıkarlarına, başta da Alman emperyalizminin çıkarlarına ters düşüyordu.

Yugoslavya üzerine rekabet veya bu rekabetin yürütülüşü üzerine emperyalist ülkeler arasındaki çelişkiler keskinleşti. Emperyalist çıkarlar Yugoslavya'nın parçalanmasını kaçınılmaz kılıyordu. Öyle de oldu. Yugoslavya parçalandı ve bu sefer de Yugoslavya Federasyonu'nu oluşturmuş olan ülkeler üzerine rekabet başladı. Yugoslavya'nın parçalanmasında dış, emperyalist etken olarak birinci derecede sorumlu olan Almanya, federasyonu oluşturmuş olan ülkelerle, başta da Hırvatistan ve Slovenya ile ilişkilerini geliştirdi, yerel güç olacağından dolayı büyük Sırbistan'a karşı olduğu için Bosna-Hersek'i tanıyarak, onun toprak bütünlüğünden yana olduğunu açıkladı.

Tablo- 11

Eski Yugoslavya Federasyonu'nu oluşturan ülkeler ve bir bölge ülkesi olan Arnavutluk ile Almanya'nın son dönemdeki ihracatı (milyon mark)

Bu ülkeler arasında Alman ihracatı için Hırvatistan ve Slovenya'nın önemi belli. Üçüncü sırada Makedonya geliyor. Bu verilerde dikkati çeken, kapsamı dar da olsa Sırbistan ile ihracatın verilen dönem içinde %109 oranında artış olmasıdır.

Almanya'nın "gelişen ülkeler"e net "yardım"ında Yugoslavya'nın payına düşen miktar oldukça ilginç: Bu miktar 1987'de 11,5 milyon marktan 1988'de 41,2 milyon marka çıkıyor. 1989'da 33,2 milyon marka düşüyor. 1990'da "yardım" açık veriyor,

1991'de "yardım" 40,6 milyon marka, 1992'de de 991,3 milyon marka çıkıyor. Almanya'nın Yugoslavya'ya yaptığı bu türden para "yardımı" 1950-1992 arasında 2 399.1 milyon marktı. Yani bu miktarın %41,3'ü sadece 1992 yılında verilmişti. Almanya'nın 1992 yılında Mısır dışında hiçbir ülkeye bu kapsamda, bu form "yardım"ında bulunmadığını gözönünde tutarsak Alman emperyalizminin eski Yugoslavya topraklarındaki Hırvat ve Sloven müttefiklerini hangi boyutlarda desteklediklerini görmüş oluruz.

Alman Emperyalizminin Bölgemizdeki Politikasına Gelinçe;

Alman emperyalizminin yeni sömürgeci politikasında belirleyici özelliği haiz bir süreci gözönünde tutmak gerekir. Aksi taktirde Alman emperyalizminin yayılmacı çabası, yeni sömürgeci politikaları kavranamaz ve hatta belli bir "Almanya" hayranlığına, bağımlılığına yol açabilir. Nedir bu süreç?

Almanya, II. dünya savaşından bölünmüş, dış ülkelerde o zamana kadar kendi nüfuzu altında olan bütün hammadde ve pazar alanlarını kaybetmiş olarak çıkmıştı. Bu durum, onun emeryalist rakipleri karşısında rekabet gücünü kırıyordu ve onu, yeni hammadde ve pazar alanı elde etme mücadelesinde saldırganlaştırıyordu.

Alman emperyalizmi, belirttiğimiz nedenlerden dolayı, saldırganlaşırken, aynı zamanda, onun yayılmacılığını oldukça kolaylaştıran çok önemli avantajlara da sahipti. Tarihi, ekonomik ve siyasi bazda oluşan bu avantajların en önemlileri şunlardı:

- Sömürgeler, bağımlı-bağımsız ülke halkları, uluslar Fransız ve İngiliz emperyalizmine kin ve nefret kusuyorlardı. Bu, bu emperyalist ülkelerin sömürgeci, emperyalist politikalarının sonucuydu.
- Amerikan emperyalizmi, özellikle II. dünya savaşından sonra bağımlı-bağımsız ülkelerin içişlerine çok kaba bir şekilde

müdahale etme küstahlığını gösterebiliyor, Amerikan sermayesinin çıkarları için her şeyi göze alabiliyordu. Bu tavır, ABD'yi, söz konusu ülkeler ve uluslar nezdinde Fransa ve İngiltere'den de daha beter bir duruma düşürüyordu.

Alman emperyalizmi bu kadar yıpranmamıştı. Nazi geçmişinden arındığı izlemine yaratmayı bir ölçüde başarmıştı. Almanya, savaşmış, yenilmiş, Nazi geçmişinden "arınarak", "özgür" dünyada yerini almış, görünüşte oldukça iddiasız, Amerikan sermayesinin desteğine ihtiyaç duyan bir ülke konumundaydı. Almanya, bir daha savaşmaya "tövbe" etmişti! Bu haliyle "barışçıl" Almanya kapitalist dünyada olumlu puan topluyor ve rakibi olan diğer emperyalist güçlere nazaran daha avantajlı bir konuma geçiyordu.

Almanya'nın (batı) ekonomik "mucize"si bağımlı bağımsız ülkelerde, her halükarda az gelişmiş ülkelerde olumlu bir yankı buluyor ve bu da Alman emperyalizminin bu ülkelerde genişlemesini kolaylaştırıyordu.

Alman emperyalizminin ihracat yapısı (makine ve teknik teçhizat ihracı) yine Almanya'nın yayılmasında ona, diğer emperyalist ülkelerin önünde olma avantajını sağlıyordu.

Ve Alman emperyalizmi bu türden avantajlara bürünmüş olan yeni sömürgeciliğini, önce sosyalist kamp-kapitalist kamp, sonra da revizyonist kamp-kapitalist kamp cepheleşmesi çerçevesinde ve ABD emperyalizminin gölgesi altında gerçekleştiriyordu. Öyle ki Alman emperyalizminin saldırgan karakteri söz konusu avantajları içinde kaynayıp gidiyordu.

Alman emperyalizminin giderek güçlenmesi ve ABD emperyalizmiyle açıktan rekabet etmeye başlamasıyla bu durum değişmeye başladı ve revizyonist blokun dağılmasıyla da Alman emperyalizminin saldırgan karakteri bütün çıplaklığıyla ortaya çıktı.

Artık açık oynayan Alman emperyalizmi açısından bölgemizin önemi nedir?

Alman emperyalizminin "Drang nach osten" –"Doğuya yöneliş"– politikası onun sömürgeci ve yeni sömürgeci yönelişinin ifadesidir. "Drang nach osten" Alman sömürgeciliğinin sadece bir boyutunu gösterir. Onun bir de "Drang nach südosten" – Güneydoğuya yöneliş" politikası vardır. Bu politika da Alman emperyalizminin bölgemize; Anadolu'ya, Mezopotamya'ya, bir bütün olarak yakın ve Ortadoğu'ya yönelişinin ifadesidir.

"Drang nach osten" gibi "Drang nach südosten"da dünyanın yeniden paylaşım mücadelesinin başlamasından bu yana; geçen yüzyılın sonundan bu yana Alman emperyalizminin temel yayılma eksenlerinden birisi olmuştur.

Alman emperyalistleri, Osmanlı devletinin Asya kıtasındaki topraklarını, Osmanlı toprakları içinde olan Arap vilayetlerini, yani bugünkü Türkiye, Irak, Suriye, Lübnan vs. gibi ülkeleri "Orta Avrupa-Yakın Asya Askeri ve İktisadi Birliği"ne dahil etme amacını gütmüşlerdir. Bu amaç, "Berlin-Bağdat", "Kuzey Denizi'nden Basra Körfezi"ne kadar, "Kuzey Kutbu-Bağdat" veya "Antwerpen-Basra" gibi şiarlarla sürekli popüler yapılmıştır.

Bölgemiz aynı zamanda Alman emperyalizminin başka alanlara yayılması için bir sıçrama tahtası, bir üs olarak da görülüyordu. "Bizim sömürge planlarımızın en önemli orta halkası Türkiye'dir. Ama o, yegane halka değildir. Bizim doğuya doğru genişlememiz Rusya'ya, Kafkasya'ya, İran'a ve onun yanında... Afrikaya yöneliktir" (Bkz. A. Wirthne E. Zimmermann "Almanya'nın Ne Türden Sömürgeleri Olmalıdır", Frankfurt/main 1918, s. 28. Alm.)

Demek oluyor ki bölgemiz, Alman emperyalizminin Asya ve Afrika'ya yayılmasında bir çıkış noktası, bir köprü başı olarak da görülüyordu, Wilhelm-Almanya'sında.

Alman emperyalizminin 1. dünya savaşında yenilmiş olması, onun "Drang nach südosten" politikasının tarihin çöplüğüne atıldığı anlamına gelmiyordu. Daha 1919'un ilk baharında Alman tekelci burjuvazisinin temsilcileri "güçlerin toplanması" şiarı altında Alman emperyalizminin bölgemize yönelik çıkarlarının ifade edileceği ortamının adımlarını yeniden atıyorlardı. (Bu çabanın sonucu olarak Alman emperyalizminin "Asya Savaşçıları Birliği" kurulur.) Weimar Cumhuriyeti döneminde Alman emperyalizminin Deutsche Bank, burjuva basın gibi öğeleri Bağdat demiryolu üzerine Alman önderliğinin muhafaza edilmesini talep etmeye başladılar. Alman emperyalizmi güçlendikçe, bu yöndeki taleplerini de yaygın bir şekilde dile getirerek yeni yayılmacılık ve saldırganlık planları için ortam hazırladılar. Ve nitekim Almanya'da faşizm iktidara geldiğinde yayılmacılık için, sömürge planlarının gerçekleştirilmesine hizmet edecek olan çok iyi hazırlanmış bir ortam bulurlar.

Alman faşistlerinin sömürge planlarını nasıl gerçekleştireceklerini ve önlerindeki engelin hangi güçler olabileceği konusunda da kafaları oldukça açıktı:

"1) Almanya, Führer'in iradesine göre kendi içinde sağlam bir süper güç konumuna sahip olacaksa, yeterli derecede sömürgecinin yanısıra emniyetli deniz ulaşımına ve açık okyanusa açılan emniyetli geçite ihtiyacı vardır.

2) Her iki talep de ... sadece, İngiliz-Fransız çıkarlarına karşı (mücadele ile) yerine getirilebilir.... onları barışçıl araçlarla gerçekleştirebilmek mümkün değildir. Bunun için Almanya'nın süper güç olarak şekillendirilmesi isteği, zorunlu olarak gerekli savaş hazırlığı zorunluluğuna neden olmaktadır." ("Der Prazep Gegen di Havpt Kriegsvorberecher var dem Internationalen Militargegerichtshaf/Nürnberg 14 Kasım 1945-1 Ekim 1946. Doküman 023 C, Nürnberg 1947, c. 34, s. 190).

Alman emperyalizmi dünya hakimiyeti kurma mücadelesinin ikinci raundunu da kaybetti. Ama genel olarak yayılcı, özel olarak da bölgemiz üzerindeki hakimiyet planlarından hiçbir zaman vazgeçmedi. II. dünya savaşından sonra da Alman emperyalizmi bölgemizin pazarlarını ve zengin hammadde kaynaklarını (petrol) ele geçirmek için emperyalist rakipleriyle; başta ABD olmak üzere Fransa ve İngiltere ile mücadelesini sürdürüyor.

Wilhelm Almanya'sının, Hitler Almanya'sının, Batı Almanya'nın ve Birleşmiş Almanya'nın bölgemiz üzerindeki sömürgeci-yayılcı planlarında hiçbir değişme olmamıştır. Alman emperyalizmi dün olduğu gibi bugün de bölgemiz üzerinde hakimiyetini, ekonomik ve stratejik öneminden dolayı gerçekleştirmeye çalışmaktadır. Diğer emperyalist güçler de aynı nedenlerden dolayı bölgemiz üzerinde hegemonya mücadelesini sürdürüyorlar. Anadolu, Yakın ve Ortadoğu emperyalist çıkarlar için mücadelenin şiddetlendiği en önemli alanlardan birisi konumundadır. ABD, Almanya, İngiltere, Fransa ve Japonya, Anadolu-Yakın ve Ortadoğu bölgesine hakim olmanın, geniş bir pazara, zengin petrol yataklarına ve Kafkasya'ya, Orta Asya'ya ve Afrika'ya açılmak için stratejik önemi haiz bir alana sahip olmak anlamına geldiğini çok iyi bilmektedirler ve bölge ülkeleriyle siyasi, ekonomik ve askeri ilişkilerine bu amaç yön vermektedir.

ABD emperyalizminin bölgemiz üzerindeki hakimiyeti tartışma götürmez bir gerçektir. Ama bu, diğer emperyalist ülkelerin alanı, bu gerçekten dolayı ABD'ye bıraktıkları anlamına gelmez. Örneğin Alman emperyalizmi bölge ülkeleriyle olan siyasi, ekonomik ve kültürel ilişkilerini, çok önceleri kurulmuş olan ilişkilerini geliştiriyor ve kazandığı her pozisyonu rakipleri aleyhine kullanıyor. Alman emperyalizmi, "rakiplerinin aleyhine olan benim lehimedir" mantığıyla hareket ediyor, bazen de, Türkiye'ye

yaklaşımında gördüğümüz gibi şantajcı tavırlar alıyor; (Kürt sorunu).

Almanya ile bölge ülkelerinin ekonomik ilişkilerinde son birkaç yıl içinde belli bir canlanmanın; Alman emperyalizmi lehine bir gelişmenin olduğunu görmekteyiz. Örneğin, Almanya'nın İsrail'e yaptığı ihracat 1988'den 1990'a %10 oranında; 1990'dan 1992'ye %25 oranında; 1988'den '92'ye % 37 oranında atarken, 1993'ten 1994'e (Ocak-Ağustos-Ocak-Ağustos) %15 oranında artıyor. Almanya "gelişen ülkelere" "yardım" adı altında 1950-1992 arasında İsrail'e 7,2 milyar mark tutarında bir sermaye aktarmış. Bu türden "yardım"ların yıllık miktarı, son yıllarda, örneğin 1987-1990 arasında 34-65 milyon mark çerçevesindeyken, bu miktar 1991'de 702,6 milyon marka çıkıyor ve 1992'de de 211,6 milyon mark olarak gerçekleşiyor. Bugün Almanya-İsrail, veya AB-İsrail ilişkileri, İsrail-Filistin, İsrail-Ürdün arasındaki Amerikan "barışı"ndan sonra, bir AB delegasyonunun İsrail'e "bölgede bir ortak pazar" kurmayı önerecek derecede gelişmiştir. Böylelikle Alman emperyalizmi güdümündeki AB, ABD'nin bölgede sağladığı emperyalist "barışı", ABD emperyalizminin çıkarına tekabül eden İsrail-Arap uzlaşmasını ekonomik pazarla tamamlamayı veya siyasi uzlaşmanın ekonomik meyvelerini toplamayı amaçlıyor.

Alman emperyalizmi Ürdün ile de ticari ilişkilerini geliştiriyor. Örneğin Almanya'nın bu ülkeye yaptığı ihracat 1988'den 1993'e (geçici veri) %35 oranında artıyor. Almanya, "gelişen ülkelere" yardım formunda Ürdün'e 1987'de 48,9; 1988'de 37,9 ve 1989'da da 54,6 milyon mark verirken, bu miktar 1990'da 281,1 milyon marka çıkıyor. Almanya'nın 1950-1992 döneminde Ürdün'e aktardığı bu formdaki sermaye miktarı 1,5 milyar marka varıyordu. 1991'de 99,1 ve 1992'de de 99 milyon mark olarak gerçekleşiyor. Ürdün tek başına hiçbir öneme sahip değildir. Ama o, bir Arap ülkesidir, Irak'ın, Kuveyt'in komşusudur;

petrol yataklarına en yakın alandır. Oraya giden yol Ürdün'den geçmektedir.

Alman emperyalizmi, "terörist" Suriye veya enternasyonal "terörü" destekleyen Suriye ile de ekonomik ilişkilerini geliştirmiştir. Almanya'nın bu ülkeye yaptığı ihracat 1988'den 1993'e (geçici veri) %105 oranında; Ocak-Ağustos 1993'ten Ocak-Ağustos 1994'e de %27 oranında artmıştır. Almanya'nın bu ülkeye "gelişen ülkelere" "yardım" formunda aktardığı sermaye miktarı 1987'de 51,3; 1988'de 86,4 1989'da 99; 1990'da 71,4; 1991'de 165,5 ve 1992'de de 26,8 milyon mark olarak gerçekleşmiştir. Almanya'nın 1950-1992 arasında Suriye'ye aktardığı bu formdaki sermaye miktarı 922,1 milyon mark tutuyordu.

Suriye, bölgede önemli bir güçtür. Almanya, Suriye'nin Amerikan emperyalizmiyle olan çelişmesini kullanmaya çalışıyor ve ilişkilerini geliştirerek, Amerikan "barışı" temelinde İsrail-Suriye uzlaşması sağlanınca açıkta kalmak istemiyor. Suriye, bölge barışı adı altında sürdürülen emperyalistler arası rekabetten, özellikle de Almanya ile ABD arasındaki rekabetten yararlanmaya çalışıyor. Örneğin, Suriye yönetimi, Alman Dışişleri Bakanı Kinkel'e, Şam ziyaretinde (1993) "bölgede barışın sağlanması için Almanya üzerine düşen rolü" oynamalıdır derken, Almanya'ya duyulan güveni değil, kendini daha iyi pazarlamak istediğini duyuruyordu.

Almanya'nın İran ile ilişkileri de iyidir. Almanya'nın bu ülkeye yaptığı ihracat 1988'de 3,040 milyar marktan 1992'de 7,9 milyar marka çıkarak %162 oranında artmıştır. 1992'de Almanya'nın İran'a yaptığı ihracat Türkiye'ye yaptığı ihracattan yaklaşık 1,4 milyar mark fazlaydı. Almanya'nın "gelişen ülkelere" "yardım" formunda İran'a 1987'de, 55,5; 1988'de 63,2; 1989'da 68,6; 1990'da 85,9; 1991'de 75,7 ve 1992'de de 108,8 milyon mark vermiştir. İran'ın, 1950-1992 döneminde Alman-

ya'dan aldığı bu türden sermaye miktarı 927,8 milyar marka varıyordu.

Alman tekelci burjuvazisi faşist Şah rejimiyle olduğu gibi, devrimden sonra şeriatçıgerici iktidarlarını kuran mollalar ile de iyi ilişki içinde olmuştur. 1988-1992 arasında İran'a yapılan ihracatın 2,6 misli artması bunu göstermektedir.

Ihracat miktarı veya "normal" ilişkiler çerçevesinde İran'a verilen kredilerin dışında kalan "kayıt dışı" miktarların kayda geçmiş miktarlardan çok daha fazla olduğundan hiçkimsenin şüphesi olmamaktadır.

Almanya İran-İrak savaşında her iki tarafa da bolca silah satan ülkelerin başında yer alıyor. Almanya, İran-ABD çelişkilerini kendi lehine kullanmak veya geliştirmek için İran gericiliğiyle, burjuva dünya kamuoyunun illegal nitelediği, ama biz komünistler açısından tekelci burjuvazinin, gericilerin, faşistlerin normal tanımı olarak tanımlanan ticari vs. ilişkilerini geliştiriyor. İran'ın atom bombası yapabilecek teknolojiye, modern elektro-tekniğe sahip olmasında Alman tekellerinin payı büyüktür. Teşhir olma korkusundan dolayı, İran'a patent hakkı vererek orada modern silahların üretilmesini sağlayanların başında da Alman tekelleri gelmektedir. Bu ilişkilerin sonucudur ki, Almanya, İran'ın ithalat ve ihracatında sürekli ilk sıralarda yer almış, böylelikle İran'ın Alman emperyalizmine bağımlılık ilişkileri doğmuştur. Bu bağımlılık ilişkileri, Şah döneminde ABD için geçerliydi. Şimdi Alman emperyalizmi, ABD'nin yerini alıyor.

İran-Almanya ilişkilerini, salt Ortadoğu'yla sınırlamak yanlış olur. İran da Orta Asya'ya açılma idiasında olan, kendini bölgesel güç olarak gören bir ülkedir. Alman emperyalizmi, ABD emperyalizmiyle rekabetinde Türkiye üzerinden elde edemediğini İran üzerinden elde etmeye çalışacaktır. Alman emperyalizmi, diğer emperyalist güçlere karşı bölgedeki rekabetinde İran'a dayanağıdır. Her iki ülkenin gizli istihbarat servislerinin süreklilik arzeden görüşmeleri, Al-

man devletinin İran'ın boruçlarını ödemesinde ona sağladığı kolaylıklar, diplomatik görüşmelerle, molla rejimini Batı dünyası nezdindeki tecritten çıkarma çabaları –ABD emperyalizminin "kaygı" ile izlediği bu ve benzeri İran-Alman ilişkilerini elbete ki Alman emperyalizmi rakiplerine karşı kullanacaktır.

Almanya-İrak ilişkileri Alman tarihinin en karanlık sayfalarında yer alacak cinsten ilişkilidir.

Revizyonist blok dağılmadan önce Irak (Suriye de) daha ziyade SB'nin nüfuzu altındaydı. Bu dönemde ABD şemsiyesi altında emperyalist güçler körfezdeki çıkarlarını Türkiye-İran, İsrail, Suudi Arabistan ve sonraları da Mısır vasıtasıyla korumaya çalışıyorlardı. O dönemde Basra Körfezi, bu ülkeler tarafından adeta ablukaya alınmıştı. Faşist Şah rejiminin devrilmesinden sonra İran, emperyalist dünya, özellikle de ABD emperyalizmi açısından güvenilir olmaktan çıktı. Çünkü İran, bölgedeki emperyalist çıkarları tehdite yöneldi.

Revizyonist blokun dağıldığı dönemde Irak, Kuveyt'i ilhak ederek bölgesel güç olduğunu, bölge üzerine politikalarda hesaba katılması gerektiğini açıklamış oldu. Emperyalist ülkeler, çıkarlarına tamamen ters düşen Irak'ın bu tavrını, "Körfez savaşı"yla cevapladılar. Emperyalistler arası koalisyon, Irak'ı etkisizleştirdi. Ama daha savaş döneminde emperyalist koalisyonda çatlaklar ortaya çıkmaya, emperyalistler arası çelişkiler gündeme gelmeye başladı. Özellikle Fransa ve arka planda faal olan Almanya, ABD emperyalizminin körfezde tam hakimiyet kurma planına karşı geliyorlardı. Sovyet tehditi olmadığı için, emperyalist ülkeler arasındaki çelişkiler, çıkar anlaşmazlığı ortaya çıkıyordu. ABD, Körfez'de veya bölgede "yeni dünya düzeni"ni, Irak'ı etkisizleştirerek İsrail-Arap (Flistin-Mısır-Ürdün-Suriye-S. Arabistan-Emirlikler) uzlaşması, Türkiye-İsrail yakınlaşması temelinde kurmaya çalışıyor. ABD güdü-

münde yeni bir ittifaka doğru şekillenen bu yapılaşmada, ne Irak'ın ne de diğer emperyalist ülkelerin yeri var. Diğer taraftan emperyalist ülkelerin, özellikle Batı Avrupa ve Japonya'nın körfez petrolüne olan %60-75 dolayındaki bağımlılıkları da bilinen bir gerçek. Böyle hayati önemi haiz olan bir alanda, emperyalist ülkelerin, bölgedeki ABD hegemonyasına güvenmeleri, dayanmaları söz konusu olamayacağı gibi, emperyalist rekabetin mantığına da ters düşmektedir. Çünkü bugün bölgede söz konusu olan, emperyalist dünya çıkarlarının belli bir koalisyon ile koruması değil, tam tersine emperyalist ülkeler arasındaki kıyasıya rekabettir. Bu gerçekten dolayıdır ki, "körfez sonrası"nda Irak'a saldıran emperyalist ülkeler, daha önce İran-İrak savaşında her iki ülkeye bolca silah satmışlardı. Irak, silahlanmada kullandığı modern teknolojiyi emperyalist ülkelerden almıştır. Irak, Halepçe Katliamı'nda kullandığı gazı emperyalist ülkelerden, özellikle de Almanya'dan almıştır. Bugün Irak, ABD'nin dayatmasıyla BM ambargosu altındadır. Ama bu ambargo, Alman, Fransız, İngiliz sermayedarlarının, tekellerin Saddam rejimiyle ekonomik ilişki kurmak için adeta birbirleriyle yarışmalarını engellemiyor, daha doğrusu engellemiyor.

Alman tekellerinin faşist Saddam rejimine sattığı silahların, "illegal" yollardan satılan bu silahların kaç milyar mark tuttuğunu, sadece alan ve satan biliyor. Ama herhalükarda söz konusu olan, milyon değil, milyar markla ifade edilen bir meblağdır. Alman emperyalizmi Irak ile legal ticaretini de geliştiriyor. Örneğin Almanya'nın Irak'a yaptığı ihracat 1988'de 1,7; 1989'da 2,2 ve 1990'da da 1,3 milyar mark tutarındaydı. Savaş ve arkasından gelen ambargodan dolayı, Almanya'nın Irak'a ihracatı 1991'de 22 milyon marka, 1992'de de 11,5 milyon marka düşüyor. Ama 1993'te ise 69,4 (geçici) milyon marka çıkarak, bir senede 6 misli artıyor.

Almanya-İrak ilişkilerini yönlendiren, bölgede Alman emperyalizminin esas itibarıyla Amerikan emperyalizmiyle olan çelişkileridir.

Alman Emperyalizminin Türkiye'ye Yaklaşımına Gelince:

"Sadece Türkiye, Almanya'nın Hindistan'ı olabilir... Sultan, dostumuz olarak kalmalıdır, tabii ki, onu 'yutmaya hazır' olduğumuz düşüncesi (unutulmaksızın/... 'Hasta adam' sıhhatine kavuşacaktır, o, iyileşme uykusundan uyandırdığı zaman artık tanınamayacak kadar köklü bir şekilde tedavi edilmelidir. O'nun, sarışın Alman mavi gözlü görünümüne sahip olacağı düşünülmelidir. Sevgi dolu kucaklamamızla ona bir Alman'dan ayırtedilemeyecek kadar Alman besisuyu içirdik (telkinde bulunduk -çn). Böylece Türkiye'nin mirasçuları olabiliriz ve olmak istiyoruz... Miras bırakana, ölümüne kadar çok sadık bir şekilde bakacağız... Önümüzde zengin bir miras var." ("Die Welt am Montag", 21 Kasım 1898; "Probleme des Neokolonialismus", c. 1, s. 466-467, Leipzig 1961)

Alman kralı II. Wilhelm'in Osmanlı, Kudüs ziyaretine katılan Alman kolonistlerinin, yayılmacılarının borazanlığını yapan gazetelerden birisi olan "Die Welt am Montag"da 21 Kasım 1989'de bu düşüncelere yer veriliyordu.

Türkiye'nin, Almanya'nın Hindistan'ı olması anlayışında fazla bir değişim olmamıştır. Sadece koşullar değişmiştir.

Revizyonist blok dağılmadan önce Türkiye-Almanya veya emperyalist ülkelerin Türkiye üzerine rekabetleri, emperyalist ülkeler arasında sorun çıkartmayacak boyutlarda devam ediyordu. Revizyonist blokun dağılmasından sonra durum tamamen değişti. Sovyet tehditi ortadan kalkmış, Türkiye'nin NATO içindeki durumu önemsizleşmişti. Buna karşın Türkiye, emperyalist ülkelerin açık rekabetine sahne olmuş, hem stratejik konumundan ve hem de dağılan revizyonist blok coğrafyasının sağladığı

olanaklardan dolayı önemi artan bir ülke konumuna gelmişti. Çok değil birkaç yıl geriye baktığımızda Türk burjuvazisinin 1990-1993 döneminde tarihinde yaşamadığı diploması trafiğine ev sahipliği yaptığını, Türkiye ile, şu veya bu konu(!) üzerine görüşmek isteyen devlet ve hükümet başkanlarının, bakanların, generallerin, tekel, şirket temsilcilerinin adeta sıraya girmiş olduklarını görürüz.

Türkiye'ye duyulan ilginin nedenlerini birkaç noktada toparlayabiliriz.

– Türkiye ile, onu, bölgesinde potansiyel bir güç olarak görmeksizin kurulacak/kurulan siyasi, ekonomik ve askeri ilişkilerin geleceği belirsizdir.

– Türkiye'ye istediğini kabul ettirebilmek için onun bölgesel çıkarlarını da gözönünde tutmak zorundasın.

– Türkiye, küçümsenemeyecek bir pazar alanıdır.

– Türkiye, bölgeye hakim olmanın ötesinde Kafkasya'ya, Orta Asya'ya yayılmada, Rus emperyalizmini bu alanlarda çembere almada önemli bir ülke konumundadır.

– Türkiye'yi bölgesel güç olarak gören, onun yayılmacı, saldırgan anlayışına çıkarlarına paralel düştüğü oranda göz yuman veya Türkiye'yi emperyalist çıkarlarına hizmet ettiği oranda kırıntılarla mükafatlandırılan emperyalist ülke veya ülkeler, Türk burjuvazisinin en yakın dostudur.

– Türkiye ile ekonomik, askeri ve siyasi ilişkileri eski bloklaşma (revizyonist blok-kapitalist blok) anlayışı temelinde sürdürmenin koşulları kalkmıştır. Önümüzdeki dönemde bu gerçeği göreceğiz.

Yukarıdaki noktaları sıralamakla Türkiye'nin mevcut ve potansiyel gücünü ve de konumunu abartıyor muyuz? Hayır, abartma bir yana, Türk burjuvazisinin mevcut ve potansiyel gücü sürekli küçümsenmiştir/küçümsenmektedir. Öyle ki, mevcut sistem, mevcut ekonomi ha çöktü, ha çö-

kecek anlayışıyla açıklanmaktadır. Oysa gerçek böyle değildir. Türk ekonomisi, 1979/1980 ekonomik krizinden bu yana görece olarak daha güçlü gelişme göstermiştir. Emperyalist ülkeler bu gelişmeyi gözardı edemiyorlar.

Bütün bu noktalar, Türkiye'nin emperyalist ülkelerle ilişkilerinde çıkarları doğrultusunda dayatmacı olmasını beraberinde getiriyor mu? Türk Burjuvazisi bu güce sahip mi? Hayır, değil. Türkiye, iliklerine kadar emperyalizme bağımlıdır. O, emperyalist baskıya, şantaja açıktır. Türkiye, kendi gücüne dayanarak çıkarlarını kabul ettirecek durumda henüz değildir. Ancak onun çıkarları, emperyalist koalisyonların veya etkin emperyalist güç veya güçlerin çıkarlarıyla paralellik arz ettiklerinde kabul görmektedir. Türkiye'nin Gümrük Birliği'ne kabulü için belli başlı emperyalist ülkelerin (Fransa, Almanya) çabaları, ABD'nin Kazak-Azerbaycan petrolünün Türkiye üzerinden Akdeniz'e taşınmasına sıcak baktığını açıklamaları Türk burjuvazisinin çıkarlarına teka-bül ediyor. Ama bunlar aynı zamanda söz konusu emperyalist ülkelerin çıkarlarına da teka-bül ediyor.

Her halükarda, belli başlı emperyalist ülkelerin Türkiye üzerindeki yegane ortak anlayışları şöyledir? Türkiye ile bağımlılık ilişkileri eskisi gibi sürdürülemez. Türkiye'de ve Türkiye üzerinden birtakım şeyler elde etmek istiyorsan, Türkiye'ye de bazı şeyler, kırıntılar vermek zorundasın.

Bölgedeki konumunu, bölgenin önemini ve kendi olanaklarını çok iyi kestiren Türk burjuvazisi, emperyalist ülkelerin yaklaşımlarını görüyor ve emperyalistler arası çelişkilerden yararlanıyor.

II. dünya savaşından sonra kapitalist dünyanın şekillenmesi sonucunda Türkiye, ABD emperyalizminin siyasi, ekonomik ve askeri güdümüne girmişti. Ama Türkiye'de zamanla Alman sermayesi, Almanya ile olan ekonomik ilişkiler daha ağır basmaya başladı. O dönemde revizyonist blok kapitalist

blok kamplaşması sonucu olarak NATO'nun doğudaki en uç kanadı olan Türkiye üzerine emperyalistler arası rekabeti bastıran bir nedendi. ABD, Türkiye ve bölge üzerinde öncelikle siyasi ve askeri tahakkümünü sağlıyor, Almanya da sermayesiyle işini yürütüyordu. Öyleki, Almanya'nın Türkiye üzerindeki siyasi ağırlığı sermayesinin ağırlığı kadar geçerli değildi/değildir. Bu durumu birkaç örnekle açıklayalım: **(Tablo- 12)**

Tabloya göre; izni çıkan yabancı sermayenin 1988'de %16'sı; 1989'da %8,9'u; 1990'da %6,6'sı; 1991'de %24'ü ve 1992'de de %10,8'i ABD kaynaklı. İzni çıkan yabancı sermayenin 1988'de %46'sı; 1989'da %62'si; 1990'da %83'ü; 1991'de %53'ü ve 1992'de de %61'i AB kaynaklı.

Demek oluyorki, izni çıkan yabancı sermaye açısından Türk ekonomisi ABD sermayesinden ziyade AB sermayesine bağımlı konumda.

Temmuz 1993 itibariyle izni verilen yabancı sermayenin %56'sı, şirketlerin de %43'ü AB kaynaklı.

1986-1993 arasında en fazla izin alan ve yatırım yapan ülkeler arasında 1700 milyon dolarla Fransa birinci, 1240 milyon dolarla ABD ikinci; 980 milyon dolarla İngiltere üçüncü; 910 milyon dolarla Almanya dördüncü; 900 milyon dolarla İsviçre beşinci ve 610 milyon dolarla da İtalya altıncı sırada yer alıyorlar. (bkz. agk. s. 203)

Türkiye'nin ithalatında Almanya'nın payı 1991'de %15,4 ve 1992'de de %16,4, ABD'nin ki de %10,7 ve %11,4 oranlarında; ihracatta da Almanya'nın payı –yine aynı yıllarda– %25,1 ve %24,9, ABD'ninki de %6,7 ve %5,9 oranlarında gerçekleşiyor. AB'nin Türkiye ihracatındaki payı 1991'de %52 ve 1992'de de keza %52 oranlarında, ithalatındaki payı da her iki yılda % 44 oranlarında gerçekleşiyor.

Salt bu birkaç veri bize, AB'nin ve onun Almanya, Fransa gibi unsurlarının Türkiye

ekonomisinde; dış ticaretindeki, sermaye hareketindeki önemini göstermeye yetiyor. Bu demek oluyor ki, ABD'nin salt siyasi ve askeri bağımlılığı beraberinde getiren ve revizyonist blokun dağılmasından önce uluslararası güç dengelerine tekabül eden anlaşmalarla Türkiye üzerindeki nüfuzunu uzun vadeli sürdürmesi, en azından bugünkü boyutlarda sürdürmesi pek olanaklı değildir.

Yeni gelişmeler yeni ilişkileri, yeni şekillenmeleri kaçınılmaz kılıyor. Ve bölgemiz, belirttiğimiz nedenlerden dolayı yeni gelişmelerden dolayı, yeni ilişkilere ve şekillenmelere açık. Bu açığı emperyalist ülkelerin her biri kendi lehine kapatmaya çalışıyor. Bunun içindir ki, ABD'nin "a" dediğine Almanya veya Fransa "b" diyor. Önemli olan kiminle ortak adım atılması değil, ABD'nin adımlarını etkisizleştirecek adımlar atmaktır. Bunun için gerekiyorsa, şeytanla da işbirliği yapılabilir, örneğin ABD'ye karşı İran-Almanya yaklaşması. Örneğin ABD'ye karşı Fransa (ve Almanya'nın da) Saddam rejimiyle gizli ticari anlaşmaları. Örneğin, Almanya ve Fransa'nın bir dönem Kürt ulusunun en büyük dostu ve destekçisi pozunda olmaları ve hemen akabinde de PKK'nin faaliyetini yasaklamaları.

Türkiye üzerinde ve bölgemizde sadece ABD'nin, Almanya'nın, Fransa ve İngiltere'nin değil giderek varlığını hissettiren Japonya'nın ve Rusya'nın da gözü vardır. Dolayısıyla Türkiye ve bölgemiz, belli başlı bütün emperyalist ülkelerin veya uluslararası planda rekabet etme; hegemonyasını kurma ve genişletme gücüne sahip olan bütün emperyalist ülkelerin çıkarlarının keşiştiği önemli bir alandır.

Sonuç İtibariyle;

– Dünyanın revizyonist blok-kapitalist blok olarak ikiye bölünmüşlük durumu ortadan kalkmış, dünya pazarı yeniden bütünleşmiştir.

– Dünyanın belirtilen bloklaşma temelinde ikiye bölünmüşlüğü ifade eden siyasi,

ekonomik ve askeri anlaşmaların, ittifakların maddi temeli, bağlayıcı yönü kalmamıştır. (COMECOM'un, Varşova Paktı'nın dağılması, NATO'nun önemsizleşmesi vb.)

– Revizyonist blokun çökmesinden sonra, "Adriyatik'ten Çin Seddine" kadar geniş bir alan, emperyalistler arası rekabete açılmıştır.

– SB'nin dağılmasından sonra tek süper güç olan ABD'nin karşısında Almanya ve Japonya dünyayı yeniden paylaşma talebini yükselten ülkeler durumundadırlar.

– Fransa'yı da yedeleyerek AB'yi güdümüne alan Alman emperyalizmi, tarihi yayılmacılık yoluna yeniden girmiştir. "Drang nach osten" politikasını gerçekleştirmenin ilk adımı olarak Doğu ve Orta Avrupa ülkeleriyle ilişkisini, bu ülkeleri kendine bağımlı kılma temelinde geliştirerek eski SB topraklarına yönelmiştir. Alman emperyalizmi "Darg nach südsten" politikasının ilk adımı olarak Balkanlar'da tutunmaya çalışmış ve bunun için de Yugoslavya'nın parçalanmasında belirleyici dış faktör olmuştur.

Balkanlar, Alman emperyalizminin sıcak denizlere; Ortadoğu (Asya) ve Afrika'ya açılması için bir koridordur, geçit alanıdır.

– Alman emperyalizminin bölgemizdeki en büyük ve önemli rakibi Amerikan emperyalizmidir.

– Amerikan emperyalizmi, İsrail-Arap uzlaşmasını sağlayarak; Irak ve İran'ı etkisizleştirerek Türkiye üzerinden Kafkasya ve Orta Asya'ya doğru uzanan eksenini kendi kontrolüne almanın mücadelesini verirken, Alman emperyalizmi, çoğu kez Fransa'yı yedeleyerek, ABD'nin planını bozmak için çaba harcamakta, bunun için de İran ve Irak'la olan ilişkiler geliştirilmektedir.

– İster ABD olsun, isterse de Almanya, Fransa, İngiltere ve de Rusya olsun, Kürt sorununu, Türkiye'ye istediklerini kabul ettirmek veya boyundan büyük heveslere kapılmasını engellemek için kullanıyorlar.

– Bölgemizde Rus emperyalizmi de belirleyici bir rol oynamaktadır. Özellikle Kafkasya-Orta Asya eksenindeki hegemonya mücadelesinde, emperyalistlerarası rekabette öncelikle Rus emperyalizmiyle karşı karşıya gelinmektedir.

– Bölgemiz, hem dünyanın en önemli enerji kaynağı olması hem de dört bir yöne açılmada stratejik konumda olması bakımından emperyalist çıkarların kesiştiği bir alandır. Bu alana Japonya da Türkiye üzerinden girmeye çalışıyor. Japonya, böylelikle yüzde yüz bağımlı olduğu petrole yakınlaşmanın yanısıra, Gümrük Birliği'ne girecek olan Türkiye'de yapacağı üretimi, gümrüksüz olarak AB pazarına sürmeyi ve rekabet gücünü arttırmayı, aynı zamanda Türkiye üzerinden Kafkasya-Orta Asya ekseninde yayılmayı hedefliyor.

Görüyoruz ki, dünyayı paylaşmış olan ve yeniden paylaşmayı talep eden emperyalist ülkelerin esas yönelimleri hep aynı alanlara yeniden paylaşma kavgasının verildiği alanlara açılıyor. Bu durum Türkiye'yi önemli kılıyor.

Şu veya bu emperyalist güçle kendi gücüne dayanarak rekabet edecek durumda olmayan Türkiye, bölgesel güç oluşunun ve buna bağlı olarak da bölgesel çıkarlarının dikkate alınması durumunda her emperyalist güçle ortak hareket etme politikasını güdüyor. Yani emperyalistler arası çelişkilere yararlanmaya çalışıyor.

Unutmamak gerekir ki, gerek Alman emperyalizmi ve gerekse de Japon emperyalizmi ekonomik genişlemelerine, ağırlıklarına tekabül eden enternasyonal siyasi ve askeri ağırlığa henüz sahip değiller. Bundan dolayı, örneğin ABD, İngiltere, Fransa ve Rusya gözönünde tutulduğunda, Almanya ve Japonya'nın "barışçıl" genişlemeleri, bu ülkelerin gerçek amaçları olan dün-

yayı yeniden paylaşma taleplerini "barışçıl" metodlarla gerçekleştirmeye zorlanmışlıklarını (II. dünya savaşının sonucu olarak) dünya halklarını yanıltabilir. Bu iki ülke sadece bugün için uluslararası planda siyasi ve askeri olarak cılız konumdalar. Böyle olmak da, taktiksel olarak onların çıkarlarına uygun düşüyor. Daha rahat sızabiliyorlar. Emperyalistler arası çelişkilerin keskinleşmesine paralel olarak Almanya ve Japonya da uluslararası planda ekonomik güçlerine tekabül eden siyasi ve askeri yapılaşmalar kuracaklar veya böylesi mevcut yapılaşmalarda ağırlıklarını koyacaklar. (Almanya, bunu şu veya bu şekilde NATO'da, BAB, AB zaten yapıyor.)

Ne diyordu Stalin?

"Dışarıya karşı her şey 'yolunda' gözüyor. ABD, Batı Avurpa'yı, Japonya'yı ve diğer kapitalist ülkeleri vesikaya bağlamış; ABD'nin pençesine düşen (Batı) Almanya, İngiltere, Fransa, İtalya, Japonya itaatli bir şekilde ABD'nin emirlerini yerine getiriyorlar. Bu, 'düzenlenmiş durum' ve 'ebediyen' devam edeceğine, bu ülkelerin, ABD'nin boyunduruğuna ve hakimiyetine sonsuza dek tahammül edeceklerine, Amerikan köleliğinden kurtulmaya ve bağımsız gelişme yolunu tutmaya çalışmayacaklarına inanmak yanlış olur." (c. 15, s. 284-285, Alm.)

Bölgemizdeki rekabet, dünün vesikacı ABD ile onun vesikaya bağladığı Almanya, Japonya, İngiltere ve Fransa arasında sürdürülen emperyalist çıkar ve hegemonya mücadelesidir. Bu mücadele emperyalist ülkeler arası çelişkilerin keskinleşmesi son kertede yeni bir emperyalistler arası savaş; yeni bir emperyalist paylaşım savaşına yol açacaktır.

ÖLÜMÜNÜN 100. YILINDA FRIEDRICH ENGELS

"O'nun adı ve de eserleri yüzyıllar boyu yaşayacaktır!" F. Engels, bu sözleri, K. Marks'ın mezarı başında söylüyordu. O'nun, Marks için söylediği, kendisi için de geçerlidir. F. Engels'in adı ve de eserleri yüzyıllar boyu yaşayacaktır.!

Lenin'e göre de "Engels, arkadaşı Karl Marks'tan sonra bütün uygar dünyada modern proletaryanın en önemli bilgini ve öğretmeni idi." (1)

5 Ağustos 1895'te Londra'da ölen F. Engels, Marks ile birlikte kurdukları ve geliştirdikleri bilimin, sosyalizmin dünya çapında muzaffer kılınmasını, işçi sınıfının elinde maddi bir güce dönüşmesini yaşayamadı, göremedi. Ama K. Marks gibi O da, bütün yaşamını, fiziki ve zihin gücünü uluslararası proletaryanın sosyal kurtuluşuna adadı.

F. Engels, 28 Kasım 1820'de Barmen şehrinde doğdu. Babası tekstil fabrikatörüydü. Babasının isteği üzerine 1837'de liseyi terketti. Hemen sonra kısa bir süre için babasının firmasında yardımcı olarak çalıştı. 1838'in ortalarında ise, ticari bir eğitim görmek için Bremen'e taşındı.

LİBERAL MUHALİFÇİLİK-TEN DEVRİMCİ DEMOKRATLIĞA

F. Engels, boş zamanlarında çağdaş literatürü inceliyordu ve en çok da burjuva-demokratik, muhalif bir yazarlar grubunun,

"Genç Almanya"nın yazarlarına ilgi duyuyordu.

F. Engels'in yazarlık faaliyetinin ilk ürünü "Telegraph für Deutschland"da yayınlanan "Wuppertal'dan mektuplar"dır (Mart-Nisan 1839). Bu iki mektupta F. Engels, burjuvazinin ve hristiyan ulemanın obskürantizmini (cehaleti yaygınlaştıran siyaset meslekçiliğini) ve ikiyüzlülüğünü teşhir eder. F. Engels aynı mektuplarında işçilerin ve zanaatkarların sefaletini sömürdüklerini de anlatır. (2)

F. Engels'in bu ilk iki makalesi, liberal muhalefetçi bir bakış açısıyla kaleme alınmış olmasına rağmen oldukça dikkat çekici olmuştur.

Engels, 18-19 yaşındayken adeta düşüncelerin çatışmasının bizzat kendisiydi. O, 8-9 Nisan 1839'da F. Graeber'e yazdığı mektupta şöyle diyordu: "Yüzyılın düşüncelerinden dolayı geceleri uyuyamıyorum; postanenin yanında durunca ve Prusya armasına bakınca, beni özgürlük ruhu sarıyor, bir gazeteye baktığımda, özgürlüğün ilerleyişini hissediyorum..."(3)

Yoğun bir şekilde Hegel'in felsefesini ve çeşitli dini-eleştirel yazıları inceledikten sonra F. Engels'in felsefi anlayışı değişir. Bu değişim Engels'in sorunlara siyasi yaklaşımında da köklü bir değişimi beraberinde getirir. Artık, liberal muhalefetçi F. Engels'in yerini devrimci demokrat F. Engels almıştır.

F. Engels, eğitimini bitirdikten sonra 1841 yılının başında Barmen'e geri döner. Birkaç ay sonra da bir yıllık gönüllü askerlik görevini yerine getirmek için Berlin'e gider. Bu dönemde boş zamanını üniversitede felsefe derslerini dinlemekle değerlendirir ve Berlinli Genç Hegelciler'le tanışır/ilişkiye geçer.

DEVRİMCİ DEMOKRATLIKTAN KOMÜNİZME

Hegel'in felsefesinden devrimci sonuçlar çıkartılabiliyordu. Bu felsefeye göre hiçbir şey ebedi değildi, her şey gelişim içindeydi. Öyleyse, feodal düzen yıkılabilir, onun yerini burjuva bir düzen alabilirdi. O dönemin Engels'inin de kavrayışı böyleydi. Ama Engels, felsefi görüşü ufkunu bununla; Genç Hegelcilik'le sınırlamadı. Alman felsefesi üzerine ufkunu derinleştirdi ve genişletti. Öyleki, dersini dinlemeye bir nevi hesaplaşmak için gittiği Schellin'in gerici felsefi anlayışlarını, sol hegelci açılarından eleştiriyordu.(4)

F. Engels, Schelling'e saldırısını büyük bir tutkuyla sürdürüyordu, onun Hegel'i önemsizleştirmeye çalışması Engels'te tepkiye yol açıyordu ve Schelling için şöyle diyordu: "O benden sukünet ve soğukluk talep edemez; çünkü ben bir ölüyü (Hegel kastediliyor –çn) savundum ve mücadele edenin (herhalde) biraz utku hakkı vardır. Her kim ki soğuk kanlılıkla kılıcını çekerse, savunduğu dava için nadiren coşku bulur." (5)

F. Engels, askerlik görevi bittikten sonra Barmen'e döner ve kısa bir zaman sonra da –1842'nin sonu– mesleki eğitimini tamamlamak için babasının Manchester'daki firmasına çalışmaya gider.

F. Engels, İngiltere'ye hareket etmeden önce, dönemin önde gelen burjuva muhafetçi gazetesi olan "Rheinische Zeitung"da yazmaya başlar. İngiltere yolculuğundayken Köln'deki kısa bir konaklamada

bu gazetenin redaktörünü ziyaret eder ve burada ilk defa K. Marks'la karşılaşır. Bu öylesine, arkasında iz bırakmayan bir tanışma olarak kalır.

F. Engels, İngiltere'ye gelir gelmez, sosyal ve politik gelişmeleri/ilişkileri incelemeye koyulur. Bu arada "Rheinische Zeitung"da (Ren Gazetesi) makaleleri yayınlanır. Diğer şeylerin yanısıra bu makalelerde (Aralık 1942) Engels, Alman okurlara, "'Kartizm"ın ne olduğunu açıklar. (6)

Engels, Manchester'da Kartistlerin mücadeleciliklerini izleme imkanı buldu, her şeyden önce de proleter kitlelerin çalışma ve yaşam koşullarını inceledi. O, daha sonraları şöyle yazacaktı: "Manchester'da, şimdiye kadarki tarih yazımında hiçbir rol oynamayan veya küçümsetilmiş bir rol oynayan-modern dünyada belirleyici bir güç olan ekonomik gerçeklerle karşı karşıya geldim. Bu gerçekler, bugünkü sınıf zıtlıklarının doğuşuna temel teşkil ediyorlar. Büyük sanayiiden dolayı bu sınıf zıtlıkları, tamamen gelişmiş oldukları ülkelerde, yani İngiltere'de de, siyasi parti oluşumlarının, parti mücadelelerinin ve böylece bütün siyasi tarihin temelini oluşturuyorlar." (7)

Engels'in burada vardığı sonuçlar, O'nun sadece İngiliz işçi hareketinin gelişmesini izlemesine bağlanamaz. O dönemde F. Engels, birçok burjuva ekonomistin (8) ve ütöpik sosyalizmin (9) yapıtlarını incelemiştir.

O dönemin genç bir demokrati olarak F. Engels, İngiliz işçilerinin devrimci mücadelesinden oldukça etkilenmişti. O, 1847'de yayınlanan "İngiltere'de fabrika sahipleri ve işçiler" adlı makalesinde, o zamana kadar "Lancashire'in pamuk fabrikalarındaki işçiler gibi demokratik ilkelere samimice bağlı kalan ve kapitalist sömürücülerin boyunduruğunu silkeleyip atmakta kararlı olan" insanlarla karşılaşmadığını yazar. (10)

F. Engels, artık, neredeyse işçi semtlerinden çıkmıyordu, işçileri evlerinde de ziyaret ediyor, onlarla konuşuyor ve onların toplantılarına katılıyordu. O, yüzünü tamamen proletaryaya çevirmişti. "İngiltere'de çalışan sınıfın durumu" yapıtında şöyle diyordu; "orta sınıfın toplantısından, ziyaretinden, porte şarabından ve şampanyasından feragat ediyorum ve boş saatlerimi tamamen, sıradan **işçilerle** görüşmeye hasrediyorum." (11)

Sorunlara yaklaşımıyla bu dönemin Engels'i idealizmden materyalizme ve devrimci demokratizmden komünizme geçen F. Engels'ti. Bu geçiş en parlak ifadesi "Ulusal Ekonomi Eleştirisinin Taslağı" çalışmasıydı. Bu çalışmasında Engels, burjuva toplumunun ekonomik yapısını ve onun temel kategorilerini sosyalist açıdan inceliyordu. Bu çalışmasında Engels, şöyle diyordu: "... Emek ile sermaye arasındaki ayrışma ve bu ayrışmanın tamamlanmasıyla insanlığın kapitalistler ve işçiler olarak bölünmesi... her gün daha da keskinleşen bölünme... özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla" aşılacaktır.(12)

Bu dönemde F. Engels kendini sadece teorik çalışmayla sınırlamıyordu. Bu çalışmasının yanısıra İngiliz ve enternasyonal işçi hareketiyle ilişkilerini de kuruyor ve geliştiriyordu. Örneğin "Adillerin Birliği", H. Bauer, J. Mall, K. Schapper gibi Alman devrimci işçileriyle tanışıyordu. "Onların üçünü de 1943'te Londra'da tanıdım, gördüğüm ilk devrimci proleterlerdi... Yetişkin olmak istediğim dönemde bu üç gerçek insanın benim üzerimde (bıraktıkları) etkileyici izi asla unutmuyacağım." (13)

F. ENGELS VE BİLİMSEL SOSYALİZM

"Alman-Fransız Yıllıkları" K. Marks ve A. Ruge (14) tarafından Paris'te yayımlanıyordu. Bu yıllıklarda, 1844 sonunda F. Engels'in "Ulusal Ekonomi Eleştirisinin Tasla-

ğı", "İngiltere'nin Durumu" gibi makaleleri yayımlanır ve K. Marks ve F. Engels, "Ulusal Ekonomi Eleştirisinin Taslağı" makalesinin yayımlanmasından hemen sonra mektupla ilişkiye geçerler.

1844 yılı boyunca Engels, İngiliz işçi sınıfının çalışma ve yaşam koşullarını incelemeye devam eder ve yazacağı "İngiltere'de Çalışan Sınıfın Durumu" yapıtı için materyal toplar.

1844 Ağustos sonunda İngiltere'den ayrılarak Barmen'e döner. Ama önce Paris'e giderek K. Marks ile görüşür. 10 günden fazla süren uzun tartışmalar yaparlar ve ele aldıkları bütün siyasi, ekonomik ve ideolojik sorunlarda ilkesel uyumluluk içinde olduklarını görürler. Artık onlar arkadaş olmuşlardır. Bu gelişmeyle ilgili olarak F. Engels, sonraları şöyle yazacaktı: "Marks, devletin burjuva toplumu değil, bilakis burjuva toplumunun devleti gerekli kıldığını..., yani politika ve burjuva toplumunun tarihinin ekonomik ilişkilerden ve gelişmesinden hareketle açıklanacağı –tersi değil– düşüncesine sadece varmamıştı, bilakis bunu 'Alman-Fransız Yıllıkları'nda da genelleştirmişti bile. 1844'ün yazında Marks'ı Paris'te ziyaret ettiğimde, bütün teorik alanlarda tam uyumluluğumuz ortaya çıktı ve ortak çalışmamız o andan itibaren başladı." (15)

K. Mark ve F. Engels'in ölümlerine kadar sürecek olan arkadaşlık ve yoldaşlıklarının başlangıcı aynı zamanda bilimsel sosyalizmin doğum anydı.

Weitling'in (16) eşitlikçilik komünizminin ve ahlaki konulara dayanan Fransız ve İngiliz ütöpik sosyalizminin aksine K. Marks ve F. Engels'in sosyalizm kavrayışları, reel toplumsal süreçlerinin; burjuva toplumun sınıfsal karakterinin ve buradan hareketle proletaryasının tarihi misyonunun idrakine; burjuvazinin hakimiyetini yıkmaya, sınıfsız, komünist toplumu kurmaya dayanıyordu.

Varılan sonucu Engels şöyle formüle eder; "Artık komünizm fantazi sayesinde oldukça mükemmel bir toplum ideolojisinin tasarımı değildir, bilakis o, doğayı, proletarya tarafından yürütülen mücadelenin genel amaçlarını ve koşullarını kavramaktır." (17)

K. Marks ve F. Engels'in ortak faaliyetleri daha 1844'te Paris'te "Kutsal Aile" üzerine çalışmalarını başlar. Onlar bu eserlerinde Hegel'in felsefesini, ama öncelikle de onun takipçisi olan genç hegelcilerin anlayışlarını eleştirel olarak derinlemesine ele alırlar. Marks ve Engels, Hegel'in ve genç hegelcilerin idealist felsefesiyle nihai hesaplaşmalarını, 1845'te yazdıkları "Alman ideolojisi"nde yaparlar.

F. ENGELS VE PROLETARYANIN ÖRGÜTLENMESİ SORUNU

Marks ve Engels, doğanın ve kapitalist toplumun hareket yasalarını bilimsel olarak analiz etmekle yetinmemişlerdir. Bilimsel çalışmalarının en önemli bir sonucu da proletaryanın örgütlenmesi sorunuydu. Bu, öyle bir örgütlenme olmalıydı ki, hem sınıfın bilinçlenme seviyesine tekabül etmeliydi ve hem de burjuva toplumundaki objektif çelişkileri ifade etmeliydi.

"Adillerin Birliği" 1836'da Fransa'da doğmuştu. Onun üyeleri önceleri çoğunlukla Alman mültecilerden oluşuyordu. Bu birlikle Engels 1843'te Londra'da ilişkiye geçti. Ama ona üye olmadı. Üye olmadı çünkü, bu birlikte küçükburjuvazi etkindi (Weitling'in eşitçilik komünizmi). Ama buna rağmen hem Marks, hem de Engels bu örgütün önderleriyle mektuplaştılar, bu birliği eleştirileriyle etkilemeye çalıştılar.

Marks ve Engels, beraber yaptıkları bir İngiltere seyahatinden sonra, 1846'da Brüksel'de 'Komünist Yazışma Komitesi'ni kurdular. Bu komitenin amacı, çeşitli ülkelerdeki ileri işçilerin örgütsel birliğini teşvik etmektir. Aynı dönemde Weitling ve başka ütöpik komünizm temsilcilerinin 'Adillerin

Birliği'ndeki etkilerinin giderek gerilediği ve örgütün önde gelen temsilcilerinin komünizmi bilimsel olarak kavrama zorunluluğunu duymaya başladıkları görüldü. Bu gelişmelerin bir sonucu olarak 1847 yılının ilk aylarında bir örgüt temsilcisi (Moll) Brüksel'de Marks ile ve sonra da Paris'te Engels ile görüşerek, örgüte girmeleri için iknaya çalıştı: Temsilci, örgütün Marks ve Engels'in görüşlerinin doğruluğuna inandığını ve örgüt için bir manifesto hazırlamaları istediğini açıkladı.

"Birlik üzerine eleştirilerimiz şimdi Birliğin temsilcileri tarafından kabul edildi. Yeniden örgütlenmeye katkıda bulunmaya çağırıldık. Birliğe girdik." (18)

Birliğin Londra'daki ilk kongresinde (1847 yazı) reorganizasyon kararı alınır. "Adillerin Birliği", "Komünistlerin Birliği"ne dönüşür. Birliğin adından siyasi anlayışına kadar Marks ve Engels'in temsil ettikleri bilimsel sosyalizm hakimdir.

"Birliğin amacı, burjuvazinin devrilmesidir, proletaryanın hakimiyeti, eski sınıf çelişkilerine dayanan burjuva toplumun ortadan kaldırılması ve sınıfların ve özel mülkiyetin olmadığı yeni bir toplumun kurulmasıdır." (19)

Birliğin ikinci kongresinde (Kasım 1847) Marks, sosyalizmin yeni ilkelerini kapsamlı açıklama ve yeteri kadar açıklanmamış noktaları açıklama imkanı bulur. Delegeler Marks'ın açıklamalarını kabul ederler ve Marks ve Engels'i manifestonun hazırlanmasıyla görevlendirirler.

"Komünist Partisi Manifestosu" 1848'de (Şubatın başında) yayınlanır. Bu, Engels'in hazırladığı taslak üzerinde Marks ve Engels'in ortaklaşa kaleme aldıkları temel bir eserdir. Lenin'in belirttiği gibi bu küçük ciltcik, ciltler ağırlığındadır. Onun ruhu medeni dünyanın bütün örgütlü ve mücadeleci proletaryasını harekete geçirmektedir." (20)

Örgütsel faaliyet alanında Maks ve Engels, kendilerini "Komünistlerin Birliği" için çalışmayla sınırlamamışlardır. Bu alanda burjuva örgütleri ve çeşitli yayın organlarını da etkilemeye çalışmışlardır. Örneğin Engels, bu dönemde kartistlerin gazetesi olan "The Nothern Star"da çalışıyordu. Marks ve Engels için sadece proletercilik geçerli değildi. Görüşlerini yaymak, toplumu etkilemek için bütün ilerici toplumsal güçlerle çalışmayı doğru buluyorlardı.

BURJUVA DEVRİMİ VE F. ENGELS

Fransa'da Şubat 1848 devrimi patlak verir. Devrimin patlak vermesinden sonra K. Marks ve F. Engels Paris'e giderler. Louis Philipp monarjisinin devrilmesi ve cumhuriyetin ilanı, Fransız proletaryasının büyük bir başarısıdır.

Engels, Paris'e gelir gelmez "Komünistlerin Birliği"nin merkezindeki çalışmaya katılır ve Maks ile birlikte "Almanya'da Komünist Partinin Talepleri"ni hazırlar.

Kısa bir zaman sonra, Mart 1848'de devrim, Almanya'da da patlak verir. Bunun üzerine çoğunluğu birlik üyesi olan 300-400 kişilik bir işçi grubu, komünistlerin düşüncelerini geçerli kılmak için Almanya'ya dönerler. Birliğin ne denli yetersiz kaldığını Engels şöyle ifade eder: "Birlik, halk kitlelerinin şimdi patlak veren hareketi karşısında oldukça zayıf bir kaldıraç olduğu açığa çıktı." (21)

Almanya'daki durumun biraz değişik olduğunu Marks ve Engels çok iyi kavıyorlardı: Almanya'da birliğin strateji ve taktiği, Alman proletaryasının gelişmişlik durumunu, ülkenin feodal bölünmüşlüğünü ve sanayinin geriliğini dikkate almalıydı ve devrimci burjuva güçlerle beraber hareket etmeyi hedeflemeliydi.

Onlar, proletaryanın kitlesele bir partisini kurmanın olanak dışı olduğunu görmelerine rağmen Almanya'ya döner dönmez,

Birliğin etkisini artırmak için bir dizi işçi dernekleri kurarlar. Birliğin üyelerine, devrimci demokratların örgütlerine üye olmayı, savunulan görüşleri oralarda da geçerli kılmayı önerirler.

Marks ve Engels, aynı yılda "Neve Rheinische Zeitung"u (Yeni Ren Gazetesi") kurarlar. Alt başlığı "Demokrasinin Organı" olan bu gazete Almanya'da bütün ilerici güçlerin organı olarak düşünülmüştü ve öyle de oldu.

Önceleri Marks, daha ziyade gazetenin örgütlenmesiyle meşgul olduğu için, başlangıçta çoğu temel makaleleri F. Engels kaleme almıştı.

Bu yayın organının Almanya'da bütün ilerici, devrimci, demokratik güçlerin çıkarlarını savunması Marks ve Engels'i aynı yayın organında çalışmaktan, işçi sınıfının ve ilerici güçlerin çıkarlarını kararlı bir şekilde savunmaktan alıkoymuyordu. Özellikle, Paris proletaryasının Haziran ayaklanması üzerine makalelerinde işçi sınıfının pozisyonunu bütün çıplaklığıyla açıklıyorlardı (Paris proletaryasının 23 Haziran ayaklanması Şubat devrimiyle elde edilmiş kurumların -İşçi Komisyonları Ulusal Atölye- tasfiye edilmelerine karşı bir ayaklanmaydı).

Bu makalelerde Engels de mücadele metodlarını ele alırken, sosyalistlerin silahlı ayaklanmaya bakışlarının temelini atıyordu.

Eylül 1848'de Engels'e vatana ihanet suçlaması yapılır. Köln'de sıkıyönetim ilan edilir ve Engels'in tutuklanması meselesi olur. Bunun üzerine F. Engels Almanya'yı terk ederek Brüksel'e gider. Orada kısa bir tutukluluk durumundan sonra Fransa'ya sürülür. Paris'ten İsviçre'ye kadar yürüyerek gelir ve Engels bir kaç ay aradan sora yeniden Köln'dedir, "Neve Rheinische Zeitung"daki çalışmasına yeniden başlar.

Mayıs 1849'da Elberfeld'de (Almanya) ayaklanma olur. Bunun üzerine Engels, bir dizi devrimci işçiyle oraya gider, yönetici görevler üstlenir ve burjuvazinin tutarsızlı-

ğından dolayı devrimci güçler dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalırlar. Bu gelişme üzerine Engels bölgeden ayrılarak yeniden Köln'e gelir.

Marks, Prusya'dan sürülür, gazetesinin diğer yazarları takibata uğrarlar ve Engels de yeniden tutuklanma tehlikesiyle karşı karşıya kalır. Bu gelişmeler üzerine "Yeni Ren Gazetesi" yayımlarını durdurur (19 Mayıs 1849). Gazetesinin son sayısında yazarlar şöyle diyorlardı: "Onun son sözü, her yerde ve her zaman çalışan sınıfın kurtuluşu olacaktır!" Engels bu gazeteyi "devrim yıllarının en tanınmış Alman gazetesi" olarak tanımlar. (22)

Marks ve Engels bir dizi makalede devrimin başarısızlığının nedenlerini açıklarlar. Özellikle liberal burjuvazinin ihanetini teşhir ederler. Burjuvazi, halktan özellikle gelişen proletaryadan korkmuştur ve feodal gerici güçlerle ittifaka gitmiştir. Marks ve Engels'e göre burjuvazi köylülükle, gelişen proletarya ve küçük burjuvaziyle birleşerek burjuva özgürlüklerin elde edilmesi için çalışmalıydı. Burjuvazi, yapması gerekeni yapmamış, kendi dünya görüşüne ihanet etmişti.

F. Engels, Temmuz 1849'da devrimci Bad-Fals Ordusu'na katılır. Baden'deki devrimci mücadeleye doğrudan katılır ve Kolordu Komutanı Willich ile birlikte karmaşık askeri operasyonların gerçekleştirilmesi için bir dizi planın hazırlanmasında bizzat çalışır.

Ayaklanmanın bastırılmasından sonra Engels, savaştığı bölükle birlikte, en sonuncular olarak İsviçre'ye geçer.

YENİDEN ÖRGÜTLENME VE F. ENGELS

Kıta Avrupa'sında devrimin yenilgisinden sonra İsviçre'ye geçen F. Engels orada W. Wolf ve W. Liebknecht (23) ile buluşu Marks'ın isteği üzerine İsviçre'yi terkederek Engels, İngiltere'ye geçer. Londra'da "Yeni

Ren Gazetesi Politik Ekonomi Dergisi"nin yayımlamayı planlayan Marks'ı bu planında destekler ve aynı zamanda "Komünistlerin Birliği"ni reorganize etmeye koyulur. Ama biraz karamsardır.

"Bu örgütün neye yarayacağı, özellikle, devrimin yeni bir yükselişi ihtimallerinin gerçekleşmesine bağlıydı. Ve bu, 1850 yılında giderek olanaksızlaştı, hatta imkansız oldu. 1848 devrimini hazırlayan 1847 sanayi krizi aşılmıştı. Sanayinin yeni o zamana kadar görülmemiş bir gelişme dönemi başladı... 1848'in devrim fırtınası tedricen durgunlaşıyordu." (24)

Birlik içinde görüş ayrılığı vardı: Bir taraftan Marks, Engels ve taraftarları, diğer taraftan da A. Willich ve K. Schopper (25) etrafında toplanmış olan ultrasal gruplaşma (bu küçük burjuva grup, devrimin yakında yeniden patlak vereceğini ve komünistlerin iktidara geleceklerini düşünüyorlar ve bundan çekiniyorlardı). 15 Eylül 1850'de gruplar nihai olarak ayrılırlar.

Bu arada "Yeni Ren Gazetesi, Politik Ekonomi Dergisi"nde F. Engels'in "Alman Köylü Savaşı" yazısı yayımlanır.

DAYANIŞMANIN ANLAMLI BİR DÖNEMİ

K. Marks ve F. Engels, Londra'ya mülteci olarak gelmişlerdi. Bu durum Marks'ı büyük sıkıntılarla karşı karşıya bırakmıştı. Para sıkıntısı vardı, ne kendini ne de ailesini tedavi ettirecek durumda değildi. Çocuklarından üçü ölmüş, kendisi de sık sık hasta olmaya başlamıştı. Bu durum bilimsel çalışma yapmasını zorlaştırmasına rağmen, O'nu yıldıramamıştı. Marks ve ailesinin zorunlu ihtiyaçlarını karşılayabilmek, Marks'ın biraz da olsa rahat çalışmasını sağlamak için Engels, Kasım 1850'de "Erman ve Engels" firmasında yeniden çalışmaya başlar. Maddi desteğin yanısıra Engels, Marks'ı, politik ekonomi üzerine çalışmasını sürekli kılması için, başka alanlar-

da da destekliyordu. Örneğin, "New York Daily Tribune" de Maks'ın imzasıyla yayımlanan makaleleri Engels yazmıştı.

Çalışmasına ve ayrıca Marks'ın çalışmalarına da yardımcı olmasına rağmen Engels, zaman buluyor kendi bilimsel faaliyetini sürdürüyordu. Manchester'a gelir gelmez militarizmi incelemeye başladı. Bunun ötesinde çeşitli Slav dillerini araştırdı.

Bu dönemde Maks ve Engels, bilimsel faaliyetlerinin yanısıra, dağılmış olan "Komünistlerin Birliği" üyelerinden çekirdek bir grup oluşturmaya ve böylelikle proletaryanın Enternasyonal birliğinin temelini atacak gücü yetiştirmeye çalışmışlardır.

Bu dönemde Marks Londra'da, Engels de Manchester'da kalıyorlardı. Ayrı ayrı yerlerde kalmaları, onların fikir alışverişi yapmalarını engellemiyordu. Lenin'in dediği gibi "hemen hemen her gün mektuplaşıyorlardı. Bu mektuplaşmada arkadaşlar, düşüncelerini teati ediyorlar ve bilimsel sosyalizmin gelişmesinde ortak çalışıyorlardı." (26)

DEVRİMCİ GÜÇLERİN YENİDEN UYANIŞI

1850'li yılların ilk yarısında söz konusu olan ekonominin Avrupa ve Amerika'daki genel yükselişi 1857-58 ekonomik kriziyle son buldu. Bu krizin sonuçlarından birisi de burjuva demokratik hareketin yeniden yükselmeye başlamasıydı; özellikle proletaryanın mücadeleciler eylemleri görülüyordu. Polonya ayaklanması, III Napolleon'un, İtalya'da Avusturya'ya karşı yeni bir savaş denemesi gündemdedeydi. Amerika'da iç savaş vardı ve İngiliz burjuvazi bu savaşa Güney devletlerinin yanında katılmak istiyordu. Bütün bu olgular, geniş yığınları politikleştiriyordu ve gericiliğe karşı geniş yığınların enternasyonal protestosuna neden oluyordu. Açık ki, birçok yeni oluşumlar için yeni tarihi bir duruma girilmişti. Bu tarihi durum, proletaryanın enternasyonal

örgütlenmesinin uygun ön koşullarını hazırlıyordu. Bu dönemde Marks'ın proletaryanın enternasyonal örgütlenmesini gerçekleştirmek için yürüttüğü mücadele önemliydi ve nihayet 28 Eylül 1864'te Londra'da "St. Martin's Hall"de "Enternasyonal İşçi Birliği" Marks'ın önderliğinde kuruldu. Bu, proletaryanın ilk kapsamlı enternasyonal birliğiydi, örgütlenmesiydi.

Yeni örgütün, Enternasyonal'in ideolojik bileşimi oldukça çeşitliydi. Ama Marks ve Engels bu durumu görüyorlar ve bu örgütlenme vasıtasıyla enternasyonal proletaryaya bilimsel sosyalizmi taşımayı, etkinliğini hala güçlü bir şekilde sürdüren küçük burjuva düşüncelere karşı mücadele etmeyi hedefliyorlardı. Ve bu mücadele patlak verdi: Bonopartist rejimin çürüme emarelerinin yoğunlaştığı dönemde proudhoncularla (27) ekonomik alanda ve Blanguistlerde de (28) siyasi alanda.

"KAPİTAL"IN PROPAGANDACISI OLARAK F. ENGELS

Marks "Kapital"ın birinci cildinin son sayfalarını 16 Ağustos 1867'de gözden geçirir ve Engels'e şöyle yazar: "Bu cilt tamam. Bunun mümkün olmasını sana borçluyum! senin fedakarlığın olmasaydı bu muazzam çalışmayı üç ciltte toplamam imkansız olurdu. Teşekkürlerle seni kucaklarım." (29)

14 Eylül 1867'de "Kapital"ın birinci cildi yayımlanır. Engels açısından Marks'ın bu çalışması, "dünyada kapitalistler ve işçiler olduğundan beri işçiler için bu kitap kadar önemli bir kitap yayınlanmamıştır" boyutunda önemlidir.(30)

Şimdi sorun kitabın tanıtılmasında, popüler yapılmasındadır. Marks ve Engels, burjuvazinin, işine gelmeyince susma taktiği uyguladığını çok iyi biliyorlardı. Bu taktiğe karşı bir karşı taktik geliştirirler, resmen savaş hilesine başvururlar. Bunu uygulamak için Engels, Marks'a "Ne diyorsun, meseleyi

canlandırmak için burjuva açıdan saldırıyam mı" diye yazar (31) ve Marks da "kitabı **burjuva açıdan** saldırma planının **en iyi savaş aracıdır**" (aç M) diye cevap verir. (32) Böylelikle burjuva ekonomistler kitap hakkında tavrı belirlemek zorunda kalırlar.

Bu "savaş hilesinin" ötesinde Engels, "Kapital"in, geniş kitleler arasında tanınmasını, okunmasını sağlamak amacıyla, demokratik ve devrimci basında kitap üzerine bir dizi makale kaleme alır.

SAVAŞ, DEVRİM VE F. ENGELS

1870'in ilkbaharında F. Engels, tüccarlık işinden adeta kurtulur, sevincini "hurra, özgür bir insanım" diye dile getirir.

Engels, Marks'ın önerisiyle Ekim 1870'de "Enternasyonalin Genel Konseyi"ne seçilir.

19 Temmuz 1870'de Fransa, Prusya'ya savaş ilan eder. Bu aynı zamanda sınıf mücadelesinin yeni bir aşamasının habercisi bir gelişmedir. Marks ve Engels, III. Bonapart'ın dışa yönelik talancılığının ülke içindeki çelişkilerini örtbas edemeyeceğini vurgularlar. Öyle ki, Marks, savaşın patlak vermesinden kısa bir zaman sonra, Bonapart'ın yenilgisinden sonra Fransa'da devrimin patlak vermesinin büyük bir olasılık olduğunu söyler. Öyle de olur. Fransız halkı, nefret ettikleri II. Napoleon'un rejimini 4 Eylül 1870'de devirir ve cumhuriyeti ilan ettirir. Marks ve Engels, kısa bir zaman sonra, burjuva hükümetin ulusal savunmayı üstlenmek istemediğini, giderek işgalci Prusya ordusuyla ortak hareket etmeye başladığını görürler. Fransız burjuvazisi, Fransız proletaryasından, Fransız halkından korkmaktadır.

18 Mart 1871'de Paris'de proleter devrim patlak verir (Paris Komünü). Bu gelişme Marks ve Engels'in görüşlerini doğrular. Bu gelişme, aynı zamanda, küçük burjuva sosyalist teorilerle bilimsel sosyalizm arasındaki yaklaşan ideolojik mücadelenin

giderek şekillenmesini de gösterir. Paris Komünü döneminde proudhoncuların ve blanguistlerin pratikleri –sınıf mücadelesine yaklaşımları, küçük burjuva ekonomi teorileri– sonuçlarını gösterirler.

Marks ve Engels, komünün hatalarını sürekli eleştirmelerine rağmen, onun; tarihin ilk proleter devletinin ateşli savunucuları ve taraftarıydılar.

Devrimin yenilgisinden sonra Marks ve Engels komünün tecrübelerini bilimsel olarak inceleyip genelleştirirler ve özellikle devlet ve devlet iktidarının ele geçirilişinde proletaryanın görevleri konusunda bilimsel sosyalizmi derinleştirir, geliştirirler.

ALMAN SOSYAL DEMOKRAT PARTİSİ VE F. ENGELS

Almanya'nın devletsel parçalanmışlığı devam ediyordu. Marks ve Engels, 1848-49'da gerçekleştirilemeyen Almanya'nın devrimci birliğinin gerçekleştirilmesinin, Alman proletaryasının çok önemli görevlerinden biri olduğu inancındaydılar. Örgütlenme, proletaryanın birliği ve siyasi bilinç sorunları en öncelikli sorunlardı.

1863'te Lassalle (33) önderliğinde kurulmuş olan "Genel Alman İşçi Derneği" bu acil görevleri yerine getirecek durumda değildi.

F. Lassalle, Bismarck ile işbirliği yapma derecesinde burjuvaziye kin besliyordu. Bu, Almanya'da ulusal sorunun "yukarıdan çözümü" anlamına da geliyordu. Bunun ötesinde Lassallecıların ekonomi alanında da görüşleri yanlıştı. Marks ve Engels bu anlayışları sert bir şekilde eleştiriyorlar ve Lassalle-sosyalizmini "kraliyet-Prusyası hükümet sosyalizmi" olarak tanımlıyorlardı.

Lassalle'ya karşı mücadeleye F. Engels'in büyük katkıları olmuştu. Örneğin proletarya ile köylülüğün ilişkileri, proletarya ile köylülük arasında sıkı bir ittifakın zorunluluğu, proletarya hareketinin köylülüğü

gericiliğe teslim etmemesi gerektiği konuları Engels tarafından işlenmiştir.

1869, Alman işçi hareketi tarihinde önemli bir yıldır. Bu tarihte Alman Sosyal Demokrat İşçi Partisi Eisenach'ta W. Liebknecht ve A. Bebel (34) önderliğinde kurulur. Partinin kurulması enternasyonal hem de bilimsel sosyalizm açısından bir zaferdir. Bir takım eksikliklere, zayıf noktalara rağmen partide Marks ve Engels'in; bilimsel sosyalizmin teorisi hakimdir. Marks ve Engels, partinin kurulmasını ve gelişmesini yoğun bir şekilde desteklemişlerdir.

Almanya Sosyal Demokrat İşçi Partisi Eisenach'daki kuruluş kongresinde Enternasyonal'e katılma kararı alır ve proleter enternasyonalizmini savunur.

Alman-Fransız savaşı ve Paris Komünü döneminde bir taraftan Marks ve Engels ile diğer taraftan Bebel ve Liebknecht arasındaki ilişkiler; sıkı ortak çalışma daha da şekillenmiştir: Örneğin Bebel ve Liebknecht, Marks ve Engels'in uyarılarına uyarak Alman parlamentosunda tutarlı enternasyonalist bir tavır alırlar; Elzas-Lathringen'in ilhakını, Paris Komünü'nün yenilgisi için Alman-Fransız gericilerinin ortak hareket edişini şiddetle protesto ederler.

Enternasyonal, Marks ve Engels önderliğinde uluslararası planda devrimci güçlerin birliğini sağlama hedefine esas itibarıyla ulaşmıştı. Şimdi sorun, güçlü ulusal partilerin kurulmasıydı.

Fransa'da devrimin, komünün yenilgisinden sonra Fransız proletaryasında belli bir dağınıklık söz konusu olmuştu ve devrimci hareketin esas ağırlığı Fransa'dan Almanya'ya kaymıştı. Bu, Alman proletaryasına büyük görevlerin düştüğü anlamına geliyordu. Bunun içindir ki, Marks ve Engels, Alman Partisi'ne açık teorik bir konsepti vermeye özellikle önem vermişlerdi, Alman Partisi, oportünizmin batağında yok olmamalıydı.

OPORTÜNİZME KARŞI MÜCADELE VE F. ENGELS

1875'te Sosyal Demokrat Parti ile Lassallecilerin "Genel Alman İşçi Derneği"nin birleşmesi gündeme gelir. Bu, Marks ve Engels'in parti tartışmalarına daha aktif katılmaları demektir.

Marks ve Engels birlikten yanaydılar. Ama her koşulda birlikten değil, Marks ve Engels, birliğin sağlam teorik temeller üzerine kurulması için mücadele ettiler, teorik sulandırmaya karşı şiddetle karşı çıktılar. Marks'ın "Gotha Programının Eleştirisi" buna bir örnektir. Engels de 18-28 Mart 1875 tarihinde A. Bebel'e yazdığı mektupta, program taslağında Lassalle'cılara verilen tavize –varılan uzlaşmaya– karşı çıkıyor. Bunun oportünist bir pratikle sonuçlanacağını yazıyordu. "Şayet birleşme olursa, Marks ve ben, bu temelde kurulan **yeni** (a.ç. E) partiyi asla sahiplenemeyiz ve ona karşı nasıl bir tavır alacağımızı ... oldukça ciddi olarak düşünürüz." (35)

Engels, Lassalle'cıların, işçi sınıfıyla karşılaştırıldığında diğer bütün sınıflar "gerici kit"dir anlayışlarına da şiddetle karşı çıkıyordu. Aynı mektupta Engels bu anlayışı sol bir safata olarak teşhir ediyordu. Çünkü Lassalle'cılar, somut tarihi durumu dikkate almaksızın proletarya ile köylülüğün ittifakını reddediyorlardı. Program taslağında yer alan "devlet yardımı" vb. görüşler, devlete sınıflarüstü bir görünüm veriyordu ve Engels bunu, sınıf mücadelesinden vazgeçmek, sınıfın kurtuluşunu Junker-Prusya devletinde aramak anlamına geldiği için teşhir ediyordu.

Marks ve Engels'in bu yoğun mücadelesi sonucu parti daha baştan bir dizi hatayı işlemekten kurtuluyor, oportünizmin nüfuzunu kırılıyordu.

Genç Parti, başka yönden gelen tehlikelerle de karşı karşıyaydı. Özellikle küçük burjuva ideologu Dühring'in anti-Marksist görüşleri

partiyi olumsuz etkiliyordu. Dühring'in teorisi, çeşitli vulger materyalist, idealist, vulger ekonomist ve sahte sosyalist görüşlerin bir toplamıydı. W. Liebknecht, Engels'ten "Dühring salgını"na karşı yardım istiyordu. "Anti-Dühring" bir taraftan yazılırken, bir taraftan da "ileri"de seri makale olarak yayımlandı. F. Engels, "Anti-Dühring"de Eugen Dühring'in görüşlerini yok edici bir eleştiriye tabi tuttu. Engels'in bu çalışması Marksist teorinin temel yapıtlarından birisi oldu.

"Doğanın Diyalektiği" de bu dönemin bir çalışmasıdır. Bu çalışmasında Engels, "Anti-Dühring"de olduğu gibi, materyalist diyalektiği doğabilimi sorunlarında da kullanmıştır.

MARKS'IN MİRASI VE F. ENGELS

K. Marks, 14 Mart 1883'te Londra'da öldü. F. Engels, Marks'ın ölümü üzerine enternasyonal işçi hareketinin önderlerini haberdar eder. Engels, P. Becker'e (36) "Dün öğleden sonra saat 14:45'de –ancak iki dakika yanından ayrılmıştık– onu sakın bir şekilde koltukta ölmüş olarak bulduk. Partimizin devasa kafası artık düşünmüyor. Tanıdığım en güçlü kalp artık atmıyor." (37)

Engels, Marks'ın cenaze merasiminde, Marks'ın eserlerinin tarihi önemini ve dolayısıyla Marks'ın bilimsel sosyalizme olan katkısını vurgulayan bir konuşma yapar.

Marks'ın ölümünden sonra, "Kapital"ın henüz yayınlanmamış ciltlerini yayınlamayı Engels bir görev olarak görür. Uzun yıllar alan çalışmadan sonra 2. cildi 1885'te ve 3. cildi de 1894'te yayınlanır. Bu iki cildin yayınlanması olağanüstü bir çalışmayı zorunlu kılıyordu. Engels bu ciltleri adeta yeniden yazmıştı. Bunun içindir ki, Lenin "gerçekten, 'Kapital'ın bu iki cildi iki kişinin; Marks ve Engels'in eseridir" der. (38)

BAŞKA ÇALIŞMALARI

Bu dönemde Engels, başka önemli teorik çalışmalar da yapmıştır. Örneğin "Ailenin, Özel Mülkiyetin ve Devletin Kökeni" (1884)

Bu çalışmasında Engels, Amerikalı araştırmacı Morgan'ın vardığı sonuçlara, kendi araştırmalarına ve Marks'ın notlarına dayanarak, kapitalizm öncesi toplum biçimlerini; sınıfların ve sınıf mücadelesinin doğuşunu ve nedenlerini inceler.

Örneğin, "Ludwing Feuerbach ve Klasik Alman Felsefesi'nin Sonu" (1888). Bu çalışmasında Engels, bilimsel sosyalizmin (Marks'ın ve kendisinin) Hegel ve Feuerbach'a bakışını açıklar, felsefenin temelini formüle eder ve bilimsel sosyalizmin toplum teorisini çerçeve olarak çizer.

Marks gibi Engels de doğa bilimlerini kapsamlı olarak araştırmıştı. F. Engels, aynı zamanda insanlık tarihinin tanıdığı en önemli etnorafılarından birisiydi. O, yirmiye yakın dil konuşuyordu.

II. ENTERNASYONAL VE F. ENGELS

Daha 1880'li yılların ortasında yeni bir Enternasyonal'in gerekliliği konuşulmaya, talep edilmeye başlanır; birçok Avrupa ülkesinde proletaryanın yeni partileri, örgütleri kurulmuş, teorik, bilinçlenme düzeyi farklı da olsa, enternasyonal proletaryanın ulusal örgütlenmeleri çoğalmıştı.

F. Engels, yeni bir Enternasyonal'in kurulması ısrarı karşısında, örneğin J. P. Becker'in ısrarlı tavrı, bekleyici bir tutum içindeydi. O, J. P. Becker'e yazdığı 10 Şubat 1882 tarihli mektupta şöyle diyordu: "Büyük bir manifestonun, artık propaganda örgütlenmesi olmaması, bilakis sadece bir eylem örgütlenmesi olması gereken **resmi** (aç. E)... bir Enternasyonal'in kurulması zamanı da gelecektir. Bundan dolayıdır ki biz, böyle mükemmel bir mücadeleye aracının göreceli sakın bir zamanda,

devrimin arifesinde kullanarak, aşındırarak zayıflatılmasına kesin olarak karşıyız." (39)

F. Engels, trade-unioncu, reformist, oportünist örgütlerin bu dönemde yeni bir Enternasyonal kurma faaliyetinin izlenmesini, ama prim verilmemesini mücadele arkadaşlarına önerir.

1880'li yılların sonuna doğru durum değişir. Bütün kapitalist ülkelerde işçi hareketi yeniden yükselmeye başlar; grevler kitlesel mücadele karakterinde olan eylemler gündeme gelir ve Engels, her türlü oportünist akımdan arınmış, Marksist temele dayalı yeni bir Enternasyonal'in kurulma zamanının geldiği görüşüne varır.

Yeni bir Enternasyonal'in kuruluşuna Engels, yoğun bir şekilde katılır ve II. Enternasyonal 14 Temmuz 1889'da Paris'te 22 ulustan 407 delegenin katılımıyla ilk kongresini gerçekleştirir. (Fransız ve İngiliz oportünistlerinin karşı "Enternasyonal" kongresine ise dokuz ülkeden temsilciler katılır).

OPORTÜNİZME KARŞI MÜCADELE VE F. ENGELS

F. Engels, yaşamının son yıllarında da Enternasyonal işçi hareketinin gelişimine özenle eğilmiştir. Kapitalizm, serbest rekabetçi aşamasından tekeli aşamasına geçiş sürecindeydi; bu dönemde sınıf mücadelesi uluslararası alanda keskinleşmişti. Uluslararası (ve tabii ki ulusal) alanda işçi hareketinin güçlenmesi, küçük burjuva unsurların yoğun bir şekilde proletaryanın partilerine akın etmeleri anlamına da geliyordu. Küçük burjuva unsurların partilere akını, oportünist ve sol sekte akımların doğmasına veya güçlenmesine neden olmuştu. Engels, enternasyonal işçi hareketindeki bu oportünist gelişmeyi oldukça erken görmüştü. O'nun Alman Sosyal Demokrat Partisi'ndeki oportünist eğilimlere (Vallmar'a, karşı mücadele ile başlayan gelişme) karşı mücadelesi bunun açık ifadesidir. F. Engels,

yozlaştırılmamış bir bilimsel sosyalizmin; Marksizmin partilerde hakim kılınması için mücadele etmiş, çoğu partilere bir dizi sorunların açıklanmasında yardımcı olmuştur. O'nun yorulmak bilmez çabası sonucudur ki, oportünizmin ve reformizmin uluslararası işçi hareketindeki etkinliği sınırlı kalmıştır.

Bir taraftan devrimci mücadele ve yaşam ve diğer taraftan da babasının firmasında çalışma zorunluluğundan dolayı 1870'e kadar fiilen çifte yaşam sürdüren F. Engels, dünya proletaryasının bu eşsiz öğretmeni ve "hayatım boyunca ikinci kemanı çaldım... ve Marks gibi mükemmel bir birinci kemanın olmasından memnundum" diyecek kadar (40) alçakgönüllü olan önder, 5 Ağustos 1895'e saat 22:30'da aramızdan ayrıldı.

F. Engels, naaşının yakılmasını ve külünün denize atılmasını istemişti. Fırtınalı bir sonbahar gününde, 27 Ağustos 1895'te Eleanor Marks-Aveling, Edward Aveling, Eduard Bernstein ve Friedrich Lessner kıyıda yaklaşık 5 mil uzaktaki Eastbourne'de Onun bu son isteğini yerine getirdiler.

Ama F. Engels, devrimci proletaryanın kalbinde canlı kaldı ve devamlı canlı kalacaktır.P

KAYNAKÇA

- 1) Lenin, Toplu Eserleri C. 2, s. 5, Alm.
- 2) Bkz. Marks-Engels Toplu Eserleri (METE) C. 1, s. 413-432
- 3) METE Ek Cilt, 2. Bölüm s. 367
- 4) Friedrich Jilhelm Schelling (1775-1854) Alman Filozofu. İdealist. 19. yüzyılın başında diyalektik doğa felsefesi anlayışıyla ilerici bir rol oynadı. Sadece Hegel için değil, birçok doğa araştırmacısı için kamçılayıcı oldu. Gericiliğin restorasyonundan

sonra hristiyan Ortadoksluğa yakınlaştı ve onun felsefi umudu oldu.

5) METE, Ek Cilt, 2. Bölüm s. 167-168

6) Kartizm tanımı: "halk-şartı"ndan kaynaklanır. Bu, genel seçim hakkı gibi bir dizi talebi de içeren ve İngiliz parlamentosuna sunulmuş olan bir yasa tasarısıdır. 1848'de parçalanan kartist hareket, İngiltere'de sanayi devriminin son döneminde (1825'ler) doğmuştu. O, devrimci bir hareketti, ama sosyalist değildi.

7) F. Engels; "Komünistlerin Birliğinin tarihi Üzerine", METE, C. 21. s. 211

8) A. Smith, D. Ricardo, J.B. Say, J. Mill vb.

9) Örneğin, W. Weitling, E. Cabet vs.

10) METE, C. 4, s. 329

11) METE, C. 2, s. 229

12) METE, C. 1, s. 511-512-521

13) METE, C. 21, s. 208

14) Arnold Ruge (1802-1880). Radikal yazar, genç hegelci, küçük burjuva demokrattı. 1866'dan sonra saf değiştirerek ulusal liberalci, yani Bismarck'çi olur.

15) METE, C. 21, s. 211-212

16) Wilhelm Weitling (1809-1864). Doğu döneminde Alman işçi hareketinin güzide temsilcilerinden; "Adillerin Birliği" üyesi. Ütopik bir eşitlik komünizmi propagandası yapan W. Weitling 1849'da Amerika'ya göçer ve işçi hareketinden kopar.

17) METE, C. 21, s. 212

18) METE, C. 21, s. 214-215

19) METE, C. 21, s. 215

20) Lenin, C. 2, s. 10

21) METE, C. 21, s. 218

22) METE, C. 21, s. 19

23) Wilhelm Wolft (1809-1864) Komünist proleter devrimci. "Komünistlerin Birliği" üyesi, "Yeni Ren Gazetesi" redaktörü,

Marks ve Engels'in yakın mücadele arkadaşı, Marks "Kapital"ın birinci cildini ona hasretmiştir.

Wilhelm Liebknecht (1826-1900); Komünist, Alman sosyal demokrasisi, işçi hareketi önderlerinden. Marks ve Engels'in yakın mücadele arkadaşı.

24) METE, C. 21, s. 221

25) August Willich (1812-1870). "Komünistlerin Birliği" üyesi. Bad-Fals ayaklanmasında (1849) bir gönüllü kıtası önderi. Amerikan içsavaşında kuzey devletleri ordusu generali.

-Karl Schaper (1812-1870). "Komünistlerin Birliği" üyesi. 1850'de Birliğin sol sekte fraksiyonunun önderi, 1856'dan sonra Marks taraftarı ve Enternasyonal Merkez Konseyi üyesi

26) Lenin, C. 2, s. 11

27) Proudhoncular: Anarşizmin kurucusu olan Pierre-Joseph Proudhoriun (1809-1865) taraftarları

28) Lois-Auguste Blanqui'nin (1805-1881) taraftarları

29) Marks'ın Engels'e mektubu 16 Ağustos 1867. METE, C. 21, s. 33

30) METE, C. 16, s. 235

31) METE, C. 31, s. 345

32) agk. s. 346

33) Ferdinand Lassalle (1825-1864). Güçlü Bonopartist eğilimleri olan vulger demokrat (Engels); "Genel Alman İşçi Derneği"nin kurucusu. Bu derneğin ve bu anlamda F. Lassalle'nin tarihi kazanımı, işçi hareketinin uzun bir uyku döneminden sonra yeniden uyanmasına ve onu, liberal burjuvazinin etkisinden kurtulmasına katkıda bulunmasıdır.

34) August Bebel (1840-1913). Komünist, Alman Sosyal Demokrasisi önderlerinden. Marks ve Engels'in öğrencisi ve yakın mücadele arkadaşı.

35) METE, C. 34, s. 129

36) Johann Philipp Becker (1809-1886). 1848-1849 devrimine katılanlardan. Bad-Fals ayaklanmasında (1849) Baden halk meclisi komutanı. Enternasyonal İşçi Birliği önderi. "Öncü" gazetesini redaktörü. Marks ve Engels'in yakın mücadele arkadaşı.

37) METE, C. 35, s. 458

38) Lenin, C. 2, s. 12

39) METE, C. 35, s. 276

40) METE, C. 36, s. 218